KUOPION VEROTALO

Entinen palo- ja poliisitalo, Tulliportinkatu 35

RAKENNUSHISTORIASELVITYS

Arkkitehtitoimisto Arto Mattila Oy, 2021

Kuopion Verotalo. Entinen palo- ja poliisitalo, Tulliportinkatu 35.

Tilaaja: Senaatti-kiinteistöt, Itä-Suomen alue

Konsultti: Arkkitehtitoimisto Arto Mattila Oy

Työryhmä:
Niklas Koivistoinen, rakennusarkkitehtiopiskelija
Arto Mattila, arkkitehti SAFA
Miina Tolonen, arkkitehti

ISBN:
978-952-368-083-8 (painettu)
978-952-368-084-5 (PDF)

Julkaisija: Senaatti-kiinteistöt, Helsinki 2021

Paino: Grano Oy, Helsinki

Kannen kuva:
Vasta valmistunut Kuopion palo- ja poliisitalo 1930-luvun alkupuoliskolla.
Kuvaaja Lauri Marjanen. (Kuopion kulttuurihistoriallinen museo)

SENAATTI

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO 4
- 1.1 Kohteen perustiedot 6
- 1.2 Selvityksen tarkoitus, sisältö ja käytetyt lähteet 7
- 1.3 Kaavatiedot ja aiemmat selvitykset 8

2. TAUSTAA 12
- 2.1 Kaavahistoria ja ympäristön rakentuminen 12
- 2.2 Tontin rakentuminen 16
- 2.3 1920-luvun klassismi Suomessa ja Kuopiossa 18
- 2.4 Palo- ja poliisitalon toteuttajat 22
- 2.5 Palo- ja poliisitoimien historiaa 24
- 2.6 Palo- ja poliisitalon suunnitteluprosessi 26

3. RAKENNUSHISTORIA 30
- 3.1 Palo- ja poliisitalo valmistuu 1929 30
- 3.2 1930–1950-lukujen muutoksia tontilla 56
- 3.2 Paloaseman laajennus 1949-50 58
- 3.3 Muutoksia 1960–70-luvuilla 66
- 3.4 1980-luvun korjaukset 78
- 3.5 1990-luvun käyttäjämuutokset ja saneeraus 84
- 3.6 2000-luvun korjaukset ja laajennus 100
- 3.7 Nykytilapiirustukset 108

4. NYKYTILANNE JA ARKKITEHTUURI 120
- 4.1 Sijainti, tonttijärjestelyt ja ympäristö 120
- 4.2 Ulkoarkkitehtuuri ja säilyneisyys 124
- 4.3 Sisätilojen arkkitehtuuri 136
- 4.4 Rakennustapa ja -tekniikka 168
- 4.5 Säilyneisyyskaaviot 172

5. ARVOT 178

6. YHTEENVETO 180

LÄHTEET 182

1. JOHDANTO

Kuopion Verotaloa eli entistä palo- ja poliisitaloa koskeva rakennushistoriaselvitys on laadittu keväällä 2021 Senaatti-Kiinteistöjen toimeksiannosta. Työn on tilannut rakennuttajainsinööri Tuomas Koivumäki.

Verotalo sijaitsee Kuopion keskustassa osoitteessa Tulliportinkatu 35, Sankaripuiston laidalla.

Rakennus on valmistunut vuonna 1929 arkkitehti Juho Nykäsen suunnitelmien mukaan. Se edustaa hillittyä klassismia. Rakennusta on laajennettu ja korjattu vaiheittain myöhempinä vuosina. Nykyään umpikorttelin muodostava rakennuskokonaisuus on kookas maamerkki vilkkaan Puistokadun varressa.

Verotalo on merkitty suojeltavaksi maakuntakaavassa ja yleiskaavassa merkinnällä SR-2. Kohde on rakennushistoriallisesti, historiallisesti ja maisemallisesti merkittävä.

Selvityksen on laatinut Arkkitehtitoimisto Arto Mattila Oy. Vastuuhenkilönä selvitystyössä toimi arkkitehti Arto Mattila, joka osallistui mm. dokumentointiin ja arvojen määrittelyyn. Selvityksen laati pääosin arkkitehti Miina Tolonen ja rakennusarkkitehtiopiskelija Niklas Koivistoinen osallistui ajoituskaavioiden tekoon.

Selvitys perustuu arkisto- ja kirjallisuustutkimuksiin, haastatteluihin sekä keväällä 2021 suoritettuihin kenttätöihin.

Ilmakuva Kuopion keskustasta 2020. Verotalo merkitty punaisella ympyrällä. (Kuopion karttapalvelu)

Verotalo kuvattuna kaakosta Tulliportinkadulta toukokuussa 2021.

1.1 KOHTEEN PERUSTIEDOT

SUUNNITTELIJA JA VALMISTUMISVUOSI

arkkitehti Juho Nykänen, 1929

- pääsuunnitelmat laadittu toukokuulla 1927
- pääsuunnitelmat hyväksytty 9.7.1928
- rakennuksen käyttöönotto 6. tai 16.4.1929

SIJAINTI JA KIINTEISTÖ

Osoite: Tulliportinkatu 35, 70110 Kuopio
Kiinteistötunnus: 297-4-1-4
Kaupunginosa: Multimäki
Kiinteistön omistaja: Senaatti-Kiinteistöt

Rakennustunnus:	297-4-1-4-2
VTJ-PRT:	102796739U
Käyttötarkoitus:	Toimistorakennukset
Koordinaatit (P,I):	6976668,27534179

SUOJELUTILANNE:

Yleiskaavamerkintä **SR-2**, säilytettävä rakennus.
YK 2002:3

Maakuntakaavamerkintä (2006) ma 11.1327
Posti- ja verotoimisto, entinen palo- ja poliisilaitos

LAAJUUSTIEDOT

Vuoden 2012 piirustusten mukaan:

Bruttoala: 6566 brm^2 (ilman ullakoita)
+ piharakennus 52 brm^2
+ putkikanaalit 154 brm^2

Kerrosala: 5020 kem^2
+ piharakennus 50 kem^2

Tilavuus: 21 465 m^3

TÄRKEIMMÄT MUUTOSVAIHEET

1950-luku
Puistokadun laajennus

1970-luku
Perusparannus ja -korjaus

1990-luku
Saneeraus, perusparannus, korjauksia
Arkkitehtitoimisto Riitta Korhonen Oy

2008–2011 (–2016)
Laajennus ja peruskorjaus, sisustussuunnittelu
Qvim Arkkitehdit Oy, Pertti Vehreävesa
5543 + 1185 brm2

KÄYTTÖHISTORIA

Rakennus valmistui alun perin palo- ja poliisitaloksi. Tilat käsittivät myös henkilökunnan asuntoja, ruokailu- ja peseytymistiloja sekä voimistelusalin. Palolaitos muutti pois rakennuksesta vuoden 1983 kuluessa, poliisilaitos vuonna 1993. Rakennus on sittemmin ollut postin, verotoimiston, Kuopion Lukkoaseman sekä Kuopion Taitokeskuksen käytössä. 2010 peruskorjauksen jälkeen rakennus oli kokonaan verotoimen käytössä vuoteen 2021 asti.

Rakennuksesta on käytetty eri nimiä sen käyttötarkoituksen mukaan, kuten poliisi- ja palolaitos, Kiinteistö Oy Palokärki (1990-luvun suunnitelmissa), Verotalo ja Postitalo.

Sivuilla 16–17 on kerrottu tarkemmin tontin rakentumisesta ja rakennuksen eri osien nimityksistä.

1.2 SELVITYKSEN TARKOITUS, SISÄLTÖ JA KÄYTETYT LÄHTEET

SELVITYKSEN TARKOITUS

Tämän selvityksen tarkoituksena on esitellä Kuopion Verotalon, eli entisen palo- ja poliisilaitoksen, rakennushistorian vaiheet ja rakennuksen ulko- ja sisäarkkitehtuurin tärkeimmät piirteet. Tavoitteena on antaa ajantasainen kuva rakennuksen säilyneisyydestä ja arvoista tulevien muutosten, korjaussuunnitelmien ja päätöksenteon pohjaksi.

SELVITYKSEN SISÄLTÖ

Kohteen rakennushistoriaa taustoitetaan kuvaamalla tontin ja sen ympäristön kaava- ja rakentumishistoriaa sekä 1920-luvun arkkitehtuuria yleisemmin. Tausta-osiossa käsitellään myös palo- ja poliisitalon pitkällistä suunnitteluprosessia sekä sen suunnttelijan arkkitehdin ja rakennusmestarin henkilöhistoriaa tiivistetysti.

Kohdassa 3 esitellään kohteen rakennushistorian vaiheet sen valmistumisesta viimeisimpään korjaukseen ja laajennukseen piirustusten ja valokuvien kera. Kohdassa 4 kuvataan kohteen nykytilanne sanallisesti ja valokuvin rakennuksen ympäristön ja arkkitehtuurin osalta. Säilyneisyys ja havaittavissa olevat historialliset kerrostumat esitellään nykytilanteen yhteydessä ja lisäksi säilyneisyyskaavioilla.

Kohteen arvoja ja niiden muodostumiseen vaikuttavia tekijöitä on arvioitu kappaleessa 5.

KÄYTETYT LÄHTEET

Aiemmat inventoinnit tarjosivat hyvän lähtökohdan rakennushistoriaselvityksen laatimiselle.

Selvitystä varten tutkittiin Kuopion kaupunginarkiston Verotaloa koskevat rakennuslupa-asiakirjat, jotka käsittivät mm. alkuperäiset pääpiirustukset ja työselitteen vuosilta 1927–1928. Kaupunginarkiston kokoelmista löytyi myös rautabetonirakenteita koskevia rakennepiirustuksia vuosilta 1928 ja 1949 sekä uudempia LVI-suunnitelmia.

Suuri osa myöhempiä laajennuksia ja muutoksia koskevista rakennuslupa-aineistosta saatiin digitoituna Lupapisteen kaupasta. Senaatti-Kiinteistöjen arkistosta löytyi 1990–2000-lukujen lupa- ja työpiirustuksia.

Vanhoja valokuvia käytiin tarkastelemassa Kuopion kulttuurihistoriallisen museon valokuva-arkistossa. Myös Pohjois-Savon Palomuseolta saatiin hyödyllistä valokuva-aineistoa tutkimusta varten.

Kansalliskirjaston digitaalisista aineistosta löytyi lehtiartikkeleita koskien silloisen palo- ja poliisitalon suunnittelu- ja rakentamisprosesseja muun muassa Palovartija- ja Savo-julkaisuista.

Tärkeimmät kirjalliset lähteet olivat Kaija Vuorion *Oikein Sammutettu: Kuopion palotoimen historia: Kuopion palolaitos 1913–2003*, Helena Riekin *Kuopion kaupungin rakennushistoria : kaupungin rakentamisvaiheita vuodesta 1875* sekä Pentti Tuovisen *Tutkimusten tässä vaiheessa: Kuopion poliisi 100 vuotta*.

Lisätietoa kohteesta saatiin sekä kohteen käyttäjien ja suunnittelijoiden haastatteluista. Suullisia tietoja antoivat arkkitehdit Riitta Korhonen ja Pertti Vehreävesa, projektipäällikkö Heikki Turunen sekä entinen palopäällikkö Jorma Westerholm.

Selvityksen valokuvat ovat Arkkitehtitoimisto Arto Mattila Oy:n kuvia, ellei kuvan yhteydessä ole toisin mainittu.

Kuva: Pohjois-Savon Palomuseo

1.3 KAAVATIEDOT JA AIEMMAT SELVITYKSET

YLEISKAAVA

Verotalo on merkitty voimassa olevassa Kuopion yleiskaavassa suojeltavaksi merkinnällä SR-2. Voimassa oleva Kuopion keskeisen kaupunkialueen yleiskaava YK 2002:3 on vahvistettu hallinto-oikeuden päätöksellä 20.6.2002.

Verotalo sijaitsee palvelujen ja hallinnon alueella. Alueelle saa sijoittaa liike- ja toimistorakennuksia. Alueelle voidaan sijoittaa myös tuotanto- ja varastotiloja. (Yleiskaavamääräys 135)[1]

Verotalo on merkitty keskustan kulttuurihistorialliset rakennuskohteet listaavalla kartalla 3A (Kh:n täytäntöönpano (MRL 201 §) 13.08.2001) yleiskaavamerkinnällä SR-2.

SR-2: Säilytettävä rakennus.
Kulttuurihistoriallisesti, rakennustaiteellisesti tai kaupunkikuvallisesti arvokas alue, alueen osa tai kohde, joka tulee ainakin arvokkaimmilta osilta säilyttää. Säilyttäminen tutkitaan ja määritetään asemakaavassa. (Yleiskaavamääräys 144)

MAAKUNTAKAAVA

Säilytysmerkintä Kuopion seudun maakuntakaavassa (mv 23.8.2006): ma 11.1327 Posti- ja verotoimisto, entinen palo- ja poliisilaitos.

ASEMAKAAVA

Verotalon tontilla (Multimäki IV:1) voimassa oleva asemakaavanmuutos 1306 on laadittu Kuopion kaupungin silloisen teknisen viraston kaavoitusosastolla 30.1.1978 ja vahvistettu sisäasiainministeriön päätöksellä 26.2.1979.

Voimassa oleva asemakaava ei ole sikäli enää ajantasainen, että tontille on rakennettu poikkeusluvalla laajennus, joka on sijoitettu kaavassa määritellyn rakennusalan ulkopuolelle. Asemakaava ei myöskään vastaa suojelutavoitteita, joita rakennuksille on määritelty myöhemmin laadituissa maakunta- ja yleiskaavoissa.

1306 Asemakaavaselostuksesta 30.1.1978:

Maanomistus:

Kuopion kaupunki on myynyt Kansaneläkelaitokselle 12.4.1978 päivätyllä kauppakirjalla tontista IV:1:1 noin 4239,7 m2 suuruisen määrän. Muu osa kaava-alueesta on kaupungin omistuksessa.

Rakennettu ympäristö:

Kaava-alue kuuluu keskustan keskeisimpään osaan
Tontilla IV:1:2 on vuosina 1928 ja 1950 rakennetut kivirakenteiset rakennukset, joiden on arvioitu säilyvän. Rakennukset ovat tällä hetkellä poliisilaitoksen ja palolaitoksen käytössä. Kyseisellä tontilla on nykyään 15 kpl työsuhdeasuntoja palolaitoksen työntekijöille. Tontilla IV:1:2 on ainoastaan pieni puurakenteinen varastorakennus.

Toteutunutta, säilyvää kerrosalaa on kaava-alueella yht. 4361 m2, eli alueen rakennusoikeudesta on käytetty n. 34 % (huom: tilanne vuonna 1978). Alueella on kaupungin vesi- ja viemäriverkostot.

Luonnonympäristö:

Maasto alueella on suhteellisen tasaista. Korkeusero kaava-alueella on n. 8 m.

1 Merkintäkirjasto: Yleiskaavamerkinnät ja -määräykset.

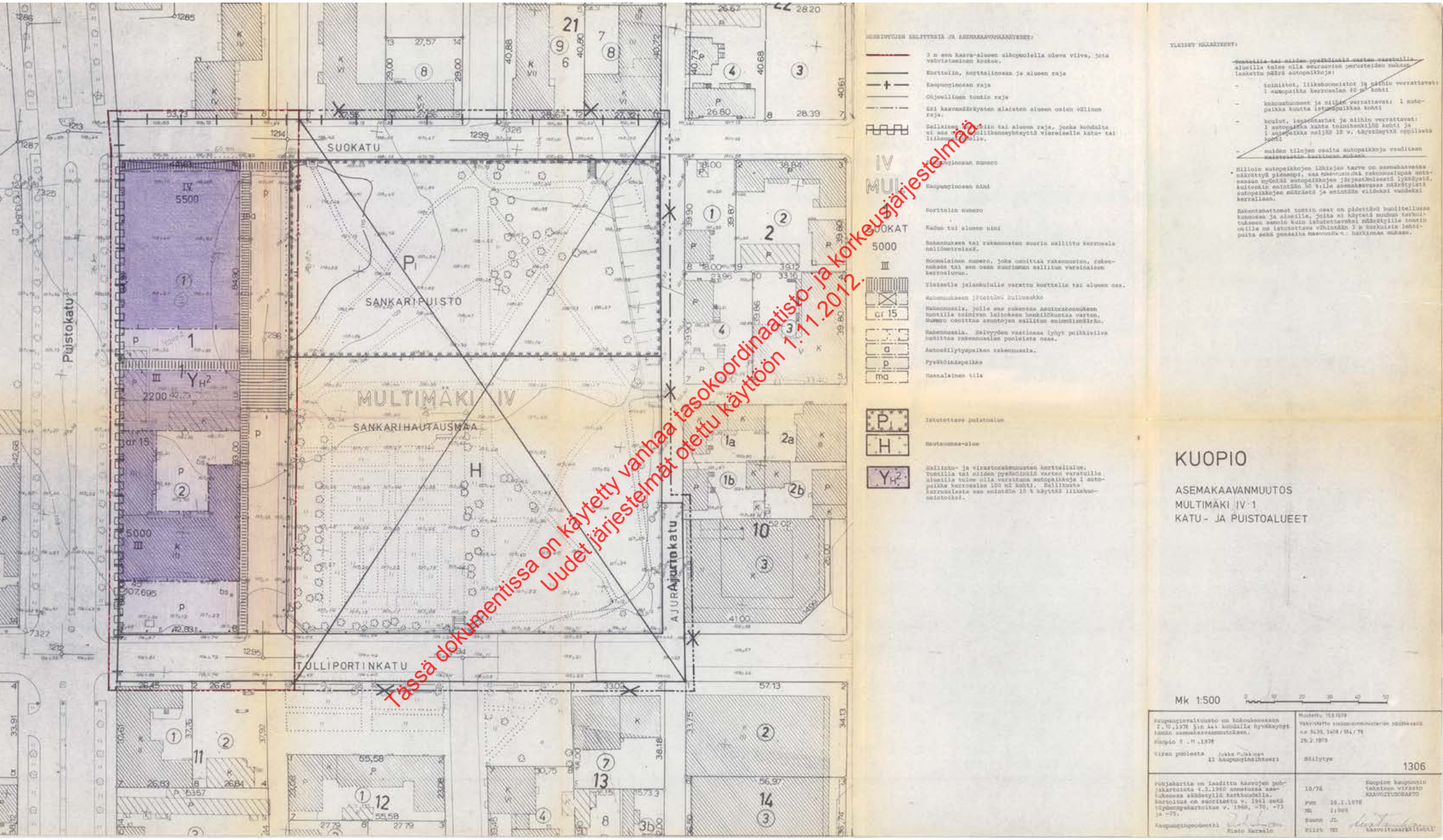

Tässä dokumentissa on käytetty vanhaa tasokoordinaatisto- ja korkeusjärjestelmää.
Uudet järjestelmät otettu käyttöön 1.11.2012.

Asemakaavanmuutos 1306. (Kuopion kaupunki, Kuopion karttapalvelu.)

AIEMMAT SELVITYKSET

1990 KUOPION KULTTUURIHISTORIALLISTEN RAKENNUSKOHTEIDEN INVENTOINTI

Verotalo on listattu Kuopion Teknisen viraston kaavoitusosaston yleiskaavatoimiston laatimassa Kuopion kulttuurihistoriallisten rakennuskohteiden inventoinnissa. Inventoinnin on suorittanut Kimmo Ruotsalainen ja se on valmistunut 30.6.1990. Inventointiluettelo laadittiin tavoitteelliseksi säilytysohjelmaksi, jonka tarkoitus oli palvella yleis- ja asemakaavoitusta.

Verotalo löytyy luettelosta kohteena 69 Poliisitalo. Sen kulttuurihistoriallinen merkitys on määritelty käsittämään rakennushistoriallisia ja käyttöön liittyviä arvoja. Kohde siis ”edustaa rakennusmateriaaleiltaan, rakenneratkaisuiltaan tai käyttötarkoitukseltaan aikakautta, jonka edustajia on enään muutamia jäljellä” ja sillä on ”harvinainen tai harvinaiseksi muuttunut käyttö.” Verotalo on määritelty maakunnallisesti merkittäväksi.

Verotalon suojelutavoitteeksi on tuolloin luokiteltu C, joka on selostettu seuraavasti:

”Käyttötapa ja tekniset varusteet voivat muuttua, mutta rakennuksesta säilytetään jokin suojelun peruste: julkisivut, huonejako, sisustus, jne. Tämä ryhmä on käytännössä laajin ja helpoimmin myöskin taloudellisesti toteutettavissa.”

Verotalo kuvattuna kasarmialueelta 2021.

Vertailun vuoksi, muita luokkia olivat:

A: Säilytettävä ennallaan.

B: Entisöitävä. Molemmat luokat (A ja B) vastaavat tavoitetta, jossa kohde edustaisi mahdollisimman alkuperäistä esikuvaansa. Käytännössä molemmat luokkavaatimukset johtavat rakennuksen museointiin tai sitten käyttövaatimukset eivät ole muuttuneet. Esim. ulkomuseo tai ruutikellari.

D: Ulkoasu tai vastaava suojeluperuste säilyy, rakennusta voidaan laajentaa, muuttaa tai muuten uudistaa. [2]

2 Kuopio. Kulttuurihistorialliset Rakennuskohteet. Inventointi 30.6.1990.

2008 KUOPION KULTTUURIYMPÄRISTÖ - STRATEGIA JA HOITO-OHJEET

Kuopion kaupungin v. 2008 laatimassa Kuopion kulttuuriympäristö – Strategia ja hoito-ohjeet -selvityksessä Verotalo kuuluu alueeseen 13, *Entinen paloasema ympäristöineen*. Kohteen arviointi perustuu vuoden 1990 inventointiin.

”Puistokadun varrella vanhojen puurakennusten muodostaman kadun itäpuolisen miljöön jatkeena on 1920-luvun matalaa kivitalorakentamista edustava miljöö. Entisen paloaseman ja poliisilaitoksen rakennuksessa kuvastuu 1920-luvun klassismi julkisivuissa, symmetrisyydessä ja tornissa. Puistokatua reunustavat 1920-luvun kivitalot muodostavat merkittävän kulmauksen vilkkaasti liikennöidylle Puistokadulle ja Tulliportinkadulle. Posti- ja verotoimiston rakennus on maakunnallisesti merkittävää kulttuuriympäristöä.”

Kulttuuriympäristöstrategiassa Verotalolle on määritelty seuraavanlaiset toimenpidesuositukset:

”Erityistä huomiota kiinnitetään Puistokadun puoleisten rakennusten julkisivuihin sekä Tulliportinkadun puolen eheyttämiseen. Mahdollinen täydennysrakentaminen sopeutetaan ympäristöön ja säilytettäviin rakennuksiin. Rakennusten korjauksissa tulee huomioida 1920-luvun klassismin piirteet. Asemakaavaa muutetaan vastaamaan säilytystavoitteita.” [3]

3 Kuopion kulttuuriympäristö – Strategia ja hoito-ohjeet 2008, s. 50–51.

2019 PÄIVITYSINVENTOINTI

Verotalon Kioski-tietokannan kohdetietoja on päivitetty ja laajennettu Kuopion kaupungin strategisen maankäytön päivitysinventoinnissa yleiskaavaa varten. Verotalon inventoinnin on suorittanut FM Katri Nousiainen 29.07.2019.

Verotalon Puistokadun puoleista länsijulkisivua 2021.

2. TAUSTAA

2.1 KAAVAHISTORIA JA YMPÄRISTÖN RAKENTUMINEN

Kuopion kaupunki perustettiin vuonna 1653 Pietari Brahen luvalla, mutta hanke ei edennyt asemakaavaa, pormestaria ja muutamaa porvaria pidemmälle. Varsinaisen kaupunkikehityksen voidaan katsoa alkaneen 1775, kun Kustaa III määräsi Kuopion Savo-Karjalan läänin hallinto- ja kauppakaupungiksi. Maanmittari Pehr Kjellman laati 1775-1776 kaupungille kaavasuunnitelman, johon nykyinenkin ruutukaava-alue rännikatuineen pohjautuu. Asemakaavan suunnittelua ohjasi klassismin ihanteiden ohella paloturvallisuus. Kaupunkirakenteesta tehtiin aiempaa väljempi ja kaduista suorat. Suurikokoisten kortteleiden väleihin muodostettiin kapeampia rännikujia (grän gatan), jotka olivat ensimmäisiä laatuaan Suomessa. Kujista käytettiin rakennusjärjestyksessä myös nimitystä palokuja (brandgatan). Pääkadut olivat leveydeltään 24 kyynärää (14, 2 m) ja rännikadut 12 kyynärää (7, 1 m).[4] Palo- ja poliisitalon paikka sijaitsee vielä asemakaavan ulkopuolella.

Vuoden 1787 asemakaavassa nykyinen Sankaripuisto oli nimeltään Multamäki ja alue kaavoitettiin toriksi, johon käyttöön aluetta ei koskaan otettu. Kuopion keskustassa, ruutukaavan luoteisnurkassa sijaitseva alue vihittiin kaupunki- ja maaseurakunnan hautausmaaksi vuonna 1811. Hautausmaa oli käytössä aina 1860-luvulle saakka.[5]

Tulevan palo- ja poliisitalon pohjoispuolelle rakennettiin 1827 Kuopion kruununmakasiini. Kruununmakasiinit olivat Venäjän vallan aikana Suomeen rakennettuja viljavarastoja. Niihin kerättiin kruununjyvät eli yleensä ohraa, kauraa ja ruista, jotka olivat osuus viljelijöiden suorittamasta kruununverosta. Kruununjyvien kerääminen lopetettiin maaveron lakkauttamisen yhteydessä vuoden 1925 alussa.[6] Kuopion kruununmakasiini oli pitkänomainen kolmikerroksinen hirsirakennus, jonka keskellä oli poikkipäädyt. Arkkitehti Julius Basilier laati makasiinille laajennussuunnitelman, mutta valo- ja ilmakuvien perusteella päätyihin suunniteltuja jatkoksia ei toteutettu.[7] Kruununmakasiinin nurkka näkyy vielä Eino Malmin vuoden 1963 valokuvassa sivulla 65. Vuoden 1971 Kuopion peruskartta on tehty ilmakuvakartan 1966 pohjalta, ja peruskartasta rakennus on jo hävinnyt. Tämän perusteella Kuopion kruununmakasiini purettiin 1963–66.

Gyldenin v. 1838 asemakartassa palo- ja poliisitalon paikka oli vielä Hatsalan maiden puolella. Kartassa voi nähdä selvästi kruununmakasiinin vinon asennon suhteessa ruutukaavan koordinaatistoon. Makasiini on rakennettu Hatsalan ja Kuopion kaupungin maiden välisen rajan suuntaisesti.

Ote Gyldenin asemakartasta vuodelta 1838. Kruununmakasiini näkyy ylävasemmalla kaava-alueen ulkopuolella, vanhan hautausmaan vieressä. (KKA)

4 Räsänen 2008, s. 161; https://www.kuopio.fi/historia; Vuorio 2004, s. 10–12.
5 Museovirasto 2009, RKY-kohde *Kuopion Iso hautausmaa*.
6 Helsingin Sörnäisten Kruununmakasiinin rakennushistoriaselvitys.
7 Tengström 2019, s. 14, 17.

Kuopion kartta vuodelta 1856 on J.S. Johanssonin laatima. Kartta vaikuttaa perustuvan melko tarkkaan kaupunkimittaukseen ja inventointiin, sillä siinä on esitetty pieniäkin piharakennuksia. Palo- ja poliisitalon paikalla näkyy kalliota.

Vuoden 1856 asetus kaupunkien asemakaavoituksesta ja rakentamisen yleisistä perusteista ohjasi kaupunkisuunnittelua entisestään paloturvallisempaan suuntaan[8]. Lääninarkkitehti Carl Albert Edelfelt suunnitteli Kuopiolle uuden asemakaavan 1858. Kaava-aluetta laajennettiin pohjoiseen ja länteen. Edelfeltin kaavan jäljet nykyisessä kaupunkikuvassa ovat melko vähäisiä. Huomattavimpana niistä toteutui Länsibulevardi, nykyinen Puistokatu.[9] Kauppatoria oli suunniteltu siirrettäväksi nykyiselle sijainnilleen Anders Röstedtin laatimassa kartassa vuodelta 1818, ja kaupankäynti siirtyi uudelle torille 1856[10]. Kaupungin uutta hautausmaata on hahmoteltu Edelgeltin kaavan pohjoisreunaan osittain tulevan rautatien kohdalle, ja se perustettiin 1867[11]. Vanhan hautausmaan viheraluetta on suunnitelmassa laajennettu ulottumaan lännessä Puistokatuun asti ja idässä torin kulmalle, mutta nämä muutokset eivät toteutuneet.

8 Vuorio 2004, s. 21.
9 Räsänen 2008, Kuopion kulttuuriympäristö, s. 161.
10 Museovirasto 2009, RKY-kohde *Kuopion tori*.
11 Museovirasto 2009, RKY-kohde *Kuopion Iso hautausmaa*.

Ote J. S. Johanssonin Kuopion kartasta 1856. Tuleva palo- ja poliisitalon paikka on osoitettu punaisella nuolella. (KKA)

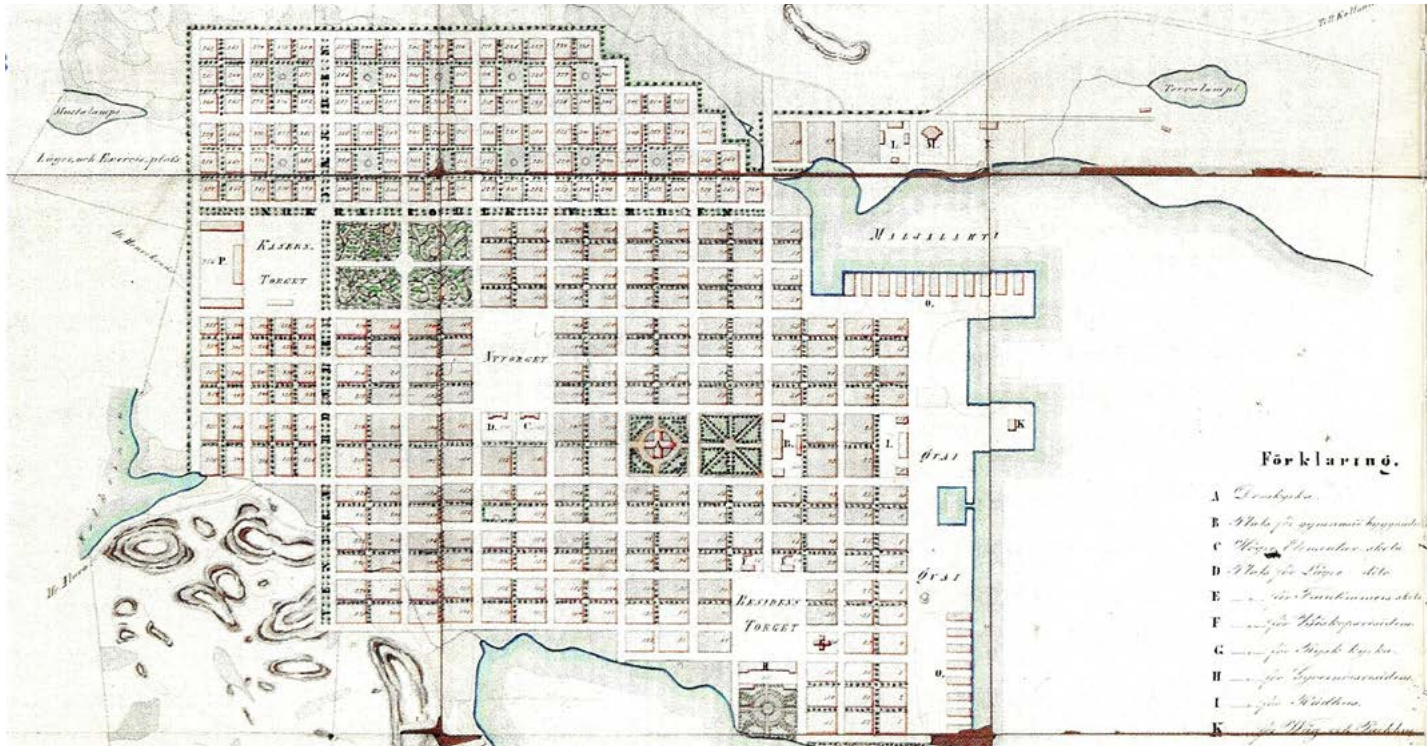

Ote Kuopion asemakaavasta 1858, Carl Albert Edelfelt. Tuleva palo- ja poliisiaseman paikka jää vanhan hautuumaan laajennuksen alle. (KKA)

Hatsalan asemapiirros 1879, K.A. Wikberg. (KKA)

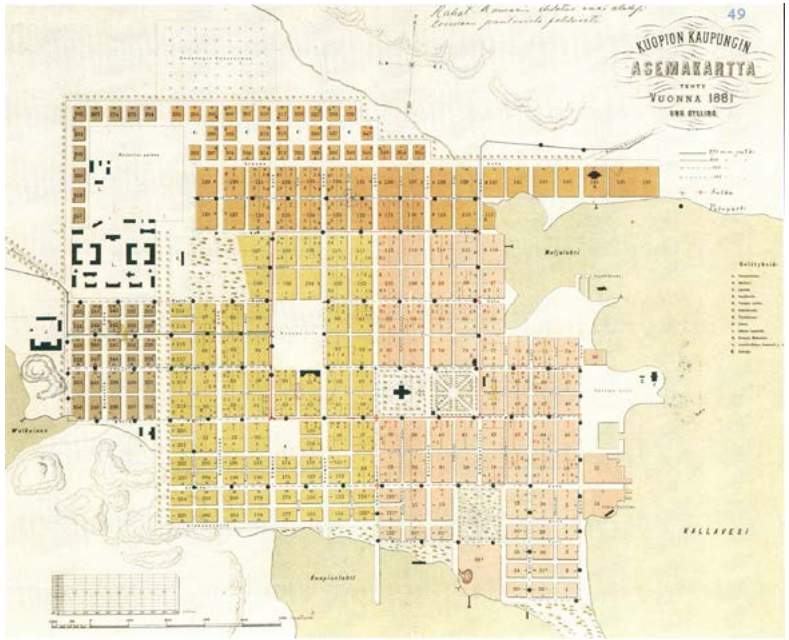

Asemakartta 1881, Uno Gyllig. (KKA)

1901 Kuopion asemakaava (KKA)

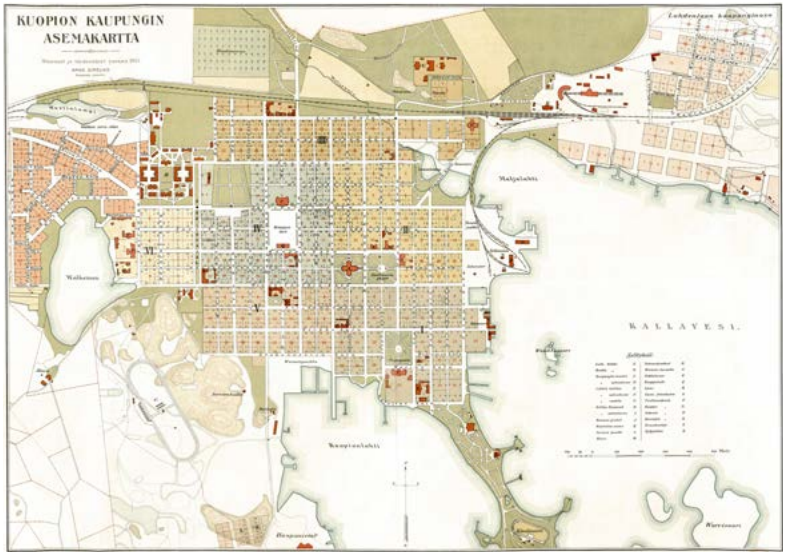

Asemakartta 1913, mitannut ja täydentänyt kaupungininsinööri Arne Sirelius. (KKA)

Kaupungininsinööri Uno Gylligin vuoden 1881 asemakartassa Kruununmakasiini ja vanha hautausmaa ovat entisellään. Palo- ja poliisitalon paikka sijaitsee 2. kaupunginosassa. Gylligin kaavaa ei vahvistettu virallisesti edes kaupunginvaltuustossa, mutta siitä saatiin ohjenuora kaupunkikuvan selkiyttämiselle katulinjoja yhtenäistämällä ja ruutukaava-alueen rakennusten sijainteja täsmentämällä.[12]

Kuopion kasarmialue perustettiin 1880 Puistokadun länsipuolelle paikalle, jossa oli ollut aiemmin Savon rykmentin kapteenin virkatalo. Alueelle suunniteltiin 30 puista rakennusta tarkka-ampujapataljoonalle. Pataljoonat lakkautettiin 1901 ja alueelle sijoitettiin venläistä sotaväkeä, jonka käyttöön rakennettiin tiilirakennuksia 1914–15.[13]

Kaupungininsinööri K. J. Karlsson laati v. 1901 asemakaavan, joka useiden tarkastusvaiheiden jälkeen hyväksyttiin senaatissa 1903. Suunnitelmassa ei tehty suuria muutoksia vallinneeseen kaupunkirakenteeseen, joitain katuja oikaistiin ja tonttien rajoja siirrettiin.[14] Myös palo- ja poliisitalon kortteli ja tontti muodostettiin tässä kaavassa. Tontti määriteltiin 4. kaupunginosaan, kortteliin nro 1 tontiksi nro 2. Kasarmialueen ja vanhan hautausmaan väliin jäävä tontti oli kallioinen ja haastava rakennettava, ja se säilyi rakentamattomana noin 25 vuotta.

12 Räsänen 2008, Kuopion kulttuuriympäristö, s. 161.
13 Museovirasto 2009, RKY-kohde *Kuopion kasarmialue*.
14 Räsänen 2008, Kuopion kulttuuriympäristö, s. 161–162.

Seuraavissa v. 1913 ja 1925 asemakartoissa ei tapahtunut suuria muutoksia keskustan osalta, mutta kaava-aluetta laajennettiin. Arne Sireliuksen vuoden 1913 asemakartassa on ensimmäistä kertaa esitetty esikaupunkialueita ruutukaava-alueen ulkopuolelle[15].

Vuoden 1925 jälkeen asemakaavoja ei valmistunut, kunnes vuonna 1949 laadittiin asemakartta. Tässä asemakartassa kaavalliset ominaispiirteet eivät poikkea suuremmin edellisistä asemakaavoista palo- ja poliisitalon suhteen. Vuonna 1929 valmistunut palo- ja poliisitalo piharakennuksineen näkyy kartassa alkuperäisessä laajuudessaan.

Voimassa oleva asemakaava on laadittu 1978 ja vahvistettu 1979. Asemakaavassa osoitetulle korttelin pohjoisemmalle tontille 297-4-1-3 (alun perin 297-4-1-1) on valmistunut 1985 Kansaneläkelaitoksen Kuopion toimitalo. Nykyisen Verotalon tonttia 297-4-1-4 (alun perin 297-4-1-2) on rakennettu kaavasta hieman poiketen. Tulliportinkadun eteläpuolen puista, pienimittakaavaista rakennuskantaa on korvattu vuosien saatossa huoltoasemilla ja asuinkerrostaloilla.

Ote asemakartasta 1925, mitannut ja täydentänyt kaupungininsinööri A. F. Wickström. (KKA)

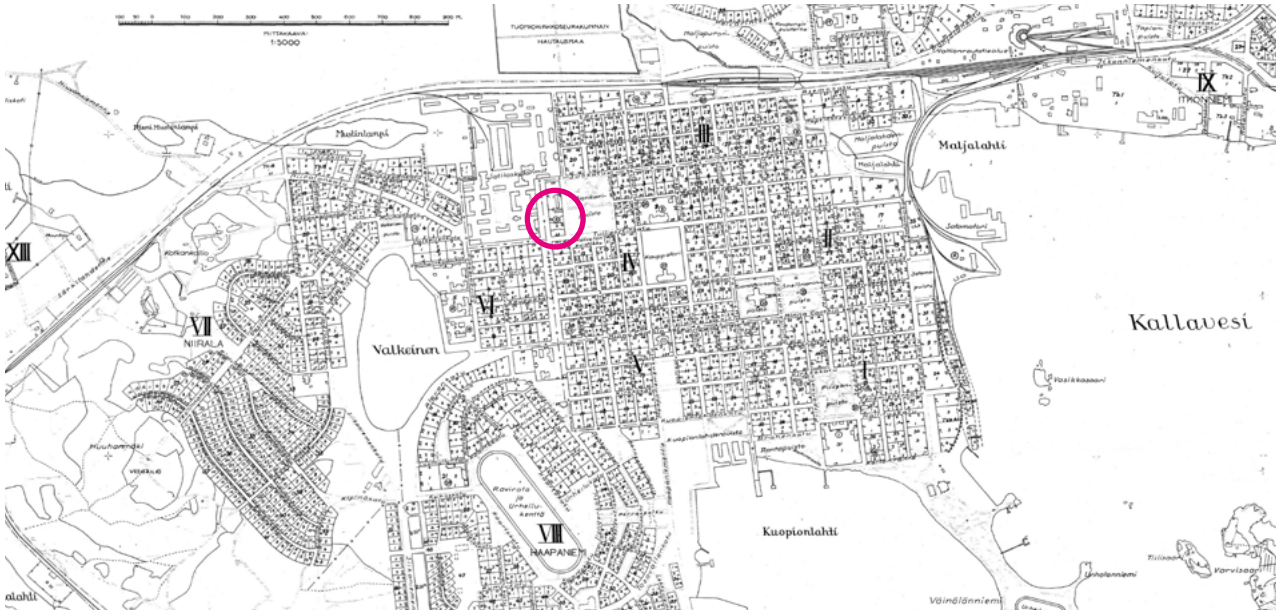

Ote asemakartasta 1949, jonka laati Kuopion kaupungin rakennustoimiston mittausosasto. Palo- ja poliisitalo on ympyröity punaisella. (KKA)

15 Räsänen 2008, Kuopion kulttuuriympäristö, s. 162.

2.2 TONTIN RAKENTUMINEN

Nykyisen Verotalon tontti 297-4-1-4 (alun perin 297-4-1-2) oli tyhjillään palo- ja poliisitalon rakentamiseen asti. Paikalla oli kalliota, mikä todennäköisesti tontin verrattain syrjäisen sijainnin kanssa hidasti paikan käyttöönottoa. Verotalon tontin pohjoispuolella sijaitsi vuonna 1827 rakennettu kruunumakasiini.

Tontin kallion louhinta aloitettiin vuonna 1927, ja palo- ja poliisitalo piharakennuksineen valmistui sisätiloja myöten 1929. Piha rajattiin kivipilariaidalla.

1938 myönnettiin lupa tavara-autoaseman rakentamiselle silloisten tonttien 1 ja 2 rajalle sekä linja-autojen paikoitusalueelle Puistokadun keskelle.Tavara-autoasema oli yksikerroksinen, satulakattoinen puurakennus, jota kiersi lastauslaituri. Rakennus on purettu.

1940-luvulla tontin lounaiskulmaan tehtiin kaupungin maanalaisen väestönsuojan sisäänkäynti. Sisäänkäynti katoksineen on edelleen paikoillaan, mutta väestönsuoja on postettu käytöstä ja täyttynyt pohjavedellä.

1949 annettiin lupa paloaseman laajennukselle Puistokadun varrelle. Laajennuksen täsmällinen valmistumisajankohta ei ole tiedossa, mutta todennäköisesti se otettiin käyttöön 1950-luvun alussa.

1963–1966 kruununmakasiini purettiin. Poliisiaseman piharakennuksen pohjoispuolelle on rakennettu katos vuoteen 1971 mennessä.

Sammutusnäytös 1955–1960. Kuva on otettu Puistokadulta kaakkoon. Vasemmalla näkyy kruununmakasiinin nurkka, takana poliisin piharakennus, sitten tavara-autoaseman pääty ja paloaseman torni ja aumakattoa. (KUHMU)

1980-luvulla Verotalon tontin rakennusmassoihin ei tehty muutoksia, mutta kiinteistötunnus muutettiin 1984–1985 muotoon 297-4-1-4. Samaan aikaan pohjoispuolen tontille 297-4-1-1 rakennettiin Kelan virastotalo.

1990-luvun saneerauksen yhteydessä palo- ja poliisitalo muutettiin verottajan ja Postin käyttöön. Sisäänkäyntien yhteyteen rakennettiin katoksia ja tuulikaappeja.

2010-luvulla rakennettiin Verotalon laajennus, jonka myötä muodostui nykyinen sisäpiha. Entinen poliisiaseman piharakennus katoksineen purettiin. Tontille rakennettiin autotalli ja katoksia.

VEROTALON TONTIN RAKENTUMISKAAVIO

- rakennus
- katos
- 1827, purettu 1963–1966
- 1929
- 1929, purettu 2010-luvulla
- 1938, purettu
- 1950-luvun alku
- 1971 mennessä rakennettu, purettu
- 1980-luku
- 1990-luku
- 1990-luku, purettu
- 2010-luku

A-D:
Verotalo nykyisellään. Siiville annettiin 2010-luvun korjauksessa ja laajennuksessa kirjainkoodit, joita on käytetty myös viimeisimmissä huonenumeroissa.

1990-luvulla Postin tilat ja liikehuoneistot sijoitettiin B- ja C-siipien ensimmäiseen kerrokseen.
Muilta osin A-, B-, C- ja D-siivet olivat verotoimistona.

A-B	Paloasema (alkuperäinen käyttö)
C	Poliisilaitos (alkuperäinen käyttö)
1	Kruununmakasiini
2	Poliisilaitoksen piharakennus
3	Poliisilaitoksen piharakennuksen katos
4	Tavara-autoasema, ympärillä lastauslaituri
5	Väestönsuojan sisäänkäynti 1940-luvulta
6	Kela
7	Muuntamo
8	Jätekatos
9	Postin lastauskatos
10	Autotalli ja jätehuone
11	Pyörä- ja oleskelukatokset

1920-LUVUN TALOUS JA POLITIIKKA

Suomi itsenäistyi joulukuussa 1917 ensimmäisen maailmansodan ja Venäjän vallankumouksen yhteydessä. Nuoren porvarillisen Suomen yhteydet katkesivat sosialistiseen Neuvostoliittoon lähes kokonaan, ja aitosuomalaisuudeksi nimetty aatesuuntaus voimistui. Kansallismielisten, oikeistolaisten asenteiden tiukkeneminen ja kieliriita 1920-luvun puolivälissä suomen- ja ruotsinkielisten välillä aiheuttivat toisaalta myös poliittisten suhteiden viilenemistä Ruotsin suuntaan. Suomessa vallitsi sodan jälkeen ankara pula-aika, mutta olojen vakiinnuttua sisällissodan jälkeen talouselämä elpyi nopeasti vuodesta 1919 lähtien. Teollisuutta hallitsi 1920-luvulla puunjalostusteollisuus. Kaupungistuminen ja asuntorakentaminen oli vielä hidasta ja useat Suomen kaupungeista mittakaavaltaan vaatimattomia ja puutalovaltaisia.[16]

1920-luvulla julkiset varat kohdennettiin suurelta osin asuntopulan lievittämiseen, valtion omistukseen tulleiden rakennusten korjaamiseen sekä koulujen rakentamiseen, joiden tarve lisääntyi vuoden 1921 oppivelvollisuuslain myötä. Teitä ja siltoja tarvittiin myös. Suomessa poikkeuksellisen nopea talouskasvu osui vuosien 1924 ja 1928 välille. Kasvu katkesti New Yorkin vuoden 1929 pörssiromahduksesta alkaneeseen kansainväliseen lamaan. Suomen rakennusteollisuus hiljeni noin viideksi vuodeksi.[17]

16 Standertskjöld 2006, s. 90–92; Nikula 2005, s. 120.
17 Standertskjöld 2006, s. 92.

Vasta itsenäistynyt tasavalta lujitti määrätietoisesti läntisiä kulttuurisiteitä ja korosti eroa Neuvostoliittoon. Historistisesti suuntautunut arkkitehtipolvi arvosti 1920-luvulla erityisesti Suomen ja Ruotsin yhteisten vuosisatojen arkkitehtuuria, kuten 1700-luvun klassistisia virkataloja. Ensimmäisen maailmansodan jälkeen pohjoisen arkkitehdit tekivät paljolti Teknillisen korkeakoulun arkkitehtuurin historian opettajan Armas Lindgrenin esimerkin ansiosta ahkerasti matkoja Italiaan, jonka arkkitehtuurista saatiin vaikutteita pohjoismaiselle klassismille. Itsenäisessä Suomessa keskityttiin myös työväenolojen kohentamiseen. Kodikkaan kodin katsottiin ”estävän henkistä rappeutumista ja ehkäisevän kapinamieltä”. Arkkitehtikunta alkoi työllistyä huviloiden suunnittelun ohella kunnallisten työväenasuntojen ja tyyppipiirustusen laatimisella. Mallia ja työkokemusta haettiin paljon myös Ruotsista, vaikkakin yhteydet länsinaapuriin rakoilivat sisällissodan aikana.[18]

18 Nikula 2005, s. 121; Standertskjöld 2006, s. 98–101, 116.

Kirkkokatu 17. Rakennusmestari Antti Pitkäsen suunnittelema Ilmarisen kerrostalo valmistui 1920-luvun lopulla. Kuvattu 2021.

Näkymä Kuopioon Puijolta 1915. Kasarmin tiilirakennukset ovat rakenteilla. Niiden takana sijaitseva kruununmakasiini on osoitettu punaisella nuolella. Kuvaaja Victor Barsokevitch. (KUHMU)

1920-LUVUN ARKKITEHTUURI SUOMESSA

1920-luvun klassistisessa arkkitehtuurissa suosittiin antiikin Kreikan ja Rooman arkkitehtuuriin palautuvia muotoja, koristeaiheita ja pintojen jäsentelyperiaatteita. Suunnittelun lähtökohtana käytettiin usein geometrisia perusmuotoja, aksiaalisymmetriaa ja toistuvia rakennusosia, kuten tasaisia ikkunarivejä. Julkisivut olivat usein rapattuja ja rakennusten hahmoissa oli hillittyä, joskus ankaraakin juhlavuutta. Koristeaiheiden käyttö väheni 1920-luvun kuluessa ja arkkitehtuuri muuttui pelkistetymmäksi enteillen modernismin suosion nousua.[19]

1910-luvulla alkanut arkkitehtuurin pelkistyminen jatkui 1920-luvulla. Muutos kertaustyylien kirjosta kohti klassisempaa arkkitehtuuria tapahtui suunnilleen samanaikaisesti kaikissa Pohjoismaissa, ja Tanskassa alkunsa saanutta tyyliä kutsutaankin Pohjoismaiseksi klassismiksi. Esikuvana oli Pohjoismaissa ja Saksassa 1700–1800-lukujen taitteessa vallinnut koruton uusklassismi ja Italian maaseudun vaatimaton kansanarkkitehtuuri. Pohjoismaiset arkkitehdit käyttivät pitkän historian tarjoamia klassisia koristeaiheita varsin vapaasti, ja niiden luovalla käytöllä voitiin rakennuksiin liittää erilaisia mielleyhtymiä.[20]

1910-luvulla vallinnut materiaalien moninainen käyttö väheni 1920-luvulla. Julkisivutiiltä käytettiin edelleen etenkin teollisuuslaitoksissa, kouluissa ja sairaaloissa. Kansallisromantiikalle ominaiset luonnonkivipinnat vaihtuivat rapattuihin seinäpintoihin säästäväisyyssyistä sekä 1800-luvun klassististen esikuvien vaikutuksesta. Sileä, maalattu rappauspinta korosti 1920-luvulle tyypillisiä, suhteellisen matalia kipsikoristeita. Joskus rappaukseen tehtiin elävä pintastruktuuri, jota valon ja varjon vaikutus korosti.[21]

Materiaalien kirjon sijaan 1920-luvun klassismille oli tyypillistä värien runsas käyttö. Julkisivut maalattiin monesti vaaleanpunaisiksi, vaaleanvihreiksi tai keltaisiksi, kipsikoristeet taas seinäpintaa vaaleammiksi. Asuinkerrostaloissa voimakkaimmat värit keskitettiin räystään alle. Vuosikymmenen loppua kohden julkisivujen väritys vaaleni ja koristelu häipyi lopulta kokonaan. Liikerakennuksissa ornamentiikan korvasivat harkiten suunnitellut mainosvalot ja -tekstit.[22]

Etenkin asuinrakennusten sisustuksessa 1920-luvulla tapettien kuviot pelkistyivät ja värit muuttuivat tummiksi. Lattioissa käytettiin usein helppohoitoista linoleumia. 1920-luvun uutuuksia olivat liuku- ja taiteovet, mutta työväen asuntojen sisäovet olivat usein yksinkertaisia sileitä vaneriovia. Ikkunoissa suosittiin klassisen rakennusperineen mukaan kuusi- tai kahdeksanruutuista puitejakoa.[23]

Julkisissa sisätiloissa käytettiin voimakkaita värejä, kuten mustaa, punaista ja kultaa. Toisaalta sisustukset saattoivat olla kevyen ilmavia, antiikin taivaan alla seisovista temppeleistä vaikutteensa ja konkreettisen muotonsa saaneita kokonaisuuksia. Sisäkattopintoja ja pylväitä käsiteltiin kiiltäviksi. Valaisinten suunnittelussa pitäydyttiin vielä pitkään 1920-luvulla kynttilä- ja öljylamppujen muotokielessä.[24]

1920-LUVUN RAKENNUSTEKNIIKKA

Rakennusteknisesti 1920-luku ei ollut erityisen edistyksellinen. Asuinkerrostalojen seinät muurattiin yleensä punatiilestä tai edullisemmasta kalkkihiekkatiilestä, mutta välipohjat valettiin teräsbetonista. Puurakenteiset katot päällystettiin galvanoidulla pellillä tai tiilikatteella. Betonin käyttö kuitenkin yleistyi 1920-luvulla, aluksi varsinkin teollisuus- ja liikerakentamisessa, ja samalla materiaalin arvostus kasvoi. Esimerkiksi vuonna 1928 valmistuneessa Helsingin Taidehallissa osa betonisista kattopalkeista jätettiin näkyviin. Materiaalipulan vuoksi seinät tehtiin joskus kahdessa ohuemmassa kerroksessa, joiden väliin jäi tila eristeelle. 1920-luvulla markkinoille tuli uusia materiaaleja, esimerkiksi puristetusta turvepehkusta ja tervapaperista valmistettu Silenda-lämmöneriste ja erilaiset puukuitulevyt, kuten lämmöneristyskyvyiltään hyviksi osoittautuneet Insuliitti- ja Ensoliitti-levyt. Betoniset, ääntä puuta paremmin johtavat välipohjarakenteet taas loivat kysyntää ääneneristysmateriaaleille, joista korkki osoittautui parhaaksi.[25]

19 Nikula 2005, s. 121–126.
20 Standertskjöld 2006, s. 98–101; Nikula 2005, s. 121
21 Standertskjöld 2006, s. 112.
22 Standertskjöld 2006, s. 112–115.
23 Standertskjöld 2006, s. 118.
24 Standertskjöld 2006, s. 118–120.
25 Standertskjöld 2006, s. 122–123.

RAKENTAMINEN KUOPIOSSA 1920-LUVULLA

1920-luvun taloudellisen nousukauden aikaan Kuopiossa rakennettiin ennätyksellisen paljon. Teollisuuslaitoksia laajennettiin ja uusia perustettiin. Hallman rakensi Itkonniemelle uuden tulitikkutehtaan, Raninin myllyä laajennettiin ja Saastamoinen rakensi Siikaniemen sahan ja osti Särkiniemen vaneritehtaan. Kaupungin ympäristöön kaavoitettiin ja rakennettiin uusia asuinalueita kouluineen. Valkeisen koulun lisäksi kaupunki rakensi poliisi- ja paloaseman sekä uuden voimalaitoksen. Keskustaan nousi uusia kivirakenteisia asuinkerrostaloja sekä kokous- ja liiketiloja.[26]

1920-luvun klassismin perustana olevat antiikin ja renessanssin muotoaiheet olivat myös kuopiolaisten suunnittelijoiden käytössä. Asuntolan, Päivölän ja Snellmaninkatu 32:n pääjulkisivujen koristeaiheisiin kuuluu kulmaharkotuksen korostaminen ja ensimmäisen kerroksen erottaminen ylemmästä julkisivusta vaakajäsentelyllä. Sama aihe näkyy Antti Pitkäsen suunnittelemissa Ilmarisen ja Vellamon taloissa, joissa on lisäksi historistiset pilasterit. Haaremin talon ja Kirkkokatu 26:n katujulkisivujen massoittelua jäsentävät loivat, pyöreät erkkerit. Julkisivut ovat lähes kaikissa rapatut. Kuopion 1920-luvun klassismia edustavien asuinrakennusten joukossa on vain yksi tiilifasadi, Asuntola. 1910-luvulla näitä tehtiin enemmänkin.[27]

Pohjolankatu 2, Kuopio. Päivölän asuinkerrostalo edustaa 1920-luvun klassismia. Kuvattu 2021.

26 Riekki 2005, s. 72.
27 Riekki 2005, s. 83.

2.4 PALO- JA POLIISITALON TOTEUTTAJAT

ARKKITEHTI JUHO NYKÄNEN

Arkkitehti Juho Nykänen (1883–1954) on Kuopion keskeisiä kaupunkikuvan luojia. Hän toimi sekä kaupunginarkkitehtina että yksityisenä suunnittelijana.[28]

Juho Nykänen syntyi 21.3.1883 Viipurissa ja oli syntyperältään savolaista talonpoikaissukua.[29] Nykänen valmistui 1902 rakennusmestariksi Kuopion teollisuuskoulussta. Hän työskenteli muutaman vuoden Viipurissa rakennusmestarina ja urakoitsijana, minkä jälkeen hän suoritti arkkitehdin tutkinnon Polyteknillisessä opistossa valmistuen vuonna 1910. Vuodesta 1916 eteenpäin Nykänen toimi Kuopion kaupungin poikain ammattikoulun johtajana, kunnes aloitti Kuopion kaupunginarkkitehtina vuonna 1925.[30]

Nykänen laati 1920-luvulla piirustuksia Kuopion ruutukaava-aluetta reunustaneiden pientalovaltaisten asuinalueiden rakentamiselle. Esimerkiksi vuonna 1923 valmistui Lahdentaan (eli nykyisen Itkonniemen) ja Haapaniemen kaupunginosiin omakotitaloja Juho Nykäsen laatimien tyyppitalopiirustusten mukaan.[31]

Nykänen suunnitteli myös teollisuuslaitoksia ja kaupunkikuvaa hallitsevia julkisia rakennuksia, kuten Männistön kansakoulun ja palo- ja poliisiaseman, nykyisen Verotalon. Ne erottuivat matalassa puukaupungissa korkeudellaan ja myöhemminkin arkkitehtuurinsa selkeällä klassismilla." Nykäsen suunnittelemiin rakennuksiin kuului myös klassistiseen tyyliin rakennettu, mutta vuonna 1988 purettu suojeluskuntarakennus Suojalinna. Rakennus sijaitsi säilyneen puisen seurahuoneen vieressä.

Kaupunginarkkitehtina Nykänen työskenteli vuosina 1925–47. Vuonna 1943 hänelle myönnettiin yliarkkitehdin nimi ja arvo. Kaupunginarkkitehtina Nykänen suunnitteli paloaseman ja poliisilaitoksen, Männistön kansakoulun sekä ns. pienen linja-autoaseman kaupungintalon tontille. Lisäksi hän sunnitteli monia teollisuusrakennuksia, kuten Itkonniemen tulitikku- ja kuitulevytehtaiden rakennukset ja Raninin myllyn muutostyöt.[32] Nykänen laati suunnitelmat myös Kuopion Minna Canthin talon pohjoissiiven korottamiselle 1947. Nykänen noudatteli Aarre Ekomaan edellisen muutoksen muotokieltä, mutta keskeissymmetrian myötä julkisivusta tuli aiempaa klassistisempi.[33]

Juho Nykänen asui aluksi perheineen Kuopiossa Snellmaninkadun varrella, kunnes hankki pormestari Zinkin ja rakennusmestari Oskar Hietasen kanssa omistukseensa Puistokatu 2–4:n rakennukset. Nykäsellä oli työhuone piharakennuksessa. Vuonna 1928 Nykäset muuttivat Kuninkaankatu 26:een ns. Haaremin taloon. Jussi ja Toivo Paatelan

ARKITEKTEN

KONTOR: KONSTHALLEN, AINOGATAN 3, HELSINGFORS • Ko
REDAKTION: HILDING EKELUND (ANSV.), ALVAR AA
REDAKTIONSUTSKOTT: MARTTI VÄLIKA

LÄN AV ARTIKLAR OCH BILDER ÄR TILLÄTET ENDAST UNDER FÖRUTS

JUHO NYKÄNEN 50 ÅR

Arkitekt Juho Nykänen föddes d. 21. mars 1883 i Viborg, men är till sin härstamning av äkta savolaxisk bondesläkt. Han avlade diplomarkitektexamen vid Tekniska Högskolan år 1910, härvid mot vanligheten stödande sig på genomgången industriskolekurs, några års verksamhet som praktiserande byggmästare samt samti-

Juho Nykänen Arkitekten-lehdessä 1.3.1933 (KKD)

suunnitteleman rakennuksen Tulliportinkadun puoleinen erkkeri on tarinan mukaan tehty Nykästen palmua ajatellen. Joidenkin vuosien kuluttua Nykäset ostivat talon Kasarmikatu 12:sta, johon Nykänen suunnitteli mm. ulko-ovet. Perhe vietti kesiä Puutosniemessä huvilallaan vuodesta 1917 eteenpäin. Rakennussuunnittelun ohella Nykänen teki jonkin verran kalustesuunnittelua itsekseen ja arkkitehti Väinö Vähäkallion kanssa. Huonekaluja valmistettiin Poikain ammattikoulussa, ja niitä oli perheen käytössä ainakin Puutosniemen huvilalla ja kaupunkikodissa.[34]

Juho Nykänen oli palolautakunnan jäsen vuosina 1924 sekä 1935–1947.[35]

28 Riekki 2005, s. 521–522.
29 Arkitekten 1.3.1933, s. 9. (KKD)
30 Riekki 2005, s. 521–522.
31 Kuusi 1923, Social tidskrift 1.10.1923, s. 591. (KKD)
32 Riekki 2005, s. 521–522.
33 Martikainen ja Puurunen 2020, s. 59
34 Riekki 2005, s. 521–522.
35 Vuorio 2004, s. 165.

RAKENNUSMESTARI HEIKKI KOKKONEN

Kuopiolainen rakennusmestari ja urakoitsija Heikki Kokkonen (1886–1941) vastasi monesta kuopiolaisesta rakennushankkeesta. Useat Kokkosen urakoimista rakennuksista olivat Nykäsen suunnittelemia. Myös Kokkonen asui rakentamassaan Haaremin talossa, kolmannessa kerroksessa.

Kokkonen vastasi Kuopion palo- ja poliisitalon rakentamisesta 1920-luvulla. Hän rakensi Kuopioon myös esimerkiksi Niiralan koulun, Päivölän asuinkerrostalon, Savo-Karjalan tukkuliikkeen, Sammon sahan, Savon tulitikkutehtaan, Sikoniemen tiilitehtaan ja Samuel Niskasen liiketalon eli Hotelli Puijonsarven vanhemman osan.

Kokkosen rakentama ja asuttama Haaremin talo on listattu jo vuonna 1977 valmistuneeseen ensimmäineen Pohjois-Savon kulttuurihistoriallisten rakennussuojelukohteiden luetteloon. 1928 valmistunut rakennus edustaa hyvin 1920-luvun klassismin ja funktionalisimin murrosvaiheen arkkitehtuuria. 1925 valmistunut, Oiva Kallion suunnittelema viisikerroksinen virkamiestalo-osakeyhtiö Päivölä taas edusti valmistuessaan 1920-luvun keskuskeittiötaloratkaisua.[36]

Niiralan koulun (1926 Armas Lindgren ja Bertel Liljequist[37]) vieressä sijaitseva Vanhain ystäväin vanhainkoti valmistui 1927. Myös tämän rakennuksen suunnitteli Oiva Kallio, ja siinä on vaikutteita Aallonkin suosimasta italialaisesta huvila-arkkitehtuurista.[38]

Kokkonen rakensi Iisalmen ja Riistaveden kirkot 1930-luvun alussa yhdessä toisen silloisen kuopiolaisen huomattavan rakentajan K. A. Honkavaaran kanssa. Kuopiota kauemmas Kokkonen rakensi Karunan ja Västanfjärdin kirkot sekä Suomen Pankin Turun konttorin. 1930-luvun lopulla Kokkonen urakoi Rovaniemelle keskuskansakoulun ja neljä muuta rakennusta. 1939 hän rakensi Kuopioon maalaiskunnan talon, jonka työt talvisota ja rakennusliikkeen talousvaikeudet kuitenkin keskeyttivät.[39]

Heikki Kokkonen oli palolautakunnan varajäsen vuodesta 1934 lähtien ilmeisestikin kuolemaansa saakka.[40]

36 Riekki 2005. s. 78–80
37 Riekki 2005, s. 192–193

38 Riekki 2005. s. 300–301
39 Riekki 2005, s. 509.
40 Vuorio 2004, s. 165.

Kuninkaankatu 26, Kuopio. Kuvattu 2021.

PALOSUOJELU ENNEN 1800-LUKUA

Ennen varsinaisten palokuntien perustamista kaupunkien palosuojelu perustui tapaoikeuteen ja kaupunkisuunnitteluun. Jo Maunu Eerikinpojan vuoden 1350 kaupunkilaissa on määritelty tarkkoja ohjeita tulenkäsittelystä ja sammutustehtävien vastuun jakamisesta kaupunkilaisten kesken. Suomen puurakennusvaltaiset kaupungit kuitenkin paloivat usein, ja etenkin Turun suurpalo vuonna 1775 joudutti kaupunkien paloturvallisempaa kaavoitustapaa. Kuopion kaupunki perustettiin samana vuonna kuningas Kustaa III:n käskystä. Kuopiolle myönnetyissä kaupunkioikeuksissa ei määrätty mitään palotoimen järjestämisestä, mutta tuolloin vain 300 asukkaan kaupunkiin palkattiin 1780-luvun alussa jopa kymmenen palovartijaa, jotka tosin toimivat myös yleisemmissä kaupunginvahdin tehtävissä. Kaupungilla oli jo 1700-luvulla Kustaantorin, eli nykyisen Snellmanin puiston, luoteiskulman ruiskuhuoneessa säilytettyä palokalustoa, kuten peltisiä ruiskuja ja palopurjeita.[41]

PALOJÄRJESTYKSET 1807 JA 1866

Kuopion kaupungin ensimmäinen palojärjestys astui voimaan 1807. Siinä määriteltiin kaupungin jako palokortteleihin, palotoimen henkilöstötarve sekä jokaisesta talosta löytyvien sammutusvälineiden luettelo ja toimintatavat palotilanteissa. Palovartijat toimivat enemmänkin järjestyksen valvonnassa, ja 1880 mennessä toimet oli muutettu poliisin toimiksi.[42]

Kuopion kaupungin palojärjestys uudistettiin vuonna 1863 sattuneen Rahikaisen palon (tai väitetyn murhapolton) jälkeen ja vahvistettiin senaatin päätöksellä 1866. Yleiseksi palokunnaksi kutsuttu järjestelmä pohjautui edelleen perinteiseen kaupunkilaisen sammutusvelvollisuuteen, tosin palojärjestykseen kirjattiin jo tavoite vakinaisen sammutuspalokunnan palkkaamisesta.[43]

Kustaantorin seutu oli 1800-luvulla palovartioinnin keskus. Kirkon torniin otettiin vuodesta 1863 alkaen pysyvät tornivahdit, jotka antoivat palohälytyksen kirkonkelloilla ja osoittivat palon sijainnin vihreällä kuulalla.[44]

VPK:T JA AMMATTIPALOKUNNAT

Suomen ensimmäinen vakituinen, sammutukseen erikoistunut palokunta perustettiin 1861 Helsinkiin ja toinen Turkuun 1869. Vapaapalokuntia oli jo ennen näitä, mutta Venäjän epäluuloisuus kansalaisaktiivisuutta kohtaan hillitsi niiden yleistymistä 1860-luvun jälkipuolelle asti. Kuopioon vapaapalokunta perustettiin 1877 ja se toimi vuokratiloissa vuoteen 1894 asti, jolloin kaupunki luovutti sille entiset poliisikamarin tilat nykyiseltä kulttuurihistoriallisen museon tontilta. Kuopion VPK:sta tuli myös aatteellinen ja yleishyödyllinen seura, jonka alla toimi monenlaisia kulttuuriporukoita. Niinpä VPK sai ruiskuhuoneelleen tilat 1907 valmistuneesta museorakennuksesta letkunkuivaustorneineen.[45]

KUOPION AMMATTIPALOKUNTA 1913

1907 Kuopiossa sytytettiin useita tuhopolttoja, joiden seurauksena kaupungin palojärjestelmää ryhdyttiin parantamaan. Uusi palomestari K. A. Hiltunen kävi muissa Suomen kaupungeissa tutustumismatkoilla, ja totesi palotoimen puutteiden olevan Kuopiossa samat kuin ennenkin: hälytys ei toimi, vettä ei ole ja sammuttajat nukkuvat kotonaan ympäri kaupunkia. Keväällä 1909 kutsuttiin Helsingin alipalomestari Oskar Ekman suunnittelemaan Kuopiolle uutta, ajanmukaista ammattipalokuntaa. Kansalaisten yleinen sammutusvelvollisuuskin poistui 1912. Palokunnan perustamispäätös hyväksyttiin erinäisten valitusten jälkeen Senaatissa lokakuussa 1911, ja vakituisesti palkattu kymmenhenkinen palokunta aloitti toimintansa helmikuussa 1913. Palolaitoksen henkilöstö nimettiin sotilaallisen järjestyksen mukaan ja palosotilaiden tuli asua paloasemalla kuin kasarmilla ikään. Vakinaisen väen rinnalle perustettiin 22-miehinen reservipalokunta. Palokunnan vahvuutta lisättiin hiljalleen, ja vuonna 1928 palokunnalla oli töissä 17 henkeä palopäällikkö, palomestari ja ruiskumestari mukaan lukien.[46]

41 Vuorio 2004, s. 9–13.

42 Vuorio 2004, s. 13–16.
43 Vuorio 2004, s. 19–22.
44 Vuorio 2004, s. 19, 22.

45 Vuorio 2004, s. 21–30.
46 Vuorio 2004, s. 38–50.

KUOPION POLIISILAITOKSEN PERUSTAMINEN

1800-luvun alussa Kuopiossa asui noin tuhat henkeä, ja järjestyksen valvonnasta vastasivat lähinnä palovartijat ja virkamiehet. Vuoteen 1870 mennessä väkiluku oli kasvanut 5639 henkeen. 1876 astui voimaan uusi poliisijärjestys, jonka mukaan Kuopiossa tuli olla neljä poliisipalvelijaa eli varsinaista poliisia. Näiden lisäksi voitiin palkata tarvittava määrä poliisimiehiä ja 12 palovartijaa. Muutaman vuoden päästä palovartijoiden virat muutettiin poliisin viroiksi.[47]

Poliisilaitoksen perustaminen Kuopioon laitettiin vireille vuonna 1900 keisarillisella asetuksella, ja päätös poliisilaitoksen perustamisesta tehtiin 10.3.1902. Tuolloin kaupungin väkiluku oli 12794 henkeä. Poliisilaitoksen henkilöstöön kuului poliisimestari Carl Agathon von Numersin ohella yhdeksän konstaapelia. Ilmeisesti näiden lisäksi laitokseen kuului vielä järjestysosasto ja etsiväosasto. Järjestysosastoa johti komisariusKonrad Kerkkänen alaisinaan 5 vanhempaa ja 10 nuorempaa konstaapelia. Rikos- eli etsivän poliisin muodostivat komisarius Alfred Bärlund ja kaksi konstaapelia.[48]

Paloaseman kalustohalli kaupungintalolla 1920-luvulla. (PSPM)

47 Tuovinen 2002, s. 15–16.
48 Vuorio 2004, s. 39; Tuovinen 2004 s. 17–22.

ENSIMMÄISET RUISKUHUONEEN LUONNOKSET

Puuseppämestari Alexander Saurén luonnosteli tiilisen ruiskuhuoneen fasadia jo kesällä 1863 Kustaantorin laidalle. Samalle tontille kaavailtiin myös raatihuoneen paikkaa, ja 1864 Saurén laati suunnitelman, jossa ruiskuhuone sijoitettaisiin raatihuoneen siipeen. Suunnitelma ei sellaisenaan toteutunut, mutta ajatus toimintojen yhdistämisestä jäi itämään.[49]

PALOLAITOS JA POLIISI KAUPUNGINTALOLLA

Kuopion kaupungintalon vaiheikas suunnittelu käynnistyi 1875. Kaupungintalon suunnitteli lopulta muutamaankin kertaan arkkitehti F. A. Sjöström. Rakennustöitä johtanut arkkitehti Josef Stenbäck teki vielä muutoksia suunnitelmiin rakennusvaiheessa. Kaupungintalo valmistui 1885 kauppatorin pohjoislaidalle, ja poliisi ja palolaitos ruiskuhuoneineen sijoitettiin sen tiloihin. Rakennukseen tuli myös hallinnon ja valtuuston tiloja, maistraatti ja raastuvanoikeus.[50]

Vuonna 1913 toimintansa aloittaneen vakinaisen palolaitoksen tilat tulivat edelleen kaupungintalon itäsiipeen – väliaikaisesti 17 vuoden ajaksi. Paloasema käsitti 150 neliön ruiskuhuoneen lisäksi tallin ja vahtimestarin asunnon. Palomiehet ja ruiskumestari asutettiin lähikortteleiden vuokrahuoneisiin.[51]

49 Vuorio 2004, ss. 19–22.
50 Riekki 2005, ss. 137–139.
51 Vuorio 2004, ss. 47–50; Riekki 2005, ss. 137–139.

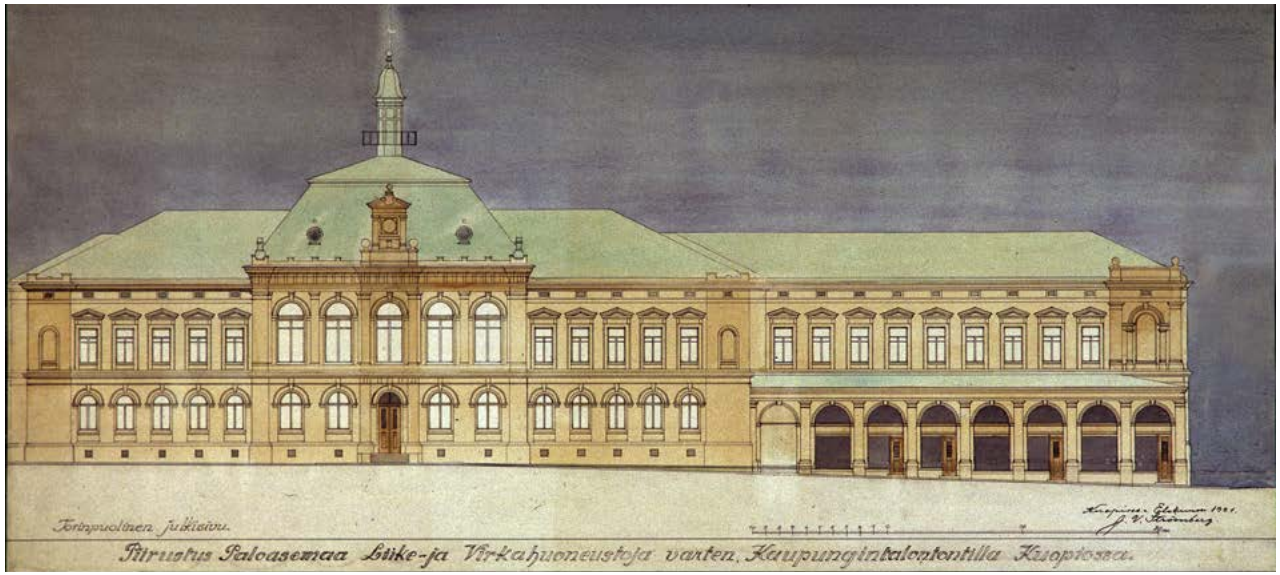

Johan Viktor Strömbergin v. 1921 luonnos kaupungintalon laajennukselle, johon olisi tullut paloaseman tiloja. (KUHMU)

1902 perustettu poliisilaitos sijoitettiin kaupungintalon länsisiipeen. Kellarissa oli pieni vankityrmä. 1920-luvun lopulla poliisilla oli kaupungintalolla kymmenen huonetta käytössään, ja henkilöstöä viisi virkamiestä ja 58 palvelusmiestä.[52] Vuonna 1921 kaupungintalon tontille suunniteltiin laajennusta, johon olisi tullut virastotilojen lisäksi kaupungin uusi paloasema. J. V. Strömbergin toteutumattomassa suunnitelmassa paloasema asettui kaupungintalon taakse. Tontille rakentaminen tuli kuitenkin liian kalliiksi, vaikka lainaa olisi saatu kaupunkien yleiseltä paloapuyhtiöltä.[53]

52 Tuovinen 2002, s. 17–18, 68.
53 Riekki 2005, ss. 143–144; Vuorio 2004, ss. 65–66.

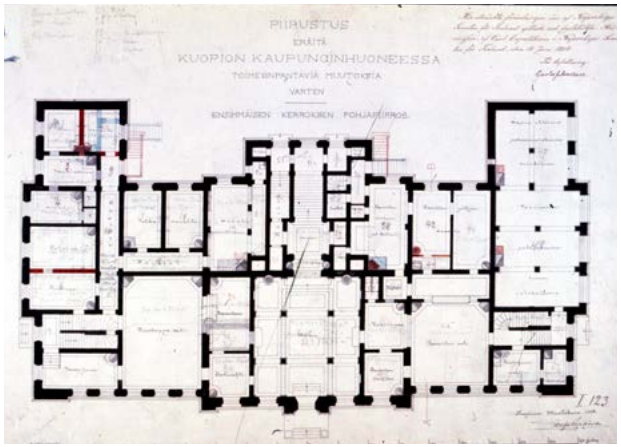

Josef Stenbäckin muutospiirustus 1886, kaupungintalon 1. krs 1886. (KUHMU)

RAKENNUSHANKKEEN VALMISTELU JA UUDEN PALO- JA POLIISITALON SIJAINTI

Erillisen paloaseman rakentaminen sisältyi jo Oskar Ekmanin laatimaan palotoimen kehittämissuunnitelmaan vuodelta 1909[54]. Vuonna 1916 Theodor Antman nimitettiin palomestariksi, ja ensi töikseen hän laati esityksen uuden paloaseman rakentamiseksi. Suureellinen esitys käsitti kolme 900 m^2:n kerrosta. Ylimpään kerrokseen olisi tullut voimistelusali, ruokasali, miehistön keittiö ja palomestarin asunto. Keskikerrokseen kaavailtiin miehistön asuntoja ja alimpaan kerrokseen kalusto- ja päivystystilat. Lisäksi kellariin olisi tullut kalustovaja, letkujen pesu- ja kuivaustilat, keskuslämmitys, saunat ja talouskellarit, sekä erillinen tallirakennus kuudelle hevoselle.[55]

Vuonna 1923 paloaseman uudeksi paikaksi valittiin hautausmaan ja kasarmin välinen tontti, ja piirustukset tilattiin Aarre Ekmanilta (myöh. Ekomaa). Luonnosten perusteella tehty kustannusarvio 2 miljoonaa markkaa oli kuitenkin liikaa valtuustolle.[56]

Samaan aikaan myös poliisi kärsi tilanpuutteesta. Poliisin tilojen rakentaminen oli vielä kaupungin tehtävä, ja 1924 poliisilaitokselta tuli ehdotus sen tilojen rakentamisesta palolaitoksen yhteyteen. Palolautakunta piti ajatusta palomiesten ja poliisien oleskelusta samoissa tiloissa haitallisena palolaitoksen toiminnalle. Palolaitoksen rakennushanketta edistettiin kaupunginarkkitehti Juho Nykäsen vuonna 1926 laatimien suunnitelmien pohjalta tontin louhintaan saakka, kunnes 1927 valtuuston päätöksellä poliisilaitos osoitettiin sijoitettavaksi samaan rakennukseen. Palolautakunnan ohella poliisimestari ilmaisi huolensa päätöksestä; aseman sijainti hautausmaan takana oli liian kaukana raastuvan oikeudesta ja maistraatista.[57]

Paloaseman rakentaminen alkoi Nykäsen päivittämien suunnitelmien perusteella toukokuussa 1928. Palolaitos ja poliisi pääsivät muuttamaan rakennukseen huhtikuussa 1929. Paloaseman rakentamista mietittiin päättäjien keskuudessa 12 vuotta, mutta rakennus oli silti valmistuessaan harvinaisuus. Vakinaisia palokuntia oli vain suurissa kaupungeissa ja paloasemiksi rakennettuja rakennuksia suhteellisen vähän.[58]

54 Vuorio 2004, ss. 65–66.
55 Vuorio 2004, s. 50.
56 Vuorio 2004, ss. 65–66.
57 Vuorio 2004, ss. 65–66; Tuovinen 2002, s. 68–69.
58 Vuorio 2004, s. 50, 65–66; Tuovinen 2002, s. 68.

Uusi-Suomi raportoi vuonna 1925 Kuopion paloaseman suunnittelutilanteesta. Aarre Ekmanin piirustusluonnokset ja kustannusarvio Kuopion uutta paloasemaa varten olivat vasta valmistuneet. Ekman kävi suunnitteluvaiheessa neuvottelemassa Helsingin palopäällikkö Waseniuksen ja palomestari Gustafssonin kanssa, jotka pitivät suunnitelmia hyvinä ja Kuopion vaatimukset vuosikymmenten ajan täyttävinä. Summittainen kustannusarvio oli lehden mukaan 2,5 miljoonaa markkaa. Viereisellä palstalla Väinämö Killinen kommentoi Helsingin (Erottajan) pääpaloaseman ilmeisesti ajankohtaista korjaus- ja laajentamiskysymystä kannanottonaan, että asema joutaisi jo kolmisenkymmentä vuotta palvelleena ja vanhentuneena laskea lepoonsa.[59]

Pohjois-Savo kirjoittaa 2.4.1927 arkkitehti Nykäsen ja palomestari Antmanin viikon mittaisesta tutustumismatkasta Tampereen, Helsingin ja Turun paloasemiin. Matkan tarkoitus oli perehtyä tilaratkaisujen ohella ”erinäisiin erikoislaitteisiin”, kuten asemien oviin ja niiden aukaisumekanismeihin sekä liukumatankoihin.[60]

Kalustohuoneen ja muiden automaattisella avausmekaniikalla varustettujen ovien heloituksessa otettiinkin rakennusselostuksen 1928 mukaan mallia Helsingin Kallion paloaseman ovista[61].

Tampereen paloasema oli joitain vuosia sitten korjattu ja uusittu täydellisesti ja artikkelin mukaan sitä pidettiin ammattimiesten kesken maan parhaana. Erityisen ansiokkaana pidettiin miehistön asumusten sijoitusta ja mukavuustasoa.

Vuonna 1917 valmistunut Turun paloasema oli lehtijutun aikaan v. 1927 maan uusin ja suurin. Vaikka tilat oli sielläkin mainiosti järjestetty, oli Kuopiota suuremmalle palokunnalle tarkoitettua asemarakennusta hankala käyttää suorana esikuvana. Helsingin pääpaloasema, eli Erottajan asema, oli myös vastikään uusittu. Kuopion aseman suunnitelmia esiteltiin matkan aikana asiantuntijoille. Hyvänä seikkana pidettiin, että paloaseman laajentaminen ja korjaaminen kävisi tulevaisuudessa vaivattomasti. Kaikilla em. paloasemilla oli käytännölliseksi havaittu oma korjauspaja, mitä esimerkkiä seurattiin Kuopiossakin.[62]

Artikkelissa kirjoitetaan Nykäsen todenneen, ettei hänen matkansa varsinaisesti koskenut sellaisia asioita, joista erikoisemmin voisi kertoa. Tarkoituksena oli tutustua paloasemien erinäisiin yksityiskohtiin, mutta Kuopion aseman suunnitelmat oli jo aikanaan hyväksytty valtuustossa eikä matka oleellisesti vaikuttanut niihin. Pääpiirustuksia oltiin artikkelin aikaan parhaillaan valmistelemassa ja piirtämässä puhtaaksi, ja niiden rinnalla oltiin ryhdytty erikoispiirustusten viimeistelyyn.

Piirustusten valmistumisaikatauluksi arveltiin huhtikuun loppua 1927. Paloaseman rakennustyöt oli tontin käsittelyn osalta jo aloitettu, kun kallionlouhinta paloaseman perustamispaikalla suoritettiin hätäaputöinä.[63]

Jo vuonna 1924 teollisuuskoulun lehtori, arkkitehti J. V. Strömberg laati valtuuston pyynnöstä piirustukset uutta paloasemaa varten, mutta suunnitelmat olivat liian kalliin oloiset. Saman vuoden lopulla arkkitehti A. Ekman laati suppeammat suunnitelmat, jotka eivät nekään tyydyttäneet valtuustoa. Rakennushankkeen tavoitehintana pidettiin tuolloin 700 000 markkaa. Vuonna 1926 Nykäseltä pyydettiin edelleen supistetummat suunnitelmat. Ekmanin suunnitelmiin verrattuna letkunkuivaustornista tuli Nykäsen piirustuksissa kapeampi ja vähemmän monumentaalinen, millä säästettiin sekä tornin rakennus- että lämmityskustannuksissa. Strömbergin suunnitelmassa rakennuksen pohjapinta-ala olisi ollut 1030 m^2, Ekmanin suunnitelmassa 834 m2 ja Nykäsen suunnitelmassa 700 m^2.[64]

59 ”Kuopioon uusi paloasema”, Uusi Suomi 8.2.1925, s. 10. (KKD)
60 ”Kuopion kaupungin paloasemapuuhat”, Pohjois-Savo 2.4.1927, s. 3. (KKD)
61 Nykänen 1928, rakennusselostus. (KKA)

62 ”Kuopion kaupungin paloasemapuuhat”, Pohjois-Savo 2.4.1927, s. 3. (KKD)

63 ”Kuopion kaupungin paloasemapuuhat”, Pohjois-Savo 2.4.1927, s. 3. (KKD)
64 ”Kuopion paloasema- ja poliisitalon rakennusvaiheet”, Savo 7.4.1929. (KKD)

SUOMEN PALOASEMIA 1900-LUVUN ALUSSA

Varsinaisia paloasemia edeltäviä, palokaluston keskitettyyn säilytykseen tarkoitettuja ruiskuhuoneita rakennettiin jo kustavilaisella ajalla 1700-luvun lopulla. Empirekaudella 1800-luvulla ruiskuhuone oli jo lähes jokaisessa Suomen kaupungissa joko raatihuoneen tai muun julkisen rakennuksen yhteydessä taikka erillisenä rakennuksena. Ruiskuhuoneet olivat useimmiten vaatimattomia ja ne rakennettiin usein hirrestä, paitsi Hämeenlinnaan ja Kokkolaan rakennettiin tiiliset ruiskuhuoneet. Esimerkiksi Viipurin doorilaisella temppelipäädyllä varustettu ruiskuhuone taas suunniteltiin 1825 intendentinkonttorissa näyttäväksi julkiseksi rakennukseksi. Palotornit olivat tuolloin vielä harvinaisia.[65]

Helsingin Erottajan paloasemaa on sanottu Suomen ensimmäiseksi nykyaikaiseksi paloasemaksi. Theodor Höijer laati aseman piirustukset vuonna 1887 ja asema rakennettiin 1890. Koristeelliset julkisivut tehtiin puhtaaksimuuratusta tiilestä ja niissä on runsaasti historistisia detaljeja. Tilaohjelmaan oli vaikuttanut tarve tehostaa vakinaisen palokunnan organisaatiota ja pyrkimys palokaluston tarkoituksenmukaiseen säilyttämiseen. Myös tämän paloaseman suunnitteluvaiheessa tutkittiin ulkomaisia vertailukohteita. Rakennus on edelleen pelastusasemana, ja se on Suomen vanhin alkuperäisessä käytössä oleva paloasema. Myös Kotkaan alettiin 1896 suunnittelemaan yhdistettyä palo- ja poliisilaitosta, ja puiseen rakennukseen otettiin mallia Erottajan paloasemasta.[66]

65 Lilius 1989, s. 203–205.
66 Viljo 1989, s. 99.

Viipurin ruiskuhuone vuonna 1922, kuvaaja Juho Viksted. (LKM)

Tampereen pääpaloasema valmistui 1908. Paloaseman suunnittelukilpailun voitti arkkitehti Wivi Lönn (1872–1966). Arvostelulautakunta kiitteli erityisesti eri tilojen joustavaa yhdistämistä toisiinsa. Paloaseman kaareva runko muurattiin tiilestä, ja rakenteissa on käytetty myös teräsbetonia. Ulkoarkkitehtuurissa on suomalaisen art nouveaun tyypillistä materiaalinkäyttöä ja muodonantoa. Osa julkisivuista sai veistoksellisen graniittiverhouksen.[67]

Myös esimerkiksi Oulussa ja Helsingin Kalliossa oli kivirakenteiset, jugend-tyyliset 1900-luvun alussa valmistuneet paloasemat. Kallion v. 1914 rakennetun paloaseman suunnitteli arkkitehti Selim A. Linqvist. Rakennus purettiin 1930-luvulla uuden funkkisaseman tieltä.[68]

Turun keskuspaloasema aloitti toimintansa 1.11.1916. Punatiilisen rakennuksen julkisivuissa on vaikutteita jugendista ja klassistisesta arkkitehtuurista. Tilat käsittivät mm. alun perin hevosvaunuille suunnitellun kalustohallin, miehistön voimistelu-, ruokailu- ja makuutiloja sekä kaluston ja varusteiden korjaustiloja.[69]

67 Nikula 2005, ss. 111–112; Wäre 1989, s. 134.
68 https://www.finna.fi/Record/hkm.HKMS000005:km002zoi
69 Mäkelä 2016, https://yle.fi/uutiset/3-9311830

Erottajan paloasema vuonna 2010, kuvaaja Marja Valtonen. (HKM)

Kallion paloasema 1930-luvun alussa. (HKM)

3. RAKENNUSHISTORIA

3.1 PALO- JA POLIISITALO VALMISTUU 1929

Palotoimi ja poliisi muuttivat uusiin tiloihinsa Tulliportinkadulle huhtikuussa 1929.[70] Täsmällinen muuttopäivä oli Vuorion kirjan mukaan 16.4, Tuovisen mukaan 6.4.[71] Uutta asemaa pidettiin edistyksellisenä tilajärjestykseltään ja tekniikaltaan, ja siitä kirjoitettiin juttuja useissa lehdissä vuoden mittaan. Kookas kivitalo letkunkuivaustorneineen erottui selkeästi matalassa puutalovaltaisessa kaupunkirakenteessa.

Kuopion kaupunki toimi hankkeessa rakennuttajana. Vastaavana rakennusmestarina toimi Heikki Kokkonen, toisena rakennusmestarina Vilho Leskinen ja rakennustöiden ylivalvojana Juho Nykänen. Keskuslämmitys-, vesijohto- ja likaviemärilaitteiden työt suoritti urakalla Kuopion Vesijohtoliike. Sähkölaitos vastasi johto-, hälytys- ja valaistuslaitteiden urakoinnista. Maalaustyöt teki kuopiolainen O. Salovaaran maalausliike.[72]

RAKENTAMISKUSTANNUKSISTA

Vuoden 1929 Savon artikkelin mukaan Kuopion paloasema- ja poliisitalo tuli maksamaan noin 4,5 miljoonaa markkaa kerran tavoitteellisen, mutta epärealistisen 700 000 markan sijaan. Valtuuston päätös poliisilaitoksen sijoittamisesta paloaseman yhteyteen tuli paloaseman piirustusten jo valmistuttua. Tämän lisäksi kustannusten nousuun vaikutti muuraustöille epäedullinen kesä 1928, poliisitalon pohjoispään perusmuurin vieminen odotettua syvemmälle (6,5 m syvyyteen), paloaseman kuumavesilaitoksen vaatiman kattilahuoneen louhimismenot, sekä muut pienemmät ylimääräiset työt, ”joita aina rakennushommissa sattuu.”[73] Valtiolta saatiin lainaa 1,5 miljoonaa markkaa 10 vuoden maksuajalla 6 % korolla.[74]

70 Vuorio 2004, ss. 65–66.
71 Vuorio 2004, ss. 65–66; Tuovinen 2002, s. 68.
72 ”Kuopion paloasema- ja poliisitalon rakennusvaiheet”. Savo 7.4.1929. (KKD)

73 ”Kuopion paloasema- ja poliisitalon rakennusvaiheet”. *Savo* 7.4.1929. (KKD)
74 Tuovinen 2002, s. 68.

Palo- ja poliisitalo kaiketi työmaa-aitojen ympäröimänä 1920-l:n lopulla. Takavasemmalla näkyy kruununmakasiini, oikealla Voiportin nurkka. Kuopiossa vaadittiin työmaiden suoja-aidat jo poliisimestari Von Numersin aikaan, 1900-luvun alussa (Tuovinen 2002, s. 20). (kuva: KUHMU)

Ilmakuva Kuopiosta Haapaniemen päältä pohjoiseen. Kuvaaja Lauri Marjanen, 1930–1935. Palo- ja poliisitalo on osoitettu punaisella nuolella. (KUHMU)

Palovartijan artikkelissa 1.4.1929 paloasemaa kiiteltiin ajanmukaiseksi ja tilavaksi. Kuten mainittua, paloasema oli ollut perustamisestaan lähtien sijoitettuna kaupungintalolle, jonka kalustohuone oli pieni ja miehistö oli hajautettu eri taloihin lähistölle. Uuden paloaseman suunnittelussa oli huomioitu ”kaikki nykyajan vaatimukset”. Kalustohuone oli suuri ja valoisa, samoin voimistelusali ja miehistön oleskelu- ja makuuhuoneet. Letkunkuivaustornin korkeudeksi mainittiin 25 m ja kellarikerroksesta ”erikoinen letkujen pesuhuone”.[75]

Suomen sosialidemokraatti -lehden toimittaja oli myös paloaseman tutustumisreissulla marraskuun alussa 1929, ja asemaa kehutaan taas: ”Asiantuntijain mielestä se on kaikinpuolin ajanmukainen ja käytännöllinen.” Tornin yhtäaikaiseksi letkunkuivauskapasiteetiksi mainitaan tässä artikkelissa 3000 metriä letkuja.[76]

Suomen Nuohoustyönantajaliiton vuosikokouksen 4.8.1934 osanottajille oli järjestetty käynti Kuopion palolaitoksella. Maan useimmilla paloasemilla vierailleet osanottajat pitivät Kuopion paloasemaa täysin suurkaupunkien asemien vertaisena ja ihmettelivät mallikelpoista järjestystä, joka asemalla vallitsi pienimpiäkin paloteknisiä kysymyksiä myöten. Tämän sekä Kuopion korkean vesijohtopaineen ja vieläpä tarmokkaan ja kykenevän palopäällikön ansiosta pystyivät kaupunkilaiset kuulemma levollisesti viettämään yönsä.[77]

75 Palovartija no 2 / 1.4.1929, s. 70. (KKD)
76 ”Kuopion uusi paloasema valmistunut”, Suomen sosialidemokraatti 9.11.1929, s. 7. (KKD)
77 Suomen nuohoojain lehti 1.8.1934, s. 1? ja 38. (KKD)

Savo raportoi uudesta palo- ja poliisiasemasta 3.11.1929 havainnollisella tavalla. Artikkelin mukaan paloasema, eli ”tulipaloasema, kuten nuorempi polvi sitä rakastaa nimittää”, oli vasta marraskuussa lopullisesti valmis. Kirjoittaja yhtyy asiantuntijoiden arvioihin paloaseman parhaudesta maan asemien joukossa.

Kalustohallissa oli kolme ”parhaan iltaruskon punaista” autoa kaasunaamareineen, kaasuruiskuineen yms. Rattaita oli myös kolme, jotka talvisin vaihdettiin jalaksilla varustettuihin välineisiin. Niinikään kolmen hevosen tallin sähkökäyttöiset ovet avautuivat kalustohalliin. Autot, hevoset ja palomiehet olivat aina lähtövalmiina, ja koeluontoisessa lähdössä kesti 17 sekuntia (joka aika ei ainakaan kirjoittajalle merkinnyt yhtään mitään). Ripustetut valjaat laskettiin hevosten selkään narusta vetämällä. Autojen ja hevosrattaiden yläpuolella katosta riippui puukahvainen naru, jota vetämällä moniosainen ovi aukesi ja lukkiutui avoimeksi.

Toisen kerroksen voimistelusalista oli erotettu parimetrisellä lankkauksella viisi miehistön asuinhuonetta, joissa kussakin asui neljä miestä. Huoneissa ei ollut ovia hidastamassa lähtöä, vain oviaukko. Voimistelusalista päästiin alakerran kalustohalliin liukutankoja pitkin. Toisen kerroksen tiloista palomiesten lukusali ei ollut vielä aivan valmis. Jutun mukaan torniin ”sopii lähes 500 metrin pituinen letku suorana kuivumaan”.

Ensimmäisen kerroksen päivystäjän huonetta kuvaillaan aseman hermokeskukseksi. Siellä otettiin vastaan palohälytykset ja välitettiin tietoa talon sisällä. Paloaseman valaistusta ja hälytyskelloja hallittiin yhden napin kautta. Palohälytys tuli asemalle joko palolennättimellä tai yleensä puhelimella. Lennättimellä tapahtuvan hälytyksen otti vastaan tavallinen morselennätinkone, jonka avulla ilmoitettiin samalla palon sijainti. Puhelimella voitiin palohälytysten antamisen lisäksi tilata palokunnan sairasvaunu. Tutustumiskäynti paloasemalle herätti toimittajassa miellyttävän turvallisuuden tunteen.[78]

78 ”Kuopion paloasema – ajanmukaisin koko maassa”. Savo 3.11.1929. (KKD)

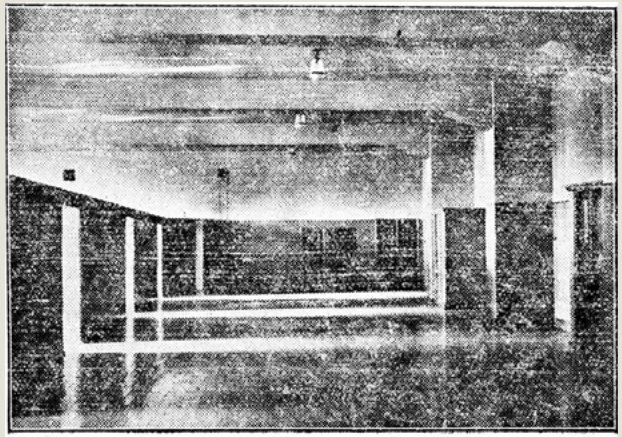

Vasta valmistuneen palolaitoksen 2. krs:n voimistelusali. Vasemmalla matalat palosotilaiden makuuhuoneet, joiden oviaukoista tulee luonnovalo. Oikealla nähtävästi liukutankokaappeja. Katossa on samat valaisimet kuin kalustohallissa. Kuva: Savo 7.4.1929. (KKD)

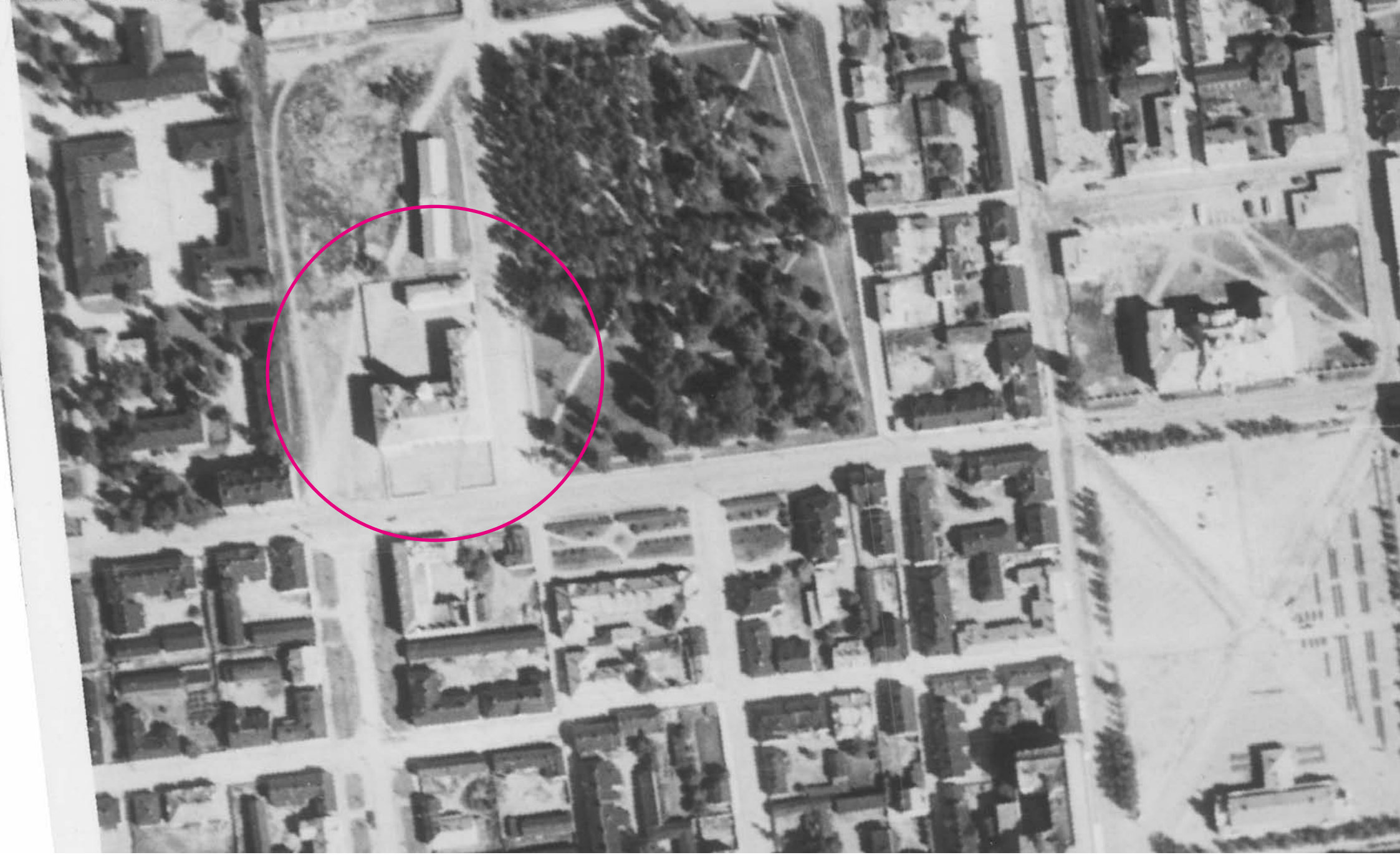

Ilmakuva Kuopion keskustasta 1935. Palo- ja poliisitalo ympyröity punaisella. Kruununmakasiini jää puoliksi ympyrän sisään. Kuvan oikeassa alakulmassa näkyy kauppatori. (Kuopion karttapalvelu)

Rakennukseen suunniteltiin lopulta tilat sekä palolaitokselle että poliisiasemalle. Itäsiipi ja piharakennus varattiin poliisin käyttöön, ja loput päärakennuksesta palolaitokselle.

Rakennus edusti arkkitehtuuriltaan melko tyypillistä 1920-luvun klassismia. Loivahko aumakatto katettiin pellillä ja tiiliset julkisivut rapattiin sileiksi ensimmäistä kerrosta lukuunottamatta, jonka rappaukseen tehtiin vaakasuuntainen viivarustikointi. Sokkeli päällystettiin vaaleanharmaalla graniitilla ja tontti rajattiin kivipylväsaitauksella. Koristeaiheita on käytetty niukasti. Eteläjulkisivun piirustuksessa esitettyjä palotoimeen viittaavia kirves- ja kypäräreliefejä ei toteutettu, vaan kaari-ikkunoiden väleihin asennettiin valaisimet. Räystään alareunaa kiertää profiloitu korniisi, kun taas ensimmäisen ja toisen kerroksen välissä on yksinkertainen vaakalista, simssi. Ikkunoita ja ovia on korostettu hillityillä reliefeillä ja harvajakoisilla hammaslistoilla. Niinikään sileäksi rapattu, yläosastaan koristeellisempi letkunpesutorni sijoitettiin Tulliportinkadun siiven keskelle, pihan puolelle.

Tulliportinkadun keskeissymmetristä julkisivua jäsentävät päätyrisaliilit, jotka erottavat kolmekerroksiset siipiosat kaksikerroksisesta keskiosasta. Keskiosan alakertaan sijoitettiin kalustohalli ja hevostallit, ja käyttötarkoitus käy ilmi myös suurista, kadun puolelle avautuvista taiteovista. Ovissa oli pienet ikkunaruudut. Asema rakennettiin hiukan katulinjasta etäämmälle, oletettavasti jotta paloautoille ja hevosvaunuille jäi tilaa etupihalle.

Kalustohallien yläpuolelle toiseen kerrokseen sijoitettiin voimistelusali, jonka eteläreunaan korkeiden ikkunoiden eteen rakennettiin kevyistä väliseinistä naimattomien palosotilaiden nukkumasaleja. Pihan puolella on työhuone ja puku- ja wc-tiloja sekä tila heinille, ilmeisesti hevosia ajatellen. Voimistelusalista johti kalustohalliin kolme liukutankoa.

Kellarissa oli puuvarastohuoneita, kattilahuone, sauna- ja peseytymistioja sekä letkujen pesuhuone, josta oli yhteys letkujenkuivaustorniin. Kellarista johti porras takapihalle, jonka puoleiseen julkisivuun rakennettiin pieni päätykolmiollinen uloke. Piirustusten perusteella kellariin saatiin valoa Puistokadun ja pohjoisen takapihan puoleisista ikkunoista.

Puistokadun siipeen sijoitettiin päivystyshuone, johon oli kulku katutasosta Tulliportinkadulta. Siiven muihin tiloihin järjestettiin asuntoja kylpuhuoneineen ja keittiöineen perheellisille palosotilaille, kersantille, korpraalille, ruiskumestarille ja palomestarille. Piirustusten perusteella aina kolmannesta kerroksesta pääsi liukutankoha pitkin kalustohalliin, joskin tankoa piti vaihtaa keskikerroksessa. Siiven pohjoispäädyssä, porrashuoneen yhteydessä oli parveke.

Poliisiaseman siiven katutasossa oli poliisin järjestysosaston tiloja sekä passi- ja osoitetoimisto. Käynti poliisiasemalla tapahtui Hatsalankadun puolelta kahden rapun kautta. Pohjoispäädyn 1. ja 2. kerroksissa oli pidätettyjen koppeja, jotka erottuvat julkisivuissa pienten, kalteroitujen ikkunoidensa vuoksi. Toisessa kerroksessa oli rikos- eli etsiväosasto. Kolmannessa kerroksessa oli sellien yläpuolella voimistelusali, ja eteläpäässä taas kanslia. Kolmas kerros vaikutti muutoinkin varatun rauhallisempaan käyttöön: siellä on ollut muun muassa jonkinlainen museohuone, kirjasto ja valokuvaushuone pimiöineen.[79]

Poliisin käyttöön tullut piharakennus tehtiin kaksikerroksisena ja aumakattoisena ilmeisesti samoilla julkisivumateriaaleilla kuin päärakennuskin. Poliisin hevostalli heinäullakkoineen, autotalli ja vahtimestarin asunto sijoitettiin piharakennukseen. Kellariin tuli puuvarasto, kattilahuone ja takavarikoidun alkoholin säilytystila.

Rakenteita, materiaaleja, varustustasoa ja työtapoja on kuvattu tarkemmin sivulta 48 alkavassa kappaleessa, jonka tiedot ovat peräisin Nykäsen työselityksestä vuodelta 1928.

Palohälytys oli aiemmin annettu kirkontornista aluksi kelloja soittamalla ja vuodesta 1914 lähtien sähkösireenillä. Sireeni siirrettiin kirkontornista uuden paloaseman torniin vuonna 1929. Puhelimen ja lennättimen käytön yleistyminen palohälytysten ilmoittamisessa vähensi tornivahtien tarvetta. Viimeinen tornivahdin ensimmäisenä havaitsema tulipalo sattui joulukuussa 1917. Tornivalvonta lopetettiin 1929 palokunnan muuttaessa uudelle paloasemalle.[80]

79 Tuovinen 2002, s. 68–69.
80 Vuorio 2004, s. 51, 53.

Vasta valmistunut Kuopion palo- ja poliisitalo 1930–1935. Kuvaa on rajattu alareunastaan. Kuvaaja Lauri Marjanen. (KUHMU)

Paloaseman henkilökuntaa ja Tulliportinkadun eteläjulkisivun alkuperäisiä ovia ja ikkunoita. Kuvausaika 1929–1939. (KUHMU)

Hevosvaunuja paloaseman edessä 1929–1955. (KUHMU)

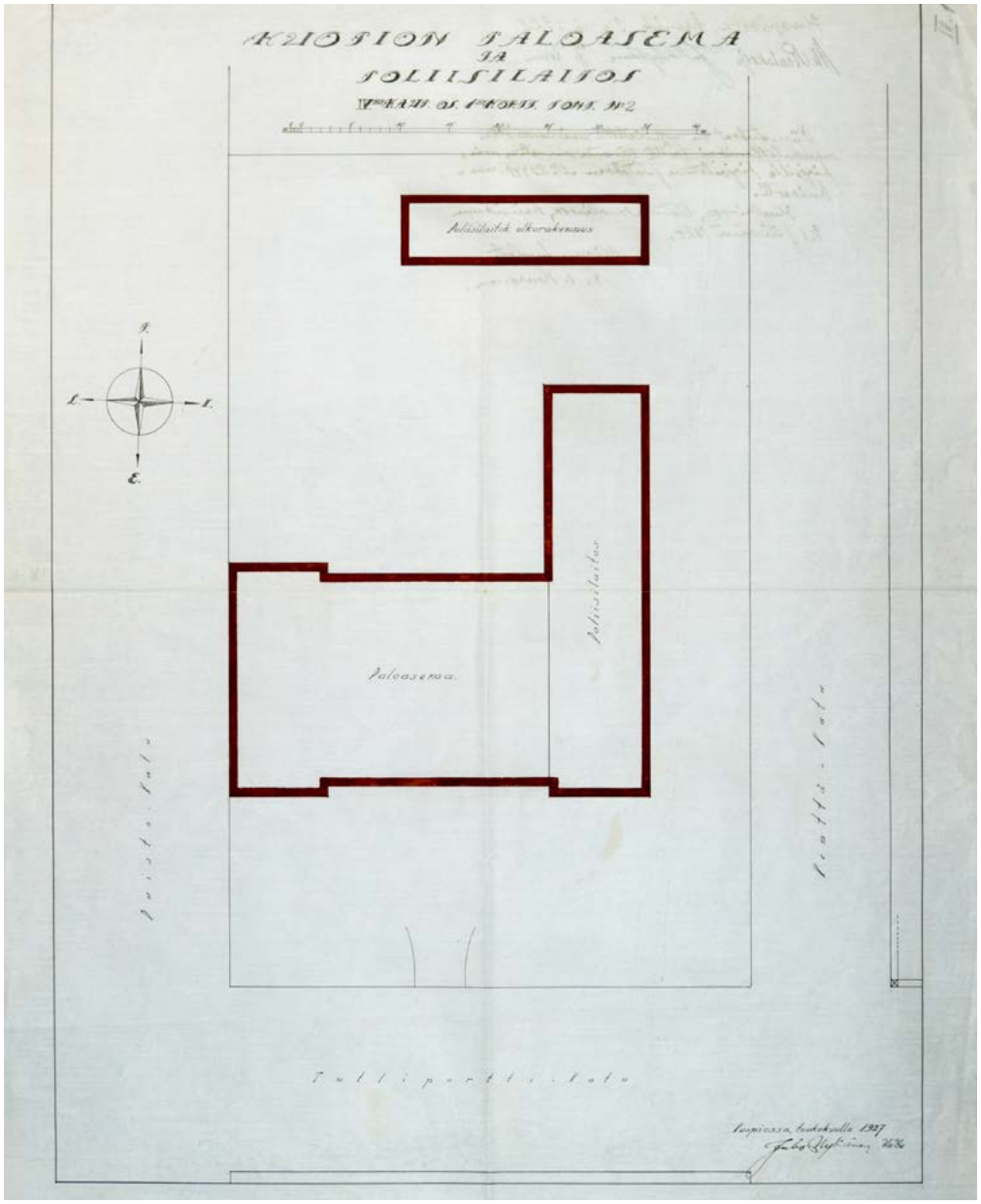

Asemapiirustus. Juho Nykänen 1927. (KKA)

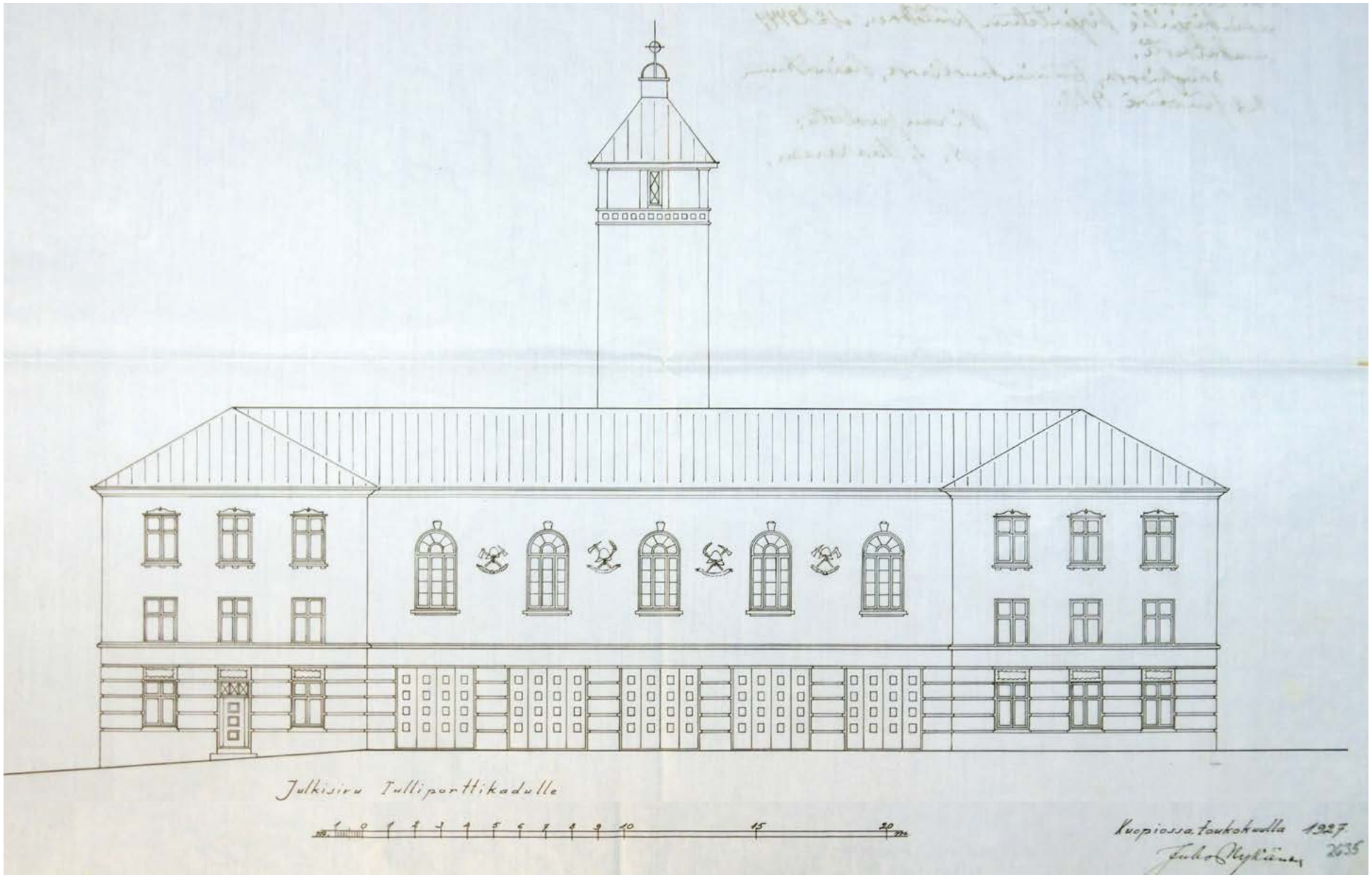

Julkisivu etelään, Tulliportinkadulle. Juho Nykänen 1927. (KKA)

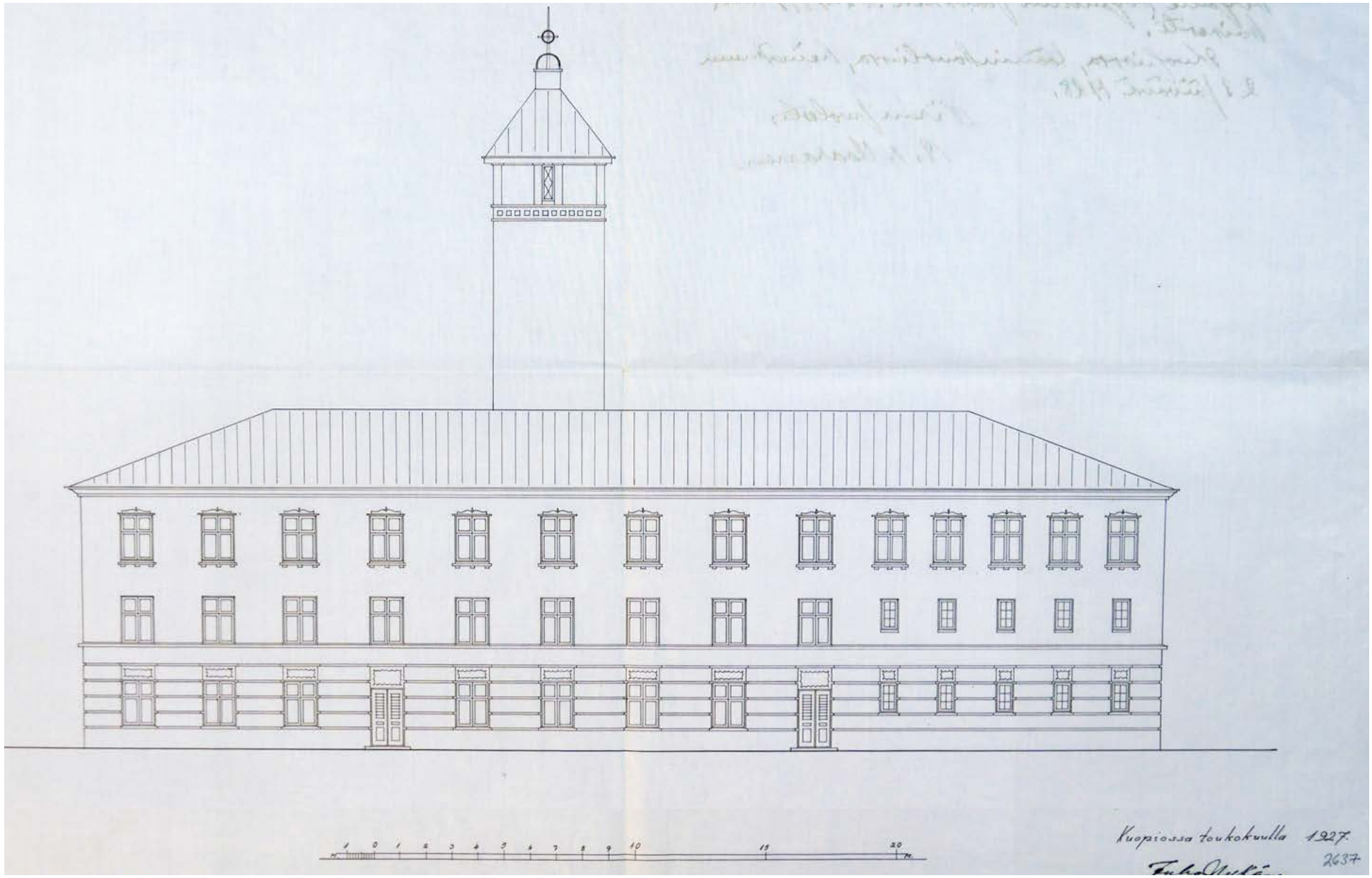

Julkisivu itään, Hatsalankadulle. Juho Nykänen 1927. (KKA)

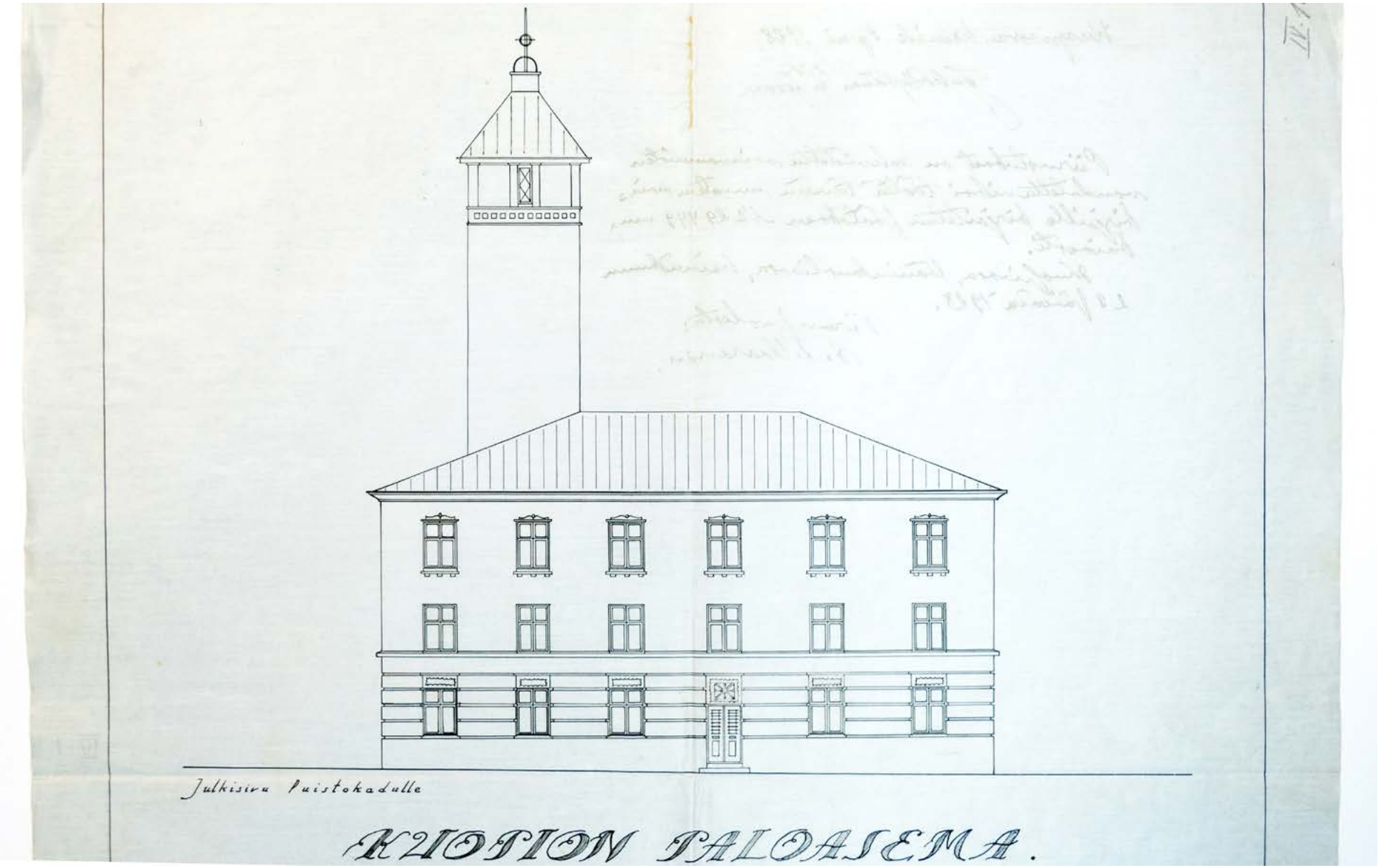

Julkisivu länteen, Puistokadulle. Juho Nykänen 1927. (KKA)

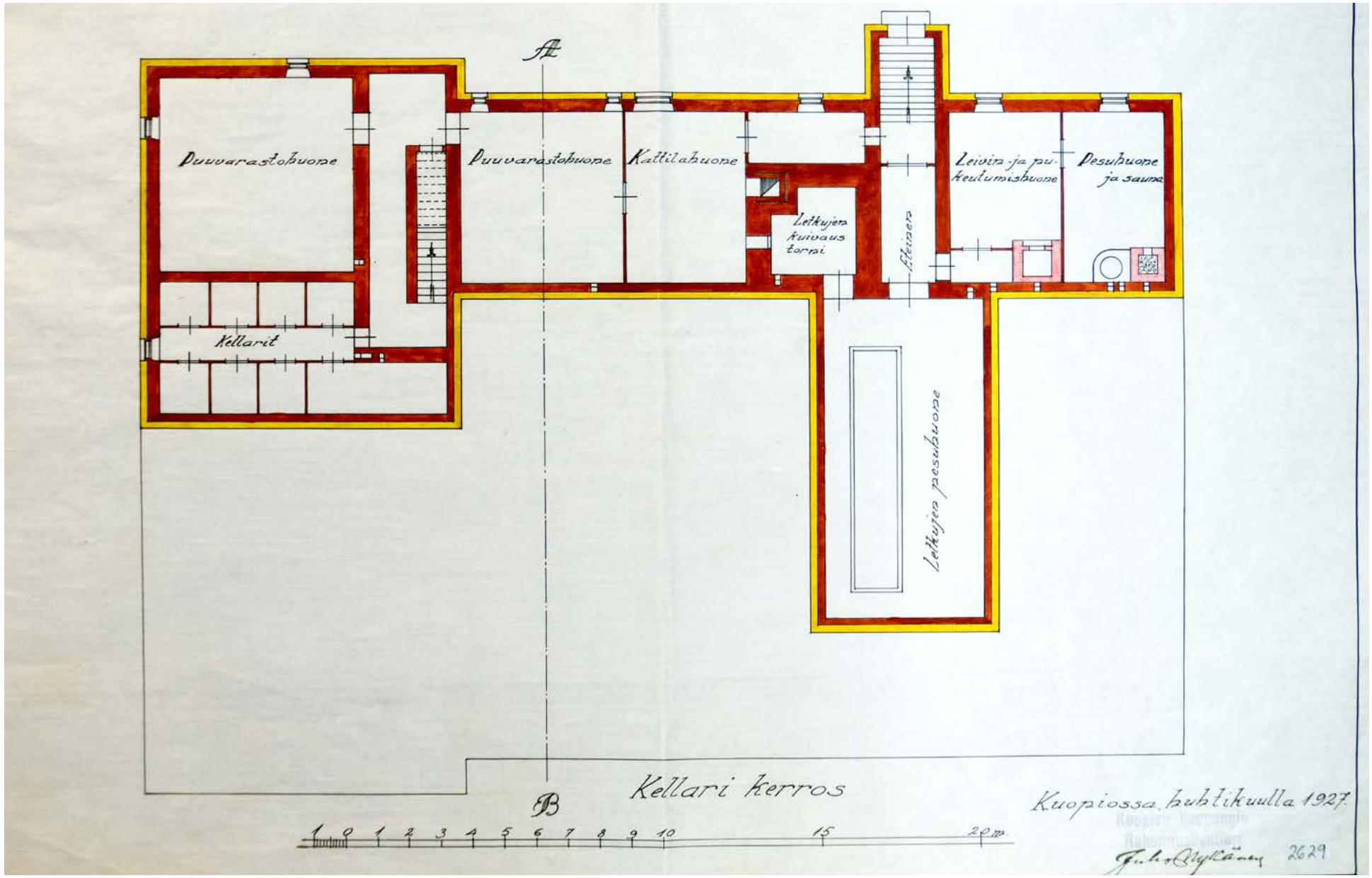

Palolaitoksen pohjapiirustus, kellarikerros. Juho Nykänen 1927. (KKA)

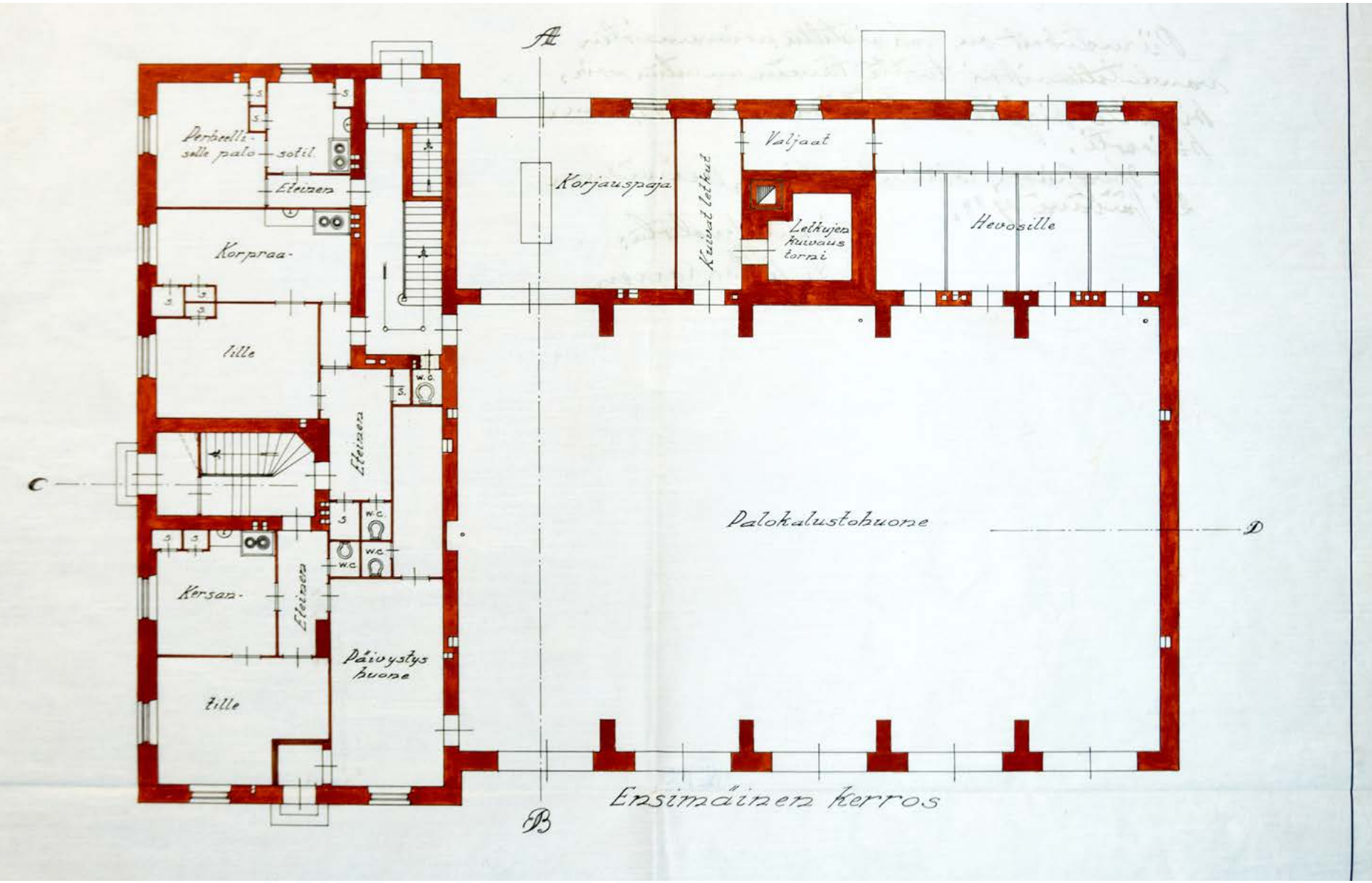

Palolaitoksen pohjapiirustus, 1. krs. Juho Nykänen 1927. Liukutangot on merkity pohjiin. Ainakin letkutornin viereinen tanko sijoitettiin palkkivälin länsireunaan piirustuksesta poiketen. (KKA)

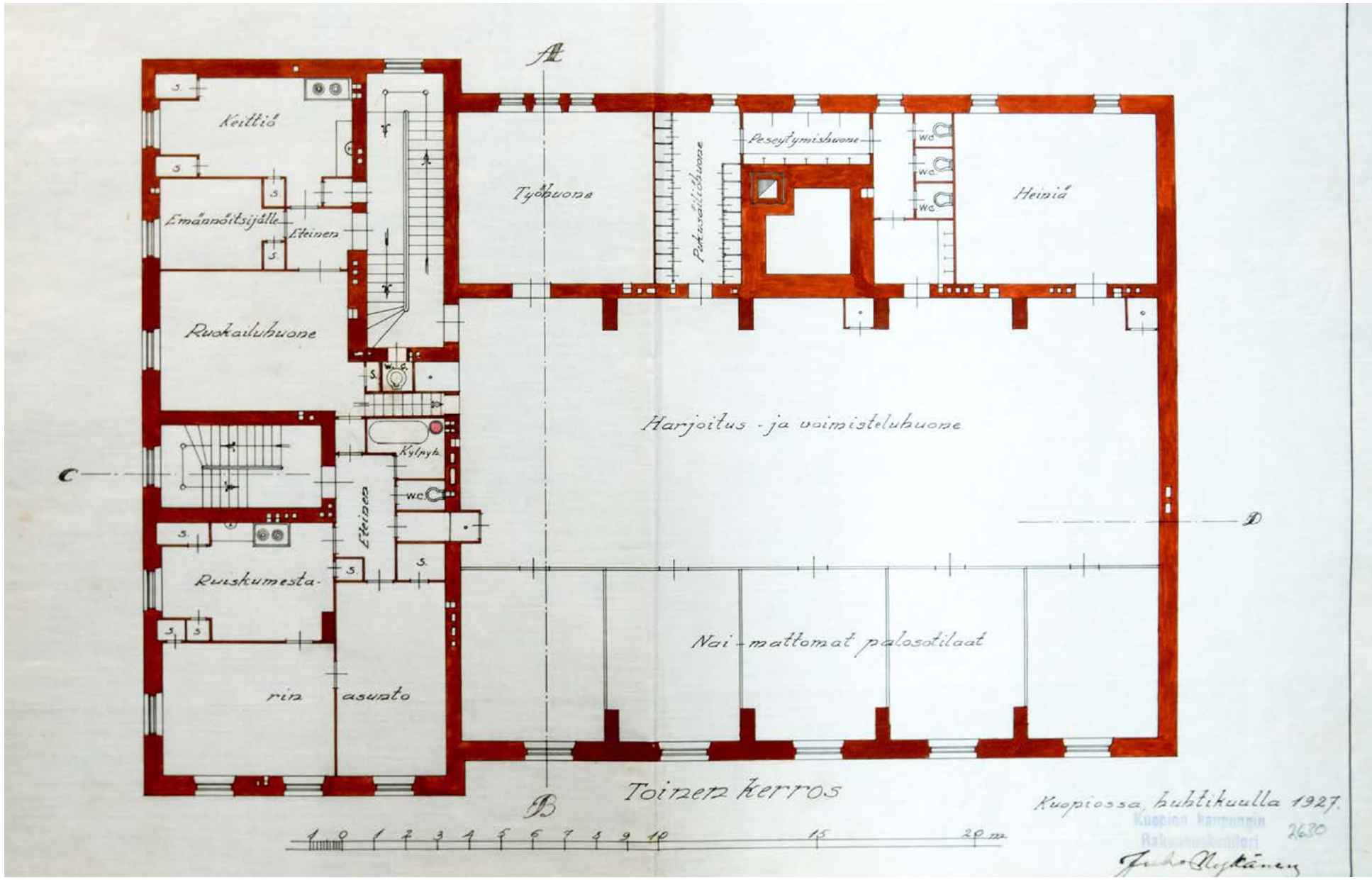

Palolaitoksen pohjapiirustus, 2. krs. Juho Nykänen 1927. (KKA)

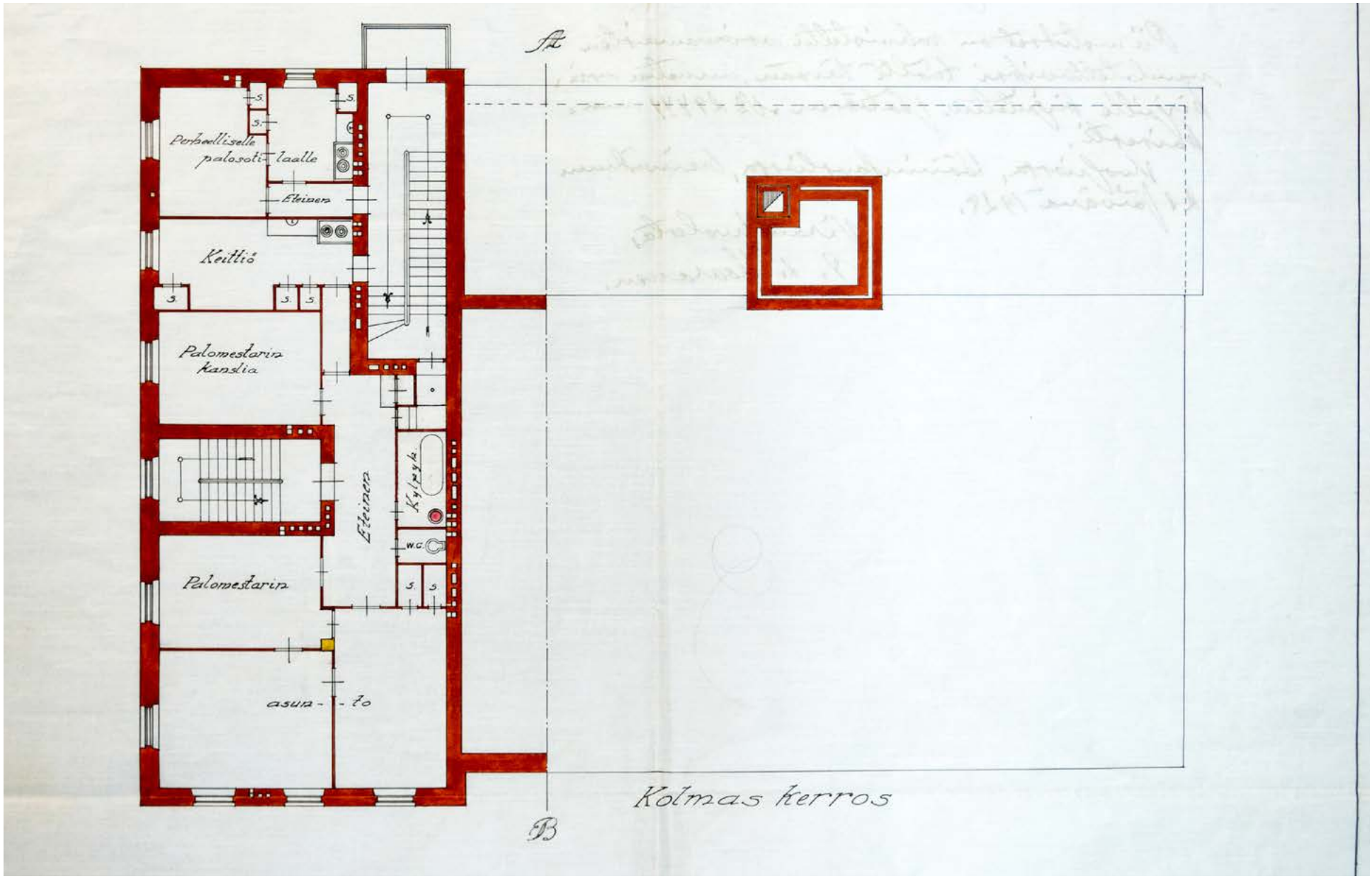

Palolaitoksen pohjapiirustus, 3. krs. Juho Nykänen 1927. (KKA)

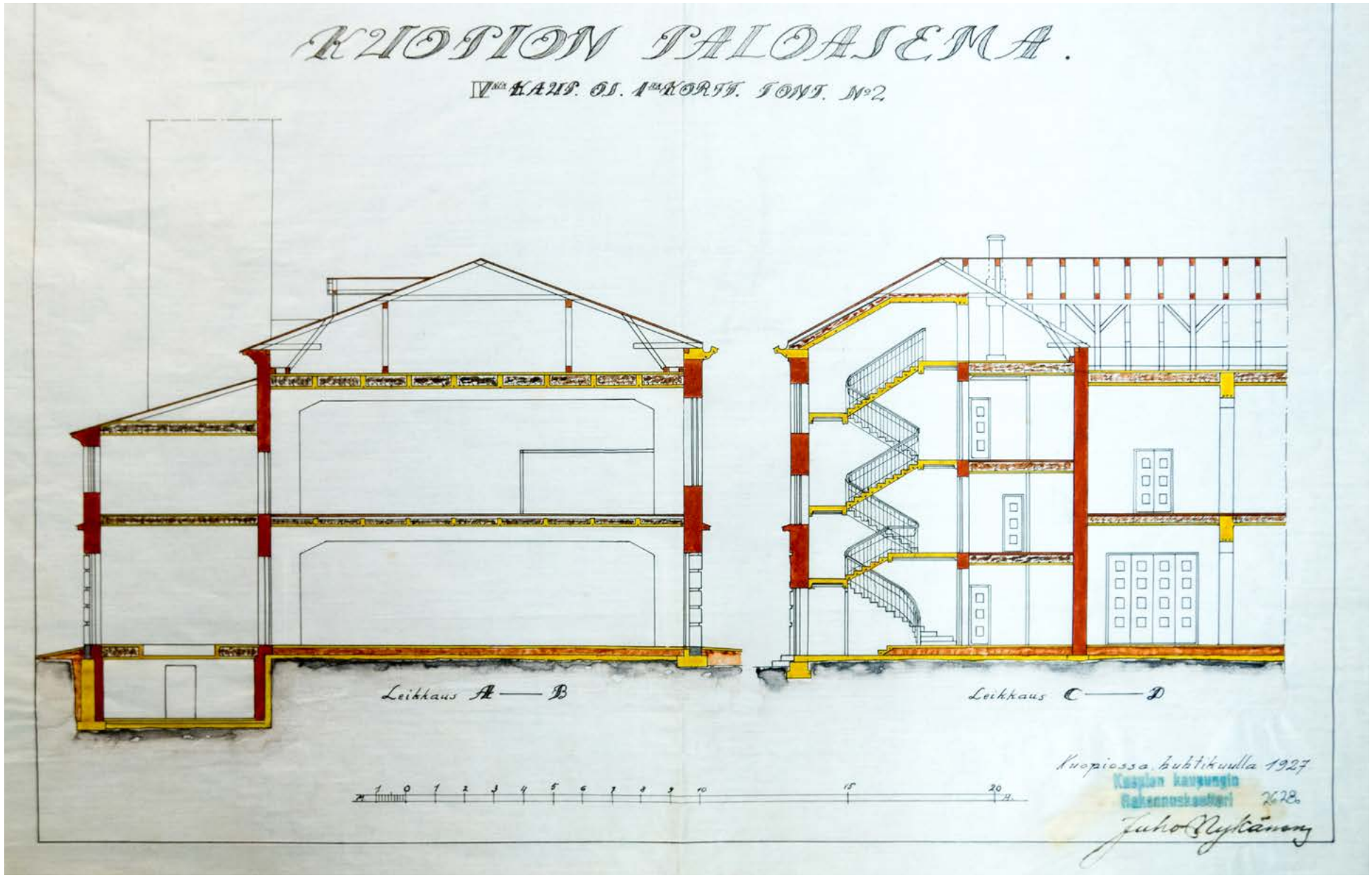

Leikkaukset A-B ja C-D. Juho Nykänen 1927. (KKA)

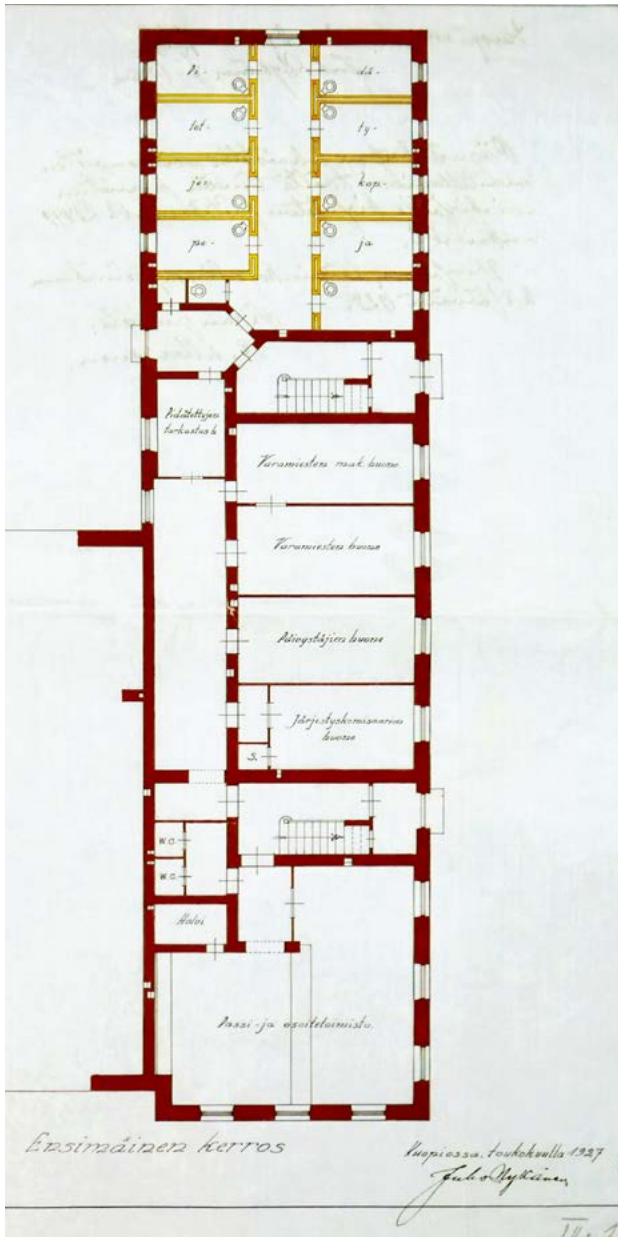

Poliisilaitoksen pohjapiirustus, 1. krs. 1927. (KKA)

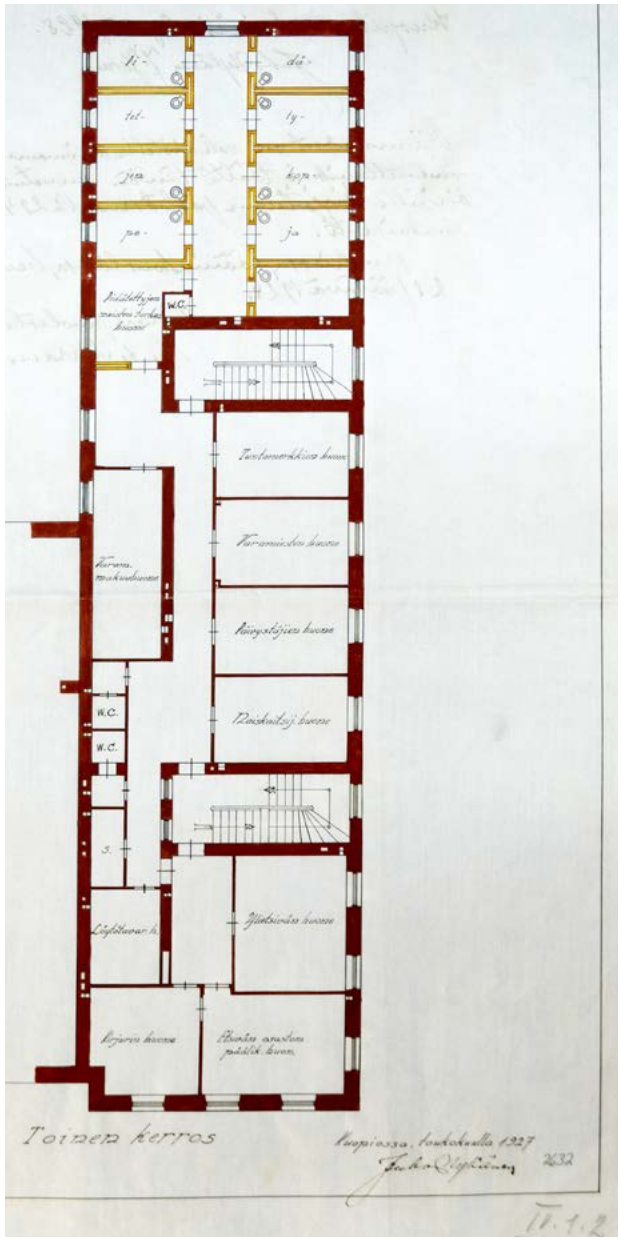

Poliisilaitoksen pohjapiirustus, 2. krs. 1927. (KKA)

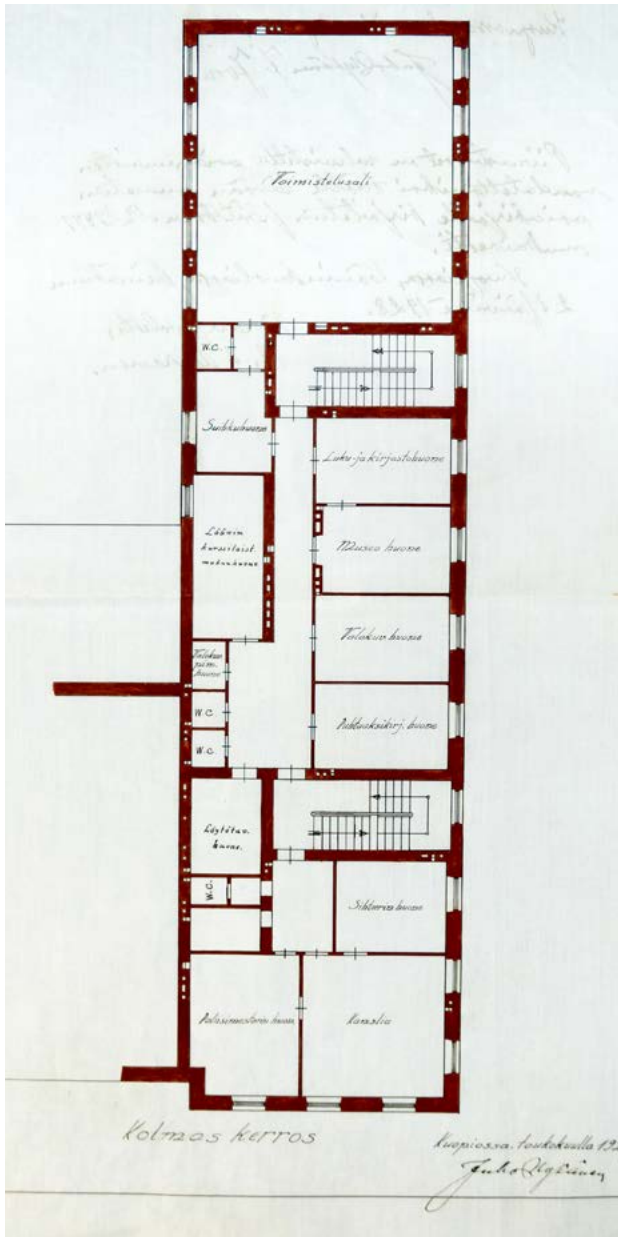

Poliisilaitoksen pohjapiirustus, 3. krs. 1927. (KKA)

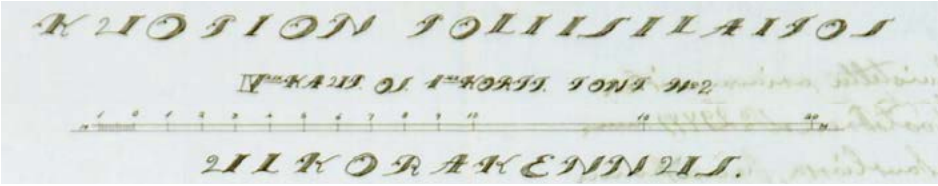

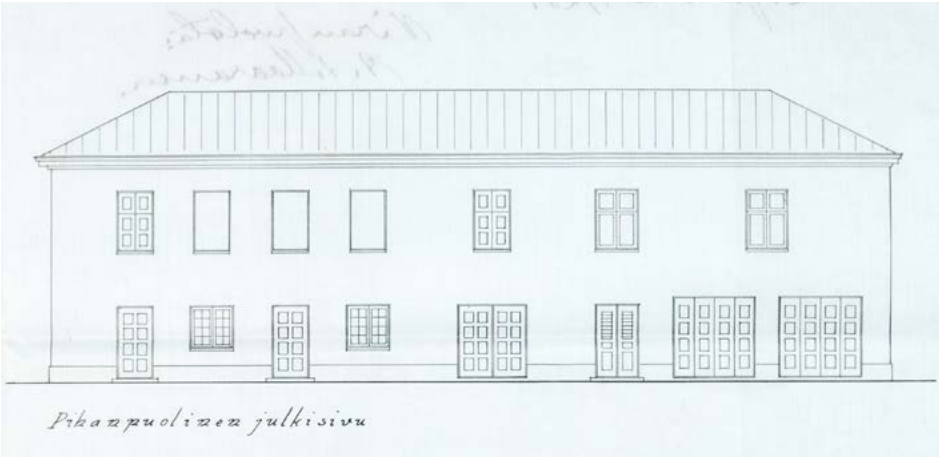

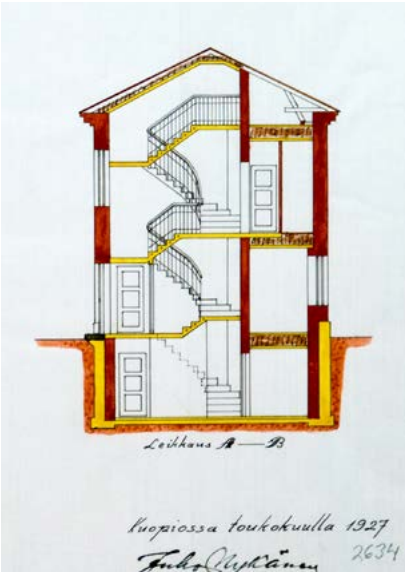

Poliisilaitoksen ulkorakennus, Juho Nykänen 1927. (KKA)

- Pihanpuoleinen julkisivu etelään
- Leikkaus A–B
- Pohjapiirustukset 0.–2 krs

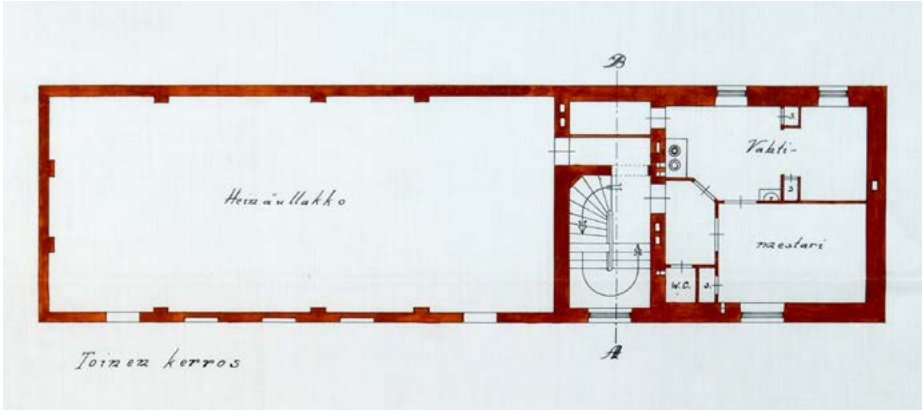

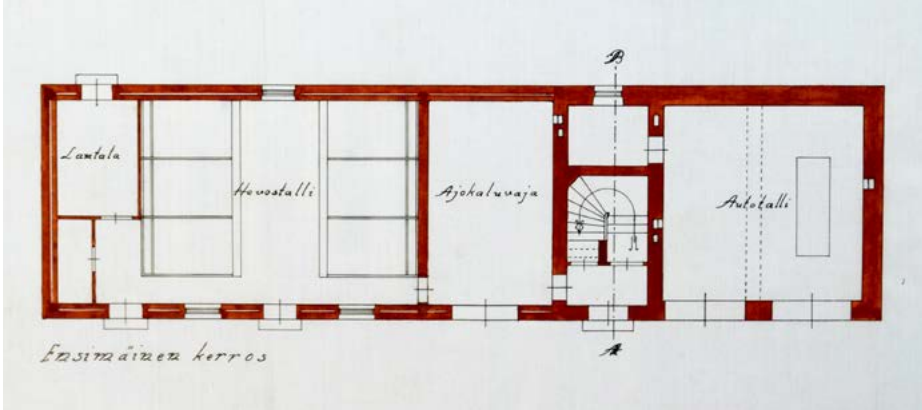

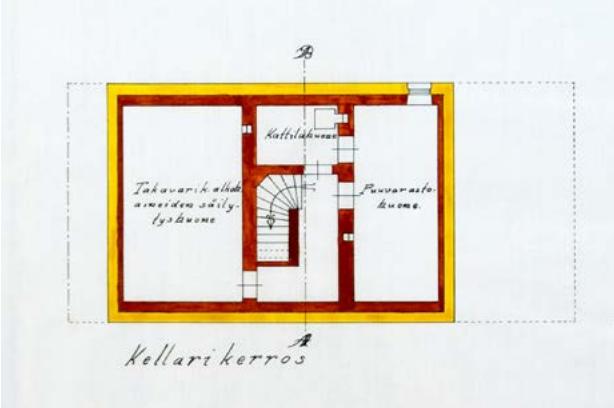

Palokunnan henkilöstöä kuvattuna 1. kerroksen kalustohallissa 1950-1960-lukujen tienoilla. Takavasemmalla korjauspajan korkea ovi. Takaseinällä näkyy kaksi liukutankoa ja ilmeisesti ilmanvaihtoluukku. (PSPM)

Seuraavat tiedot on kirjattu Nykäsen alkuperäisestä työselityksestä, jota noudattaen palo- ja poliisitalo ainakin suurimmilta osin rakennettiin.

Nykänen, Juho. *Työselitys Kuopion IV kaup. osan 1 korttelin tontilla 2 rakennettavaa 2:si ja osittain 3:si kerroksista kivitaloa, sekä siihen kuuluvaa ulkorakennusta varten*. 14.3.1928. (KKA)

KAIVUU- JA LOUHINTATYÖT

Päärakennus tuli suurimmalta osaltaan välittömästi kallion päälle. Maata ohjeistettiin kaivettavaksi vähintään 2 m, eli routimisrajan alle ja niin että kellarit saatiin tehtyä. Päärakennuksen kellarikerroksen vaatimat kallion louhintatyöt oli jo enimmäkseen tehty työselityksen kirjoittamisaikaan. Maata ja louhittuja kiviä käytettiin tonttialueen järjestelyyn ja tasaukseen.

PERUSTUKSET JA SOKKELIT

Perusmuurit tehtiin säästöbetonista suhteessa 1:4:6 (huom. viimeinen suhdeluku 6 on levinnyt. Voi olla myös 5.) Betonin kiviaines määriteltiin särjetyksi, vedellä puhdistetuksi ja raekooltaan korkeintaan noin 20 cm (kirjoitusvirhe tai erityisen pahoin levinnyt muste, milleistä lienee kyse) Niiltä osin, kun perusmuuri ei osunut kallioperustalle, tehtiin muurin alle raudoilla vahvistettu aluslaatta.

Sokkeli tehtiin karkeaksi hakatusta, harmaasta ja ruostevapaasta graniitista sementtilaastilla muuraten, paitsi ulkosaumaus, joka tehtiin kalkinsekaisella sementtilaastilla. Sokkelin ja perusmuurien päällykset ja sisäpinnat sekä kellarikerrosten permannot (tasoitusbetonikerroksen päältä, lukuunottamatta asfalttipinnalla tehtäviä permantoja.) eristettiin kaksinkertaisella asfalttipikitervasivelyllä.

TIILIMUURAUS

Ulkoseinät muurattiin hyvin poltetuista, ”eheistä tiileistä”. Väliseiniin sai käyttää poltossa vaaleammiksi jääneitä, mutta lujia tiiliä. Tiilien tuli olla vapaat suolapitoisuudesta; niiden valmistuksessa ei saanut käyttää merivettä tai meren rannalta kerättyjä materiaaleja. Tiilimuurauksen saumalaasti tuli tehdä puhtaasta, teräväreunaisesta ja ruostevapaasta sannasta, sekä hyvästä tuoreesta ja hyvin sammutetusta kalkista (seos 1:3). Tiilet tuli muurata ”hyvään sitoumukseen”. Savu- ja ilmanvaihtohormit muurattiin tiiliseinien sisään. Myös lämpö- ja sähköjohdoille ja vesi- ja viemäriputkille ohjeistettiin tehtäväksi tarvittavat syvennykset seiniin jo muuraustöitä suoritettaessa. Ikkunan- ja ovenkarmien kiinnitystä varten seinään asennettiin puutiiliä (katso kuva s. 171). Ikkunankarmien ulkopuolelle tehtiin 2 cm maalu (mahdollisesti syvennys tai uloke, ei ole selvää) päätiiliä ulosvetämällä.

Lavastettu hälytystilanne kalustohallin länsipäässä vuodelta 1954. Taustalla korjauspajaan johtava ovi. (KUHMU)

RAPPAUSTYÖT JA KORISTEET

Rakennusten julkisivujen tiilipinnat ja listat rapattiin ulkopuolelta kauttaaltaan. Laasti viimeiseen hiertämiseen oli tehtävä hienosta teräväsärmäisestä seulotusta hiekasta ja kalkista. Päärakennuksen Tulliportinkadun puoleiset seinäkoristeet tehtiin korkokuvina rappauksen pintaa ylemmäksi sementinsekaisesta kalkkilaastimassasta. Koristeita koskeva työ ja niiden suurennos oli teetettävä kyseiseen alaan perehtyneellä taiteilijalla rakennuttajan ja arkkitehdin valvonnan alaisena.

Sisäpuolella rapattiin kaikkien huoneiden, säiliöiden, kuilujen ja komerojen tulenkestävät seinät ja katot lukuunottamatta halkovarastojen, ruokakellarien ja tornin seiniä ja kattoja, jotka ainoastaan kalkittiin kahteen kertaan.

VESIKATTORAKENTEET

Kattotuolit tehtiin sahatuista piiruista 1,1 metrin kk-välein, ”lujilla liitoksilla ja tukevasti tuettuina”. Vesikattolaudoitus tehtiin 1x4 tuuman ympärisahatuista, puolipuhtaista laudoista, naulaamalla 3” päähän toisistaan. Räystäällä, kattotaitteissa ja savupiipun ympärillä laudat ladottiin tiiviisti noin metrin laajuudelta.

PELLITYSTYÖT

Ullakolle tuli tehdä 3 kpl paloluukkuja. Vesikatto tehtiin 5 (? muste levinnyt) kg galvanoidusta pellistä kaksinkertaisin liitoksin. Savupiiput, tornin katto, ilmanvaihtorummut, ikkunaluiskat ja ulkonevat listat peitettiin neliöpainoltaan 5 ½ kg:n galvanoidulla pellillä. Riippurännit ja syöksytorvet tehtiin 4 ½ kg:n galvanoidusta pellistä erikoispiirustusten mukaan.

VÄLIKATOT

Välikatot tehtiin rautabetonista ja varustettiin kuivalla täytteellä ja puupermannolla (eli puisella lattiarakenteella) Ylimmässä välipohjassa (tai yläpohjassa) eristettä oli 30 cm, muissa 20 cm. Betonipalkkeihin valettiin sideraudat puupermantojen korokeparrujen (3”x3”) kiinnittämistä varten, jotka tuli eristää betonivasoista ”tarpeellisen paksulla” huopakerroksella.

VÄLISEINÄT

Pidätettyjen koppien eli sellien väliseinät tehtiin rautabetonista tuplarakenteena. Kukin seinämä oli 10 cm paksu ja niiden väli varustettiin 7 ½ cm ilmaraolla, johon tuli kauttaaltaan täytteeksi Silenda-levyä (turvepehkusta teollisesti valmistettu eristyslevy). Muut ohuet väliseinät tehtiin yksinkertaisena tiilimuurauksena 7 ½ cm:n vahvuisista, syrjälleen muuratuista punatiilistä tai sementtitiilistä.

Naimattomien (palo-)sotilaiden asunto-osastojen seinät tehtiin kaksinkertaisena ponttilautaseinärakenteena, joka molemmilta puoliltaan verhottiin 4 mm paksulla Enson-pahvilla. Pahvin pinta liimattiin ja öljymaalattiin kolmeen kertaan.

Lavastettu hälytystilanne 1954. Kuva on 2. krs naimattomien palosotilaiden majoitushuoneesta. (KUHMU)

Kussakin 2. krs naimattomien palosotilaiden majoitushuoneessa oli yöpymispaikat noin neljälle hengelle. (PSPM)

PORTAAT

Lähes kaikki sisäportaat, myös vahtimestarin asunnossa, tehtiin sementimosaiikista vapaasti kantavina. Portaat muurattiin seinän sisään vähintään 27 cm. Lepotasot tehtiin rautabetonista ja sementtimosaiikista. Letkujen pesuhuoneeseen, kattilahuoneeseen ja kellareihin johtavat portaat tehtiin sementistä yksinkertaisella reunaprofiililla varustettuna.

Porraskaiteet kaikkiin sisäportaisiin tehtiin raudasta ja käsipuut ”kiillotetusta (poleeratusta)” koivusta.

Ulkoportaat tasoineen ja kynnyksineen tehtiin puolihienoksi hakatusta graniitista.

Entisen poliisiaseman siiven eteläisempi porrashuone, nykyinen porras C4 kuvattuna 2021. Portaikoissa on säilynyt vanhoja kaiteita ja porrasaskelmia.

PARVEKE

Parveke tehtiin rautabetonista ja päällystettiin ”2-kertaan lasketulla luonnollisella asfaltilla” ja varustettiin rautakaiteella.Ilmeisesti tässä on kyse paloaseman länsisiiven pohjoispäädyssä, 3. kerroksessa sijainneesta tuuletusparvekkeesta, joka on poistettu 1950-luvun laajennuksen yhteydessä. Poliisiaseman itäsiiven parvekkeen rakennusajankohta ei ole tiedossa.

PERMANNOT ELI LATTIAT

Kellarikerrosten kaikki permannot käytävineen laskettiin hiekkakerroksen päällle 8 cm vahvuisella tasoitusbetonikerroksella, joka täysin peittävästi voideltiin kahteen kertaan kuumalla asfalttipikitervalla, jos ei toisin määrätty. Tämän päälle valettiin ne permannot, joista ei toisin määrätä, sementistä 5 cm vahvuiseksi ja tasoitettiin sileäksi puuhiertimellä. Kattilahuoneiden ja päärakennuksen kattilahuoneen viereisen säiliön sekä alkoholipitoisten aineiden säilytyshuoneiden permannot tehtiin hienoksi hiotusta 5 cm paksusta sementtikerroksesta 5 cm paksun betonialustan päälle, joka vielä eristettiin luonnollisella asfaltilla mahdollista vedenpainetta vastaan.

Tallien ja lantalan permannot tehtiin 6 cm paksuisesta sementtikerroksesta (sementtihiekka 1:3) ja virtsakourut hienoksi hiottuina betonialustan päälle. Hevosten karsinoiden ja pilttuiden permannot päällystettiin 2”x5” lankuilla tasoitusparrujen (2”x3”) varaan. Palolaitoksen työpajaan ja poliisilaitoksen autotallin lattioihin tehtiin autokorjaussyvennykset.

Tallien virtsakourut, autotallien syvennykset sekä letkunpesutilojen, saunan ja kattilahuoneiden permannot yhdistettiin likaviemäriverkkoon.
Tornin ja sen eteisen, saunan, leivin. ja pukuhuoneen permannot tehtiin betonialustalle 2-kertaisen asfalttitervauksen päälle 5 cm vahvuisesta hienoksi hiotusta sementtikerroksesta. Sisäänkäytävien permannot tehtiin sementtimosaiikista ja varustettiin jalkojen pyyherautojen syvennyksillä.

Sellien lattiat päällystettiin 5 cm vahvuisella sliipatulla sementtipäällystyksellä.

Peseytymis-, wc- ja toalettihuoneiden sekä valokuvien kehityshuoneen, letkujen pesuhuoneen, akkumulaattorihuoneen ja suihkuhuoneiden permannot peitettiin 2 cm asfalttikerroksella betonialustan päälle ja varustettiin 5 cm korkuisella asfalttijalkalistalla. Poikkeuksena palomestarin ja ruiskumestarin kylpyhuoneen ja wc:n lattiat päällystettiin mettlacher- eli puristesementtilaatoilla. Yleisön puolinen osa passi- ja osoitetoimiston permannosta sekä kaikki poliisilaitoksen virastojen eteispermannot tehtiin (tuotenimestä ei saa selvää) lattiamassasta betonialustan päälle ja varustettiin jalkalistoilla.

Kaikkien muiden asuin- ja virastohuoneiden, voimistelusalin sekä paloaseman hälytyshuoneen permannot tehtiin 1½” x 4½” kuivista lankuista ja varustettiin jalkalistoilla.

Ullakoiden palopermannot tehtiin tasoitetusta 6 cm:n vahvuisesta rautabetonista, joka erotettiin muusta välikattorakenteesta laskemalla palopermanto N:o 3 kattoasfalttihuovalla peitetyn laudoituksen päälle.

IKKUNAT

Kaikki ikkunat karmeineen tehtiin (hyvästä, mahdollisimman oksattomasta ulko- ja sisäkuivasta) mäntypuusta ja varustettiin ”täydellisellä heloituksella, käsirivoilla, saranoilla ja sulkijoilla”. Sellien ikkunoihin asetettiin ristikkoraudoitus. Ikkunoiden vesipenkit valettiin betonista ja vahvistettiin tarpeen mukaan 5 m/m raudoilla. Kaikki ikkunat varustettiin I - paksuisilla N:o 2 lasilla, ja ikkunoiden ja ovien karmit tilkittiin tervariveellä.

Kaikkiin ikkunoihin asennettiin ”akkunaverhokoukut, nykyaikaista mallia”. Ikkunanpokat ja karmit pohjustettiin ja maalattiin öljymaalilla kahteen kertaan ulkopuolelta. Kaikki sisäovet ja ikkunat karmeineen, vuori- ja jalkalautoineen, kuin myöskin ikkunanpielet ja -penkit maalattiin öljymaalilla II-luokan mukaan.

OVET

Ulko- ja sisäovet karmeineen tehtiin niinikään hyvästä, mahdollisesti oksattomasta ulko- ja sisäkuivasta mäntypuusta ja varustettiin asianmukaisilla raudoituksilla, lukoilla, saranoilla, käsirivoilla ja sulkijoilla. Ullakolle johtavat paloovet ja karmit sekä passi- ja osoitetoimiston holvin ovi päällystettiin juotetuin saumoin kauttaaltaan 5 kg rautapellillä. Sellien ovet vuorattiin sisäpuolelta 2 m/m vahvuisella rautapellillä ja varustettiin ”erikoisilla lukoilla ja vahvoilla raudoituksella”.

Paloaseman kalustohuoneen ulos ja talleihin johtavat ovet sekä kaikki liukukuiluihin johtavat ovet varustettiin samanlaisilla raudoituksilla sekä automaattisesti toimivilla sulku- ja avauslaitteilla ja salvoilla kuin Helsingin Kallion paloaseman vastaavissa ovissa oli. Paraatiovet karmeineen öljyttiin, laseerattiin ja lakeerattiin ulkoilman kestävällä lakalla. Kaikki muut ulko-ovet maalattiin II-luokan mukaan. Kellarin ovet maalattiin kahteen kertaan öljyvärillä.

Savutuulettimen testausta arviolta 1950-1960-luvulla. Kalustohallin taitto-oven tukiraudat ja pienempi oviaukko ovat ilmeisesti myöhempiä lisäyksiä. Kuvaa on rajattu alareunasta. (PSPM)

Tulliportinkadun puoleinen päivystyhuoneen ikkuna todennäköisesti alkuperäisine heloineen noin 1950-luvulla.
Kuvaa on rajattu. (Kuva PSPM)

Poliisilaitoksen kanslistit Immonen ja Kekäläinen 1930-luvulla, ilmeisesti 3. krs kansliassa kuvattuna. Kuvaaja Pekka Miettinen. (KUHMU)

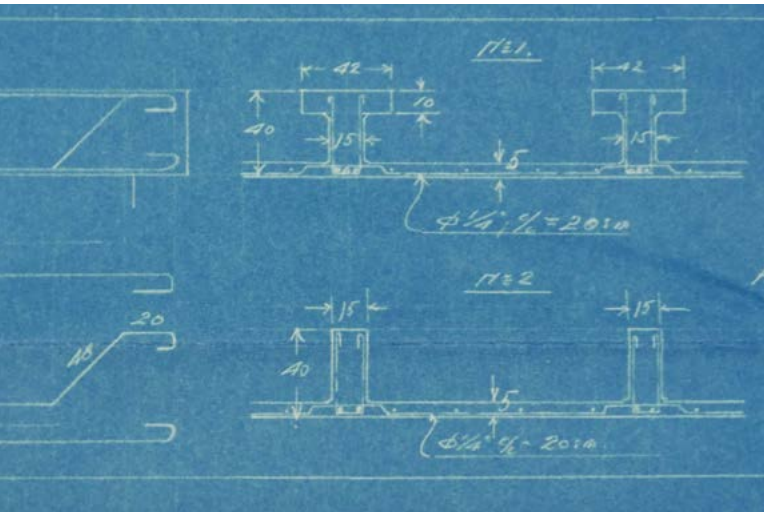

Kuopion poliisilaitoksen rautabetonirakenteita. Välipohjat toteutettiin alalaattapalkistoina, joista osassa oli yläreunasta leveät venepalkit. Ote rakennepiirustuksesta 20.5.1928, Packalén tai Packalin. (KKA)

VESI- JA VIEMÄRIJOHDOT

Rakennus yhdistettiin kaupungin vesijohtoverkkoon. Liitäntä sulkimineen ja mittareineen sijoitettiin kellarikerrokseen ”sopivaan paikkaan”. Paloaseman pihamaalle tehtiin tavallinen paloposti sekä kalusto- ja letkunpesuhuoneeseen 1 ½” palopostit. Pihalle tehtiin teräsbetonista hajotuskaivo valurautaluukkuineen.

Keittiöt, sauna, kattilahuone, letkujen pesuhuone ja tallit varustettiin vesi- ja viemärijohdoilla ja kastoaltailla hajulukkoineen, hanoineen ym. laitteineen. Kaikkiin wc-huoneisiin asennettiin tammisilla istuimilla ja porsliinikulpilla varustetut ”täydelliset W.C.-laitteet”. Suihkuhuoneisiin asennettiin 7 kpl suihkuja kattoon ja kaksi lattiasiivilää. Kaikki nämä työt suoritettiin ”erikoisten ohjeiden ja asetusten mukaan”.

Kylpyhuoneet varustettiin kuparisella vedenlämmityskamiinalla, sekä valetulla emaloiduilla kylpyammeella (1,7 m pitkä) ja 40 x 55 cm porsliinisella (fajanssisella) lavoarilla. Tallit varustettiin vesijohtoverkkoon yhdistetyillä automaattisilla juottolaitteilla.
Letkujen pesuhuoneeseen tehtiin rautabetonista letkujen pesuallas, joka hiottiin sementin ja työselityksen mukaan ”jonkun vettä eristävän aineen” kanssa vedenpitäväksi. Pesuallas oli mitoiltaan 7,5 x 1,5 x 0,6 (tai 0,8) m.

SISUSTUS

Kaikkiin eteisiin ja voimistelusaleihin tehtiin metallikoukuilla varustetut vaatenaulakot hattuhyllyineen poleeratusta koivusta. Asuntojen eteisten ovet varustettiin messinkikehyksisillä kirjelaatikkoaukoilla, soittokelloilla ja ”ameriikkalaisilla” lukoilla. Vaatekomeroihin tehtiin yksi hylly metallikoukkuineen. Huoneiden kattoihin asennettiin kannatuskoukut kattokruunuille.

Keittiöihin asennettiin pesupöydät, jotka päällystettiin N:o 15 sinkkilevyllä ja varustettiin puulaatikoilla ja astiahyllyillä. Ruokasäiliöt ja ruokakellarit varustettiin useammilla hyllyillä tarpeen mukaan.

Pukusäiliöhuoneeseen tehtiin 19 kpl vaatekaappeja 3/4” x 4” kuivista panelilaudoista. Kaapit varustettiin lukollisilla ovilla ja hyllyillä metallikoukkuineen.

ILMANVAIHTO

Kaikki huoneet, wc-kylpyhuoneet, käytävät, kellari, ruoka- ja varastosäiliöt varustettiin ilmanvaihtolaitteilla ja huoneet sekä käytävät poistoilmalaitteilla. Tämän lisäksi palo- ja poliisilaitoksen puolelle voimistelu- ja osoitetoimistohuoneiden puolelle asennettiin kuhunkin yksi sähköilmanvaihtoventilaattori.

UUNIT

Keittiöihin tehtiin hellat II:a kaakelista varustettuna Högforsin hellaraudalla N.O 2 A paistouunilla, kuparisella vesikattilalla ym. laitteilla. Leivintupaan muurattiin uuni tiilistä ja se varustettiin 80 x 100 cm kokoisella arinapinnalla. Saunaan tuli ”1 kpl saunan kiuvas ja sen yhteyteen 100 litran muuripata.”

LIUKUTANGOT, TALLIEN SISUSTUS JA MUUT VARUSTEET

Palokunnan 2. kerroksen voimistelusalista kalustohuoneeseen johtavat liukutangot tehtiin sileiksi hangatuista teräsputkista ilman liitossaumoja. Tallit tuli sisustaa asianmukaisesti, varustaa vahvoilla rauta-aitauksilla ja ovilla, pilttuilla, kynsisilloilla, heinä- ja ruokintaseimillä ym.

Palotikapuut 2 kpl ja letkutornin sisäpuoliset tikapuut kaiteineen tehtiin 1" raudasta ja muurattiin kiinni sementtilaastilla. Ullakolle asennettiin kolmet paloluukuille johtavat tikapuut. Lisäksi katolle tehtiin nuohoojaa varten 1 ½" laudoista 30 cm leveä käytävä, joka oli hyvin tervattava. Ilmeisti jonkinlainen palomiehistön harjoitustorni rakennettiin myös, jossa käytettiin hyväksi vanhan paloaseman harjoitustornin aineita.

MAALAUS- JA PAPEROIMISTYÖT

Ulkofasadi on määrätty maalattavaksi 2 kertaan kalkkivärillä, mutta ohje on yliviivattu työselityksessä. Mahdollisesti julkisivut on jätetty kalkkilaastin väriseksi.

Kaikki näkyvät metalliosat puhdistettiin hiekkapaperilla ruosteista ja maalattiin kolmeen kertaan öljymaalilla, paitsi lämpöpatterit maalattiin patterilakalla, sekä kaikki venttiilit 2 kertaan öljyvärillä.

Komeroiden, saunan ja pukuhuoneen sisäseinät ja katot kaikkine ulos johtavine eteisineen maalattiin kahteen kertaan öljyvärillä. Kaikki muut huoneet kellarikerroksissa sekä palokalusto- ja työhuoneet auto- ja ajokaluvajat sekä tallit kalkittiin valkoiseksi kahteen kertaan ja osa lähemmin määrättyyn väriin.

Porrashuoneisiin ja sisäänkäytäviin maalattiin 1,5 m korkea öljyväripaneli reunuksineen II-luokan työnä. Jäljelle jääneet seinäin yläosat ja katot pohjustettiin ja kalkittiin kolmeen kertaan värillisellä kalkkimaalauksella.

Kaikkien asuin- ja virastohuoneiden sekä voimistelusalien katot maalattiin pohjaustöineen liimavärillä valkoiseksi. Talleja lukuunottamatta kaikki puupermannot öljyttiin kahteen kertaan (vähän väriä seassa) ja lakeerattiin hyvällä permantolakalla. Tallien lattioiden puuosat tervattiin.

Passi- ja osoitetoimiston huoneiden seinät, sellit eteisineen sekä paloaseman päivystyshuoneen ja voimistelusalien seinät maalattiin kolmeen kertaan öljyvärillä ja niihin tehtiin 2,3 m korkea öljyväripaneeli reunuksineen II-luokan mukaan. Naimattomien palosotilaiden huoneiden seinät maalattiin samoin öljyvärillä II-luokan mukaan. Muiden asuin- ja virastohuoneiden ja niiden eteisten seinät "spaklattiin ja tapeteerattiin". Tapettien keskihinta sai olla 15 mk per rulla ja ylhäällä yksinkertainen lista.

Keittiöt, kylpy-, wc-, peseytymis-, lavoari- ja pukeutumishuoneet kaappeineen ynnä komerot, sekä keittiöiden pesupöydät ja puulaatikot maalattiin öljyvärillä III mukaan.

Poliisilaitoksen putka 1930-luvulla. Kuvaaja Pekka Miettinen. (KUHMU)

Asennusta paloasemalla. (PSPM)

VALAISTUSTYÖT

Paloasema ja poliisilaitos varustettiin seuraavilla sähköjohtojärjestelmillä:

Valojohdot asennettiin kuivissa huoneissa rappauksen alle jätettäviin putkiin. Sammuttajat olivat seiniin upotettavaa mallia. Ullakolla käytettiin Hackethel-lankaa ja vedenpitäviä varusteita. Kosteissa tiloissa ja tallissa käytettiin Anthygron-johtoa rappauksen päällä panssaroituine varusteineen.

Paloaseman puoleisen hälytysvalojohtoverkon täytyi olla kokonaan riippumaton varsinaisesta valojohtoverkosta rakennuksessa ja suojalaitteet sammuttajineen oli asetettava päivystyshuoneeseen.
Hälytyslaitteet: Paloaseman puolella vahvavirta (samat vaatimukset kuin valojohdoille) ja heikkovirta; II m/m upotettuihin putkiin vedettyä punamustajohtoa.

Puhelinjohdoille palo- ja poliisiaseman puolella oli samat vaatimukset kuin heikkovirtahälytyslaitteilla.
Voimavirtajohdot paloaseman puolella.
Sisäänotot järjestettiin maanalaisina johtoina lämmityskattilahuoneeseen, jossa jakaminen toimitettiin eri osastoille.

KESKUSLÄMMITYSLAITOS

Palo- ja poliisiasema varustettiin täydellisellä lämminvesikeskuslämmityslaitoksella.
Ulkorakennukseen järjestettiin oma erillinen kattilansa.

Lämpöpatterit asennettiin seinäsyvennyksiin, lämpöjohdot hyvin eristettyinä seinien sisään. Paisuntasäiliöt suojalaatikoineen sijoitettiin ullakoille. Järjestelmän tehovaatimus määriteltiin niin, että kaikissa rakennusten huoneissa ja eteisissä olisi -40° aikana +20° asteen lämpö. Keittiötiloissa, kalusto- ja korjauspajoissa, hevos- ja autotalleissa, saunassa sekä leivintuvassa riitti +15°. Letkujenpesuhuoneessa ja letkutornissa taas vaadittiin +30°:n lämpötilaa.

Päärakennuksen pannuhuoneeseen tuli lisäksi kattila ja kuutioinen vesisäiliö, josta lämmin käyttövesi johdettiin kuparijohdoilla letkujen pesualtaaseen, suihku- ja peseytymishuoneisiin.

KUIVAUSTORNI

Kuivaustornin ylävälikatto tehtiin ylälattiapintoineen rautabetonista lämpöä pitäväksi. Tornin yläosa varustettiin letkujen ripustamista varten tarvittavilla vahvoilla kattotangoilla ja koukuilla. Tornin yläosaan asennettiin kaksinkertaiset akkunat jokaiselle sivulle.

Poliisilaitoksen konstaapelit Viljo Kinnunen ja Kerttu Tuovinen 1930-luvulla. Kuvaaja Pekka Miettinen. (KUHMU)

PALOLAITOS 2. MAAILMANSODAN AIKANA

Toinen maailmansota syttyi 1939, minkä vuoksi väestönsuojelua ja palontorjuntaa tehostettiin myös Kuopiossa. Pommitusten aiheuttamat tulipalot ja sairaankuljetustehtävät työllistivät palokuntaa, mutta itse palo- ja poliisitalo ei vaurioitunut pommituksissa.[81] Rakennuksen sisätiloissa ei tehty 1930- ja 1940-luvuilla ainakaan luvanvaraisia muutoksia, mutta sota-aika toi mukanaan muutoksia rakennuksen käyttöön ja tontille. Palolaitoksen katolle, tornin juurelle järjestettiin konekivääriasema talvisodan aikana. Talvisodan jälkeen tontin lounaiskulmalle kaivettiin metalliovilla katettu sisäänkäynti maan alle louhittuun väestönsuojaan. Sittemmin väestönsuojan on annettu täyttyä pohjavedellä, ja nykyään se on luolasukeltajien harjoituskäytössä.[82]

Paloasemaa laajennetttiin 1940-50-luvun vaihteessa. Laajennusta käsitellään kappaleessa 3.2.

1938 TAVARA-AUTOASEMA

1930-luvun lopulla palo- ja poliisilaitoksen pohjoispuolelle rakennettiin tavara-autoasema. Tavara-autoasema sijoitettiin Puistokadun varteen tontteille 297-4-1-1 ja 297-4-1-2. Tontilla no. 1 sijaitsi kruununmakasiini. Piirustukset laati Juho Nykänen Kuopion kaupungin rakennuskonttorissa heinäkuussa 1938. Niihin sisältyi myös linja-autojen paikoitusalueen suunnitelma Puistokadun keskelle. Tavara-autoasema käsitti kylmää ja lämmintä varastotilaa sekä toimistohuoneen wc-tiloineen. Pitkänomaisessa yksikerroksisessa rakennuksessa oli satulakatto, lastauslaiturit pitkillä sekä pohjoissivulla ja ulkovuorauksena pystylaudoitus.

1947 MAANALAINEN BENSIINISÄILIÖ

Tulliportinkadun puoleiselle etupihalle, poliisilaitoksen siiven edustalle asennettiin maanalainen bensiinisäiliö ja maanpäällinen mittari Juho Nykäsen toukokuulla 1946 laatiman suunnitelman mukaan.

PIHARAKENNUKSEN MUUTOS 1947

Poliisilaitoksen piharakennukseen tehtiin 1947 hyväksyttyjen piirustusten mukaan muutoksia julkisivuihin ja tilajärjestelyihin. Entinen hevostalli muutettiin autotalliksi ja sen keskelle rakennettiin uusi porrashuone. Heinäullakon paikalle rakennettiin kolme keittokomerollista asuinhuonetta.

Käyttötarkoituksen myötä toiseen kerrokseen puhkaistiin uusia ikkunoita pohjoissivulle ja eteläsivun sokkoikkunoiden paikkeille, joskaan ei aivan niiden kohdalle. Samalla pihajulkisivun ikkunasommitelmasta tehtiin aiempaa symmetrisempi. Uuden porrashuoneen ulko-ovelle rakennettiin pieni katos. Autotallin ovia levennettiin oletettavasti ajoneuvojen mitoille paremmin sopiviksi. Aumakatto on merkitty suunnitelmissa peltikatoksi ja seinät rapatuiksi.

PIHAMUUTOKSET 1950-LUVULLA

1954 päivättyjen suunnitelmien mukaan tontille 297-4-1-2 Verotalon pohjoispuolen pihalle lisättiin bensiinisäiliö ja -jakelulaite. Jakelulaite sijoitettiin poliisiaseman siiven luoteisnurkalle.

Vuonna 1958 Tulliportinkadun puoleinen etupiha asfaltoitiin.

Tavara-autoasema ja paloaseman laajennus kuvattuna Puistokadulta kaakkoon 1950- tai 1960-luvulla. (PSPM)

81 Vuorio 2004, s. 80–87.
82 Mäntymäki 2016, Yle Uutiset. https://yle.fi/uutiset/3-8645367

Ilmakuva Kuopion keskustasta 1947. Palo- ja poliisitalo on ympyröity punaisella. Tavara-autoasema on rakennettu ja jää myös kuvassa ympyrän sisään. (Kuopion karttapalvelu)

RAKENTAMISESTA JÄLLEENRAKENNUSKAUDELLA

Toisen maailmansodan jälkeen Suomen rakennusalaa leimasivat sotakorvaukset (vuoteen 1952 asti), talouselämän jälleenrakentaminen, tuotantokoneiston uusiminen, evakkojen ja muun väen asuttaminen sekä Lapin jälleenrakentaminen. Sotien jälkeen rakennettiin eniten teollisuus- ja liikerakennuksia paljolti sotakorvausteollisuuden tarpeiden vuoksi.

Valtioneuvoston 15.3.1945 antamalla päätöksellä materiaalien ja energian hintoja, valmistusta ja kauppaa alettiin säännöstellä, mikä vaikutti rakentamiseen. Esimerkiksi raudasta ja tiilestä oli pula. 1946 tiili oli vaikemmin saatava rakennustarvike. Säännöstelystä luovuttiin asteittain, ja täydellinen säännöstely päättyi loppuvuodesta 1949. Rakennustarvikepula kuitenkin jatkui 1950-luvun alkupuoliskolle saakka, ja rationaaliseen säästäväisyyteen kannustettiin niin suunnittelussa kuin rakentamisessakin. Metallipula vaikutti laajasti heloituksista teräsbetonirakenteiden käyttöön. Tiilipula toisaalta edisti alan kehitystä; kahden kiven tiiliseinä vaihtui puolentoista kiven seinään, joka oli osoittautunut lämpötaloudellisemmaksi. Ohuempi tiilirunko saatettiin eristää (höyrykarkaistulla) kevytbetonilla sisä- tai ulkopuolelta. Myös reikätiilen käyttö yleistyi. Etenkin asuntorakentamisessa 1950-luvulle tultaessa sydänmuurin tilalla oli usein 1930-luvulta periytynyt betonipilarirunko.[83]

83 Mäkiö 2016, s. 32–37, 44.

PALO- JA POLIISITALON LAAJENNUS

Kuopion kaupunki ja siten palopiiri laajenivat vuoden 1942 alueliitosten yhteydessä. Vastuiden kasvu aiheutti palolaitoksen henkilöstön lisääntymisen, ja asemalla alkoi olla tilanpuute. Osa palomiehistä joutui kaupungille vuokra-asuntoihin, joiden aseman majoitustiloja korkeammat hinnat aiheuttivat harmia. Asunto oli hyvä houkutin alalle, joten Niiralasta Valkeisenkadulta kunnostettiin asunnot viidelle perheelliselle palomiehelle, ja muualla asuville maksettiin asumisrahaa. Kysymys paloaseman laajentamisesta nousi esiin nyt ensimmäistä kertaa sekä miehistön että kaluston tilatarpeiden vuoksi.[84]

Paloasemaa laajennettiin 1940- ja 1950-lukujen vaihteessa Puistokadun suuntaisesti juuri, kun oltiin päästy säännöstelystä. Rakennuslupa myönnettiin 27.6.1949. Kiinteistötunnus oli edelleen 297-4-1-2.

Laajennus sopeutettiin 1920-luvun osaan tyyliltään, hahmoltaan ja materiaaleiltaan. Kolmikerroksiseen laajennukseen sijoitettiin asuinhuoneistoja. Koko siiven laajuisella kellarikerroksella saatiin myös runsaasti lisää varastotiloja.

84 Riekki 2005, s. 201; Vuorio 2004, s. 85–86.

1920- ja 1950-luvun siipien liittymä pihalta kuvattuna 2021.

LAAJENNUKSEN JULKISIVUT

Seinät rapattiin ja rustikoitiin, sokkeli verhoiltiin luonnonkiviverhouksella ja katto tehtiin saumapeltikatteisena aumakattona.

Puistokadun puoleinen länsijulkisivu suunniteltiin lähes keskeissymmetriseksi. Keskiakselin paikkeille asettuvat ikkunat ovat muita leveämpiä ja kuusijakoisia, ja samalla ne merkitsevät laajennusosan alkukohdan. Myös laajennusosan nelijakoiset ikkunat ovat 1920-luvun ikkunoita aavistuksen leveämmät ja sijoittelultaan väljemmät. Julkisivun symmetriaa rikkovat kaksi porrashuoneiden pariovea. Oviaukkojen yläreunat on suunnitelmissa esitetty vaakasuorina, mutta ne on toteutettu loivina kaariholvina. Oviaukkoihin muurattiin kehykset tummanruskeasta tiilestä, mikä oli jälleenrakennuskauden arkkitehtuurille varsin tyypillistä. 1920-luvun oven yläpuoliseen koristelaattaan / kenttään on piirustuksissa kirjoitettu luku 1929.

Päätyjulkisivu suunniteltiin sekin symmetriseksi. Kakkos- ja kolmoskerroksen käytävien päätyikkunat on suunnitelmissa esitetty muita korkeampina, mutta valokuvien ja nykytilan perusteella ne tehtiin saman korkuisina kuin muutkin.

Pihajulkisivua jäsennöivät kaksi porrashuone-erkkeriä. Niiden kolmannen kerroksen leveät, vaakasuuntaiset ikkunat poikkeavine jakoineen kuvastavat jälleenrakennuskauden hienovaraista funktionalismia. 1976 valokuvien perusteella suurimman ikkunan poikkeava vaakajako sijoitettiin ikkunan yläosaan, piirustuksesta poiketen.

Parvekeovet toteutettiin epäsymmetrisinä, kuten julkisivupiirustuksen 1. kerroksessa.

Porrashuoneiden yhteyteen ja rakennuksen sisänurkan syvennykseen rakennettiin keveitä, metallikaiteisia tuuletusparvekkeita. Katolle sijoitettiin kolmioikkunat tuomaan valoa ullakolle.

Paloaseman Tulliportinkadun puoleinen piha asfaltoitiin 1958. Kuvaaja Raimo Airaksinen. (KUHMU)

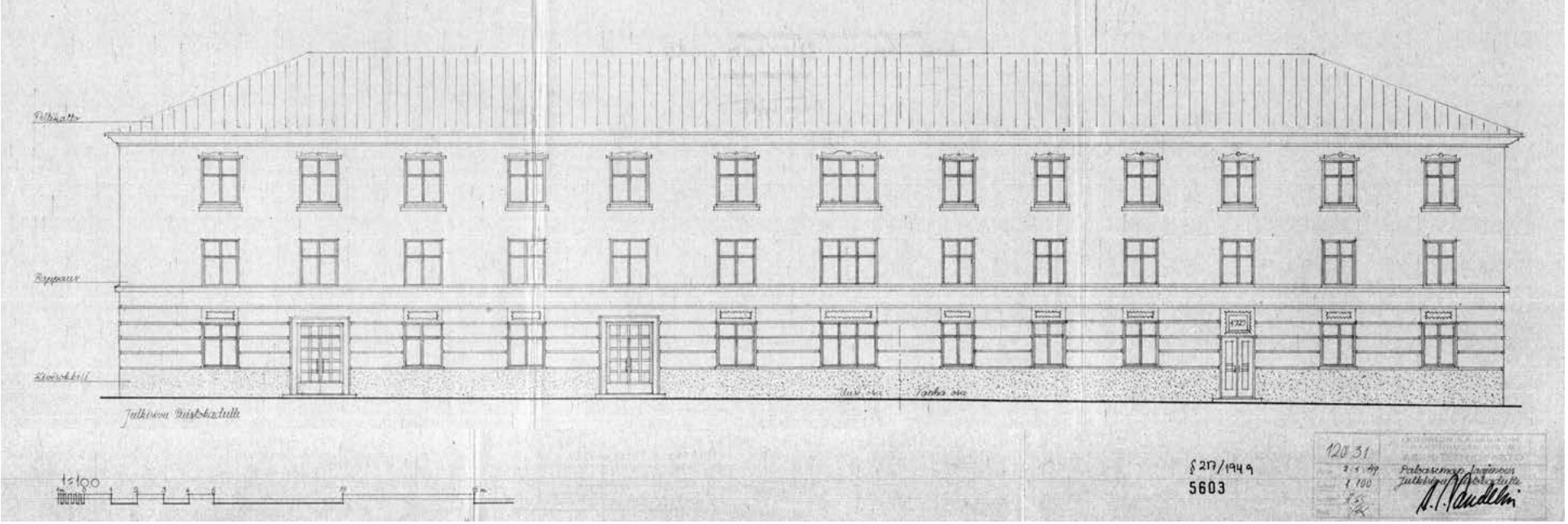

Paloaseman laajennus. Julkisivu länteen, Puistokadulle 1949. (KKA-L)

Puistokadun julkisivua vuonna 1961, Savo-lehti. (KUHMU)

Poliisin piharakennus, tavara-autoasema ja paloasema Puistokadulta 1964–1975. Juhani Sovinen. (KUHMU)

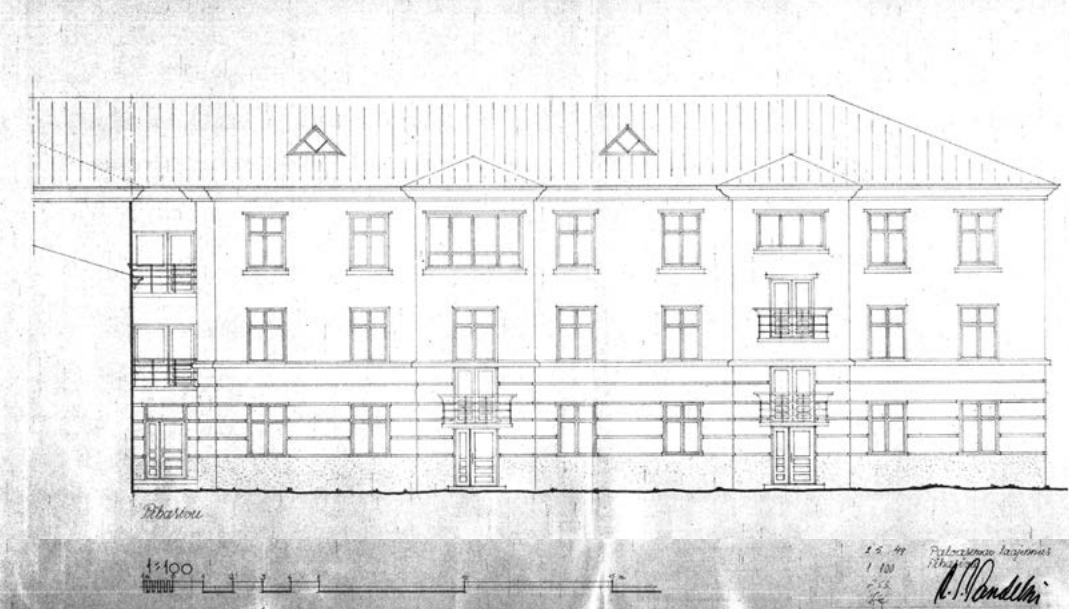

Paloaseman laajennus. Pihajulkisivu 1949. (KKA-L)

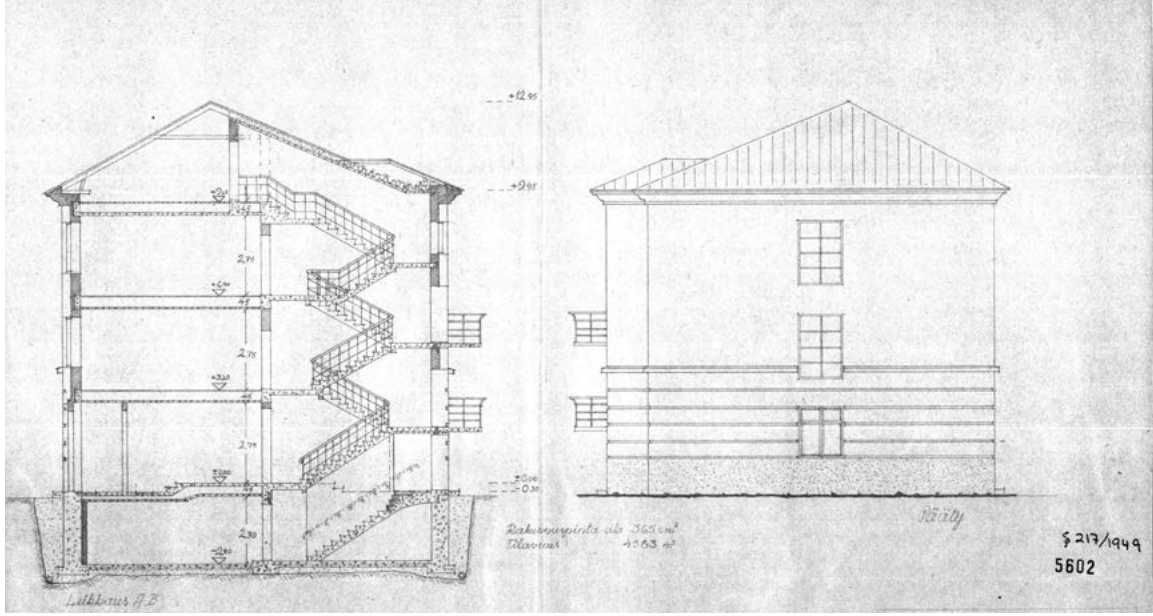

Paloaseman laajennus. Leikkaus A-B ja päätyjulkisivu 1949. (KKA-L)

Poliisin löytötavarahuutokauppa palo- ja poliisitalon pihalla 24.4.1976. Kuvaaja Toivo Tikkanen (KUHMU)

1950-luvun laajennus sisäpihalta 24.4.1976. Kuvaaja Toivo Tikkanen (KUHMU)

Vasemmalla:
Henkilöauto paloaseman pihalla mahdollisesti 1950-luvulla. Takana vasemmalla näkyy poliisiaseman putkien ikkunoita. Oikeassa reunassa olevasta ovesta tuotiin ainakin 1970-luvulla liiaksi humaltuneet putkaan yöksi ja samaa kautta heidät päästettiin vapauteen[1]. (Kuva: PSPM)

1 Westerholm, haastattelu 4.6.2021

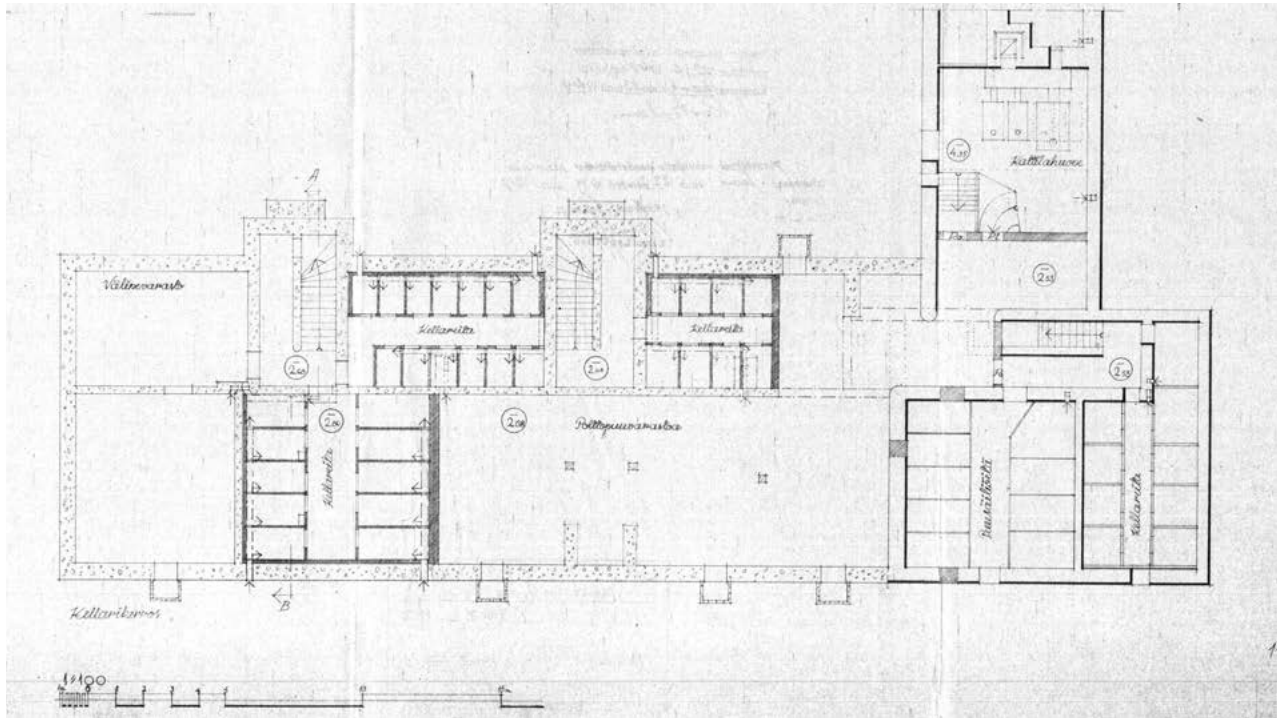

Paloaseman laajennus. Pohjapiirustus, kellarikerros 1949. (KKA-L)

LAAJENNUKSEN TILARATKAISUT

Laajennukseen sijoitettiin pääasiassa asuintiloja. Katutason ensimmäisessä kerroksessa siiven halkaisevat kaksi läpikuljettavaa porrashuonetta. Niiden väleihin sijoitettiin kuusi omalla wc:llä ja keittiöllä tai keittokomerolla varustettua asuinhuonetta.

Toisessa kerroksessa huoneistot vaihtelivat 60 m^2:n keittiöllisestä kaksiosta pienempiin huoneisiin, joilla oli jaetut kylpyhuoneet käytävän puolella.

Kolmannessa kerroksessa oli 12 kpl pienehköjä, 12–18 m^2:n huoneita yhteisillä kylpyhuoneilla. Tilat on järjestetty keskikäytävän varrelle, jonne saatiin ainakin jonkin verran luonnonvaloa käytävän päässä olevasta (korkeasta?) ikkunasta ja yhteiskäyttöisen olohuoneen leveästä oviaukosta. Olohuone oli sijoitettu eteläisen porraskäytävän erkkerin kohdalle, ja sen pohjoispuolella oli ilmeisesti samaten jaettu keittiö.

LAAJENNUKSEN RAKENNERATKAISUT

Laajennus tehtiin pitkälti samoin rakenteellisin valinnoin kuin 1920-luvun osa. Perustusten anturat, kellareiden kantavat seinät ja pilarit sekä portaat ja välipohjat valettiin rautabetonista. Vesikattorakenteet tehtiin puusta. Maanpäällisten kerrosten kantavat seinät ja kellarin väliseiniä muurattiin tiilestä. Ulkoseinien pintaan lisättiin piirustusten perusteella jokin toinen materiaalikerros, mahdollisesti kevytbetonista tai kalkkihiekkatiilistä[85].

85 Vehreävesä ja Turunen, haastattelu 24.5.2021.

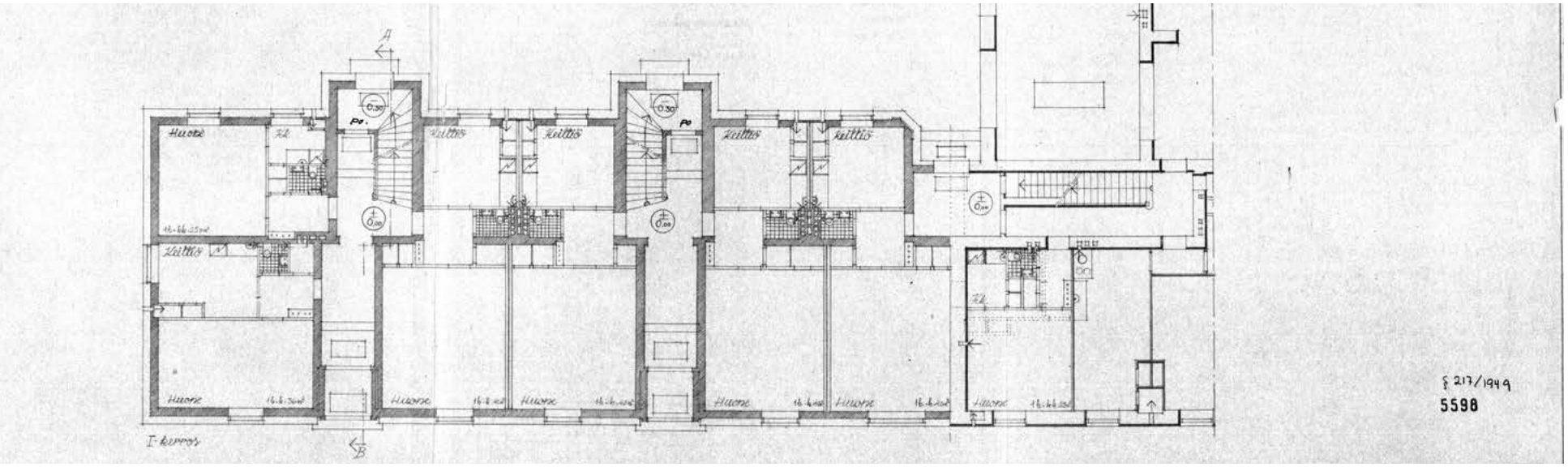

Paloaseman laajennus. Pohjapiirustus, 1. krs 1949. (KKA-L)

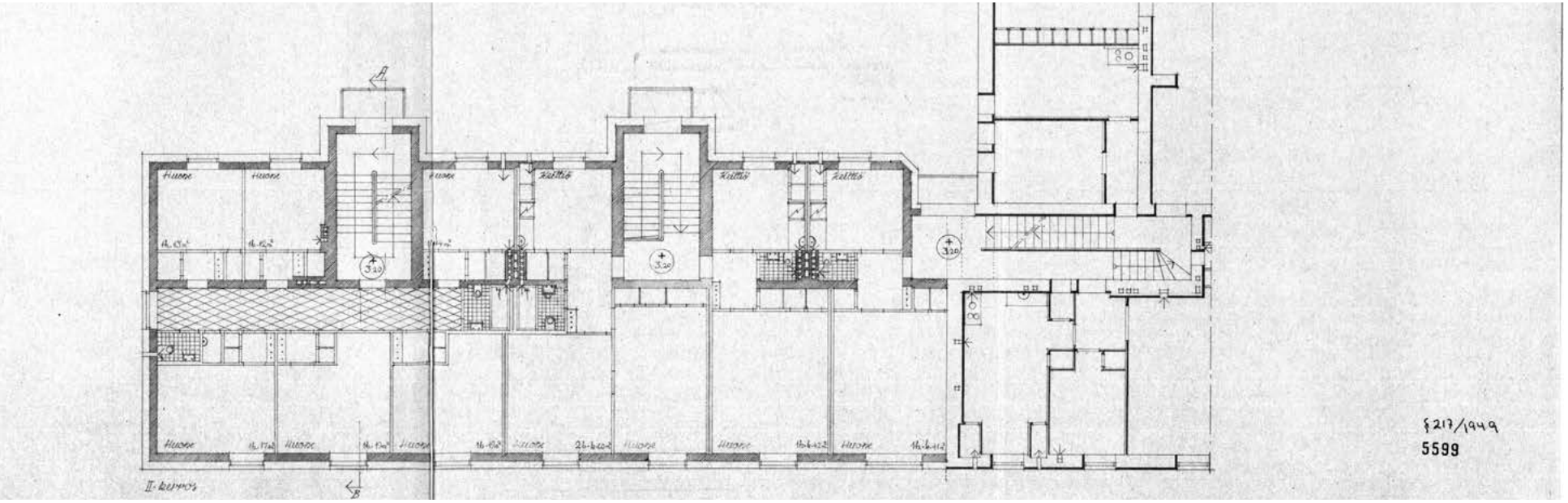

Paloaseman laajennus. Pohjapiirustus, 2. krs 1949. (KKA-L)

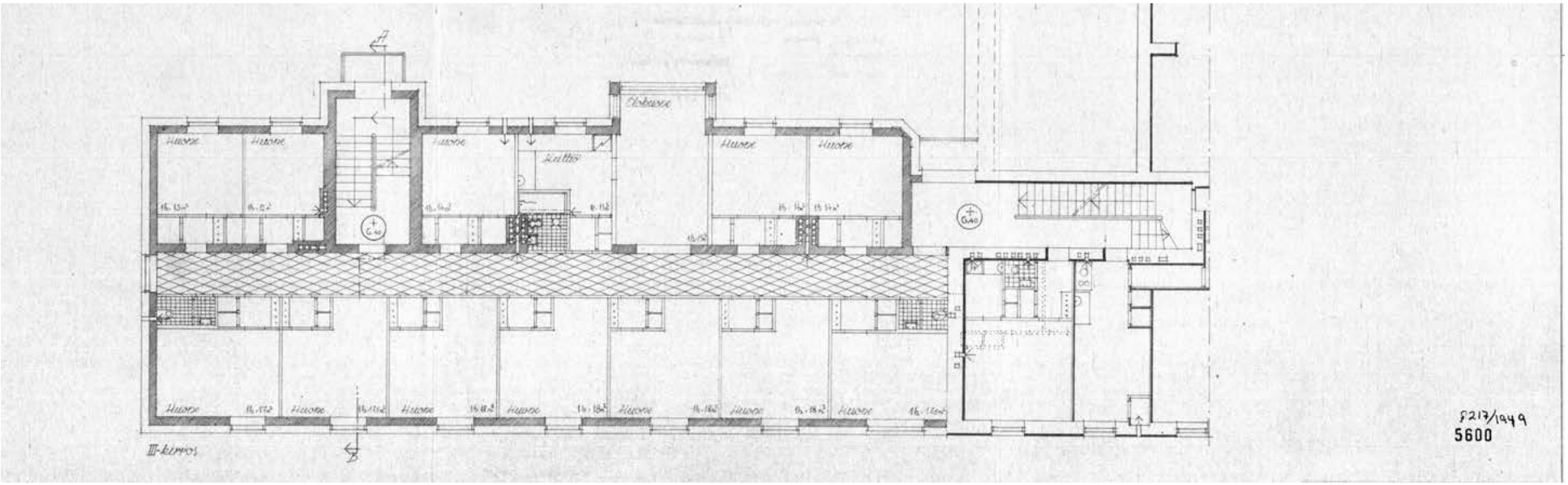

Paloaseman laajennus. Pohjapiirustus, 3. krs 1949. (KKA-L)

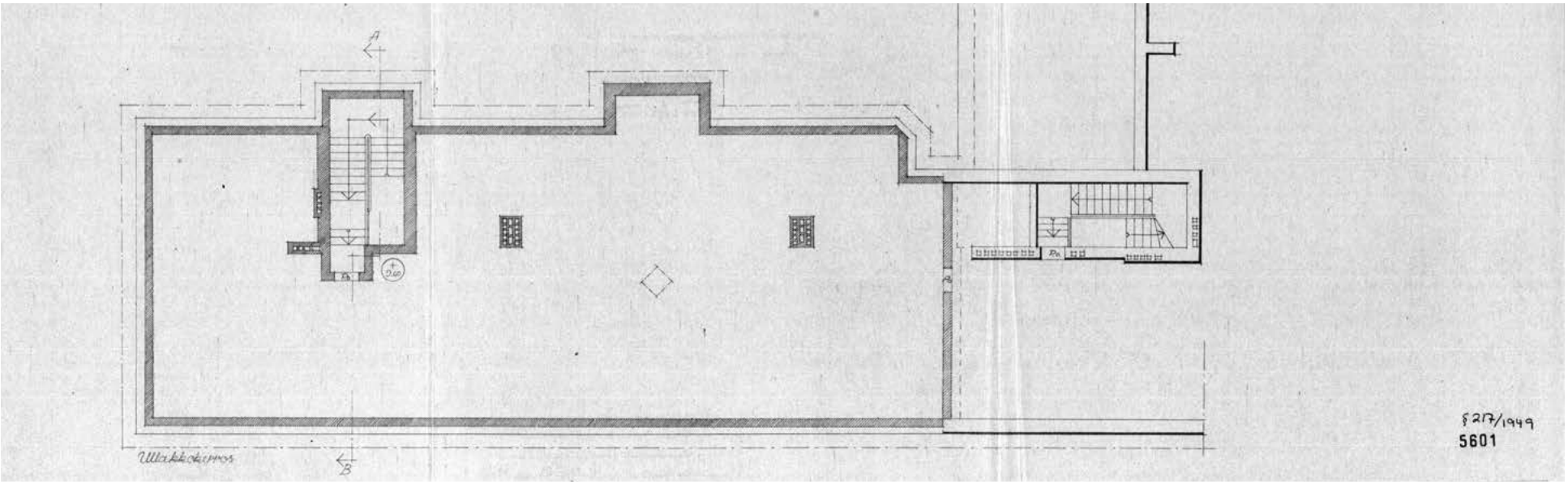

Paloaseman laajennus. Pohjapiirustus, ullakkokerros 1949. (KKA-L)

Palo- ja poliisitalo vuonna 1963, kuvaaja Eino Malm. Kuvaa on rajattu ylä- ja alareunoistaan. Kruununmakasiinin räystäs näkyy paloaseman takana vasemmalla, tavara-autoaseman yläpuolella. (KUHMU)

KUOPION PALOTOIMI 1960-70-LUVULLA

Kuopion maalaiskunta liitettiin kaupunkiin 1969 ja Riistaveden kunta 1973.[86] Kaupunki kasvoi, mutta palotoimen resurssit pysyivät 1960-luvulla ennallaan ja jopa laskivat suhteessa kaupungin menoihin. Samaan aikaan VPK:n ja tehtaiden palokuntien toiminta alkoi hiipua. Paloasemakin kävi pieneksi 1960-luvulla, kun kaikki autot eivät enää mahtuneet talleihin. Autoliikenteen kasvaessa asema alkoi olla hankalassa paikassa, ja liikennevalot saatiin Tulliportinkadun ja Puistokadun risteykseen 1971.[87]

Vuoden 1975 laki ja asetus palo- ja pelastustoimesta liittivät pelastustoimen palotoimeen, minkä myötä alan tehtäväkenttä laajeni käsittämään mm. liikenne- ja luonnononnettomuudet sekä vaarallisten aineiden vuodot ja räjähdykset. Maahan muodostettiin useita kuntia yhdistäviä hälytysalueita aluehälytyskeskuksineen. Toiminnan kehittämiseksi otettiin käyttöön myös viisivuotissuunnitelmat. Kuopiossa ensimmäiseen suunnitelmaan sisältyi kiireellisimpänä uuden paloaseman rakentaminen, jonka suunnittelu oli aloitettu jo 1971 arkkitehti Matti Höyhtyän johdolla. Palopäällikkö Allan Lehtisen johtama työryhmä tutustui vastikään valmistuneisiin Tukholman ja Lappeenrannan paloasemiin. 1979 kaupunginvaltuusto hyväksyi tarveselvityksen ja hankesuunnitelman, ja uusi paloasema otettiin vastaan 4.2.1983.[88]

86 Riekki 2005, s. 201.
87 Vuorio 2004, s. 120–122, 130.
88 Vuorio 2004, s. 125–131.

POLIISILAITOKSEN TOIMINNAN MUUTOKSIA

Vielä 1960-luvun alkupuolella ei ollut erillistä liikennetoimistoa, vaan rekisteriote- ja ajokorttiasiat hoidettiin metsästys- ja kalastuslupien yhteydessä poliisilaitoksen kansliassa. Vuoteen 1978 mennessä rekisteröitäviä kulkuneuvoja oli jo niin paljon, että perustettiin liikennetoimisto. Rikososasto muutti Puistokadun puoleiseen siipeen entisiin palokunnan asuinhuoneisiin. Kuitenkin vielä 1970-luvulla ainakin 1. kerroksessa oli myös auinhuoneita[89]. Järjestys- ja rikososaston päivystysten tilat yhdistettiin samaan pisteeseen, millä säästettiin poliisin työvoimaa. Osoitetoimisto lähti sittemmin talosta, kun se sijoitettiin kihlakunnan henkikirjoittajan alaisuuteen. Osoitetoimiston muuton myötä poliisilaitoksen asiakasmäärät pienenivät huomattavasti.[90]

89 Westerholm, haastattelu 4.6.2021
90 Tuovinen 2002, s. 167–168.

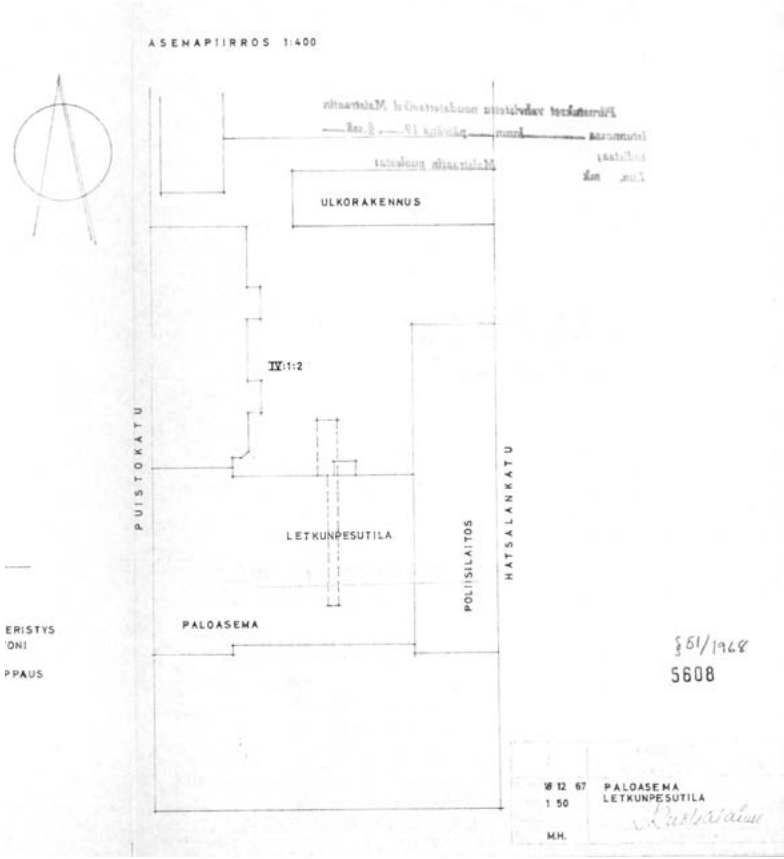

1968 Asemapiirros letkunpesutilan laajennuksesta. (KKA-L)

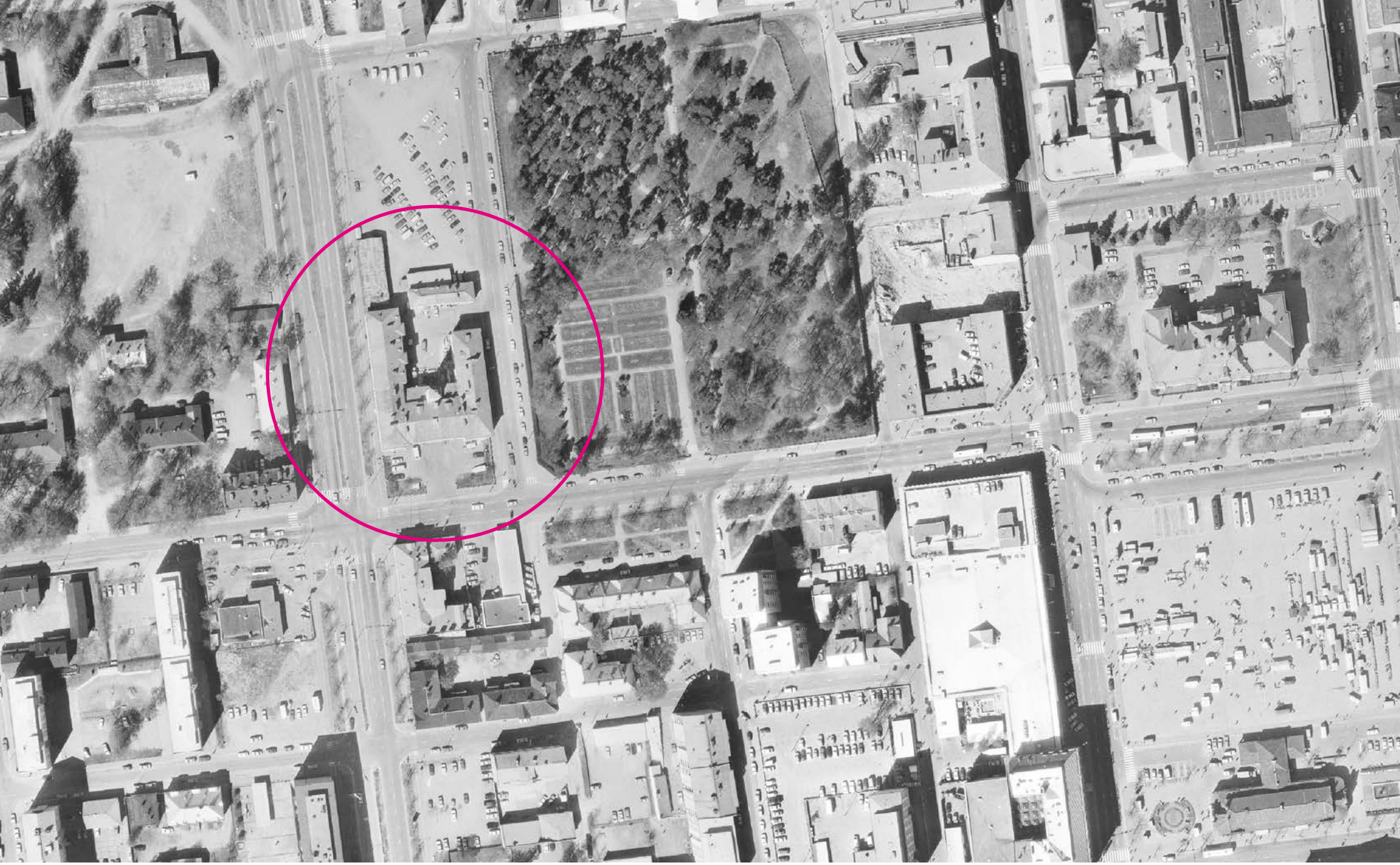

Ortokuva vuodelta 1979. Palo- ja poliisitalo ympyröity punaisella. (Kuopion karttapalvelu)

JULKISIVUVÄRITYKSESTÄ 1960-70-LUVUILLA

Paloaseman julkisivuväri muutettiin 1960-luvulla vaaleankeltaiseksi. Aiemmasta väristä ei ole tarkkaa tietoa, mutta 1928 työselityksen perusteella voidaan arvailla, että julkisivut on mahdollisesti jätetty kalkkilaastin värisiksi vaaleanharmaiksi. Esimerkiksi kannen mustavalkokuvan perusteella rappauspinta vaikuttaisi joka tapauksessa olleen graniittisokkeleita vaaleampi.

Julkisivupiirustusten tarkastustoimikunnan kokouksen 11.5.1966 pöytäkirjassa ”puolletaan vaihtoehtoa, jossa seinä on maalattu keltaisella värillä.” Lupa toimenpiteelle on myönnetty 23.5.1966.

Paloasemalle vuonna 1974 muuttaneen entisen palotarkastajan ja palopäällikön Jorma Westerholmin mukaan piharakennus oli 1970-luvulla vaaleankeltainen, saman värinen kuin päärakennuskin.[91] Myös Riitta Korhonen muistaa rakennuksen lapsuudestaan kellertävänä.[92]

Oheisen värivalokuvan perusteella kalustohallin ovet ja ikkunanpuitteet on jossain välissä maalattu vaaleansiniseksi. Kuvassa oleva auto on todennäköisesti 1960-luvun vuosimallia, mutta tarkka valokuvausajankohta ei ole tiedossa.

Palo- ja poliisiaseman katto maalattiin ulkopuolelta Pikipoika-bitumimaalilla (joka todennäköisesti sisälsi asbestia) punaruskeaksi vuoden 1974 värityssuunnitelman mukaan. Työ loppukatselmoitiin 1976.

91 Westerholm, haastattelu 4.6.2021
92 Korhonen, haastattelu 15.6.2021

Paloauto aseman edessä 1960-luvulla tai myöhemmin. (PSPM)

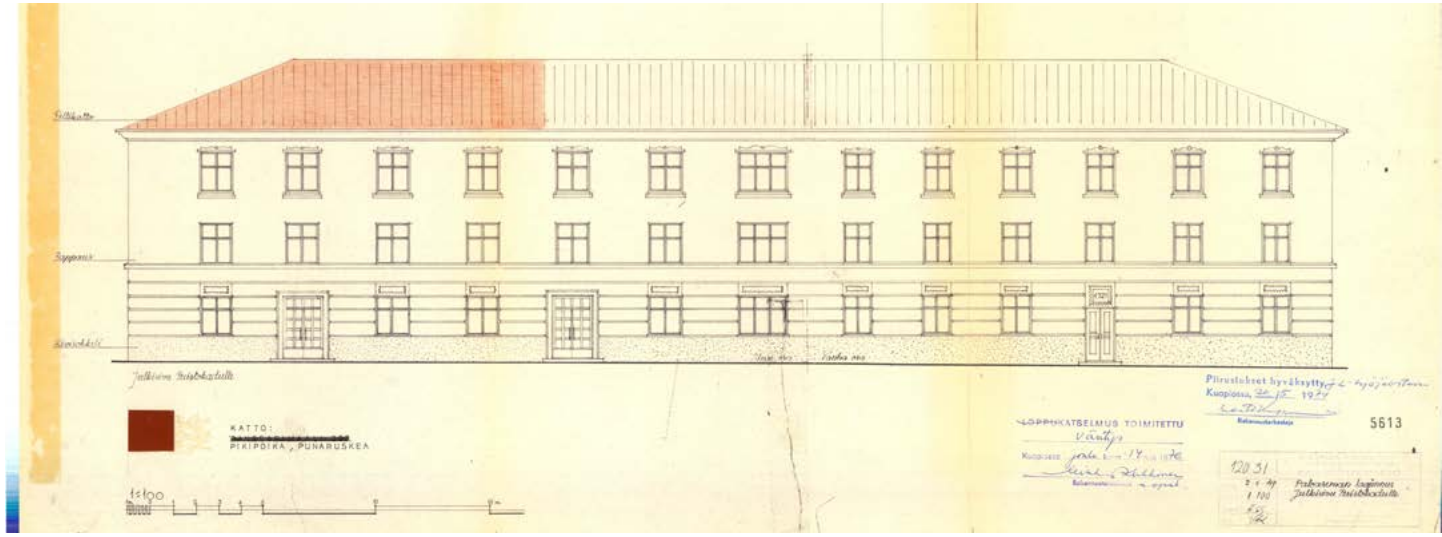

1974 Paloaseman laajennus, julkisivu Puistokadulle. Kuopion kaupungin rakennustoimisto, arkkitehtiosasto. (KKA-L)

Palo- ja poliisitalo Puisto- ja Tulliportinkadun risteyksestä kuvattuna 1971–1973. (KUHMU)

1960-LUVUN TILAMUUTOKSET

1960-luvulla Puistokadun laajennukseen tehtiin pieniä tilamuutoksia, jotka toteutettiin muutamilla väliseinä- ja aukkomuutoksilla ja ilmeisesti yksinkertaisesti käyttötarkoitusta vaihtamalla. Kiinteistötunnus on ollut lupien myöntämishetkellä 297-4-1-2.

Vuoden 1964 pohjapiirustuksen (lopputarkastettu 22.10.1968) perusteella paloaseman Puistokadun puoleisen siiven kellarikerroksessa suurikokoinen polttopuuvarasto otettiin lähes kokonaan poliisilaitoksen löytötavaravarastoksi. Pieni osa tilasta jaettiin väliseinällä ja osoitettiin saunapuille. Muutos liittyy mahdollisesti rakennuksen kaukolämpöverkkoon liittämiseen, joka tehtiin ennen vuotta 1974[93]. Kaukolämpöä alettiin käyttää Kuopiossa vuonna 1963, jolloin valmistui ensimmäinen kiinteä lämpökeskus Niiralaan[94]. Toinenkin kellarivarasto jaettiin väliseinällä. Pihanpuoleisia kellarikoppeja poistettiin puhelinvaihteen tieltä.

Vuonna 1965 päivättyjen piirustusten perusteella (lopputarkastus 22.10.1968) Puistokadulle avautuvien 2. ja 3. kerroksen asuntojen käyttötarkoitus muutettiin Kuopion poliisilaitoksen rikososaston toimistohuoneiksi ilman väliseinämuutoksia. Saman siiven koillisnurkan kaksi asuinhuonetta yhdistettiin ovella ja otettiin poliisiradion käyttöön päivystys- ja korjaushuoneiksi.

1920-luvun siivessä (B-osassa) 2. kerroksen työhuone ja pukusäiliöhuone muutettiin 45 m²:n asunnoksi. Pukuhuoneesta tehtiin keittiö. Tosin 1949 pohjapiirustuksen perusteella alkuperäinen työhuone näyttäisi jaetun väliseinillä joskus 1929–1949 aikana. Triplaikkunan ikkunapenkissä on rako seinän oletetulla sijainnilla. Samalle paikalle tehtiin seinä myös 1996 vuoden piirustusten mukaan.

Paloaseman kellarin letkunpesutilaan tehtiin laajennus teräsbetonirakenteisena sisäpihan puolelle 18.12.1967 päivättyjen piirustusten mukaan. Letkujen pesu- ja sulatusaltaat purettiin ja korvattiin pidemmällä pesuritilällä. Piirustukset hyväksyttiin tammikuussa 1968 sillä huomiolla, että putkisuunnitelmat on hyväksytettävä erikseen vesilaitoksella ja hiekanerotuskaivo tehtävä. Muutos lopputarkastettiin 22.10.1968.

Kellarikerroksen maanalaiset putki- ja kaapelikanavat on esitetty ensimmäisen kerran 1960-luvun arkkitehtipiirustuksissa, mutta niiden rakentamisajankohdasta ei ole varmuutta. Letkunpesutilan laajennuksen yhteydessä sen alta ilmeisesti jo purettiin osa poliisilaitokselle johtanutta putkikanavaa. Kanavat ovat saattaneet olla osa alkuperäistä keskuslämmitysjärjestelmää tai muita LVIS-järjestelmiä, mutta niistä ei erikseen mainita vuoden 1928 työselityksessä. Kanavat voisivat olla myös 1950-luvun laajennuksen yhteydessä rakennettuja.

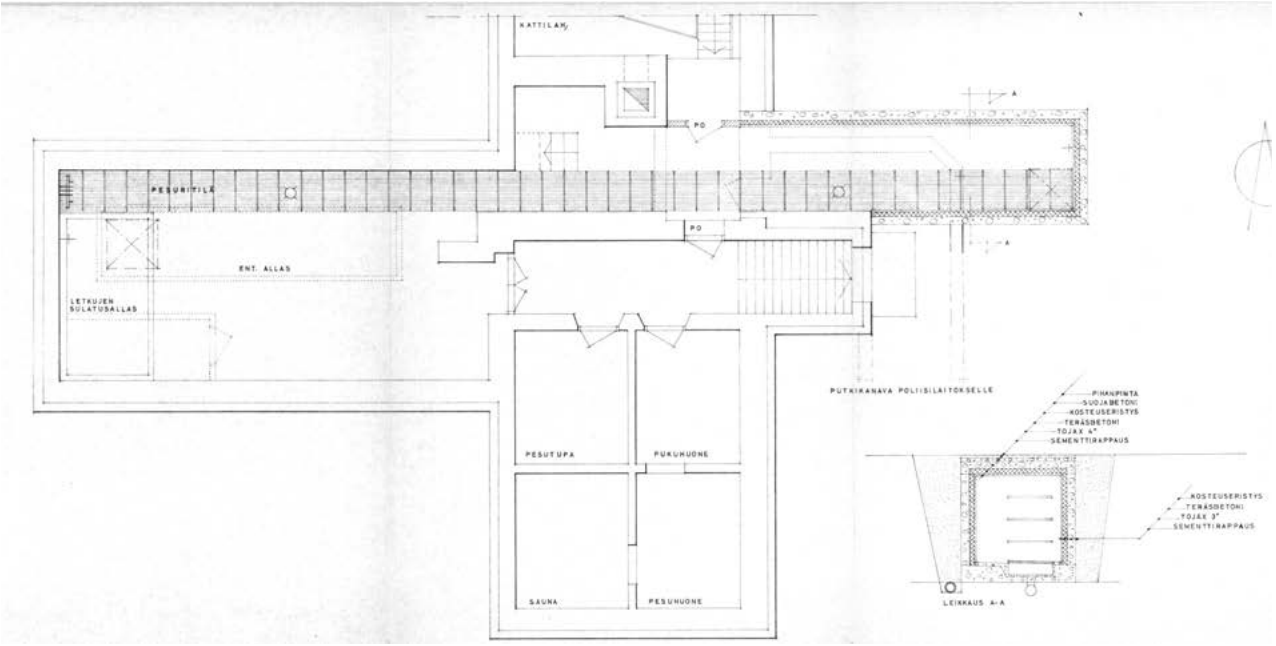

1968 Letkunpesutilan laajennus. Pohjapiirustus ja leikkaus. (KKA-L)

93 Westerholm, haastattelu 4.6.2021
94 https://www.kuopionenergia.fi/yritys/yritystiedot/historia/

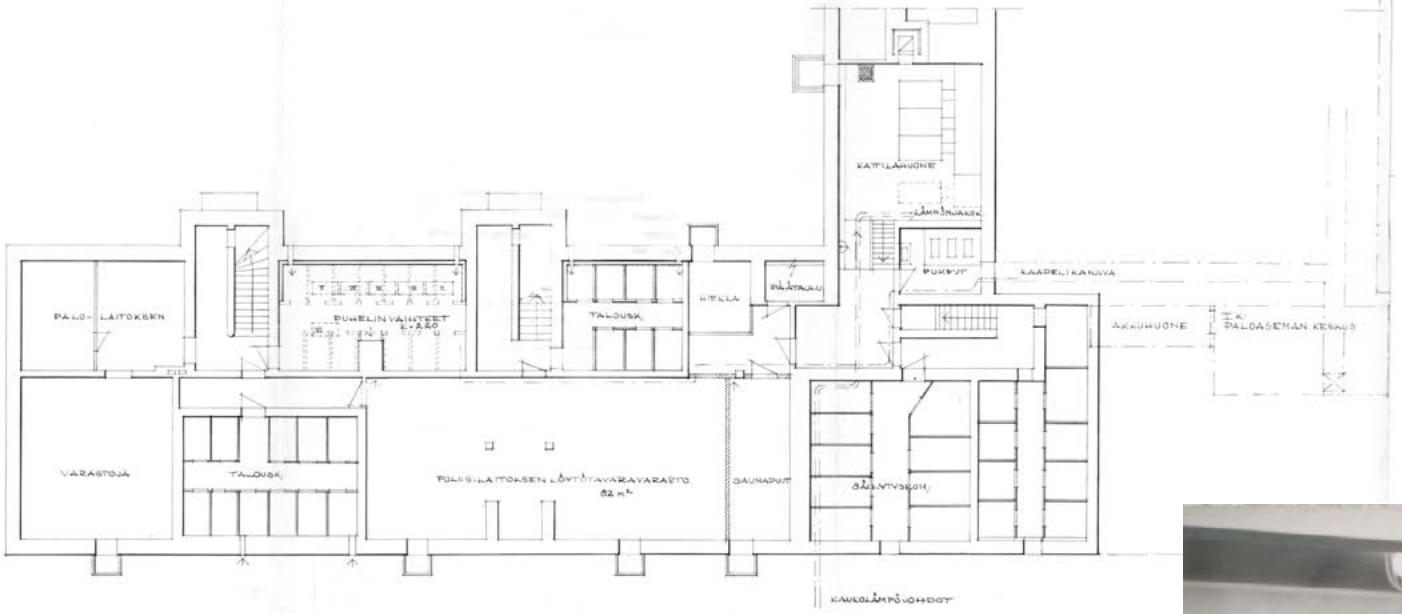

1964 Puistokadun puoleinen länsisiipi, kellarikerros. (KKA-L)

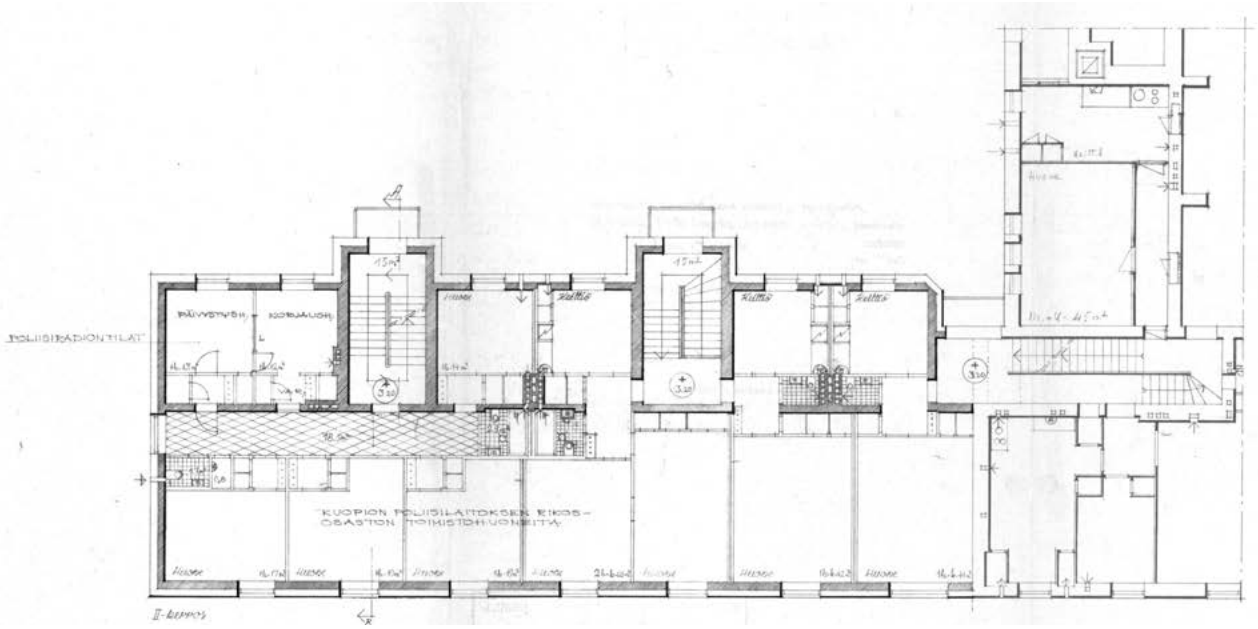

1965 Puistokadun puoleinen länsisiipi, 2. krs. Muutospiirustus. (KKA-L)

Paloaseman 2. krs voimistelusali mahdollisesti 1960-luvulla. Oikealla miehistön makuuhuoneet, joihin on asennettu ovet. Myös yläosan lasiseinä on kaiketi myöhempi lisäys. Voimistelusalissa oli lentopalloverkko ja ruskeat lankkulattiat. Palomiesten rutiiniin kuului pakollista liikuntaa. Vasemmalla palopäällikkö Jorma Sirola.[1] (PSPM)

1 Westerholm, haastattelu 4.6.2021

1970-LUVUN ALUN TILAMUUTOKSET

1970-luvun alkupuolella kiinteistöön tehtiin pienimuotoisia tilamuutoksia. 1970-luvun loppupuoliskolla palo- ja poliisilaitosta piharakennuksineen perusparannettiin ja suureen osaan tiloja asennettiin koneellinen ilmanvaihto. Vuoteen 1974 mennessä rakennus oli liitetty kaukolämpöverkkoon[95]. Palo- ja poliisilaitos sijaitsi edelleen tontilla 2 ja kiinteistötunnus oli 297-4-1-2.

1971 paloaseman lounaiskulmassa, kolmannessa kerroksessa sijainnutta palopäällikön asuntoa A3 kunnostettiin. Muutoksia tehtiin väliseiniin, oviin ja kiintokalusteisiin. Keittiön paikka vaihdettiin ja sen yhteyteen tehtiin kylmähuone. Myös kylpyhuoneen ja wc:n kalustusta muutettiin.

1973 paloaseman toisen kerroksen yksi asunto (entinen ruiskumestarin asunnon ruokailuhuone ja keittiö aputiloineen) muutettiin lepo- ja luentotiloiksi ilman suurempia seinämuutoksia.

1975 tehtiin poliisilaitoksen kolmannen kerroksen pohjoispäätyyn kahvio-, kokous- ja henkilökunnan sosiaalitiloja. Sosiaalitilojen puku- ja pesuhuoneet sijoitettiin pihan puolelle ja kahvio- ja kokoustilat Hatsalankadulle päin. Samana vuonna yksi 1950-luvun siiven toisen kerroksen keittiöllisistä asunnoista otettiin toimistokäyttöön.

Vasta perustettu aluehälytyskeskus sijoitettiin paloaseman tiloihin 1976 päivättyjen suunnitelmien mukaisesti. Keskuksen tilat järjestettiin paloaseman lounaiskulmaan ensimmäiseen kerrokseen, alun perin korpraalille ja kersantille osoitettuihin asuntoihin ja päivystyshuoneeseen. Käyttötarkoituksen muutoksen yhteydessä tiloihin rakennettiin uudet sosiaalitilat kevytrakenteisista väliseinistä ja kiinto- ja irtokalustusta uudistettiin tarpeisiin soveltuvaksi. Aluehälytyskeskuksen tiloihin järjestettiin koneellinen ilmanvaihto. Paria vuotta myöhemmin, 1978, aluehälytyskeskuksen tiloja laajennettiin käyttötarkoituksen muutoksella kolmen huoneen verran. Tuolloin mm. puhelinkeskus siirrettiin rakennuksen lounaiskulmasta sisäpihan puoleiseen tilaan esimiehen työhuoneen tieltä ja olohuone muutettiin heikkovirtalaitteiden korjaus- ja työtilaksi.

95 Westerholm, haastattelu 4.6.2021

PIHARAKENNUS

1973 poliisilaitoksen piharakennuksen toisen kerroksen asunto muutettiin työhuoneeksi ja rakennuksen pohjoispuolelle, julkisivuun kiinni tehtiin kevytrakenteinen auto- ja kalustovaja. Vaja tai sen kokoinen rakennelma on piirretty jo vuoden 1971 asemapiirrokseen olemassa olevana rakenteena ja näkyy muun muassa sivun 60 valokuvassa vuodelta 1964–75. Vuonna 1978 piharakennuksen toisen kerroksen kolme läntisintä asuinhuonetta muutettiin kuulustelijoiden huoneiksi.

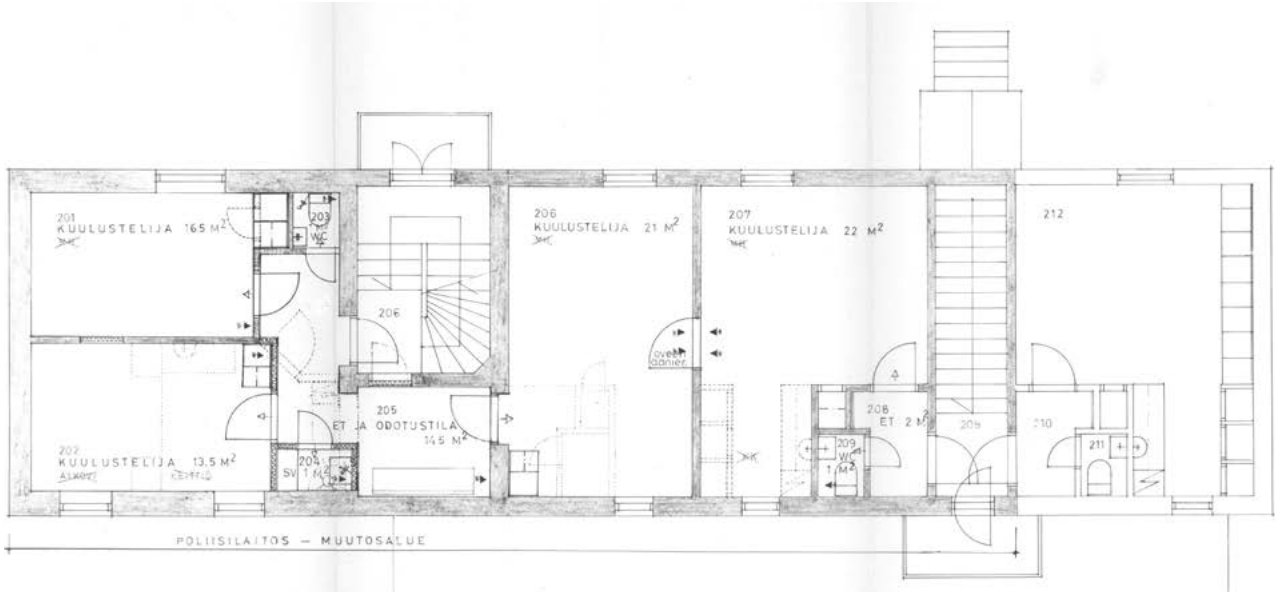

1978 Poliisiaseman piharakennus, 2. krs. Muutos ja perusparannus. Kuopion kaupungin tekninen virasto, arkkitehtiosasto. (KKA-L)

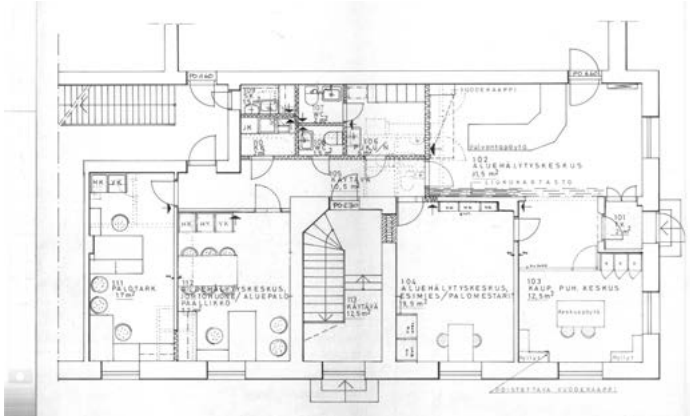

Yllä 1976 Aluehälytyskeskus, ote 1. krs pohjapiirustuksesta. (KKA-L)

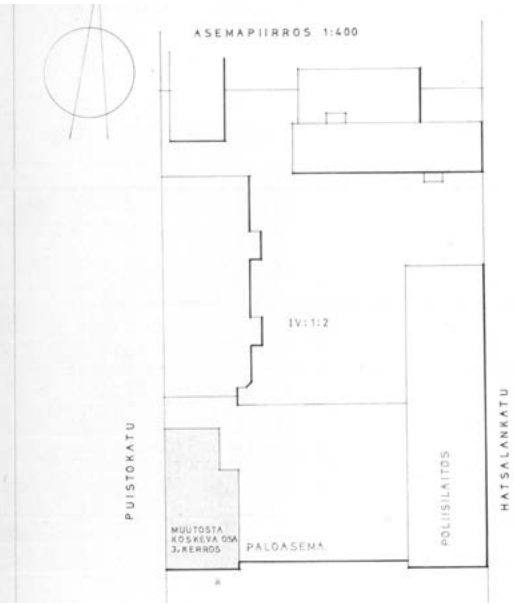

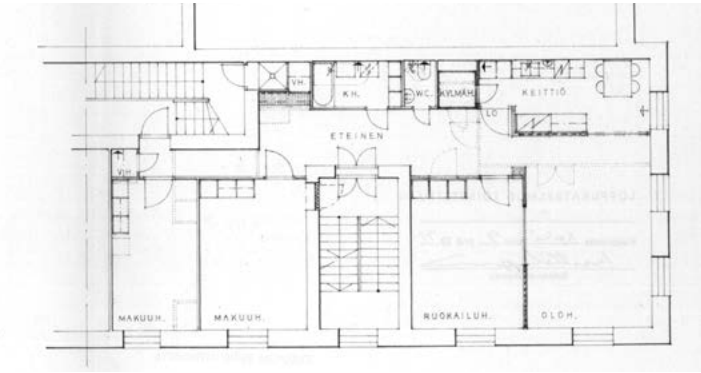

1971 Palopäällikön asuntomuutos, 3. krs. Kuopion kaupungin tekninen virasto, arkkitehtiosasto. (KKA-L)

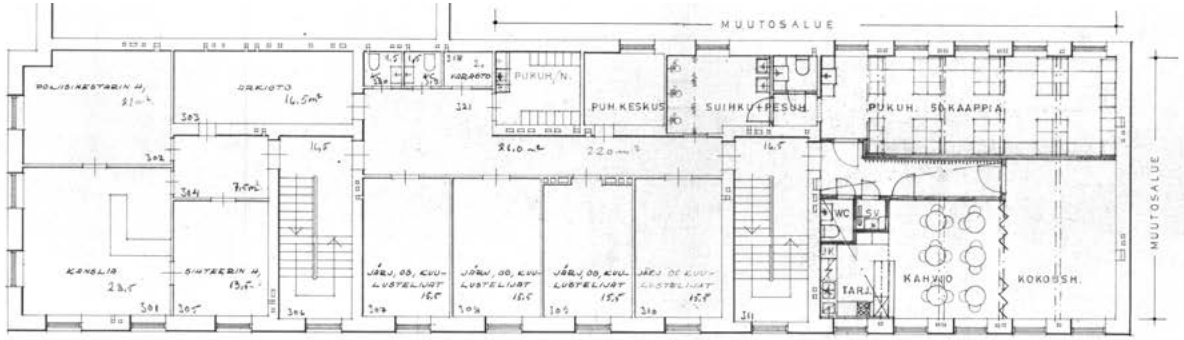

1975 Pohjapiirustus 3. krs. Sisätilamuutos poliisiaseman itäsiivessä. Kuopion kaupungin tekninen virasto, arkkitehtiosasto. (KKA-L)

Palomies Johan Turunen päivystämässä 1955–1959. Pöydällä puhelin, leimauskello ja hätäpuhelimen vaihde. (KUHMU)

Päivystyshuone eli aluehälytyskeskus 1960- tai 1970-luvulla. Kaksi hälytyspäivystäjää ja kaupungin puhelinkeskuksen työntekijä valvontapöydän takana. Taustalla nurkassa näkyy voimakkailla raidoilla maalattu peiliovi, joka on seinineen merkitty purettavaksi v. 1976 piirustuksessa. (PSPM)

1978 MUUTOKSET JA LVI-PERUSPARANNUS

1970-luvulla palo- ja poliisitalon sekä sen piharakennuksen lämmitys-jailmanvaihtojärjestelmä muutettiin suuressa osassa tiloja koneelliseksi.

Kuopion kaupungin rakennustoimiston arkkitehtiosaston Jorma Heiskanen on laatinut LVI-työselityksen v. 1976 Kuopion paloasemaa varten. Rakennuttajana toimi Kuopion kaupungin rakennuslautakunta ja sähkösuunnittelusta vastasi Sähköinsinööritoimisto Erkki Pitkänen Kuopiosta. Työselityksen liitteenä olevan piirustuksen perusteella muutosehdotukset kohdistuivat vain 2. kerroksen voimistelusalin lämpö- ja ilmanvaihtolaitteisiin. Entiset laitteet, putket ja paisunta-astiat purettiin ja tuloilmakoje sekä huippuimureita asennettiin.

1978 laadittiin suunnitelmat IV-laitteiden lisäämiselle myös Puistokadun siiven 2. ja 3. kerroksen poliisilaitoksen rikososaston työhuoneiksi muutetuihin entisiin asuinhuoneisiin. Huoneista purettiin eteisen seiniä ja komeroita. Useimmat huoneista oli osoitettu rikostutkijoiden työhuoneiksi, mutta osa oli varattu myös kirjureille, komisarioille ja huoltopoliisille sekä neuvottelua varten.

Samana vuonna myös Hatsalankadun puoleisen länsisiiven huoneisiin tuotiin koneellinen ilmanvaihto. 2. kerroksen putkatilojen ilmanpoisto säilytettiin entisellään, mutta tuloilma tuotiin koneellisesti käytävältä ilmeisesti ovisäleikköjen kautta. 1. kerroksen putkien korvausilmaa varten tehtiin 150 x 150 aukot katon rajaan.

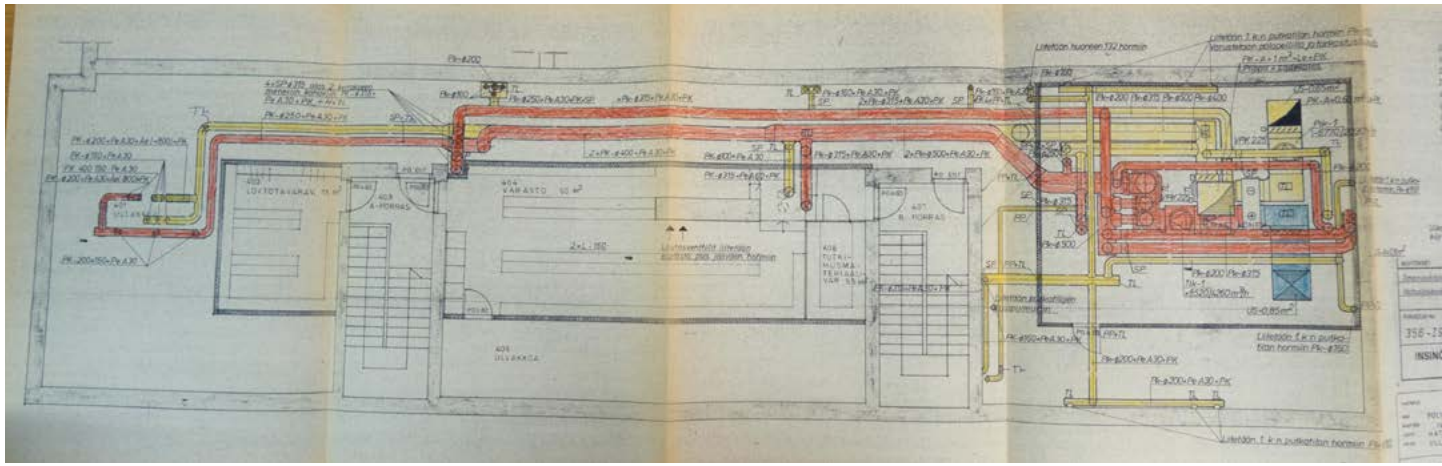

1978 LVI-suunnitelmia. Hatsalankadun itäsiiven ullakko. Insinööritoimisto Kuopion LVI-Tekniikka. (KKA)

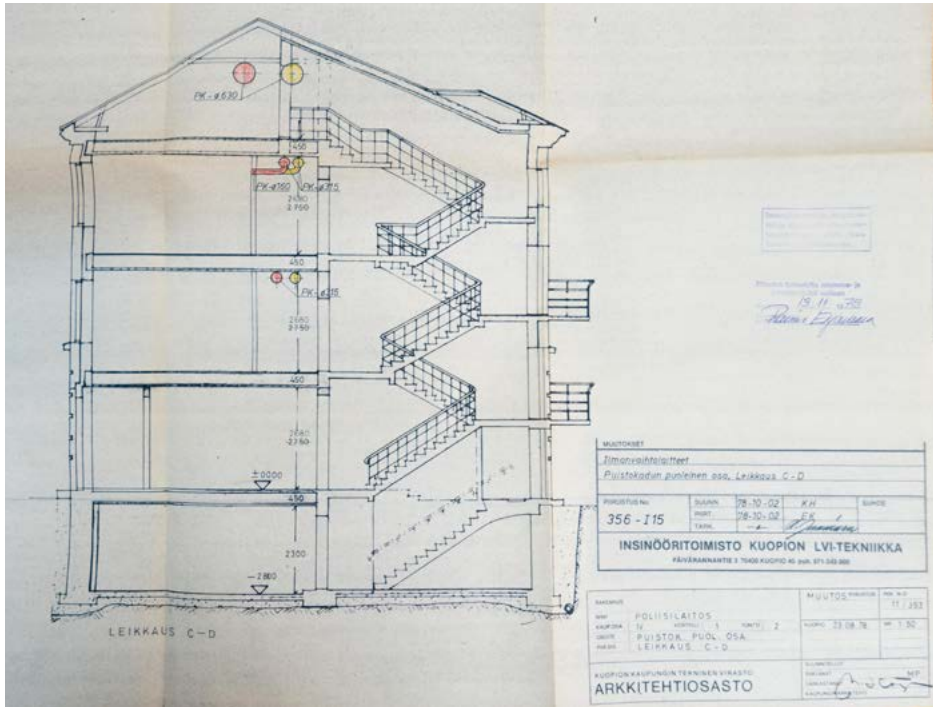

1978 LVI-suunnitelmia. Leikkaus C-D, Puistokadun siipi. Insinööritoimisto Kuopion LVI-Tekniikka. (KKA)

Hatsalankadun siivessä tehtiin ovi- ja väliseinämuutoksia kaikissa kerroksissa perusparannuksen yhteydessä. 1. kerrokseen pihaseinustalle rakennettiin rivi uusia WC- ja siivoustiloja, ilmeisesti osin asiakaskäyttöön. Pidätettyjen kopeista kaksi pihanpuoleista yhdistettiin poistamalla väliseinä.

Kaakkoiskulmauksen passi- ja osoitetoimiston tilaa kopitettiin rikos- ja järjestyspoliisin kuulustelu- ja päivystyshuoneiksi. Päivystäjien kopissa oli lasiseinä. 2. kerroksen kaakkoiskulmasta taas poistettiin väliseiniä liikennetoimiston asiakaspalvelutilan avartamiseksi. 3. kerroksessa vastaavanlainen väliseinänpoisto oli nähtävästi tehty jo aiemmin.
Nyt myös 3. kerroksen WC-tiloja uudistettiin. Paria vuotta aiemmin tehdyn ruokasalin ja käytävän välinen seinä poistettiin.

Sekä itä- että länsisiipien ullakoiden pohjoispäätyihin rakennettiin LVI-muutosten yhteydessä ilmastointikonehuoneet. Itäsiiven ullakolle rakennettiin lisäksi varastotiloja löytötavaroille ja poliisin tutkimusmateriaaleille. Tilojen seinät ja katot tehtiin puurankarakenteisina pehmeällä eristeellä ja verhottiin Luja-levyllä.

1978 rakennepiirustus. Kuopion kaupungin tekninen virasto, arkkitehtiosasto.(KKA-L)

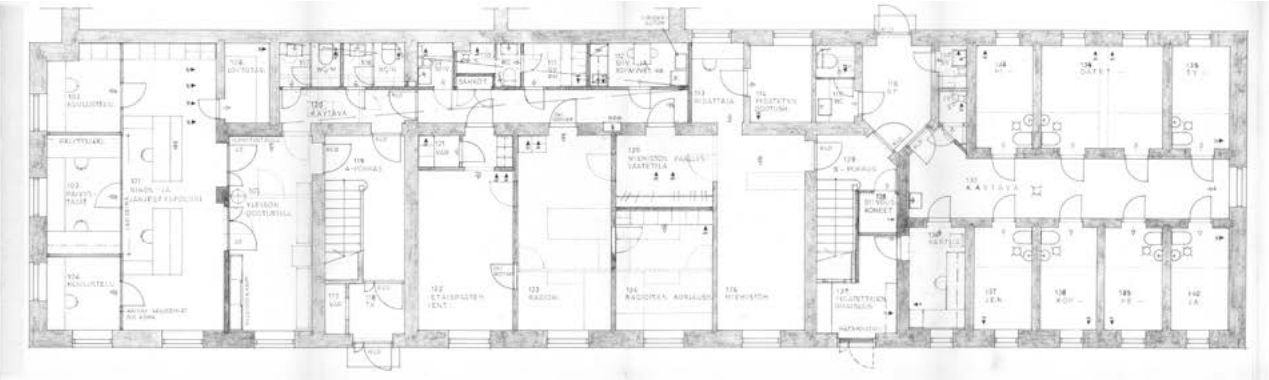

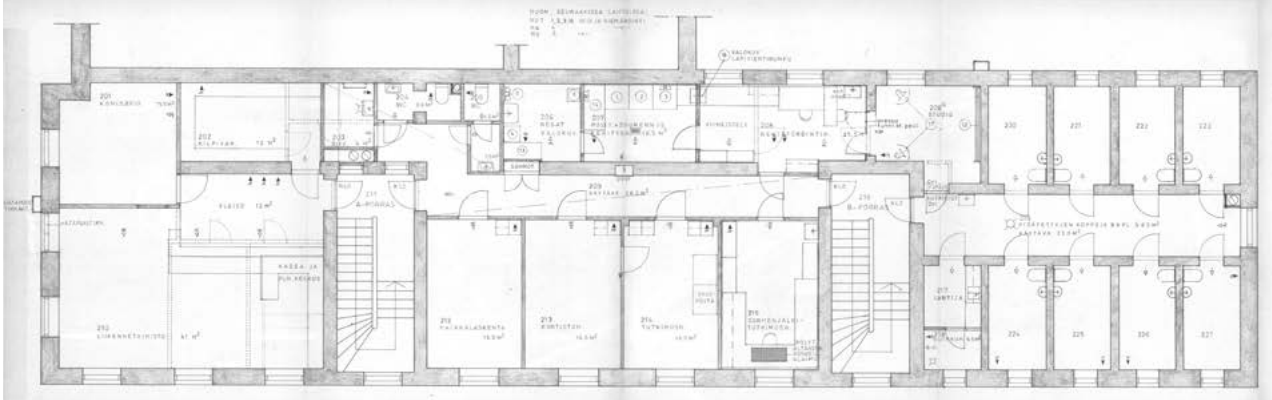

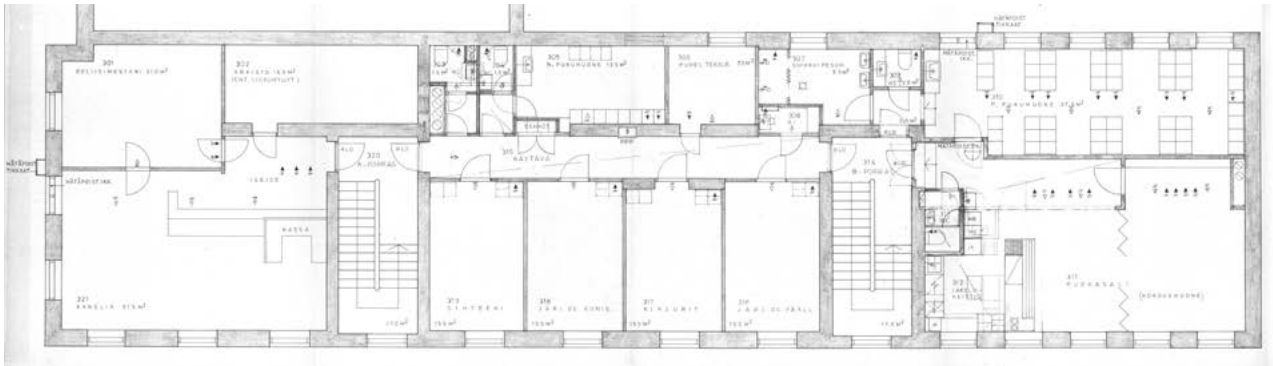

Yllä: Poliisilaitoksen itäsiiven pohjapiirrokset vuodelta 1978. Ylinnä 3. krs, keskellä 2. krs ja alinna 1. krs.
Kuopion kaupungin tekninen virasto, arkkitehtiosasto.(KKA-L)

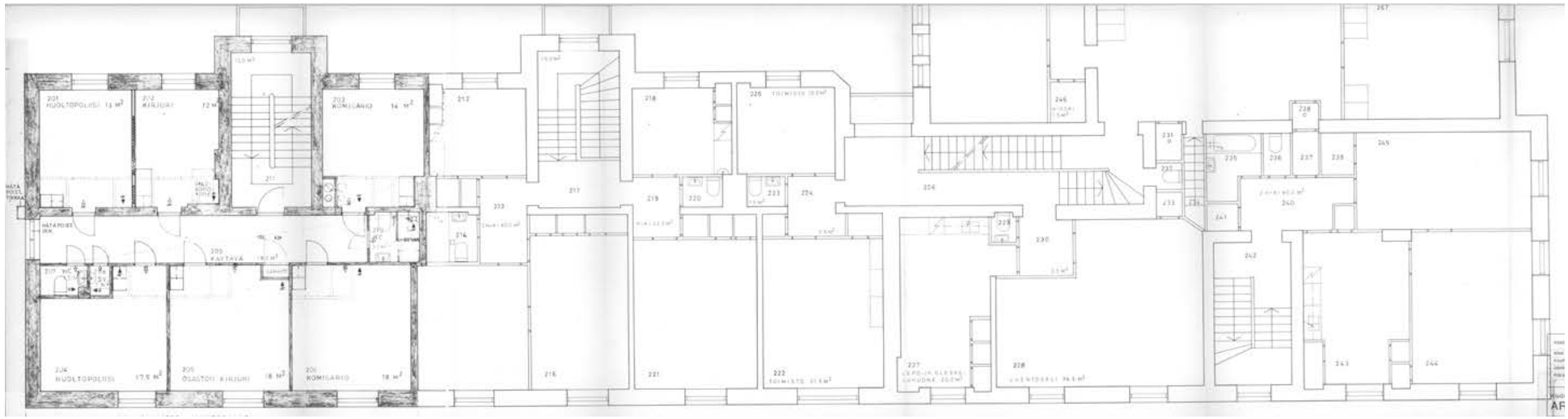

1978 Puistokadun puoleisen länsisiiven 2. krs pohjapiirros. Kuopion kaupungin tekninen virasto, arkkitehtiosasto. (KKA-L)

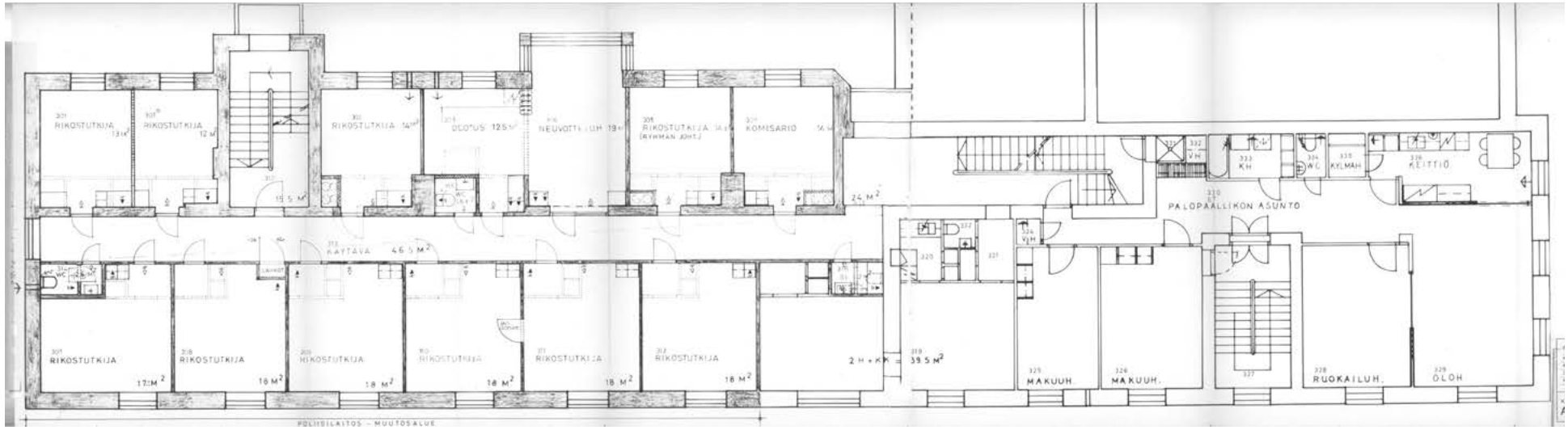

1978 Puistokadun puoleisen länsisiiven 3. krs pohjapiirros. Kuopion kaupungin tekninen virasto, arkkitehtiosasto. (KKA-L)

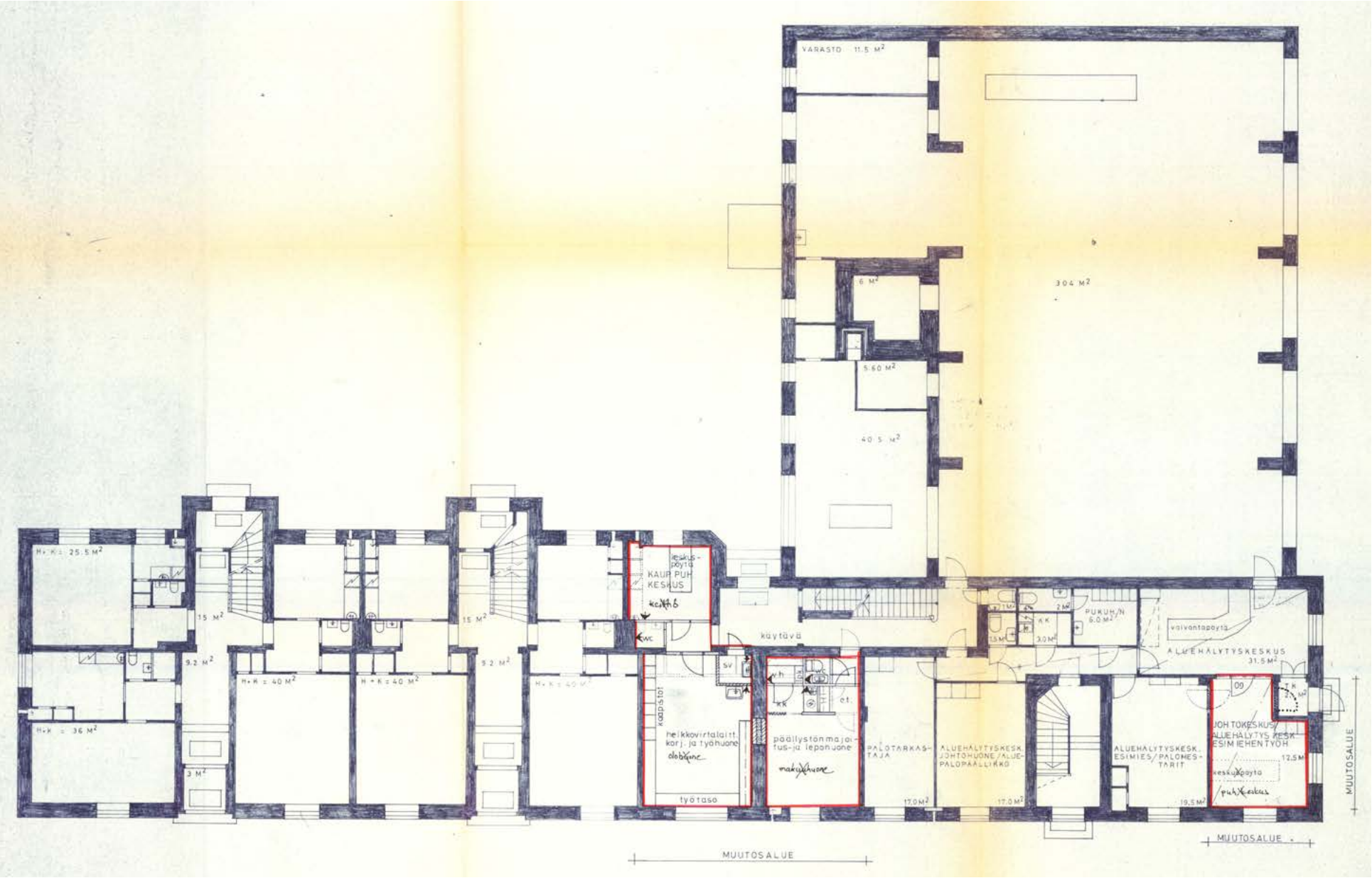

1978 Pohjapiirustus, 1. krs. Sisätilamuutos. Kuopion kaupungin rakennustoimisto, arkkitehtiosasto. (KKA-L)

PALOTOIMI MUUTTAA POIS

Palolaitos ja aluehälytyskeskus muuttivat uudelle palolaitokselle 1983.[96]

Kiinteistötunnus muutettiin 1984–1985 muotoon 297-4-1-4. Nähtävästi tonttia laajennettiin tuolloin Hatsalankadulle. Rakennuksen muutossuunnitelmia laadittiin Kuopion kaupungin teknisen viraston arkkitehtiosastolla.

JULKISIVUVÄRITYS 1980-LUVULLA

Vuonna 1980 silloisen palo- ja poliisitalon julkisivuväritystä muutettiin. Seinäpinnat maalattiin vaaleanruskeiksi ja ikkunoiden ulkopuoliset osat tummanruskeiksi.

Tämän muutosvaiheen ruskeaa rappausta vaikuttaisi olevan tallessa 3. kerroksen yhdyssillan alakaton yläpuolella tilassa D394, katso kuva s. 171.

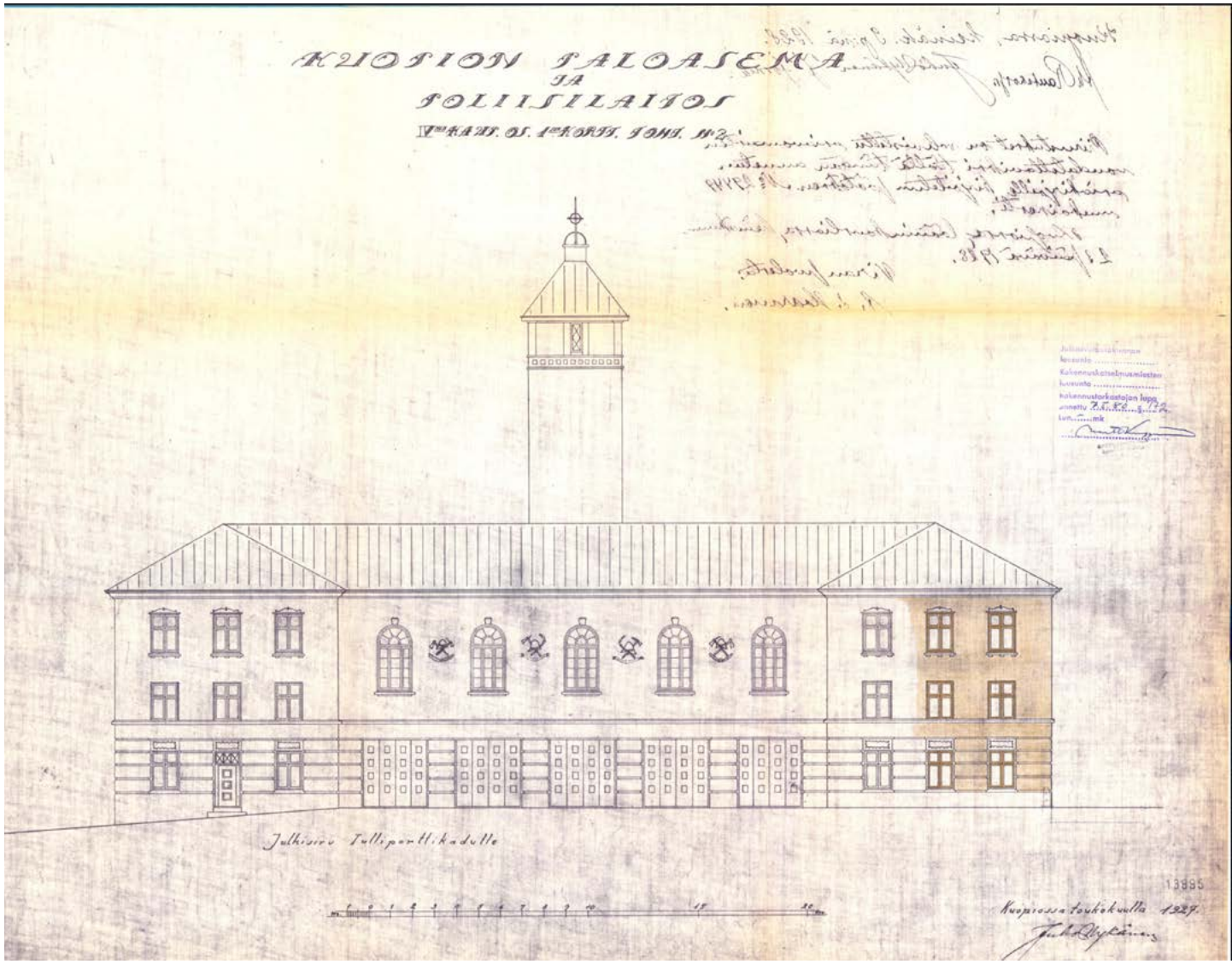

1980 Julkisivuvärityksen muutos, julkisivu etelään Tulliportinkadulle. (KKA-L)

96 Vuorio 2004, s. 131.

Entinen palo- ja poliisitalo vuonna 2003, jolloin se oli jo Postin ja verotoimiston käytössä. Ikkunat on muutettu valkoisiksi. Takaoikealla entinen poliisin piharakennus. Kuvaaja Kari Jämsen. (KUHMU)

1980-LUVUN TILAMUUTOKSIA

1980 myönnettiin lupa paloaseman huonetilojen käyttötarkoituksen muutokselle. 1. kerrokseen sijoitettiin hengityslaitteiden korjaustila ja kellariin puutyötiloja. 1981–82 poliisilaitoksen puolella ensimmäisen kerroksen kaakkoisnurkan tiloja järjesteltiin väliseinä- ja kalustemuutoksilla ja ullakolle rakennettiin uusi laitehuone. 1985 rakennuslupapäätöksen mukaisesti 1950-luvun siiven pohjoispäädyn asuinhuoneistoja muutettiin toimistokäyttöön joidenkin väliseinämuutosten avulla.

Viereisellä sivulla 81 olevan, alun perin vuonna 1985 laaditun ja 1989 muutetun piirustuksen mukaan kolme Puistokadun siiven ja 1920-luvun osan rajamailla sijainnutta toimistotilaa yhdistettiin väestönsuojelutoimiston tiloiksi väliseinä- ja ovimuutoksin.

Samassa piirustuksessa näkyy oletettavasti ajantasainen tilanne rakennuksen ensimmäisestä kerroksesta. Entistä palokunnan kalustohallia on jaettu väliseinillä. Tornin itäpuolinen (eli kuvassa yläpuolinen) seinänpätkä on purettu tikasauton vaatiman tilan vuoksi ilmeisesti jo ennen vuotta 1974[97].

97 Westerholm, haastattelu 4.6.2021

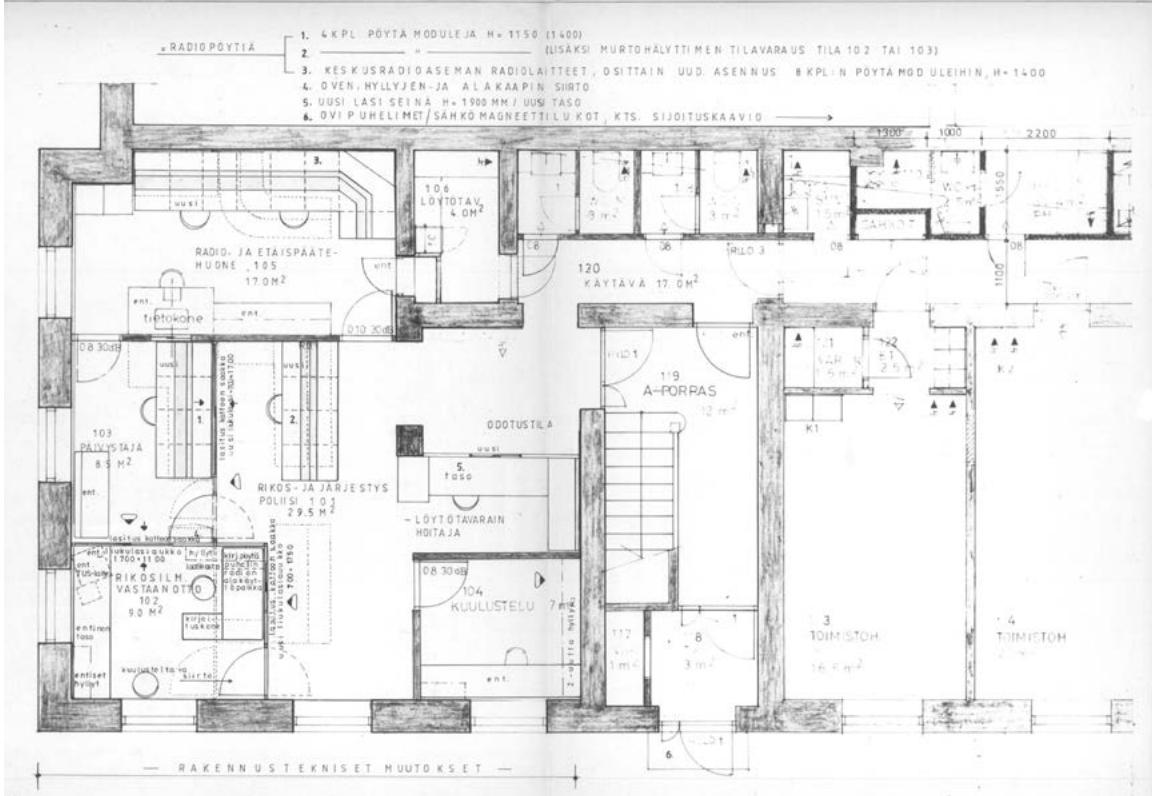

1982, kaakkoiskulman 1. krs pohjapiirustus. Kuopion kaupungin tekninen virasto, arkkitehtiosasto. (KKA-L)

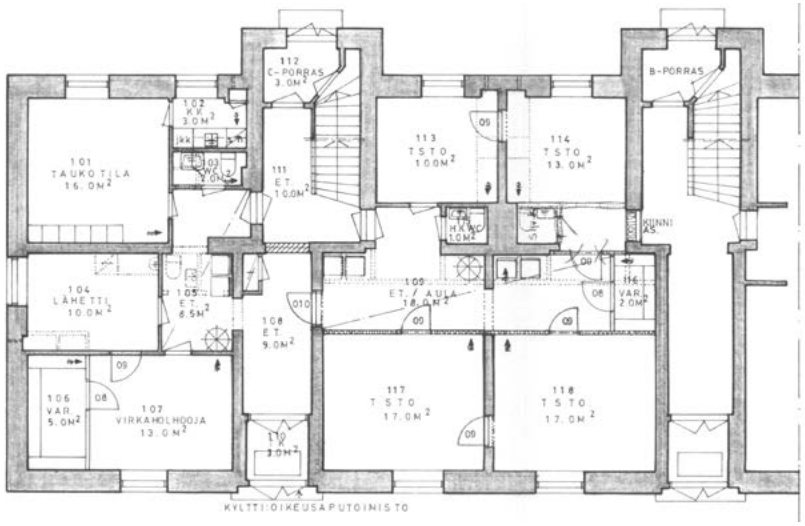

1985 Pohjapiirustus 1. krs, Puistokadun siipi. Oikeusaputoimiston tiloja. (KKA-L)

Jakelumuuntamon katos 2021.

JAKELUMUUNTAMO 1988

Tulliportinkadun puoleiselle etupihalle lähelle Puistokatua sijoitettiin poliisilaitoksen puistomuuntamo/jakelumuuntamo vuoden 1988 suunnitelmien mukaan. Muuntamolle rakennettiin katos, joka on vielä paikallaan. Katos näkyy yläpuolisessa kuvassa.

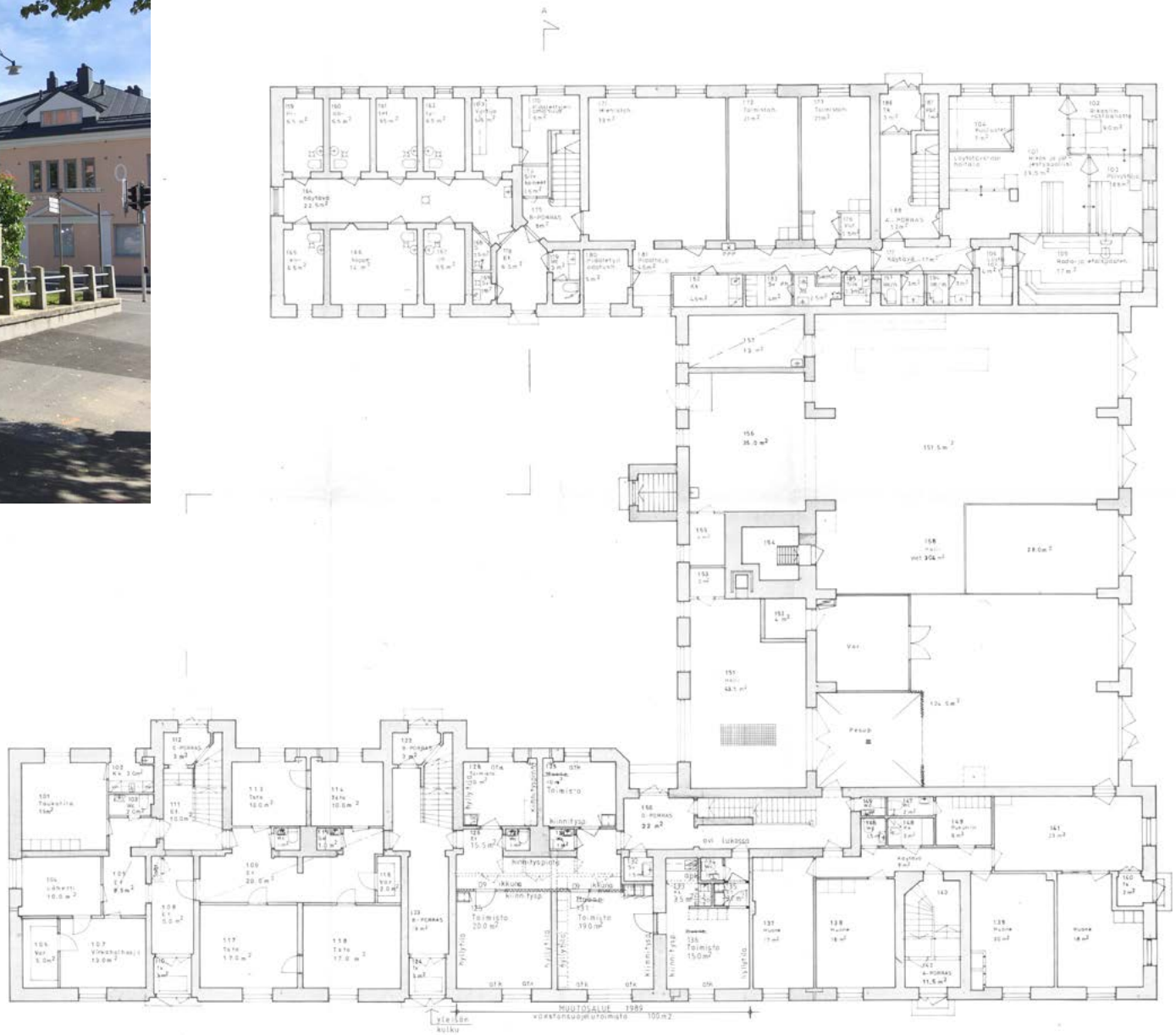

1989 Pohjapiirustus 1. krs. Kuopion kaupungin tekninen virasto, arkkitehtiosasto. (KKA-L)

Taustalla piharakennuksen eteläjulkisivua. (PSPM)

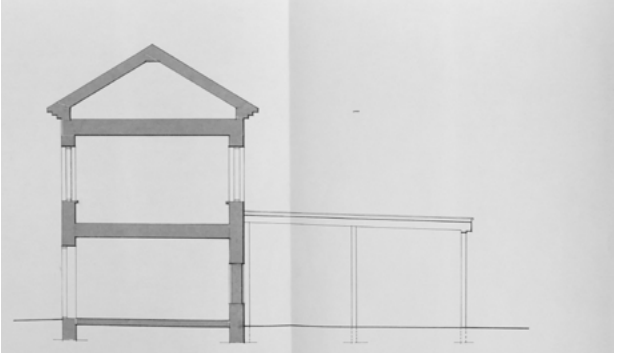

1983 Piharakennuksen leikkaus A-A. (SKA)

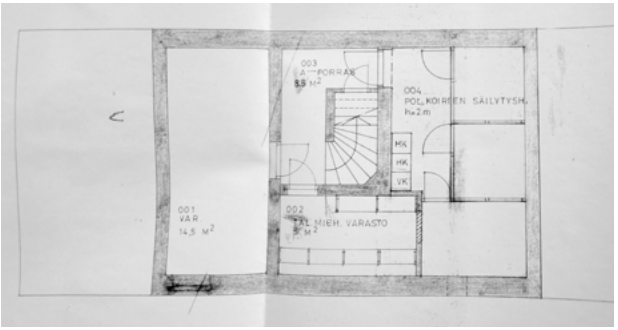

1980 Piharakennuksen kellari. (SKA)

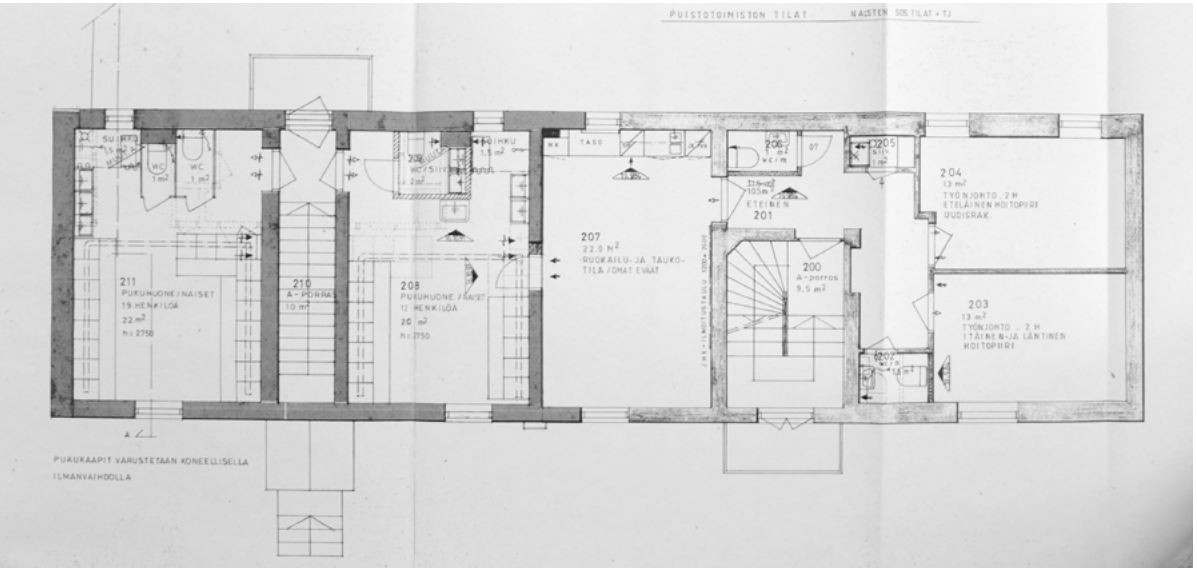

1983 Piharakennus, 2. krs pohjapiirustus. (SKA)

PIHARAKENNUS 1980-LUVULLA

1980 poliisilaitoksen piharakennuksen kellariin rakennettiin poliisikoirien säilytyshuoneet kevyistä väliseinistä. Talonmiehen varastona toimivaan tilaan rakennettiin hyllyjä ja oven paikkaa muutettiin.

Vuosina 1983–84 piharakennuksen 2. kerroksen kaksi läntisintä asuinhuonetta muutettiin puistotoimiston henkilöstön sosiaalitiloiksi. Tilat käsittivät pukuhuoneet ja niihin liittyvät wc-tilat sekä suihkut. Puku- ja pesutilat varustettiin koneellisella ilmanvaihdolla, jonka suunnitelmat laati LVI-suunnittelu J. Nykänen vuonna 1983.

Piharakennuksen 2. kerroksen itäiseen porrashuoneeseen liittyviä tiloja muokattiin puistotoimiston tauko- ja työnjohtotiloiksi lähinnä kiintokaluste- ja sisustusmuutoksin sekä pienin väliseinämuutoksin. Jossain vuosien 1947 ja 1983 välillä tiloihin on tehty pieniä väliseinämuutoksia ja hella on poistettu.

Ortokuva vuodelta 1999. Verotalo ympyröity punaisella. Peltikatto näyttäisi olevan uusittu ja odottavan maalausta. Piharakennuksen katto on entisellään. (Kuopion karttapalvelu)

POLIISI POISTUU, VEROTTAJA SAAPUU

Palotoimi oli muuttanut tiloista pois jo 1980-luvun alkupuolella. Vuonna 1993 myös poliisilaitos muutti rakennuksesta kasarmin länsipuolelle valmistuneeseen uuteen oikeus- ja poliisitaloon.[98]

Uudeksi käyttäjäksi entiseen palo- ja poliisitaloon saatiin verotoimisto. Posti muutti Verotaloon hiukan myöhemmin entisestä 1930-luvun Postitalosta[99]. Ensimmäisessä kerroksessa kaakkoisnurkalla on ollut myös liiketiloja 1990-luvun alussa.

1990-luvun puolivälissä tehdyn peruskorjauksen yhteydessä sisätilojen järjestelyä muutettiin uusille käyttäjille soveltuviksi ja julkisivuihin tehtiin joitain katos- ja aukkomuutoksia. 2. ja 3. kerrokset sekä 1. kerroksen Puistokadun siipi varattiin Verotoimiston käyttöön. 1. kerroksen muut tilat tulivat Postille ja liiketiloiksi. Kellarit olivat pääasiassa varasto- ja sosiaalitiloina. Muun muassa poliisin putkat ja palokunnan voimistelusalin kevytrakenteiset miehistöhuoneiden seinät purettiin.[100]

98 Tuovinen 2002, s. 187.
99 Korhonen, haastattelu 15.6.2021; SKA piirustukset
100 Korhonen, haastattelu 15.6.2021

VERO- JA POSTITALON SUUNNITELMAT

Arkkitehtuuritoimisto Riitta Korhonen Oy laati suunnitelmia Verotalon korjauksille ja muutoksille noin kymmenen vuoden ajalla vuosina 1993–2004. Työnimenä käytettiin Koy Palokärkeä. Suunnitteluryhmään kuului arkkitehti Riitta Korhosen lisäksi ainakin insinööri Jouko Karhula, arkkitehti Reijo Mitrunen ja rakennuspiirtäjä, myöhemmin rakennusmestari ja insinööri Mervi Törmälä. Korhonen vastasi usein toiminnallisesta tilasuunnittelusta. Karhula ja Mitrunen laativat mm. katosten ja sisätilojen työpiirustuksia. Suunnitelmat tehtiin modernilla otteella ja ne sisälsivät suhteellisen paljon detaljisuunnittelua ja käsityövaltaisia menetelmiä.[101]

Julkisivujen rappauksen, ikkunoiden, ovien ja katon värit määriteltiin säilytettäväksi. Julkisivurappaukset olivat suhteellisen hyvässä kunnossa ja niille tehtiin vain paikkakorjauksia ja puhdistus. Entinen graniittisokkeli säilytettiin. Ikkunoita ja ovia uusittiin melko laajalti entisellä puitejaolla tässä vaiheessa, muutamat vanhat ikkunat on erikseen merkitty julkisivupiirustuksiin. Korjattaville ikkunoille on v. 1996 rakennusselityksessä määritelty kolojen kittaus + huoltomaalaus alkydimaalilla. Useampia sisäpuolisia puupeiliovia korjattiin tai muutettiin paloa paremmin eristäväksi. Portaiden mosaiikkibetonipintoja puhdistettiin ja pintakäsiteltiin.[102]

101 Korhonen, haastattelu 15.6.2021; SKA piirustukset
102 Korhonen, haastattelu 15.6.2021; SKA piirustukset

PIHAJÄRJESTELYT

Pihalle asennettiin betonikiveys tai -laatta, h=80 mm. Vuonna 1996 entisen poliisin piharakennuksen taakse suunniteltiin uusi jätekatos. Puurakenteisen katoksen puurimajulkisivut maalattiin valkoiseksi ja pulpettikatto punaiseksi.

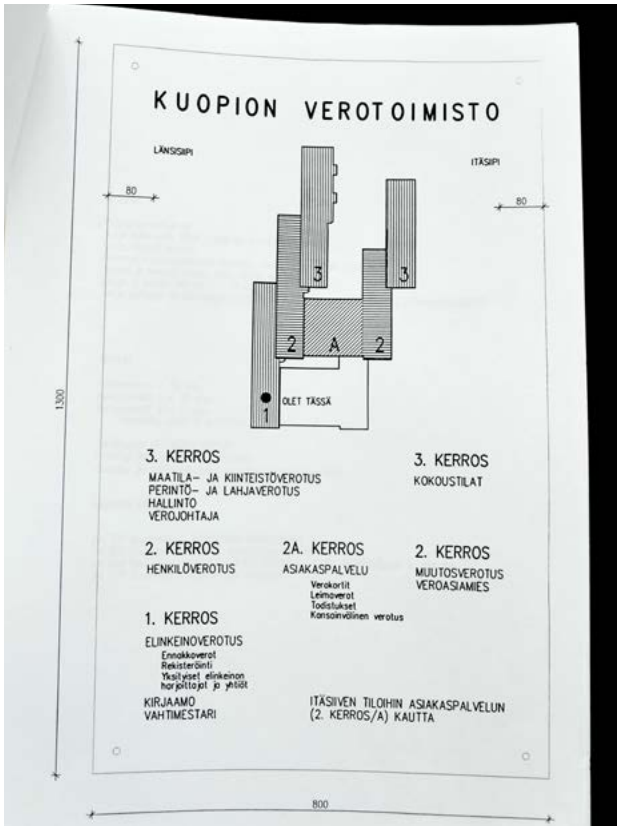

Verotoimiston tilaopastesuunnitelma vuodelta 1996. (SKA)

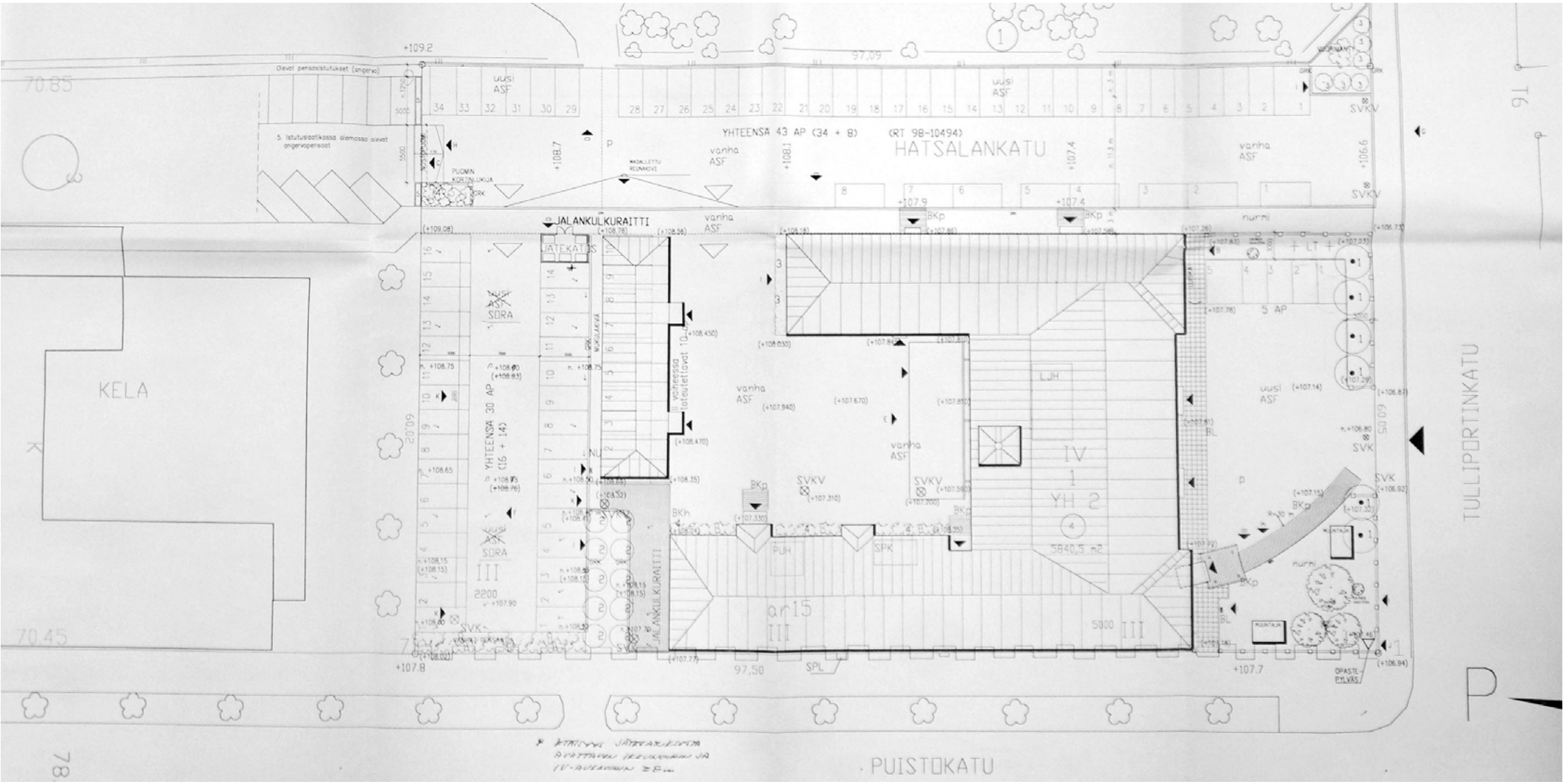

1996 Asemapiirustus. Arkkitehtitoimisto Riitta Korhonen Oy. (SKA)

KATUJULKISIVUT 1990-LUVULLA

Tulliportinkadun eteläjulkisivun katutason oviaukkoihin tehtiin muutoksia. Tuulikaappien ja katosten moderneilla teräslasirakenteilla haettiin alkuperäisestä arkkitehtuurista erottuvaa ja sille alisteista, kevyttä ilmettä.[103]

Lännenpuoleisen risaliitin keskellä sijainnut ovi muutettiin ikkunaksi ja viereinen ikkuna taas verotoimiston oveksi. Verotoimiston sisäänkäynnin yhteyteen suunniteltua kaartuvaa tiiliseinäkettä ei toteutettu, vaan päädyttiin kevyempään teräslasikatokseen. Toteutunut katos kannateltiin pyöreillä, tummanpunaisilla (RAL 3004) pilareilla.

Entisiin kalustohallin oviaukkoihin rakennettiin uudet lasi-alumiinirakenteiset ikkunat ja tuulikaapit. Profiilit polttomaalattiin ruskeaksi (RAL 8025). Samaa sävyä käytettiin oviaukkojen yläpuolelle lisätyn lasikatoksen profiileissa ja (sisäpihan) parvekekaiteissa.

Eteläjulkisivulle lisättiin Postin ja verotoimiston opaste- ja mainoskyltejä. Lisäksi tontin lounaiskulmaan rakennettiin lähes rakennuksen korkuinen teräsristikkorakenteinen opastetorni.
Vuoden 1993 piirustuksissa Puistokadun puoleiset vanhat ulko-ovet 1950-luvulta on vielä merkitty säilytettäviksi. 1996 suunnitelmien mukaan ovet muutettiin ikkunoiksi, ja kulkuyhteys sisäpihalle katkesi. Aukkojen alaosa rakennettiin umpeen kaksinkertaisella runko+mineraalivilla-rakenteella ja pinnoitettiin ulkopuolelta RST-levyllä.

103 Korhonen, haastattelu 15.6.2021

Ikkunajako sovitettiin julkisivun rustikointiin.[104] Sisäpihan puolella 1950-luvun siiven eteläisemmän porrashuoneen ovet pihalle ja parvekkelle purettiin ja korvattiin ikkunoilla. Samalla parveke purettiin.

Hatsalankadun puoleiseen itäjulkisivuun on merkitty entisten sellien vanhat ikkunat säilytettäviksi. Sellien kohdalle sijoitettiin päätearkisto, minkä vuoksi ikkunoiden sisäpuolelle lisättiin A 60-luokan lasitiilimuuraus. Siiven pohjoispäätyyn lisättiin savunpoistoikkunat. Hatsalankadun (ilmeisesti kokonaan uusittaviin) oviin merkittiin lisättäväksi kalterit kulunvalvonnan vuoksi.

104 Korhonen, haastattelu 15.6.2021

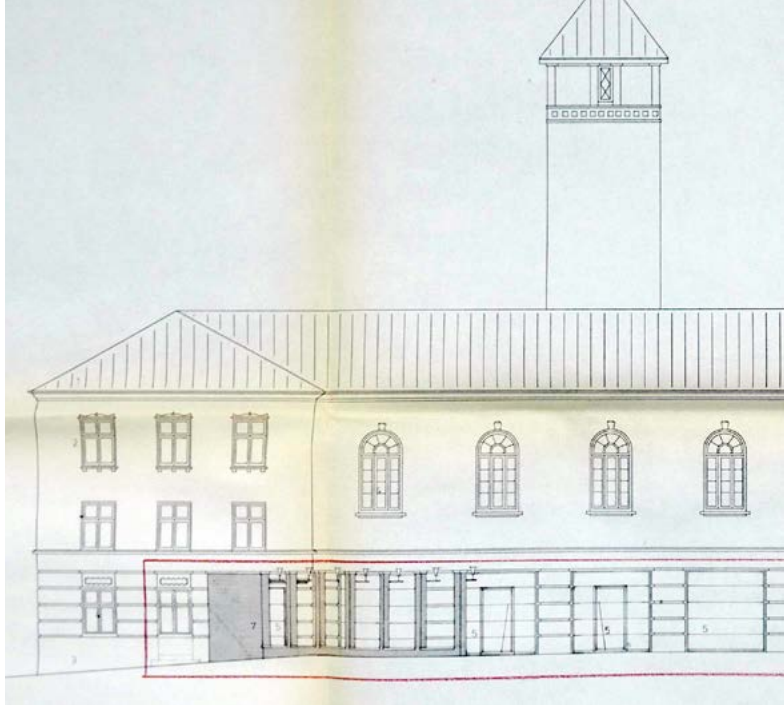

1993 Ote katujulkisivusta etelään. Tiilinen, kaareva seinäke (7) ei toteutunut. Arkkitehtitoimisto Riitta Korhonen Oy. (SKA)

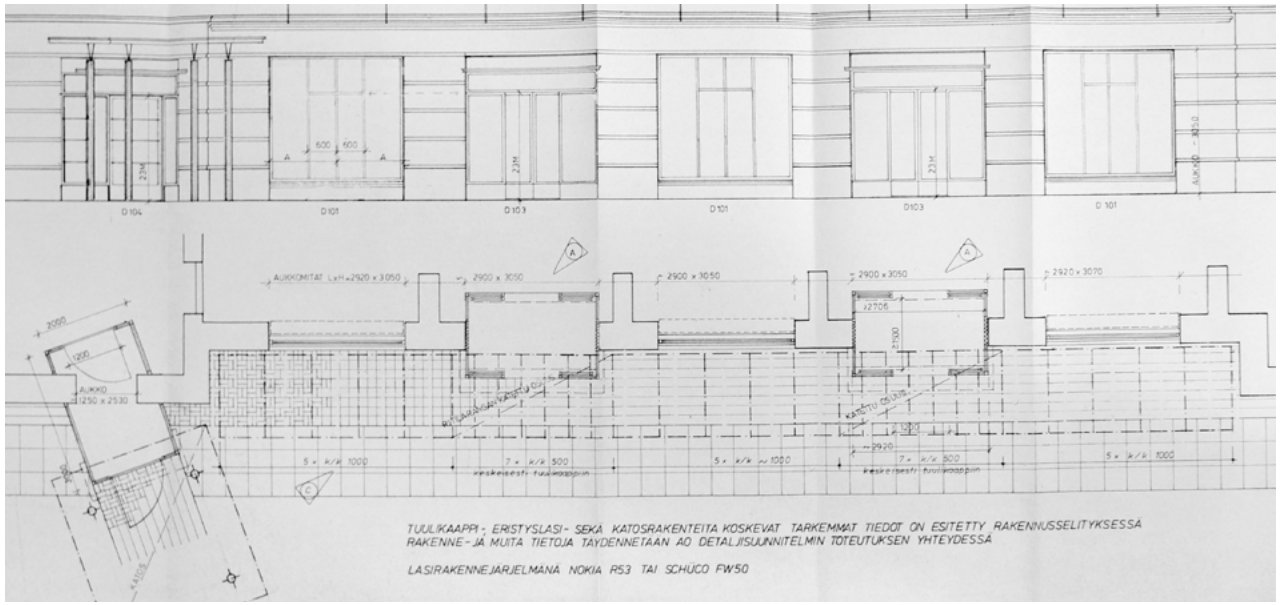

1996 Eteläjulkisivun toteutuneet tuulikaapit ja lasiseinät. Arkkitehtitoimisto Riitta Korhonen Oy. (SKA)

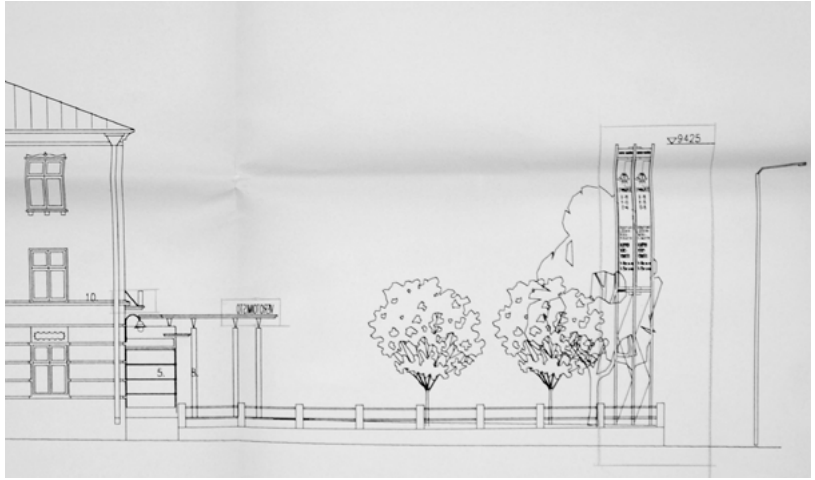

Ote länsijulkisivusta 1996, Postin mainoslaitteet ja toteutunut katos. (SKA)

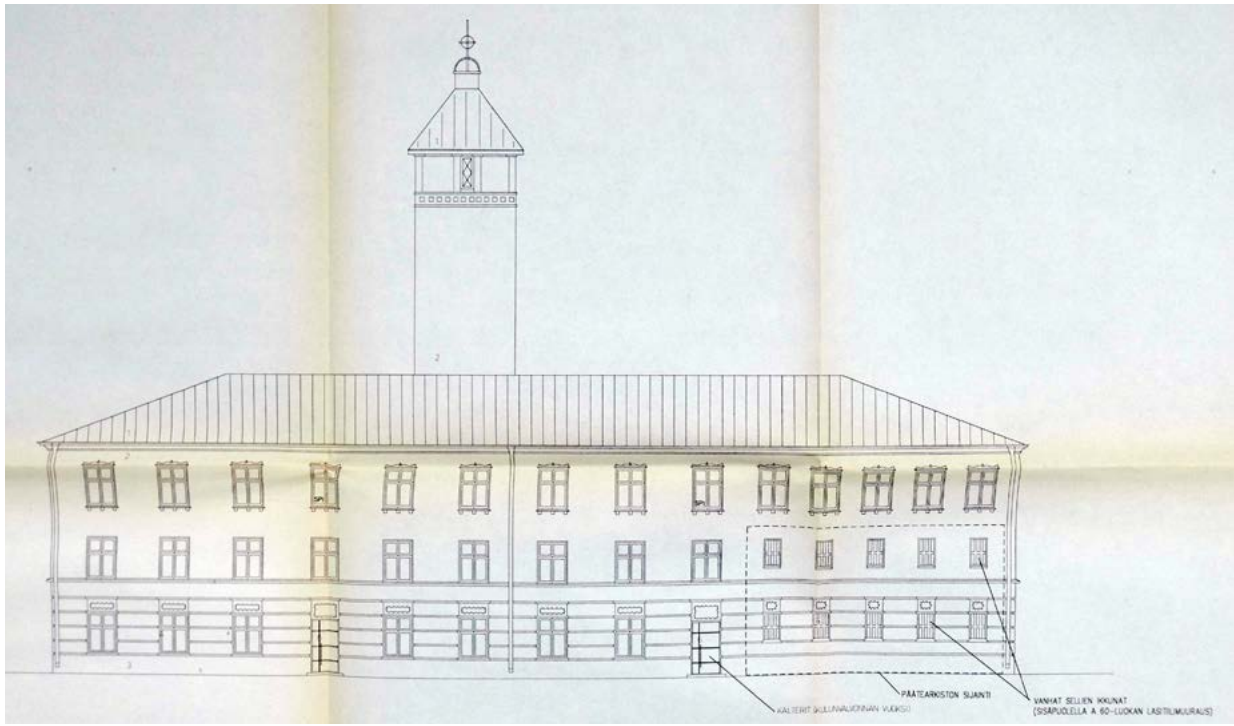

1993 Katujulkisivu itään. Päätearkisto esitetty tässä vielä 1.–2. kerrokseen. Arkkitehtitoimisto Riitta Korhonen Oy. (SKA)

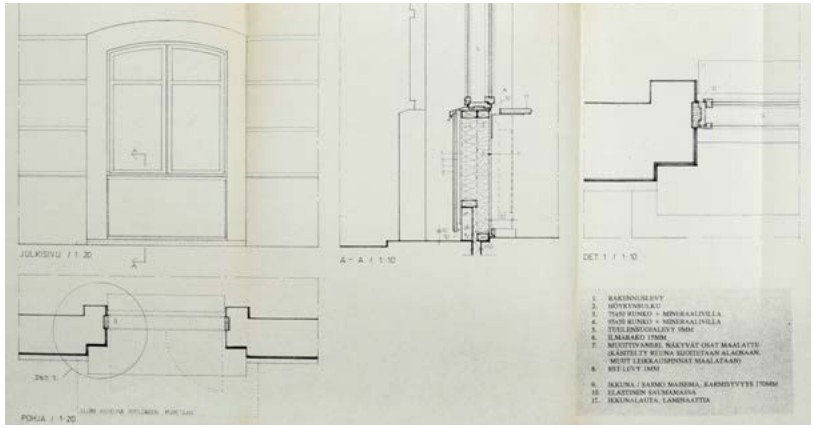

1996 Puistokadun ovimuutos. Arkkitehtitoimisto Riitta Korhonen Oy. (SKA)

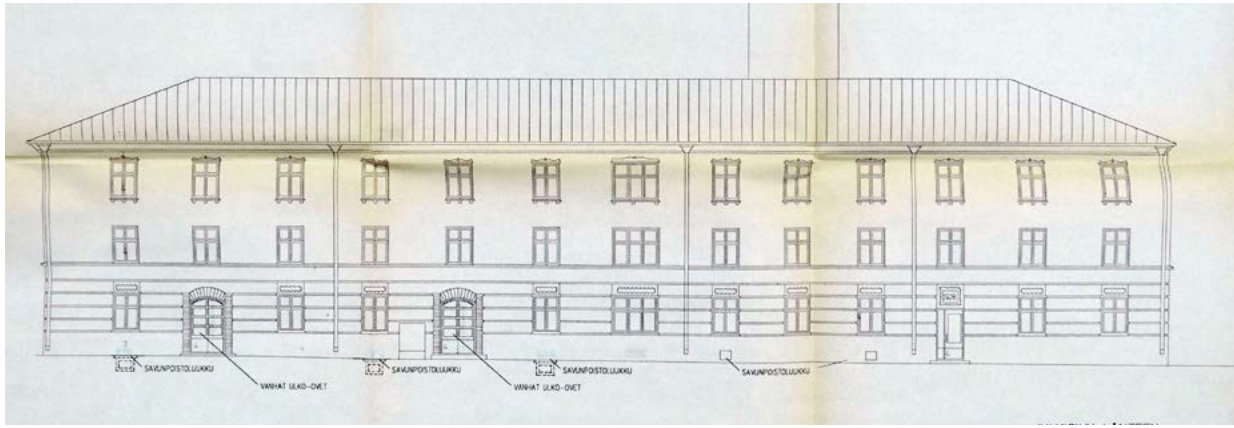

1993 Katujulkisivu länteen. Puistokadun ovet on vielä ajateltu säilytettäviksi. Arkkitehtitoimisto Riitta Korhonen Oy. (SKA)

PIHAJULKISIVUT 1990-LUVULLA

1993 kuvissa sisäpihan pohjoisjulkisivuun lisättiin uusi ovi liiketilan takaoveksi ikkunan paikalle.

1996 piirustusten mukaan sisäpihalle rakennettiin Postin lastauskatos. Katoksen alle rakennettiin myös Postin tuulikaappi, joka rakennettiin kiinni 1920-luvun kellarinportaisiin johtavaan pikkuiseen sisäänkäyntikatokseen. Uuden tuulikaapin sokkeli tehtiin sileävaluna betonista ja julkisivu verhottiin kolmikerrosrappauksella.

Itäsiiven sisäpihan 2. kerroksen parveke purettiin ja tilalle rakennettiin uusi ranskalainen parveke. Parvekkeen ovi uusittiin. Länsipuolen parvekelaattoja korjattiin paikkaamalla ja pinnoittamalla sekä uusimalla tippapellit.

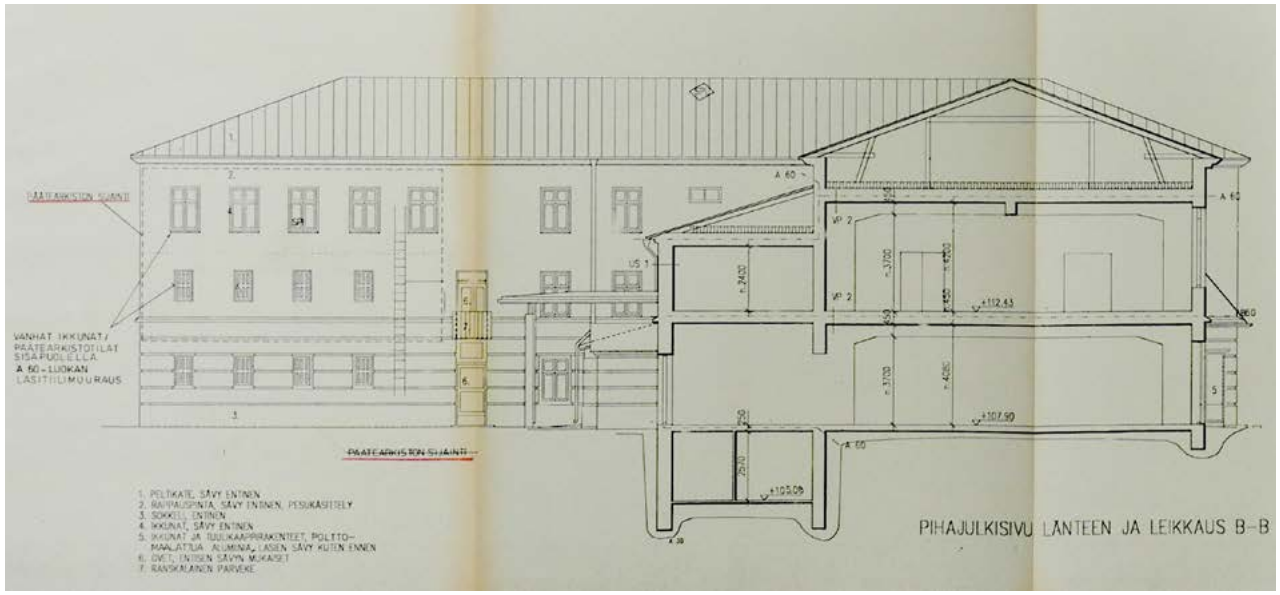

1996 Pihajulkisivu länteen ja leikkaus B-B. Arkkitehtitoimisto Riitta Korhonen Oy. (SKA)

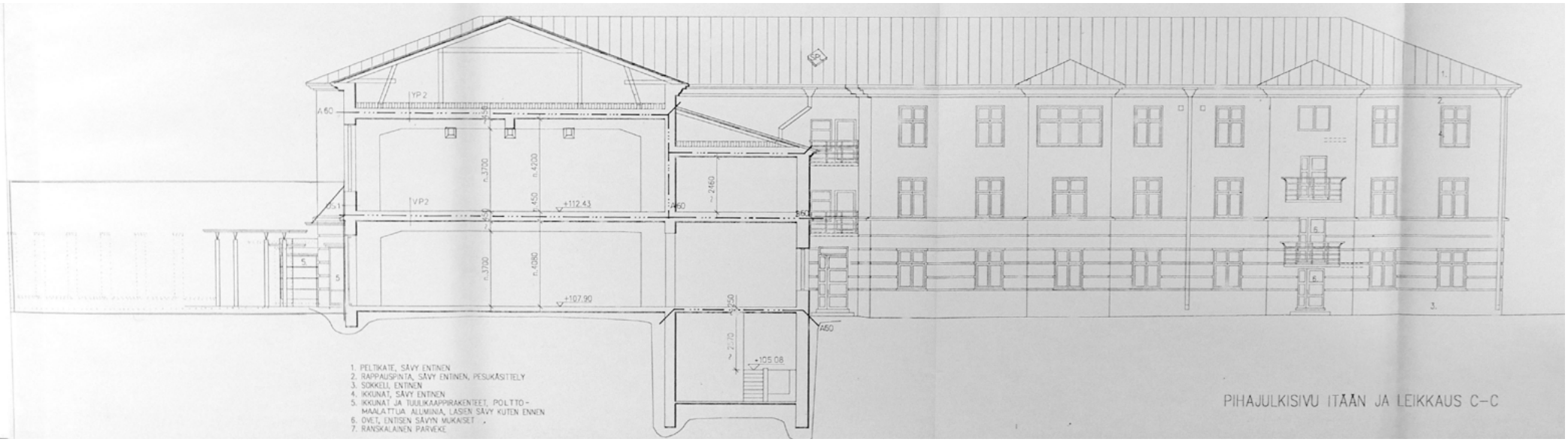

1996 Pihajulkisivu itään ja leikkaus C-C, jossa näkyvät myös entisen voimistelusalin kolme pientä uutta sisäikkunaa. Arkkitehtitoimisto Riitta Korhonen Oy. (SKA)

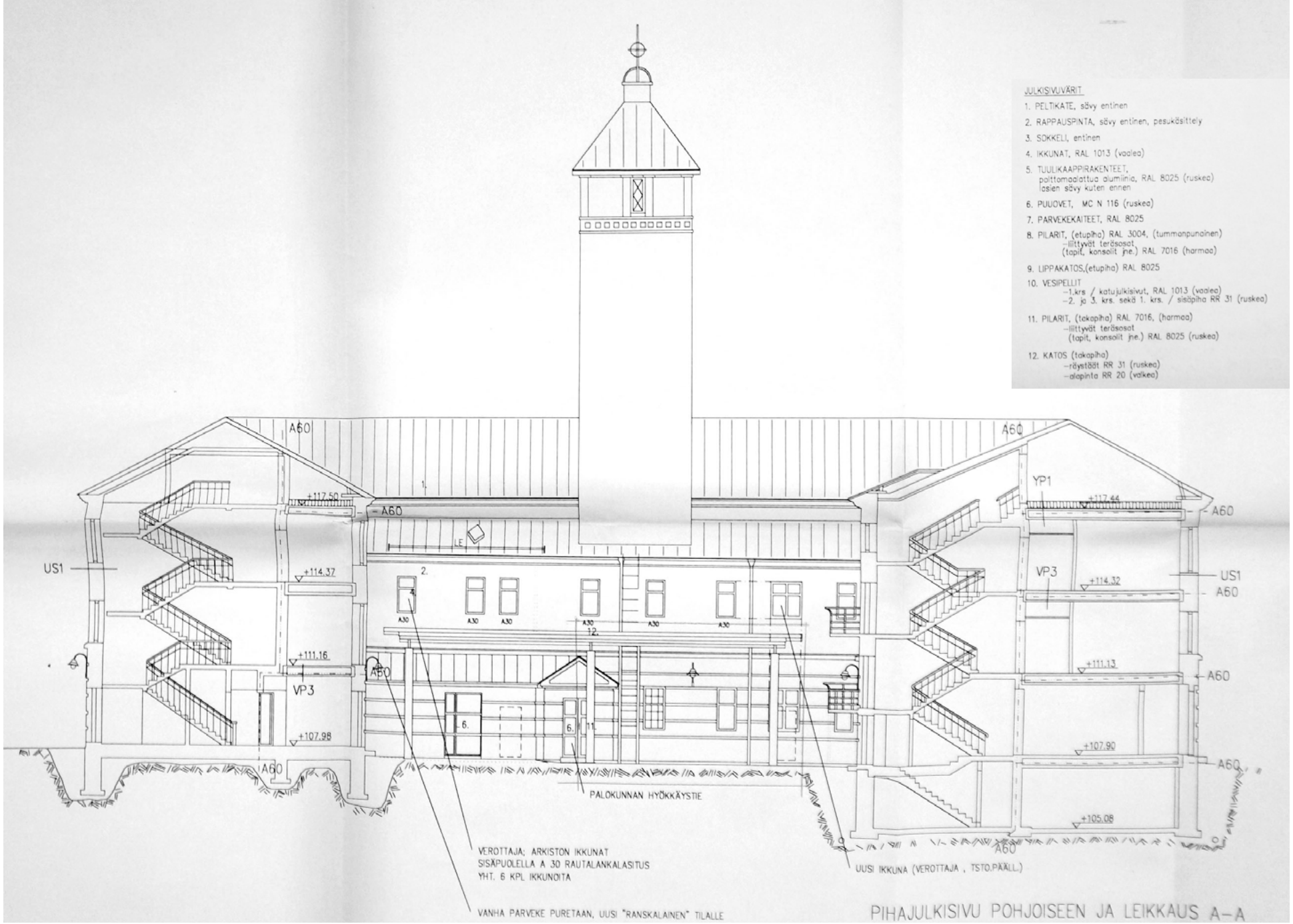

1996 Pihajulkisivu pohjoiseen ja julkisivuvärit. Arkkitehtitoimisto Riitta Korhonen Oy. (SKA)

Sisäpiha kaakkoon kuvattuna vuonna 2021.

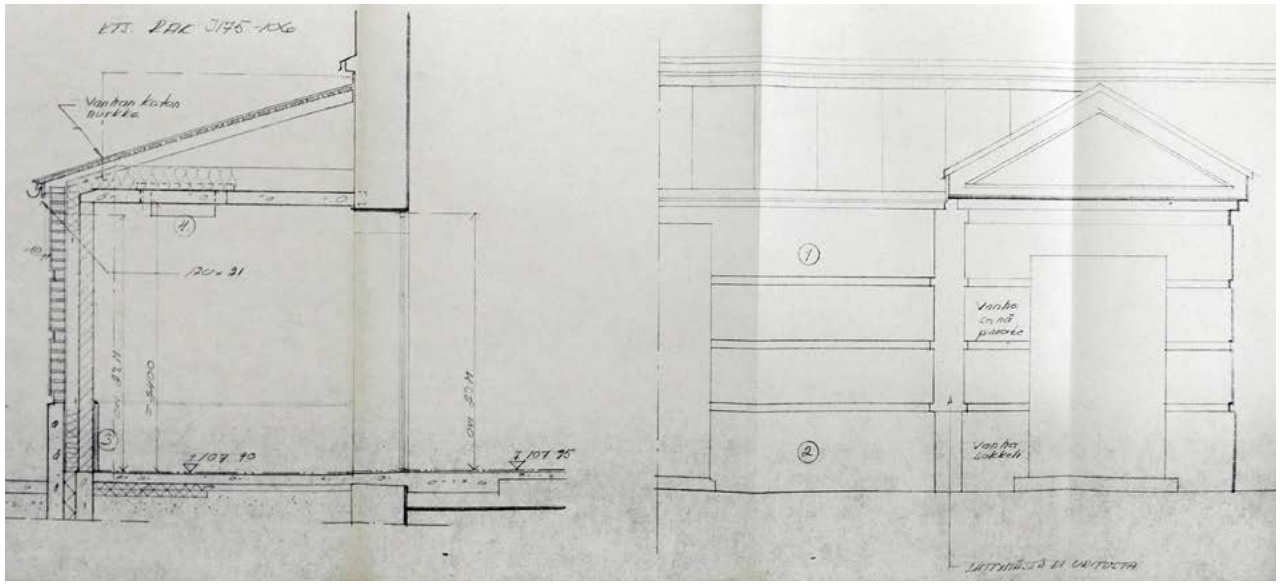

1996 Postin tuulikaappi sisäpihalla. Arkkitehtitoimisto Riitta Korhonen Oy. (SKA)

2. krs ranskalainen parveke, kuvattu 2021.

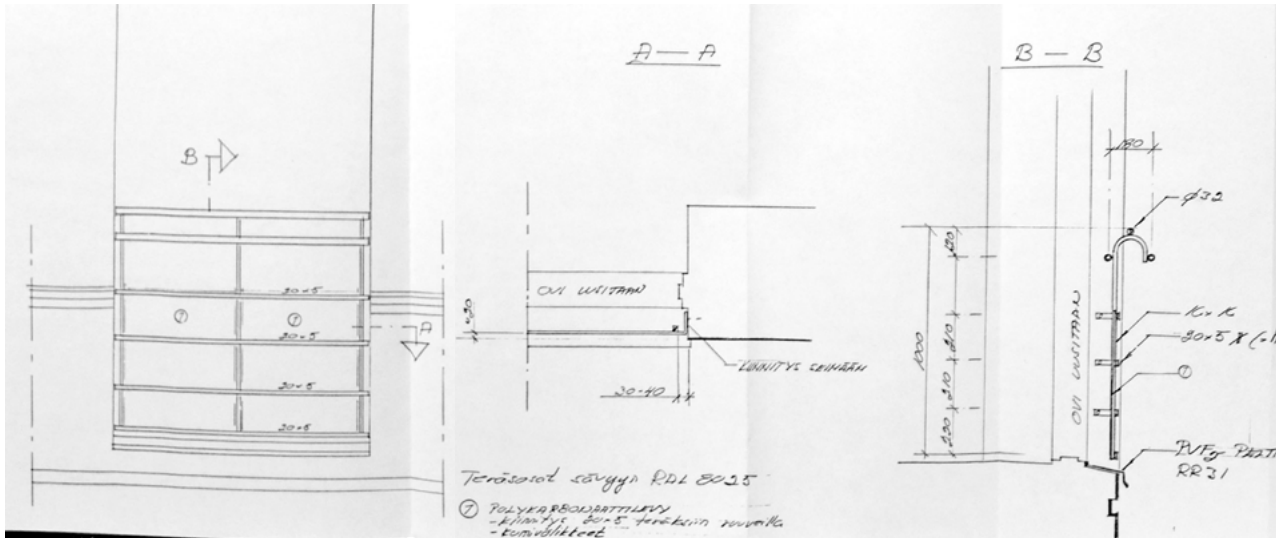

1996 Parvekemuutos. Arkkitehtitoimisto Riitta Korhonen Oy. (SKA)

1990-LUVUN SISÄTILAMUUTOKSET

1970-luvun puolivälissä asennettuja LVI-laitteita saneerattiiin v. 1996 suunnitelmien mukaan. Saneerauksen pääsuunnitttelija oli Arkkitehtitoimisto Riitta Korhonen Oy, LVI-suunnitelmiin teki tarkennuksia Rakennus-Ekono. KKA

Tiloihin asennettiin alakattojärjestelmiä. Vuonna 1993 rakennuksen lounaiskulmaan suunniteltiin hissi ja kaakkoisosaan jätettiin varaus toiselle. Kaakkoiskulman hissivaraus otettiin vuoden 1996 suunnitelmissa käyttöön. Hissin konehuone sijoitettiin kauemmas hissikuilusta, uuden IV-konehuoneen yhteyteen.

Kellarikerrokseen tehtiin uusia sosiaalitiloja, sähköpääkeskus sekä tupakkahuone. Letkunpesutilan yhteys tornin alta katkaistiin ja sisäpihan puoleinen osa otettiin tekniseksi tilaksi. Vanhat saunatilat muutettiin postin sosiaalitiloiksi, jotka käsittivät suihkut, wc:t ja pukuhuoneet.

1993 suunnitelmissa Hatsalankadun puoleiseen itäsiipeen sijoitettiin toimistohuoneita. Kolmanteen kerrokseen ajatellut toimistohuonerivistöt on vuoden 1996 suunnitelmissa korvattu suurilla, avoimilla kokous- ja luentosaleilla. Pihan puolelle tuli myös kahvio- ja wc-tiloja, joiden paikkeille rakennettiin kaksi lasitiiliseinää. Itäsiiven pohjoisosaan sijoitettiin päätearkisto. Aluksi arkistoa suunniteltiin putkatiloihin 1. ja 2. kerroksiin, mutta vuoden 1996 suunnitelmissa päätearkisto siirrettiin 2. ja 3. kerrokseen, ja lasitiilimuuraus lisättiin siten myös 3. krs:n ikkunoiden taakse.

Puistokadun laajennusosan huoneita otettiin pääosin toimistokäyttöön. Muutamia märkätiloja muutettiin kuiviksi tiloiksi toimistokäyttöön, ja ajan tavan mukaisesti kaikkia putkia ei poistettu, vaan ne tyhjennettiin ja tulpattiin[105]. Huoneeseen 329 tehtiin pieni keittiö ja sinne puhkaistiin pieniä ikkunoita, joista näki entiseen jumppasaliin. Siiven eteläisempään porrashuoneeseen tehtiin toiseen kerrokseen uusi neuvottelutila, jolloin kulku porrashuoneessa ja läpikulku kadulta pihalle katkesi sillä kohdin. Neuvotteluhuoneeseen tehtiin uusi ikkuna ja tuuletusparveke poistettiin.

1. kerrokseen Tulliportinkadulle avautuviin tiloihin on 1993 piirretty liiketilaa muotivaateliikkeelle ja kahvilalle sekä aula- ja kokoustiloja. Rakennuksen lounaiskulmaan sijoitetun pääsisäänkäyntikatoksen vauhdikasta muotoilua jatkettiin sisääntuloaulan kaarevalla seinällä. Kaakkoiskulman liiketilat on vuoden 1966 suunnitelmissa otettu Postin käyttöön. Palvelutoria laajennettiin ja entisen kalustohallin keskelle rakennettiin kevytseinäinen itsepalvelunoutopostitila.

2. kerroksen entisestä jumppasalista tehtiin verottajan asiakaspalveluhalli. 1920-luvulta peräisin olevat kevytrakenteiset miehistön makuukopit ikkunseinustalta purettiin[106]. Avointa tilaa jäsenneltiin vapaasti sijoitelluilla palvelutiski- ja kalusteryhmillä. Tilan länsiseinän yläosaan puhkaistiin kolme pientä sisäikkunaa (katso leikkaus s. 88 ja valokuva s. 95). Sekä salin itä- että länsipuolille rakennettiin puiset, siroilla metallikaiteilla varustetut avoportaat vuoden 1996 työpiirustusten mukaan ja ne ovat säilyneet materiaaleja myöten[107]. Salin taakse, pihan puolelle tehtiin arkistotila.

Ullakon muutokset olivat suhteellisen pieniä; sinne rakennettiin uusi hissikonehuone ja 27,5 m²:n IV-konehuone. Varastohäkkejä purettiin läntisestä ja eteläisestä siivestä.

105 Korhonen, haastattelu 15.6.2021
106 Korhonen, haastattelu 15.6.2021
107 Turunen ja Vehreävesa, haastattelu 24.5.2021.

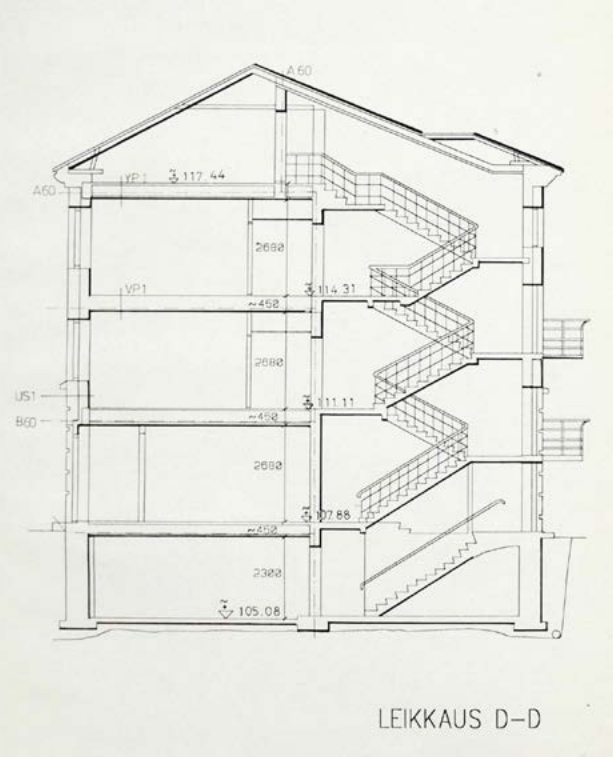

1993 Leikkaus D-D (SKA)

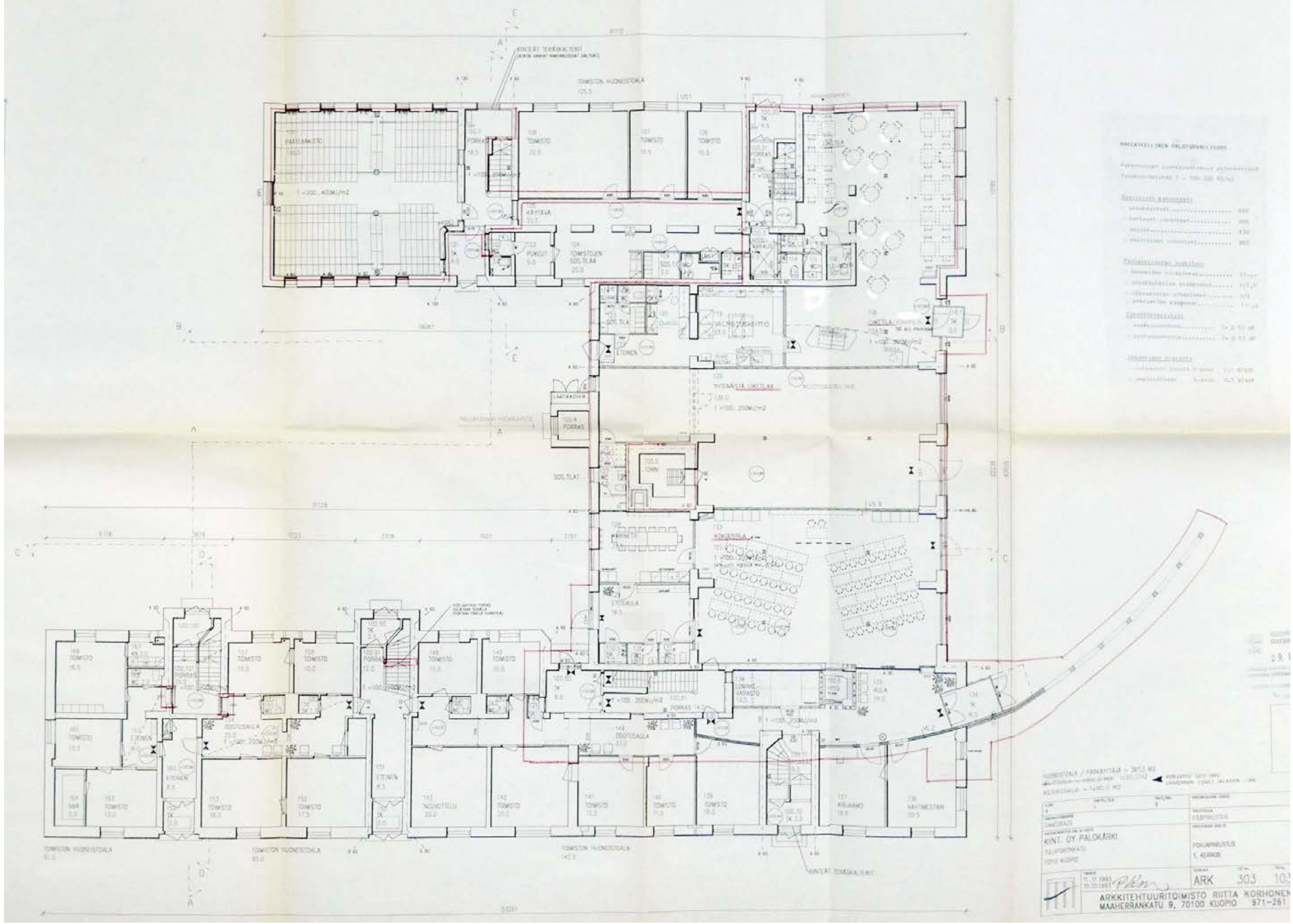

1993 Pohjapiirustus, 1. krs. Verotoimiston sisäänkäynnin kaareva seinä ei ilmeisesti toteutunut sisälläkään. Arkkitehtitoimisto Riitta Korhonen Oy. (SKA)

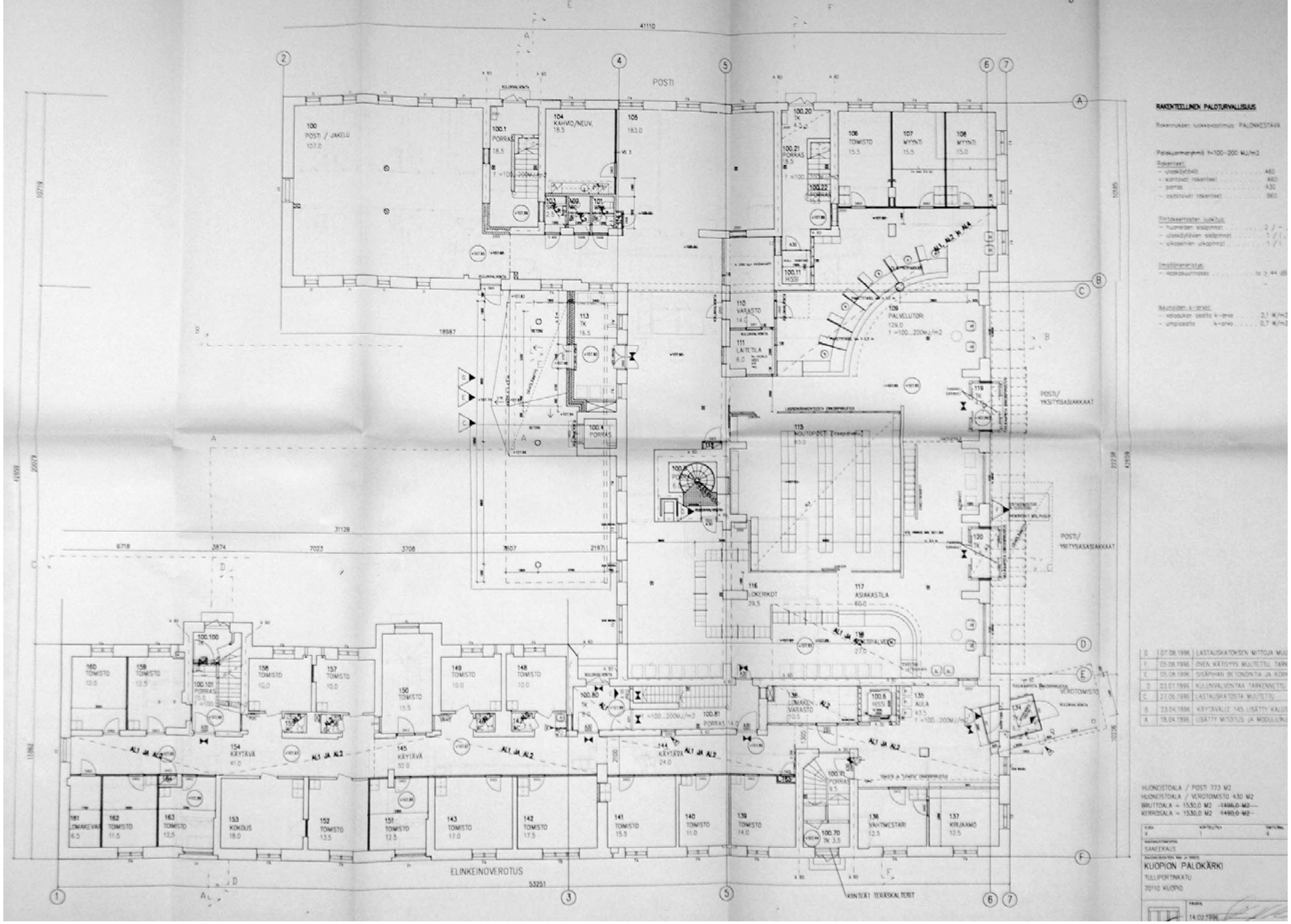

1996 Pohjapiirustus, 1. krs. Arkkitehtitoimisto Riitta Korhonen Oy. (SKA)

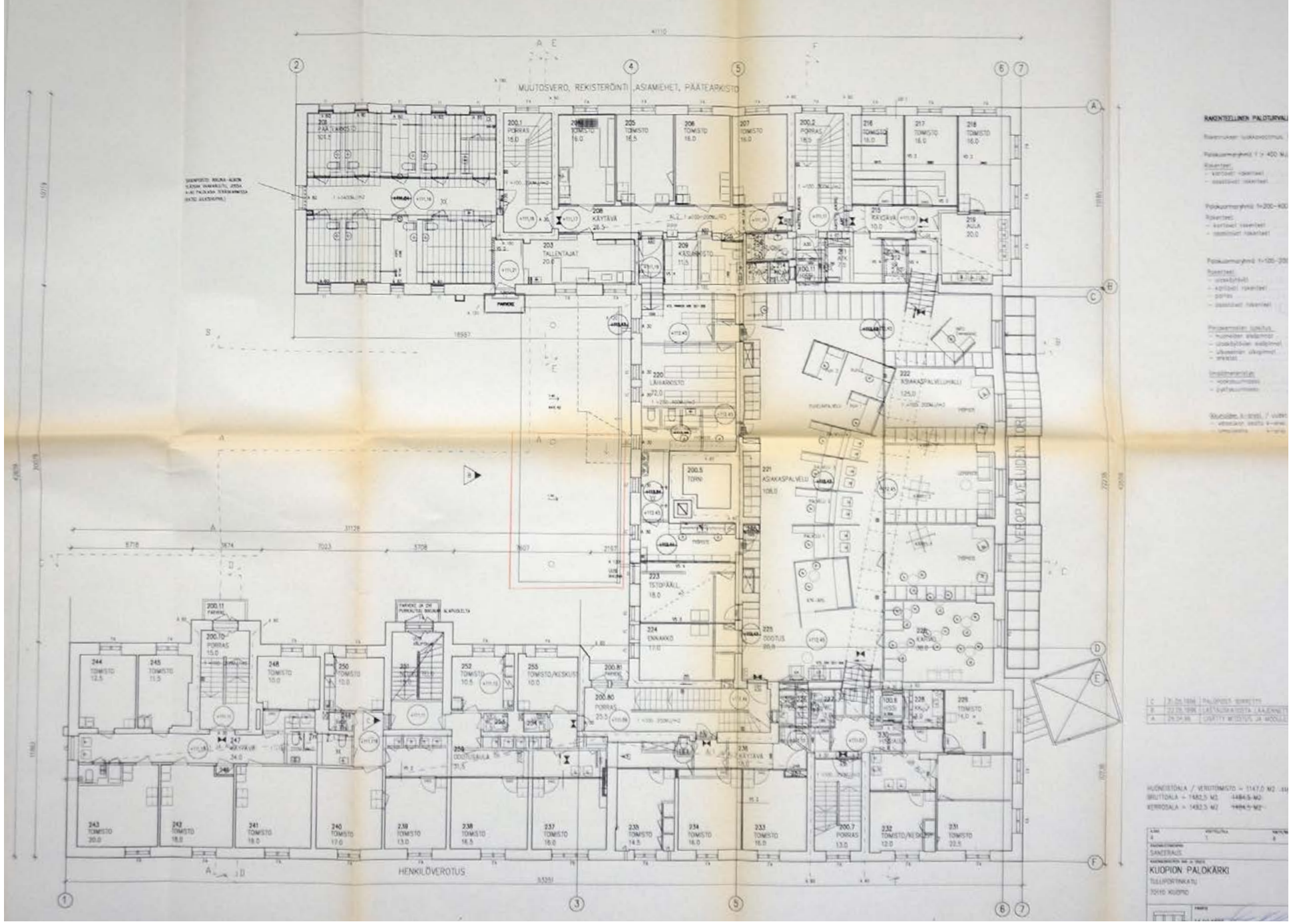

1996 Pohjapiirustus, 2. krs. Arkkitehtitoimisto Riitta Korhonen Oy. (SKA)

B244 Entisessä 2. krs paloaseman voimistelusalissa on nähtävissä 1990-luvulla lisätyt sisäikkunat, hissi ja porras kaiteineen. Seinä-, katto- ja lattiapinnat on uusittu 2010-luvulla. Kuva 2021.

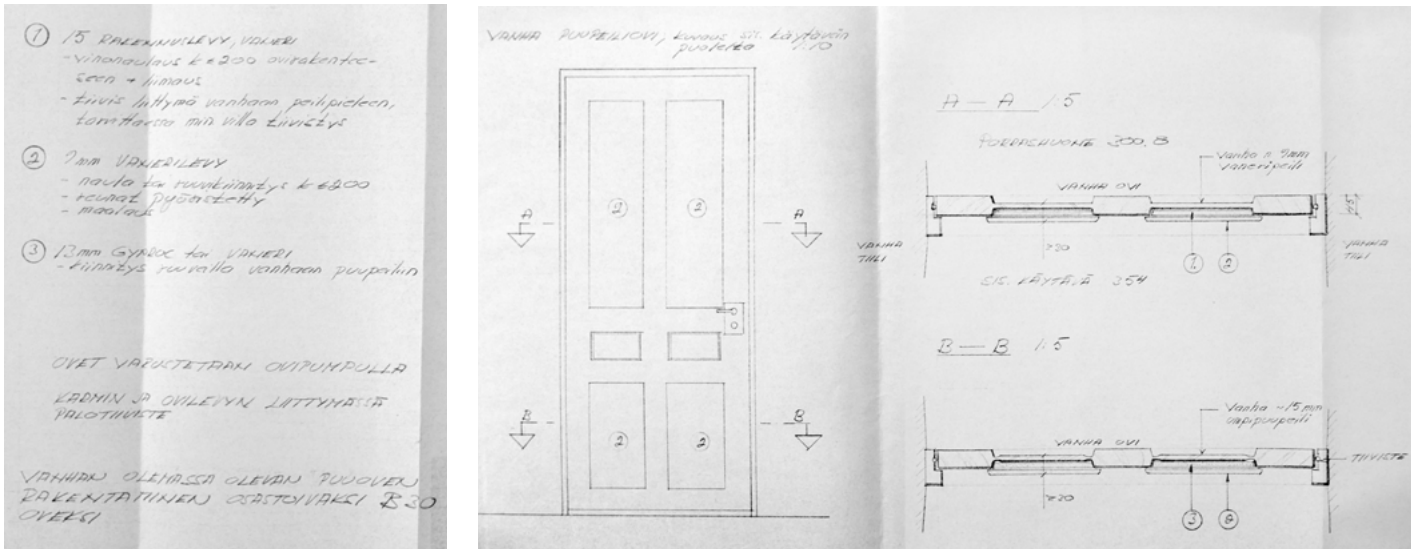

1996 Vanhan puuoven muutos palo-oveksi. Arkkitehtitoimisto Riitta Korhonen Oy (SKA)

1990-LUVUN DETALJISUUNNITELMIA

Sisäovia uusittiin nähtävästi melko kattavasti. Uusia umpinaisia teräsovia asennettiin kellariin, 1. ja 2. kerroksen arkistotiloihin ja ullakolle. Porrashuoneisiin tehtiin uusia lasi-metalliprofiiliovia. Joitain ovia kuitenkin säilytettiin. Esimerkiksi vanha puuovi tilojen 300.8 ja 354 välillä muokattiin osastoivaksi B30-palo-oveksi lisäämällä peilien kohdalle vaneri- ja/tai kipsilevykerroksia.

Porrashuoneiden 200.1, 200.2 ja 200.7 välitasanteiden kohdalle osuvien ikkunoiden eteen asennettiin suojakaiteet 32 mm:n RST-putkista.

Torniin rakennettiin kellarista 1. kerrokseen johtava kierreporras kuumasinkitystä teräksestä.

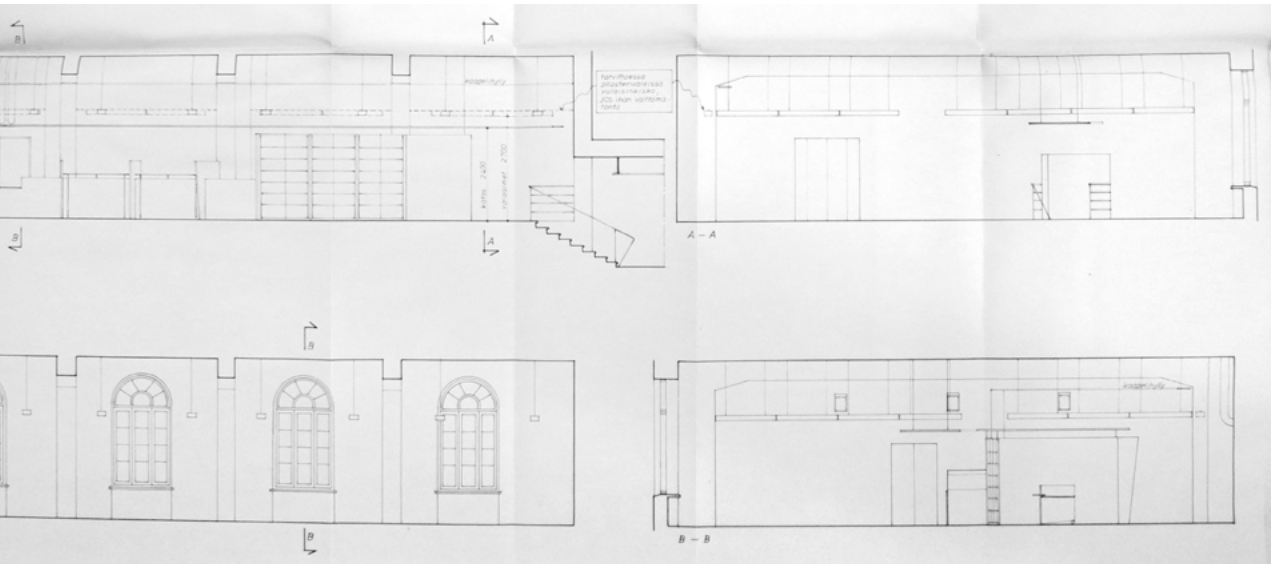

1996 Asiakashallin sisänäkymiä. Arkkitehtitoimisto Riitta Korhonen Oy (SKA)

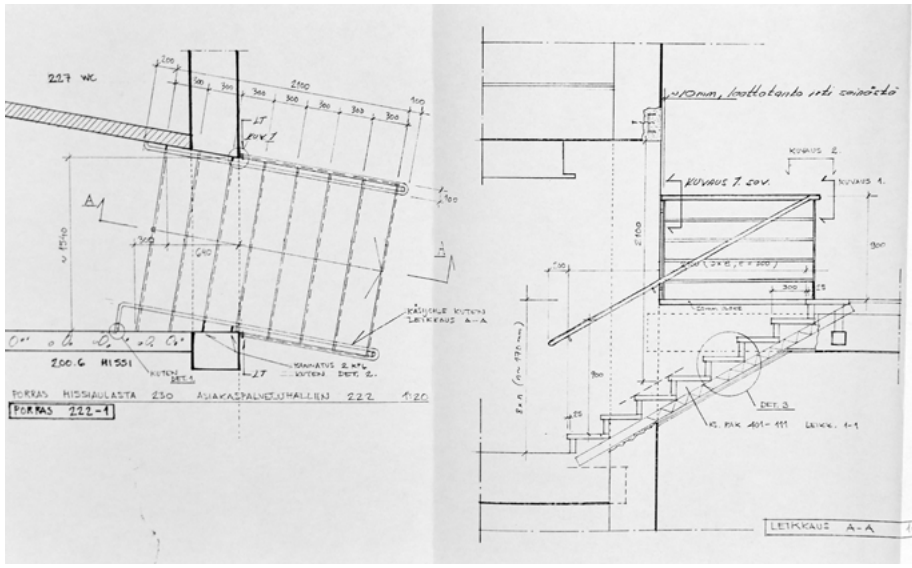

1996 Asiakashallin portaat. Arkkitehtitoimisto Riitta Korhonen Oy (SKA)

1996 VÄRIT JA MATERIAALIT

Sisätilojen suunnittelussa käytettiin 1990-luvulle tyypillisen oloisia materiaaleja ja värejä. Tehostesävyissä oli lilojen ja turkoosien ohella yksi vahnempi tummanpunainen väri.

Toimistojen ja käytävien seinät ja katot, patterit ja maalattiin valkoisella (MC F157) erityismaalattuja pintoja lukuunottamatta. Tehostesävypilareita käsiteltiin täyskiiltäviksi. Teräslasi- ja teräsovet maalattiin tummanpunaisella (MC M141), puuväliovet valkoisella. Märkätiloissa käytettiin valkoisen laatan ohella sinisiä tehostesävyjä. Porrashuoneiden teräskaiteet määriteltiin tässä vaiheessa maalattavaksi tummanpunaisella ja avoportaiden kaiteet mustiksi.

Lattiamateriaaleina oli muutamaa harmaan, sinertävän ja lilan sävyistä muovimattoa sekä kahta linoleum-mattoa. Verotoimiston puoleisissa märkätiloissa käytettiin vihreää keraamista laattaa, Postin puolella sinistä. Verotoimiston aulatilassa 135 oli luonnonkivilaattalattia (lapin marmori, Kuru grey) ja toimistotiloissa eli Puistokadun siivessä sekä 2. ja 3. kerroksessa linoleum-mattoa.

2. kerroksen entisen voimistelusalin lattiaan , eli uuteen verottajaan asiakaspalvelutilaan, asennettiin parketti, joka on vielä paikoillaan.

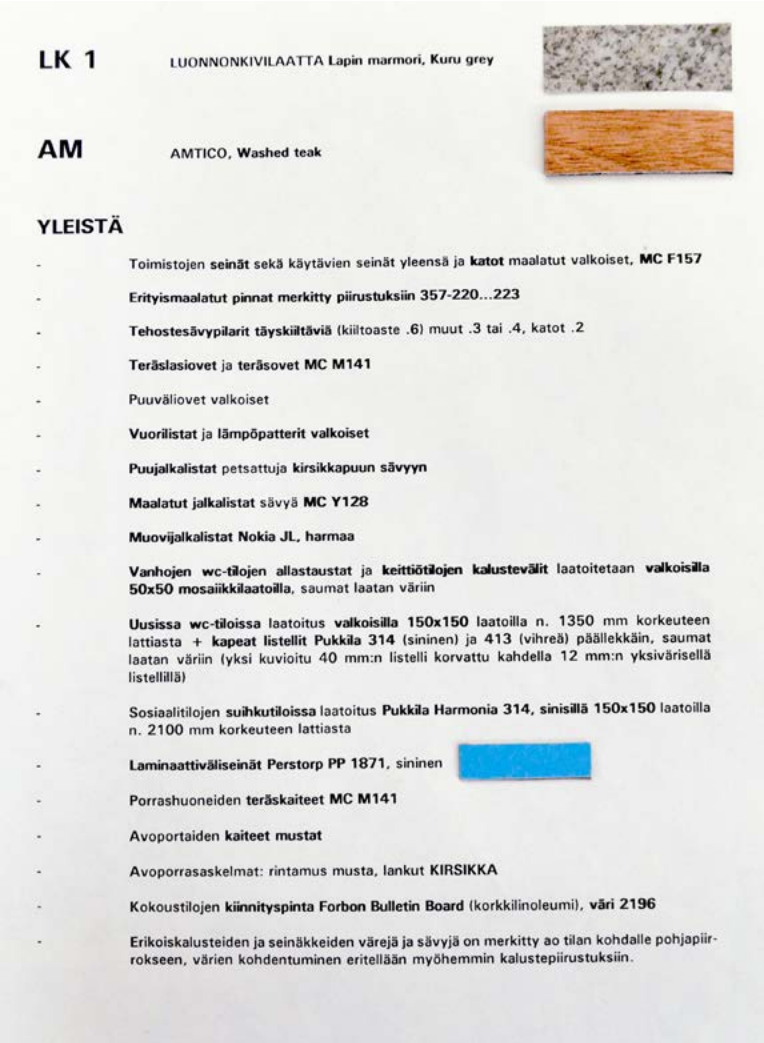

1996 Lattiamateriaaleja ja värimalleja (SKA)

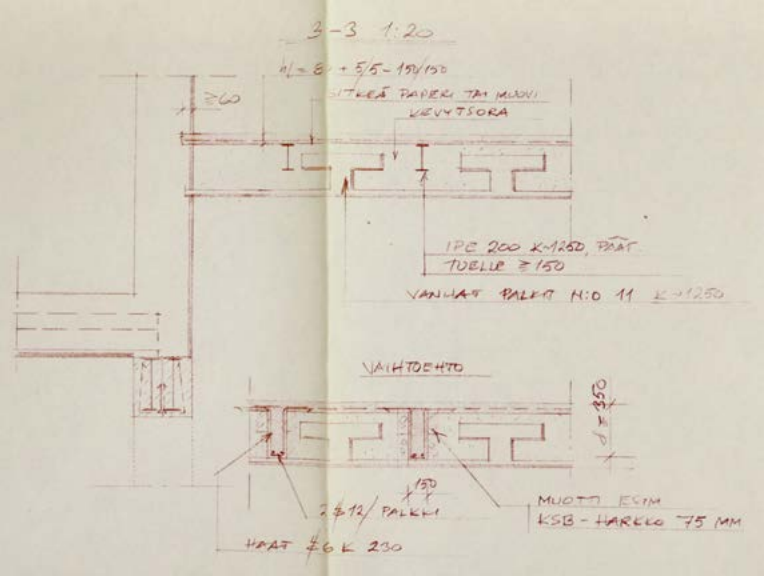

1996 Ote rakennepiirustuksesta. Runkomuutoksia. (SKA)

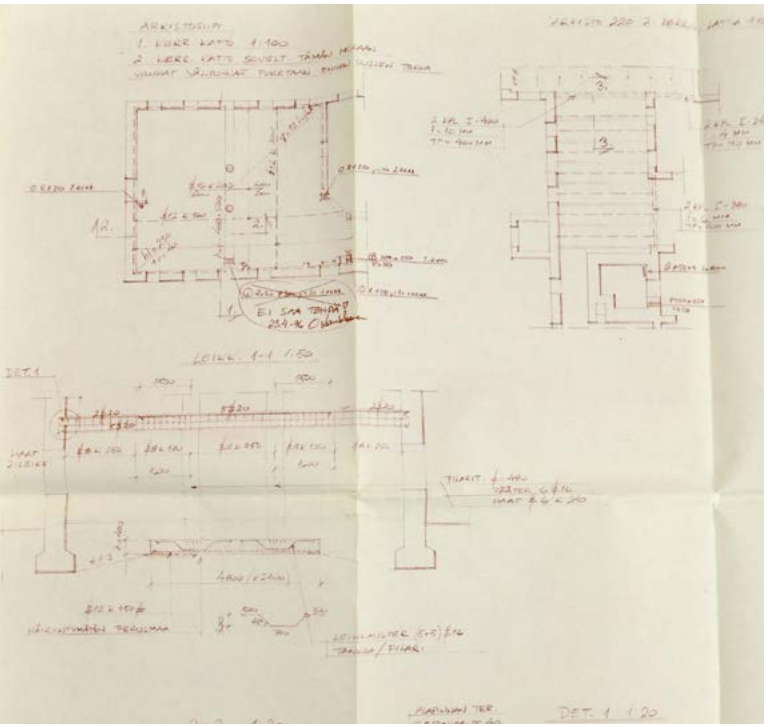

1996 Ote rakennepiirustuksesta. Runkomuutoksia. (SKA)

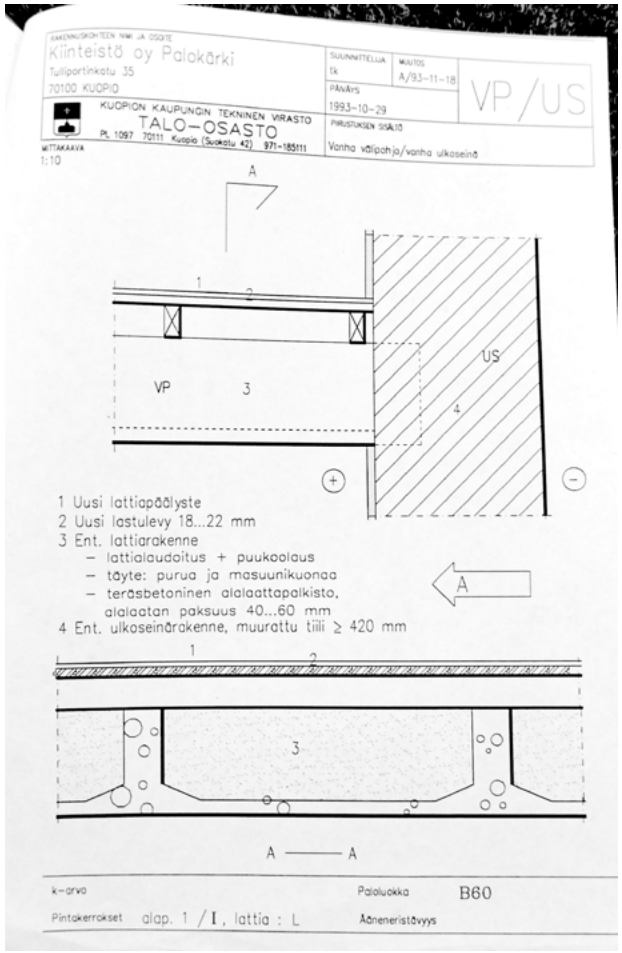

1993 Rakennetyypit, välipohjan ja ulkoseinän liitos. (SKA)

1990-LUVUN RAKENNEMUUTOKSIA

Koy Palokärjen rakennetyyppejä on suunniteltu Kuopion kaupungin teknisen viraston talo-osastolla. Väliseiniä rakennettiin tiilestä tai puurunkoisina mineraalivilla- ja kipsilevykerroksilla. Osastoivat väliseinät tehtiin tiilestä.

Uuden päätearkiston välipohjat purettiin ja rakennettiin uusiksi teräsbetonista. Välipohjat tuettiin kahdella pyöreällä pilarilla 1. ja 2. kerroksessa. Länsisiiven entiseen porrashuoneeseen valettiin uusi teräsbetonilaatta neuvotteluhuoneen 251 lattiaksi. Myös uusi hissikuilu tehtiin teräsbetonista. 2. kerroksen arkiston 220 lattian kohdalle valettiin uusi betoninen pintalaatta, sillä arkistotilan rakenteilta vaadittiin hyvää palonsuojausta ja kantavuutta. Vanhan alalaattapalkiston välit täytettiin kevytsoralla.

Muilta osin vanhoihin välipohjarakenteisiin ei ilmeisesti tehty suuria muutoksia, vaan vanhojen rakenteiden päälle lisättiin lastulevy ja uusi päällyste.

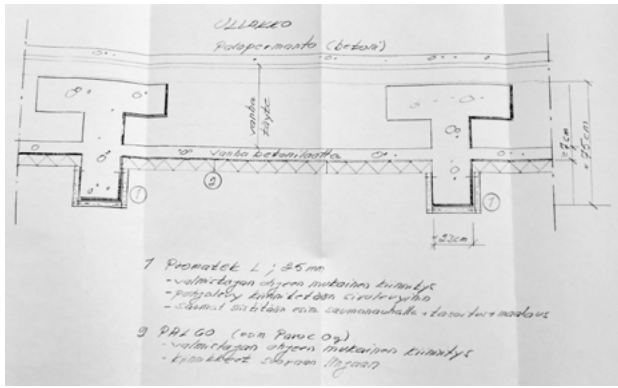

1996 Yläpohjan palosuojaus päätearkiston kohdalla. (SKA)

1998 SUUNNITELMAT

Vesikattoa korjattiin vuoden 1998 suunnitelmien mukaan. Vesikattovarusteita, IV-laitteita ja sädevesijärjestelmiä uusittiin, huoltomaalattiin ja osittain purettiin. Yläpohjan eristeitä uusittiin ainakin osin. Katujulkisivujen vanhat syöksytorvet säilytettiin. Sisäpihan puolella osa syöksytorvista purettiin ja uusittiin vanhan mallin mukaan. Itäsiiven pohjoiseen avautuvan ullakkokontin ikkuna poistettiin.

Ilmeisesti päärakennuksen peltikate uusittiin tässä vaiheessa kokonaan, vaikkakaan kattokuvassa ei sitä aivan yksiselitteisesti todeta. Vuoden 1999 ilmakuvan (katso s. 83) perusteella katto on puhtaalla pellillä odottamassa maalausta. 1998 suunnitelmissa esimerkiksi jalkakourut määrättiin tehtäväksi entisen mallin mukaan, mikä viittaisi niiden alaisen katteen uusimiseen. Pellityksen maalauksen värisävyksi on määritelty Teknos ulkomaalit 7841 (tumman punainen), entiseksi värisävyksi tumman punainen.

Puistokadun puoleisen länsisiiven kellarin savunpoistoluukkuja uusittiin vuoden 1998 suunnitelmien mukaan.

Länsisiiven pohjoispuolelle kellarikerrokseen tehtiin uusi teräsbetonirakenteinen väestönsuoja (bruttoala 103 m^2). Vanhaan perusmuuriin avattiin uusi väestönsuojatilaan johtava ovi ja pihajulkisivuun rakennettiin ilmanotto.

Vuoden 1998 piirustuksissa Postin palvelutoria laajennettiin liiketilojen kohdalle rakennuksen kaakkoiskulmaan asti.

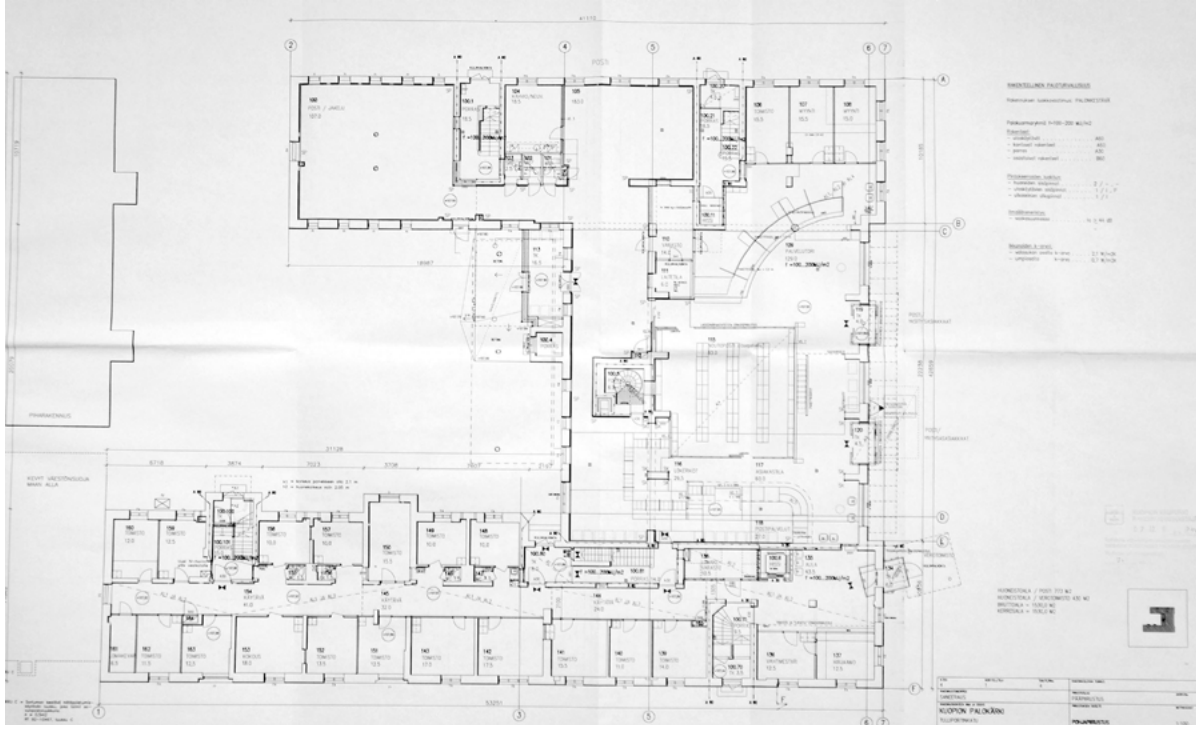

1998 Pohjapiirustus 1. krs. Arkkitehtitoimisto Riitta Korhonen Oy (SKA)

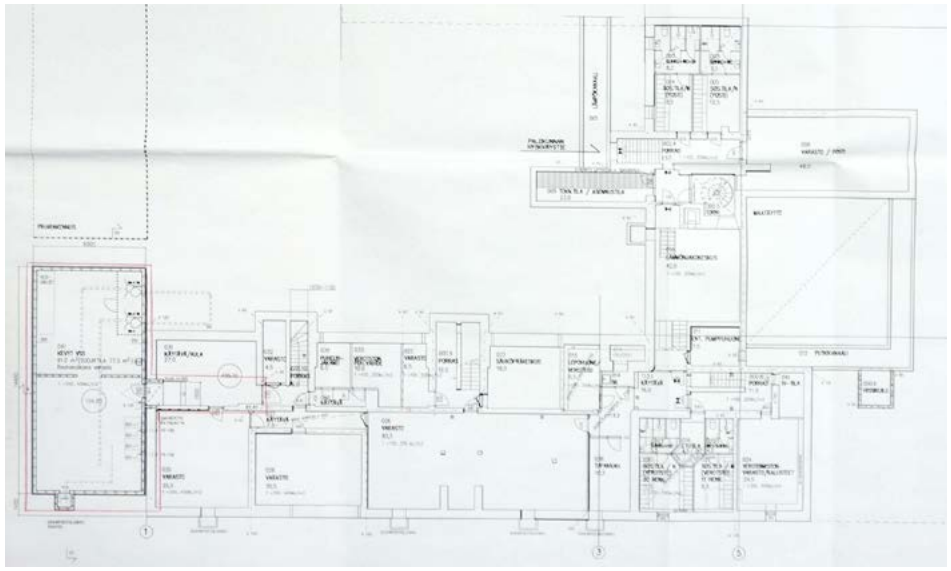

1998 Pohjapiirustus, kellari. Arkkitehtitoimisto Riitta Korhonen Oy (SKA)

2000-L. ALUN POSTIN MUUTOKSIA

2002–2004 Arkkitehtitoimisto Riitta Korhonen Oy laati suunnitelmia Postin pienehköille sisätilamuutoksille ja ulkomainoksille.

Postin tilojen keskelle, itäsiiven 1. kerrokseen lisättiin wc-, siivous- ja taukotiloja. Osa 1. kerroksen palvelutorista otettiin toimistokäyttöön. Tulliportinkadun julkisivun Postin opasteita ja mainoksia uusittiin. Ikkunoihin ja oviin lisättiin Postin keltaisia ja sinisiä ympyröitä ja oven päälle uusi kotelovalomainos. (SKA)

2003 Postin teippauksia. (SKA)

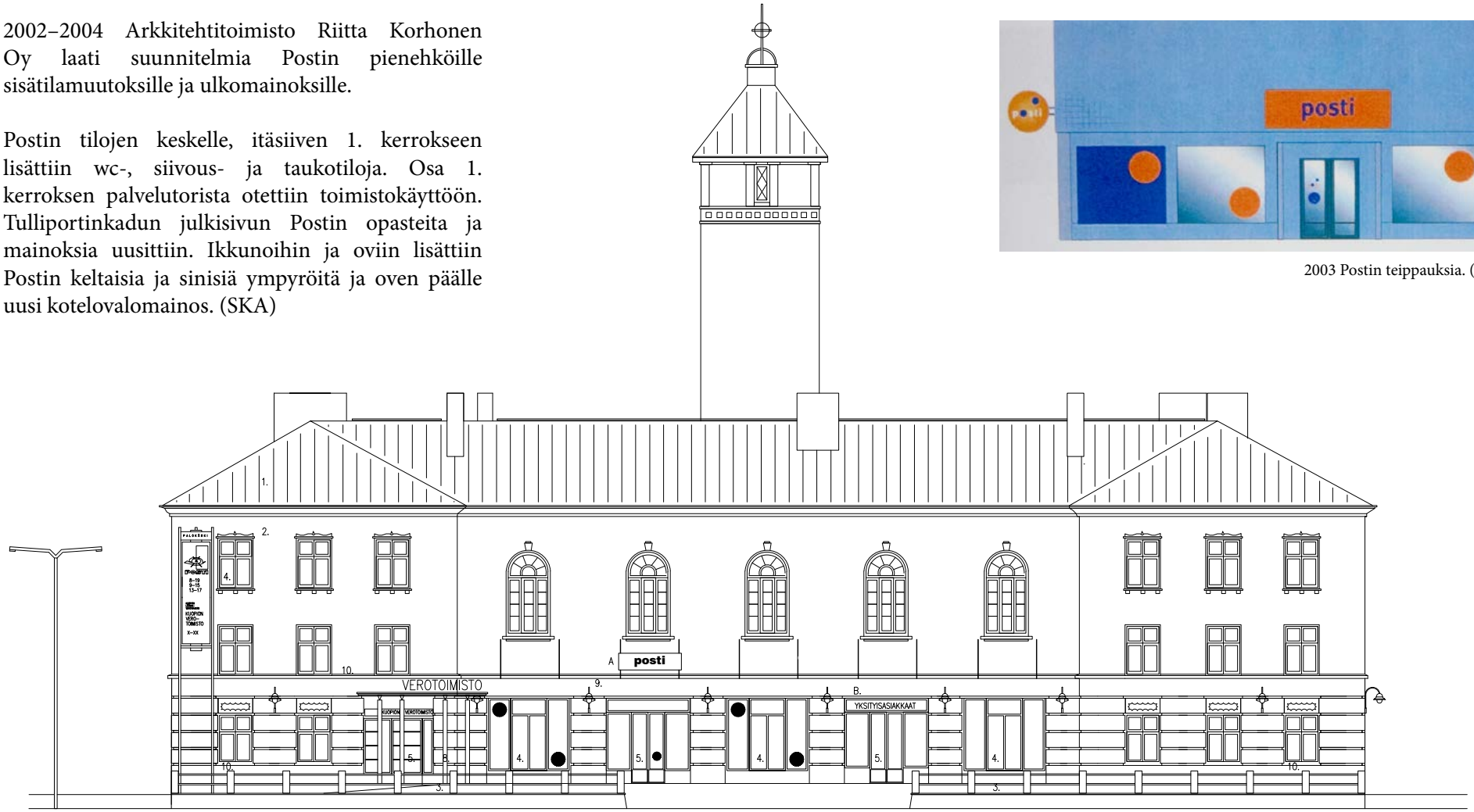

2003 Ote eteläjulkisivusta. Arkkitehtitoimisto Riitta Korhonen Oy (BEM)

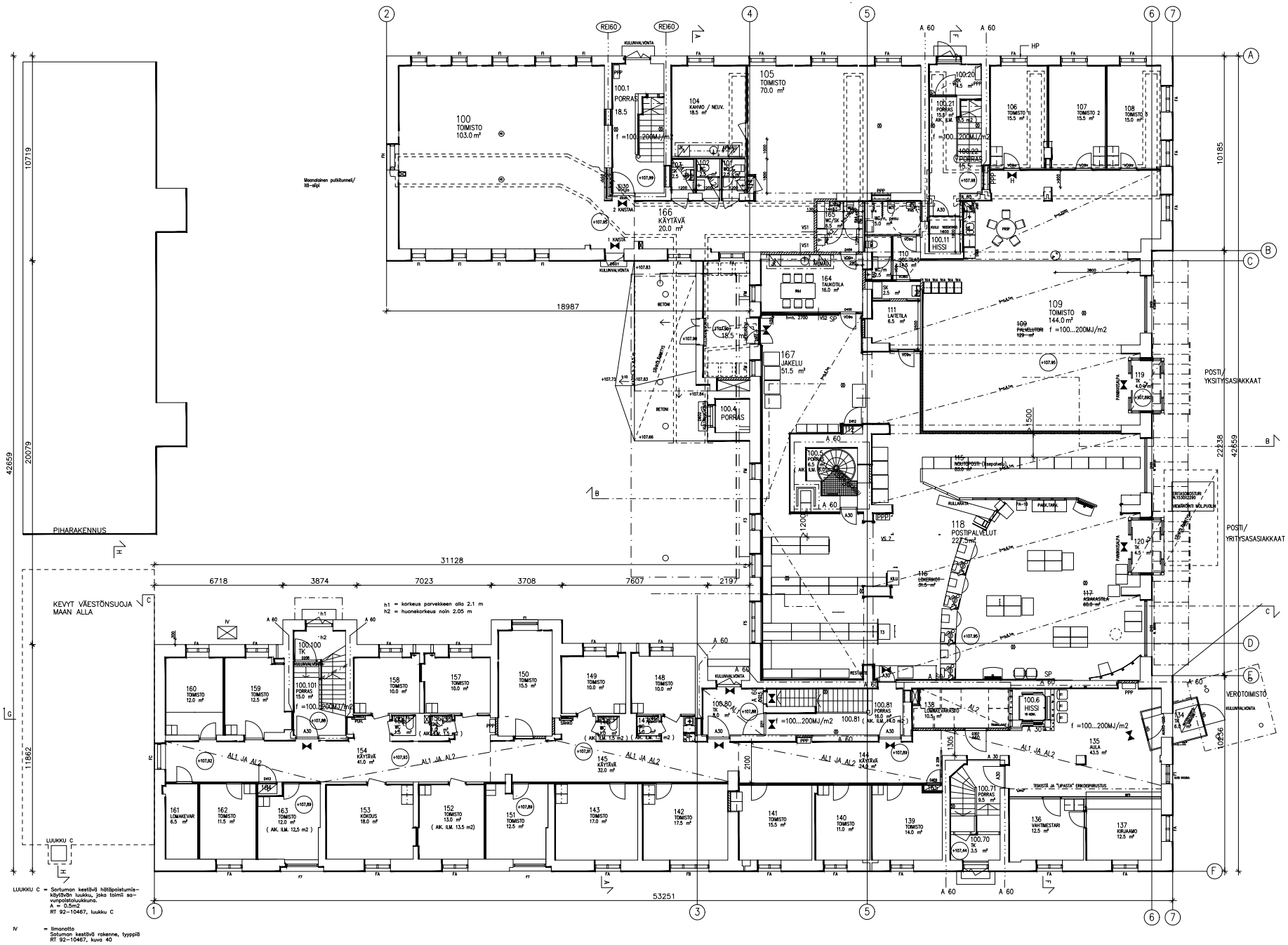

2003 Postin tilamuutos, pohjapiirustus 1. krs. Arkkitehtitoimisto Riitta Korhonen Oy (BEM)

Keskellä 2010-luvun laajennus, oikealla entinen poliisitalon siipi.

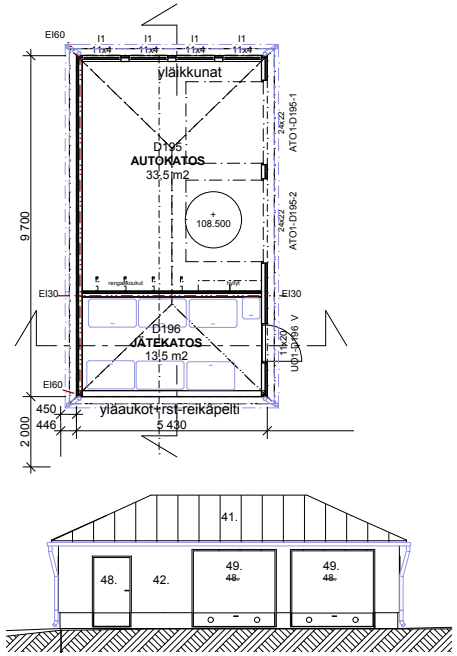

2011 Auto- ja jätekatos. QVIM Arkkitehdit Oy (SKA)

PERUSKORJAUS JA LAAJENNUS 2008–2010

Vuosina 2005–2013 Kuopioon liitettiin Vehmersalmi, Karttula ja Nilsiä. Tuolloin liittyneiden kuntien verovirkailijoille tarvittiin lisää työtilaa Kuopion Verotaloon.[108]

17.8.2009 myönnettiin lupa Verotalon laajennukselle (5543 + 1185 brm2) ja peruskorjaukselle. Rakennuksen talotekniikka ja sisäpinnat uusittiin lähes kokonaan ja tiloja muokattiin muuntuvaan toimistokäyttöön soveltuviksi. Pääsuunnittelusta vastasi QVIM Arkkitehdit Oy:n Pertti Vehreävesa.

Hanke poikkesi voimassaolevasta asemakaavasta siten, että laajennus sijoittui rakennusalan ulkopuolelle ja edellytti piharakennuksen purkamista. Autopaikoitus ja varastorakennus osuivat yleiselle jalankululle tarkoitetulle varatulle tontinosalle. Poikkeamislupa myönnettiin sillä perustein, että purkaminen ei merkinnyt rakennettuun ympäristöön sisältyvien perinne-, kauneus- tai muiden arvojen hävittämistä eikä haitannut kaavoituksen toteuttamista.

Laajennusta luonnosteltiin myös hevosenkengän muotoisena vanhoihin julkisivuihin kiinni rakennettavaksi, mutta lopulta päädyttiin nykyiseen umpikorttelimalliin. Nykyinen sisäpiha on ollut käytössä hyvä ja suojaisa.[109]

108 https://www.kuopio.fi/seutuyhteistyo; Turunen ja Vehreävesa, haastattelu 24.5.2021.
109 Turunen ja Vehreävesa, haastattelu 24.5.2021.

PIHARAKENNUKSET JA TONTTI

Poliisin entinen piharakennus 1920-luvulta purettiin korjauksen yhteydessä. Ovet olivat ruskeita ja sisäpuolelta punaruskeita. Ennen piharakennuksen purkamista Senaatti vuokrasi sitä yritysten ja yksityishenkilöiden käyttöön, ja tiloissa oli ainakin biljardipöytä.[110]

Pihaa kaivettiin ja pengerrettiin tukimuurilla D-osan pohjoispuolelta. Autopaikoitusta järjestettiin eteläiselle etupihalle, Hatsalankadulle sekä rakennuksen pohjoispuolelle. Tontin luoteiskulmalle rakennettiin pieni aumakattoinen varastorakennus, johon sijoitettiin autotalli ja jätekatos. Uudelle sisäpihalle sijoitettiin pyörä- ja oleskelukatokset. Pihoille ja kadunvarsille rakennettiin istutusaltaita.[111]

110 Turunen ja Vehreävesa, haastattelu 24.5.2021.
111 Turunen ja Vehreävesa, haastattelu 24.5.2021.

Ortokuva vuodelta 2010. Verotalo on ympyröity punaisella. Laajennusosa on jo rakenteilla. (Kuopion karttapalvelu)

Vanhan osan ja laajennuksen liitos Hatsalankadulta kuvattuna 2021.

LAAJENNUKSEN ARKKITEHTUURI

Laajennuksen ulkoarkkitehtuuri mukailee vanhaa osaa hahmoltaan ja materiaaleiltaan, mutta on detaljiikkansa puolesta erotettavissa oman aikakautensa edustajaksi.

Kolmikerroksinen laajennus oli kooltaan 1185 brm2 ja se sijoitettiin tontin koillisosaan, puretun piharakennuksen paikkeille. Maanpäälliset kerrokset suunniteltiin toimistoiksi. Ullakolle sijoitettiin IV-konehuone ja kellariin tehtiin väestönsuoja.

Nykyinen, suljettu sisäpiha muodostui laajennuksen yhteydessä.

Laajennus rakennettiin entisen poliisitalon pohjoispäätyyn kiinni. Hatsalankadun julkisivussa laajennuksen ja vanhan osan liitoskohta on erotettu sisäänvedetyllä kapealla ikkunakaistalla. Pohjoisjulkisivulla laajennuksen ja 1950-luvun siiven väliin jätettiin maantasoon kulkuaukko sisäpihalle. Aukon yläpuolelle 2. ja 3. kerrokseen rakennettiin alumiini-lasiseinäinen, julkisivupinnasta hiukan sisäänvedetty yhdyskäytävä.

Aumakaton konesaumapeltikate maalattiin samaan tummanpunaiseen sävyyn kuin vanhassa osassa. Julkisivut rapattiin kolmikerrosrappauksella ja maalattiin kalkkimaalilla vaaleanpunaisiksi. Sokkeli päällystettiin vanhan osan sokkelia pienempikokoisilla, vaaleanharmailla graniittilaatoilla. Ikkunoiden ulkopuoliset osat vesipelteineen jätettiin alumiinipinnalle.

TOIMENPITEET 1920- JA 1950-LUVUN JULKISIVUISSA

Vanhan osan katujulkisivuihin ei tehty suuria muutoksia. Julkisivurappausta korjattiin osittain. Julkisivut maalattiin lempeän vaaleanpunaisiksi. Värivalinta ei perustunut suoraan mihinkään rakennuksen historialliseen vaiheeseen, vaan sillä haluttiin yhdistää Verotalo kaupunkikuvallisesti naapuruston muihin rakennuksiin, punertavansävyisiin virastorakennuksiin ja Puistokadun varrella sijaitseviin pastellinsävyisiin rakennuksiin.[112]

Entisten poliisiaseman sellien ikkuna-aukkoja suurennettiin ja niihin asennettiin uudet ikkunat. Myös 2. kerroksen entisen voimistelusalin korkeat kaari-ikkunat uusittiin, mutta vanha puitejako ja aukot säilytettiin.[113]

Vesikaton peltikate maalattiin. IV-konehuoneiden ulkopinta on hieman eri sävyistä kuin muu kate, koska ovat pinnoitettua eivätkä maalattua peltiä. Hatsalankadun siiven katolle on asennettu 5G-antenni.[114]

Sisäpihan julkisivujen huomattavimpia muutoksia olivat laajennuksen ohella vanhan katon ulkopuolelle rakennetut IV-konehuoneet. Luoteisnurkan katosten ylle rakennettiin 2015–2016 teräslasikatos.

112 Maukola et al. 2011. Projektiuutiset; Turunen ja Vehreävesa, haastattelu 24.5.2021.
113 Turunen ja Vehreävesa, haastattelu 24.5.2021.
114 Turunen ja Vehreävesa, haastattelu 24.5.2021.

Verotalo kuvattuna Sankaripuistosta vuonna 2021.

TILARATKAISUT

Verohallinnon kaikki yksiköt keskitettiin nyt Kuopiossa yhteen osoitteeseen. Tilankäytössä haettiin tehokkuutta ja muuntojoustavuutta.

Asiointi tapahtui ensimmäisessä kerroksessa, johon sijoitettiin odotusaula vuoronumerojärjestelmineen sekä asiakaspalveluhuoneita. Toiminnot liittyivät kiinteästi toisiinsa, mutta henkilökunnan taustatilat erotettiin selkeästi asiakastiloista.Asioimispisteiden turvallisuutta lisättiin lasiseinillä, jotka toisaalta erottivat virkalijan ja asiakkaan, mutta jättivät näköyhteyden ja toivat avaruutta tilaan. Verottajan konsepti edellytti tiloihin avaruutta ja läpinäkyvyyttä, joten yksittäisten huoneiden lisäksi suunniteltiin soluja, jotka erotettiin toisistaan liukulasiovilla. Asiakaspalvelutilaan B142 suunniteltiin ja rakennettiin sininen, kaareva vitriini, joka on sittemmin korvattu nykyisellä harmaalla seinäkkeellä.[115]

Letkutorniin sijoitettiin LVIS-tekniikkaa. Tornin yläosan sisätilassa on Turusen mukaan alkuperäisiä rakenteita ja pintoja tallessa. Pinnoissa on palovahtien kirjoituksia ja letkunkuivausmääriä.[116]

Ullakon pienempien vanhojen konehuoneiden tilat yhdistettiin Tulliportinkadun siiven keskelle sijoitettuun suureen IV-konehuoneeseen. Myös laajennuksen katolle rakennettiin IV-konehuone. Ullakolta poistettiin palopermanto ja lisättiin puhallusmineraalivilla.[117]

115 Maukola et al. 2011. Projektiuutiset; Turunen ja Vehreävesa, haastattelu 24.5.2021.
116 Turunen ja Vehreävesa, haastattelu 24.5.2021.
117 Turunen ja Vehreävesa, haastattelu 24.5.2021.

Näkymä B149 asioimispiste 2:sta asiakaspalvelutilaan B142. Kuvattu 2021.

RAKENNEMUUTOKSET JA -KORJAUKSET

Vanhan osan purkutöiden yhteydessä havaittiin, että vanhat tiilimuuratut seinät ja välipohjien betonipalkistot olivat hyvässä kunnossa ja säilytettävissä. Rakenteita kuitenkin puhdistettiin huomattavan laajalti sisäilman puhtauden ja uuden talotekniikan toimivuuden takia.[118]

Välipohjien vanhat rautabetoniset alalaattapalkistot säilytettiin. Betonipalkkien päälle asennettiin uudet puiset palkit sahatavarasta ja välipohjien yläpinta tehtiin kustannussyistä 18 mm vanerista (esimerkiksi betonivalun vaatima kuivumisaika olisi nostanut hintaa). Rakenteesta tuli kaikuva, mitä kompensoitiin akustoivilla kerroksilla. Esimerkiksi A-osan 3. kerroksen käytävälle lisättiin tekstiilimatto kaikumista vähentämään.[119]

C-osan 1. kerroksen lattian ja 2. kerroksen entisen palokunnan voimistelusalin lattiarakenteita ei avattu, vaan lattiat ainoastaan pinnoitettiin uudelleen. Voimistelusalin lattiassa on parketti nykyisen tekstiilimaton alla. Verottajan konseptin mukaisesti 1–2 hengen huoneiden lattiamateriaalina oli muovimatto, suuremmissa toimistotiloissa tekstiilimatto.[120]

Parvekkeiden pintalaatta ja vedenpoisto uusittiin. Ylimmän parvekkeen teräs-lasikatos lisättiin noin 2015 jälkeenpäin. [121]

118 Maukola et al. 2011. Projektiuutiset.
119 Turunen ja Vehreävesa, haastattelu 24.5.2021.
120 Turunen ja Vehreävesa, haastattelu 24.5.2021.
121 Turunen ja Vehreävesa, haastattelu 24.5.2021.

TALOTEKNIIKKA

LVI-tekniikka uusittiin kauttaaltaan. Matala huonekorkeus asetti haasteita LVI-tekniikan sovittamiseen. Maanpäällisiin kerroksiin asennettiin alakattojärjestelmä, johon integroitiin valaistus ja jonka taakse saatiin piilotettua LVIS-tekniikkaa. Toimistotilojen ikkunanpuoleisilla osilla alaslaskuja ei tehty, vaan kattoon jätettiin tilaa lämmitys- ja viilennyspaneeleille. (SKA) Patterisyvennyksiä on ilmeisesti täytetty 1990-luvulla. 2010-luvun korjauksen yhteydessä poistettiin viimeiset suuret valurautapatterit mm. voimistelusalista.[122]

Talotekniikka- ja automaatiourakat kilpailutettiin elinkaarimallillakustannuksiltaan kestävä ja muuntojoustava ratkaisua. Insinööritoimisto Granlund Oy luonnosteli kaksi vaihtoehtoa urakkakilpailutuksen pohjaksi, joista toinen perustui jäähdytyspalkki-lämmityspatteri- ja toinen säteilylämmitys-jäähdytysratkaisuun. Valintaan vaikutti urakkahinnan ohella kiinteistön käyttö- ja ylläpitokustannukset 15 vuoden laskenta-ajalle. Kilpailukykyisimmäksi todettiin Aren tarjoama Sensus-järjestelmä, ja Verotalo oli ensimmäinen perusparannuskohde, johon järjestelmä asennettiin. Järjestelmä hyödynsi muun muassa ihmisistä lähtevän lämmön. Huonekohtaista lämmitystä ja kesäisin viilennystä voitiin hallita langatonta sensoria säätämällä kattoon sijoitetun paneelin kautta.[123]

122 Turunen ja Vehreävesa, haastattelu 24.5.2021.
123 Maukola et al. 2011. Projektiuutiset.

SISÄVÄRITYS

2010-luvun peruskorjauksen värivalinnat eivät perustunut suoraan mihinkään palo- ja poliisitalon historialliseen vaiheeseen. Sisäseiniä maalattiin erilaisilla pastellisävyillä, millä pyrittiin helpottamaan tiloihin orientoitumista. Neuvotteluhuoneissa käytettiin erivärisiä helmiäismaaleja. Tiloista löytyy yhteensä viittä eri sävyistä pikapalopostikaappia, jotka sävytettiin suunnitelmissa sointumaan taustaseinän väriin. RAL-värimuunnoksen yhteydessä pikapaloposteista tuli paikoin ajateltua kirkkaamman värisiä. Sistustukseen lainattiin taideteoksia valtion taidekokoelmista.[124]

124 Turunen ja Vehreävesa, haastattelu 24.5.2021; Maukola et al. 2011. Projektiuutiset.

C164.4 Melko tyypillinen sisänäkymä. Kuvattu 2021.

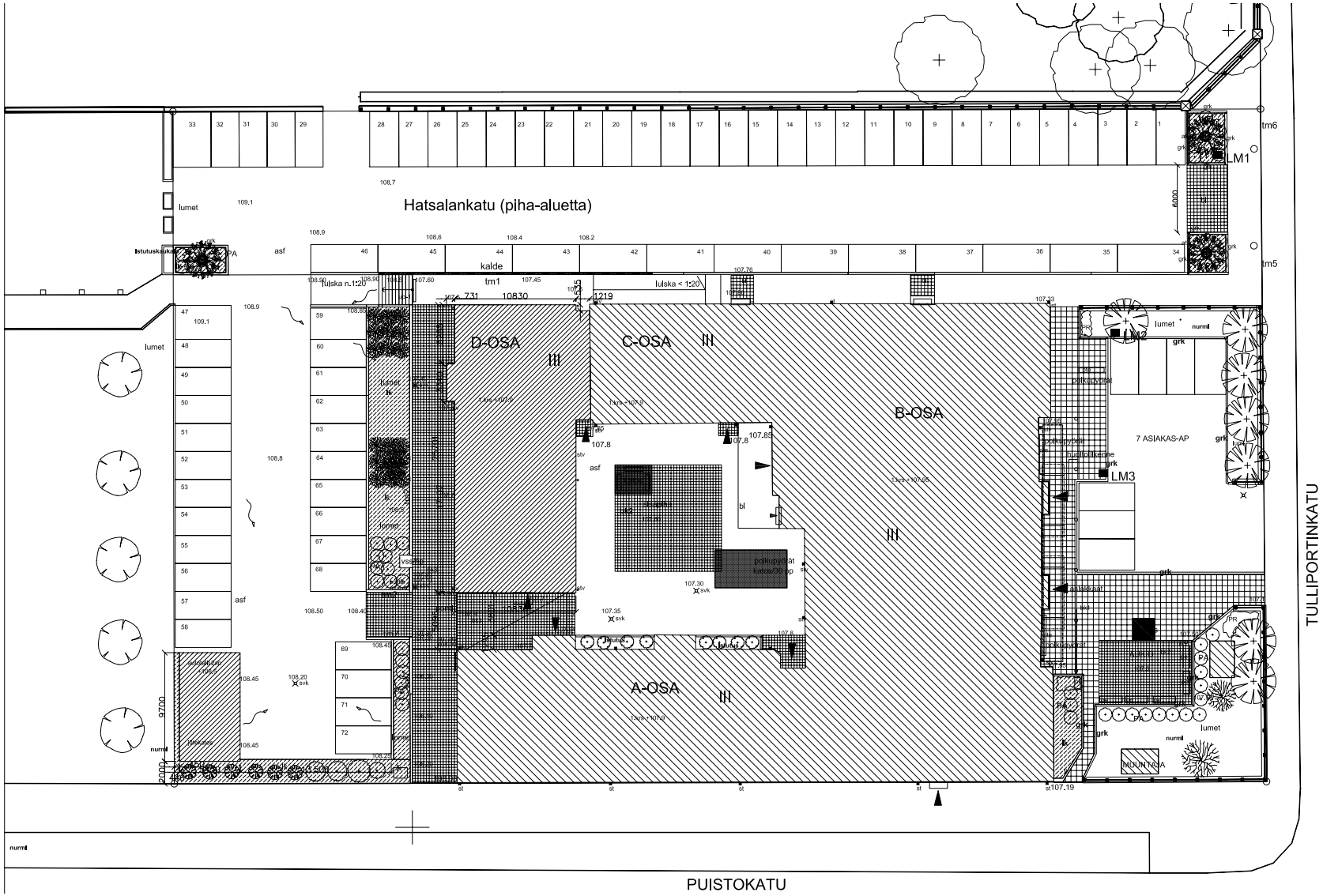

BRUTTOALA (ilman ullakoita) yhteensä 6566 b-m²
+PIHARAKENNUS 52 b-m²
+PUTKIKANAALIT 154 b-m2

KERROSALA 5020 k-m²
+PIHARAKENNUS 52 k-m²

TILAVUUS 21 465 m³

AUTOPAIKAT
72 ap
2 ap autotallissa
7ap asiakas

VARUSTEET

ai=	aita
si=	syöksytorvi
stv=	syöksytorvi, viemäröity
LT=	lipputanko
pe=	penkki
rk=	roska-astia
pl=	postilaatikko
pt=	polkupyörateline
patsas=	varaus taldeteokselle

PÄÄLLYSTEET

asf=	asfaltti
bk=	betonikivi
brk=	betonireunakivi
bl=	betonilaatta
grk=	graniittireunakivi
tm=	tukimuuri
lk=	luonnonkivialue
tm5, 6=	kuten viereinen hautausmaan tukimuuri h~400 mm

KASVIT

nurml =	nurmialue
PR=	perennaryhmä

PENSAAT

PA=	puna-aronia
KK=	korallikanukka

PUUT

LE=	lehmus, h>=2,5 m, suojaus metallikehikolla rak.sel. muk.

ASEMAPIIRUSTUS 2012, Qvim Arkkitehdit Oy. (BEM)

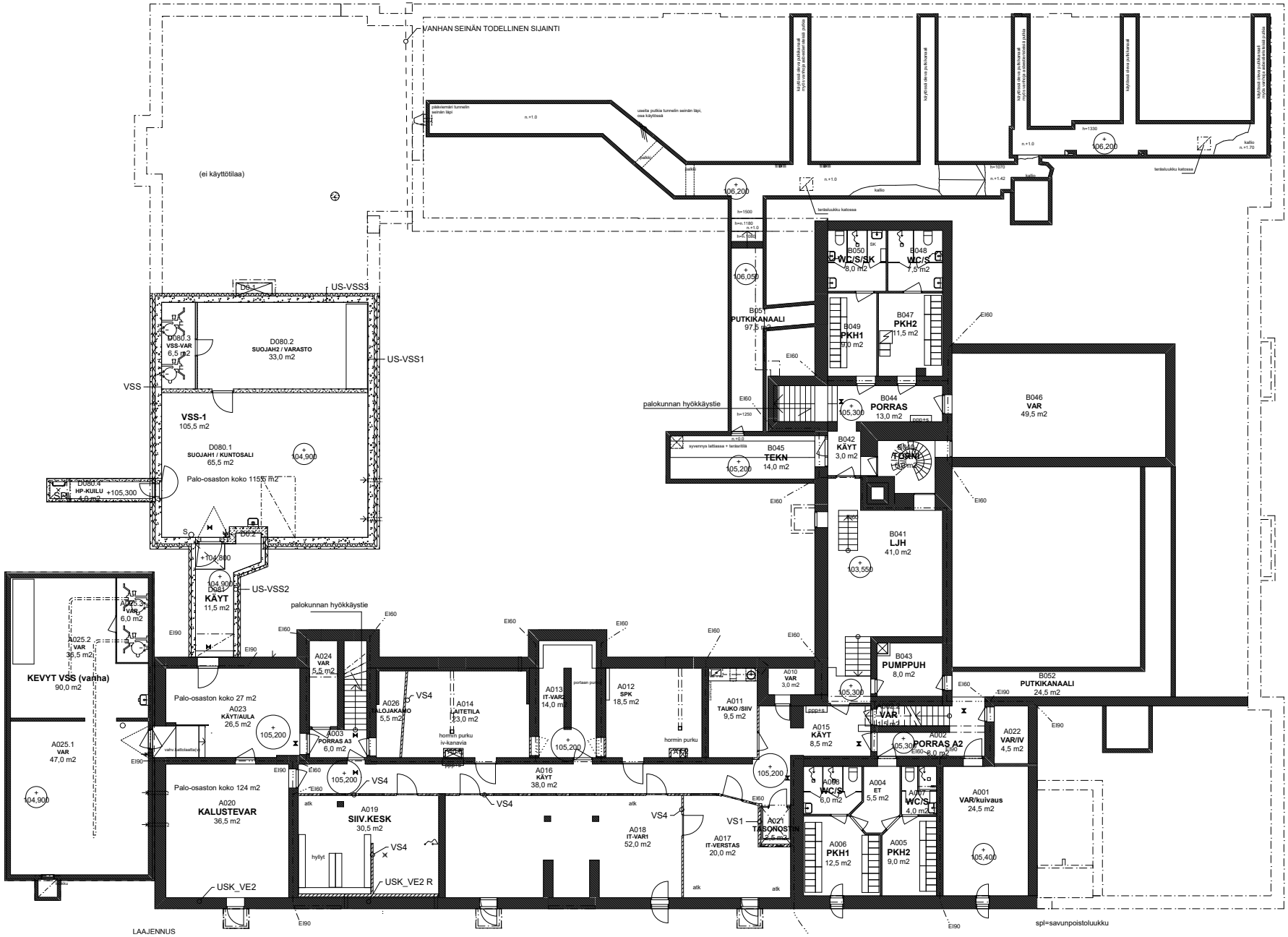

POHJAPIIRUSTUS KELLARI 2016, Qvim Arkkitehdit Oy. (BEM)

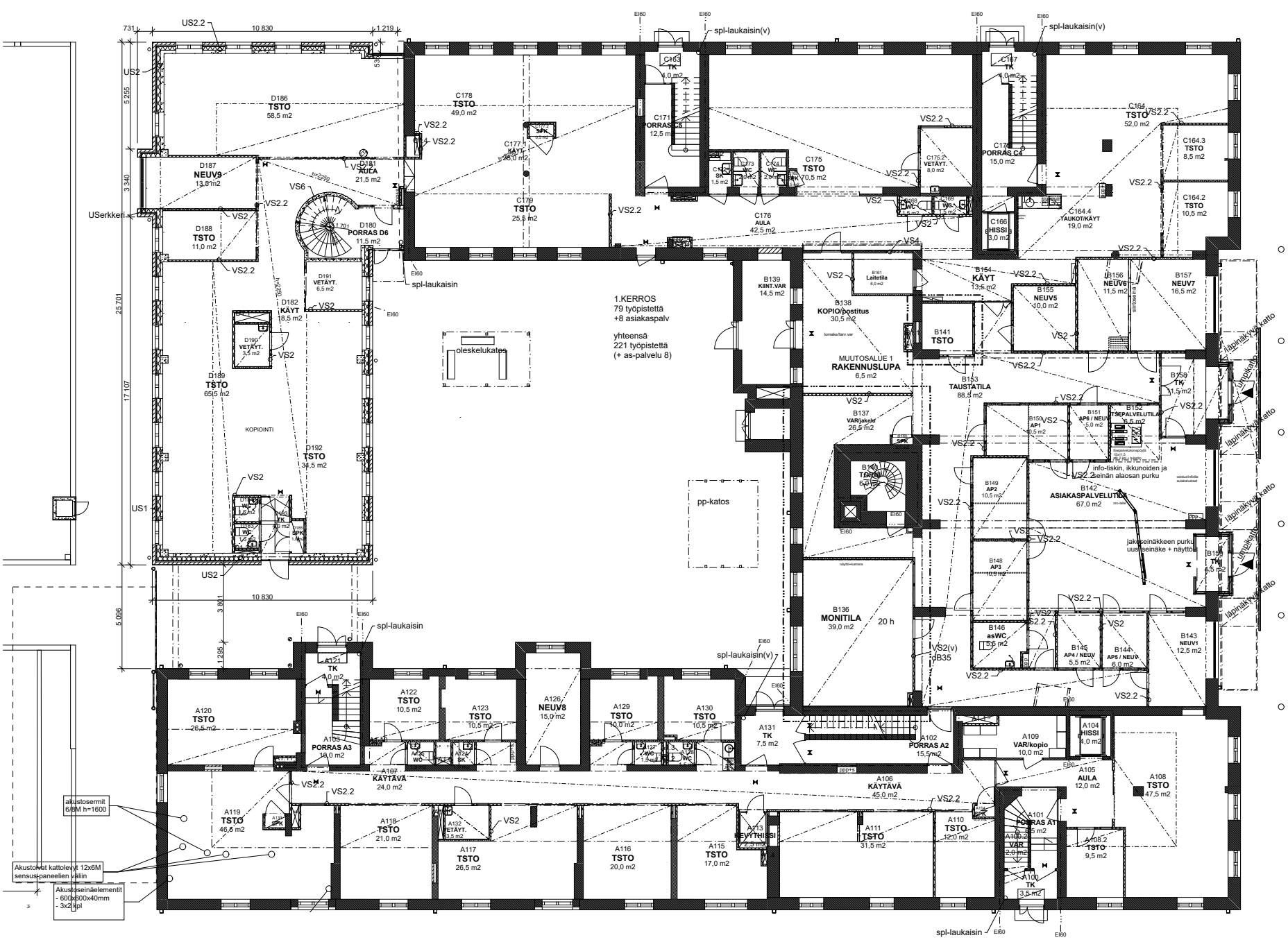

POHJAPIIRUSTUS 1. KRS 2016, Qvim Arkkitehdit Oy. (BEM)

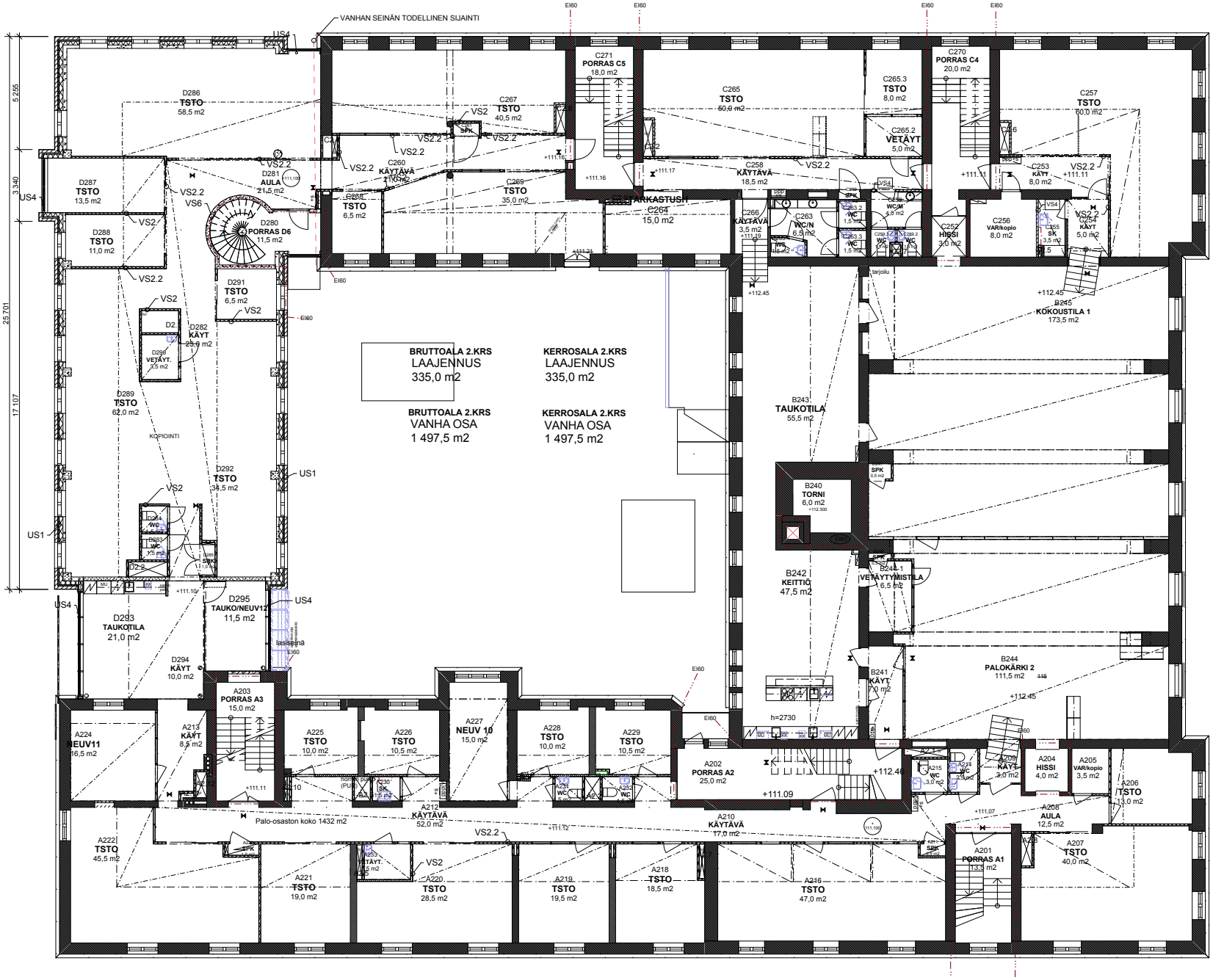

POHJAPIIRUSTUS 2. KRS 2016, Qvim Arkkitehdit Oy. (BEM)

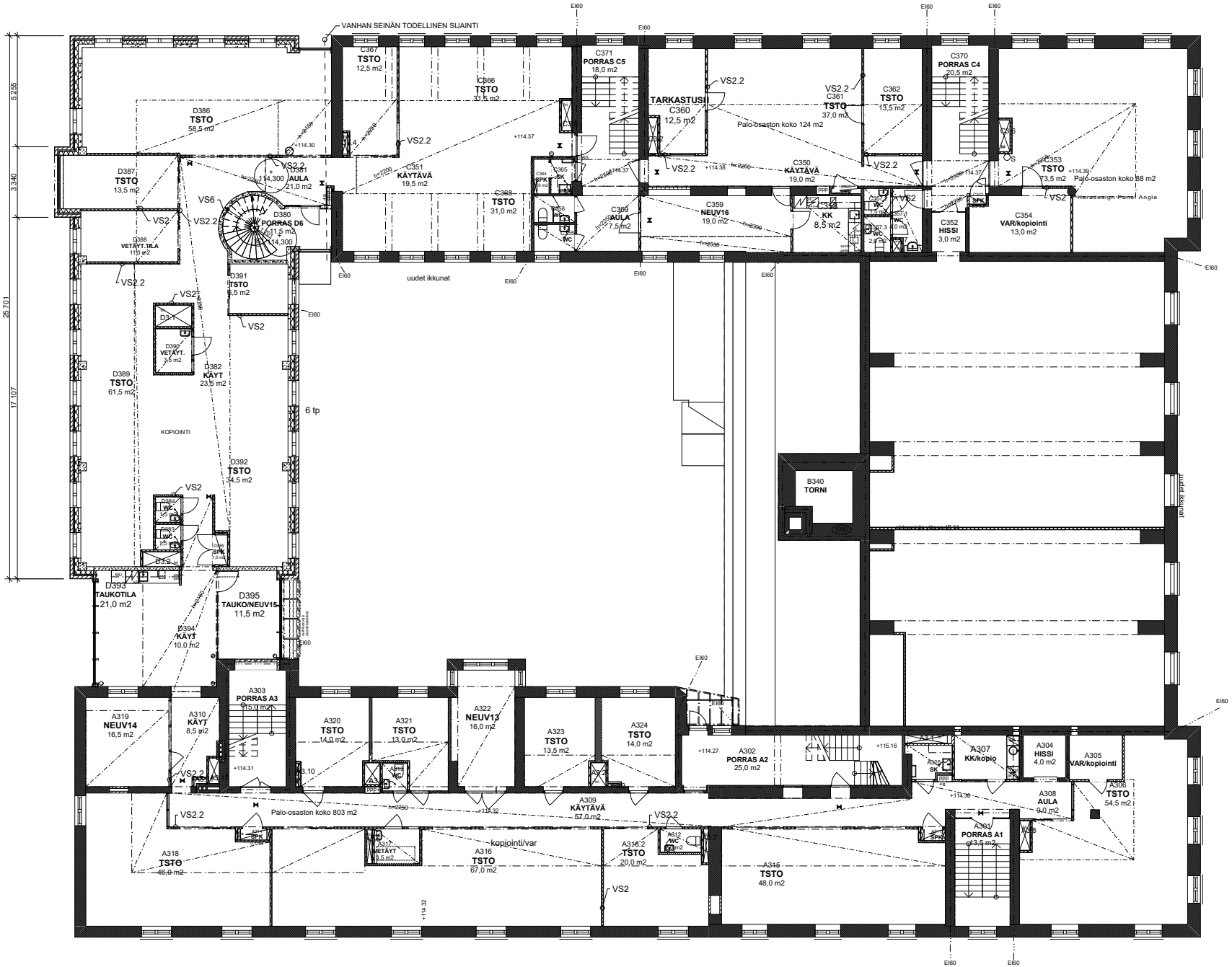

POHJAPIIRUSTUS 3. KRS 2016, Qvim Arkkitehdit Oy. (BEM)

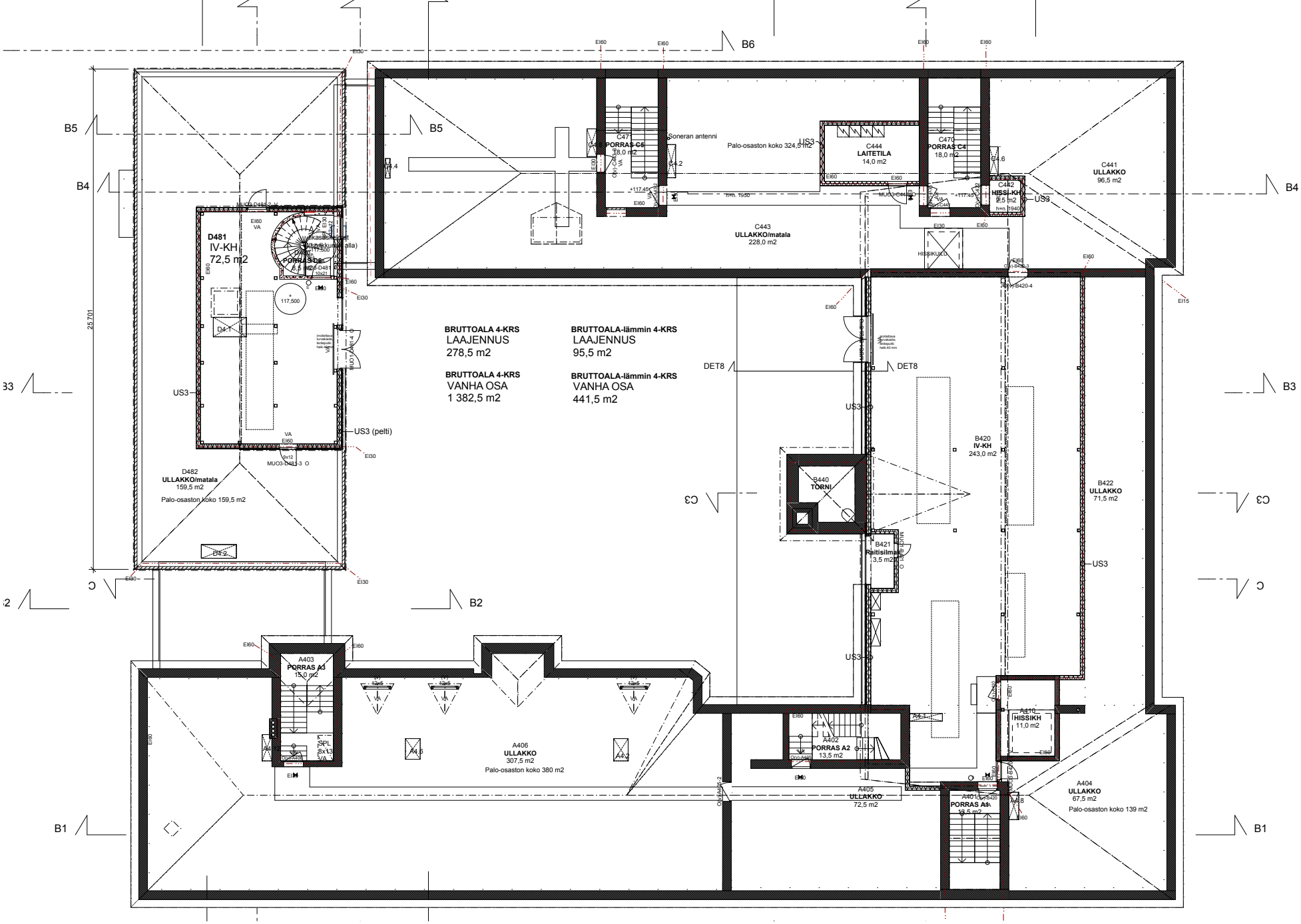

POHJAPIIRUSTUS ULLAKKO 2011, Qvim Arkkitehdit Oy. (BEM)

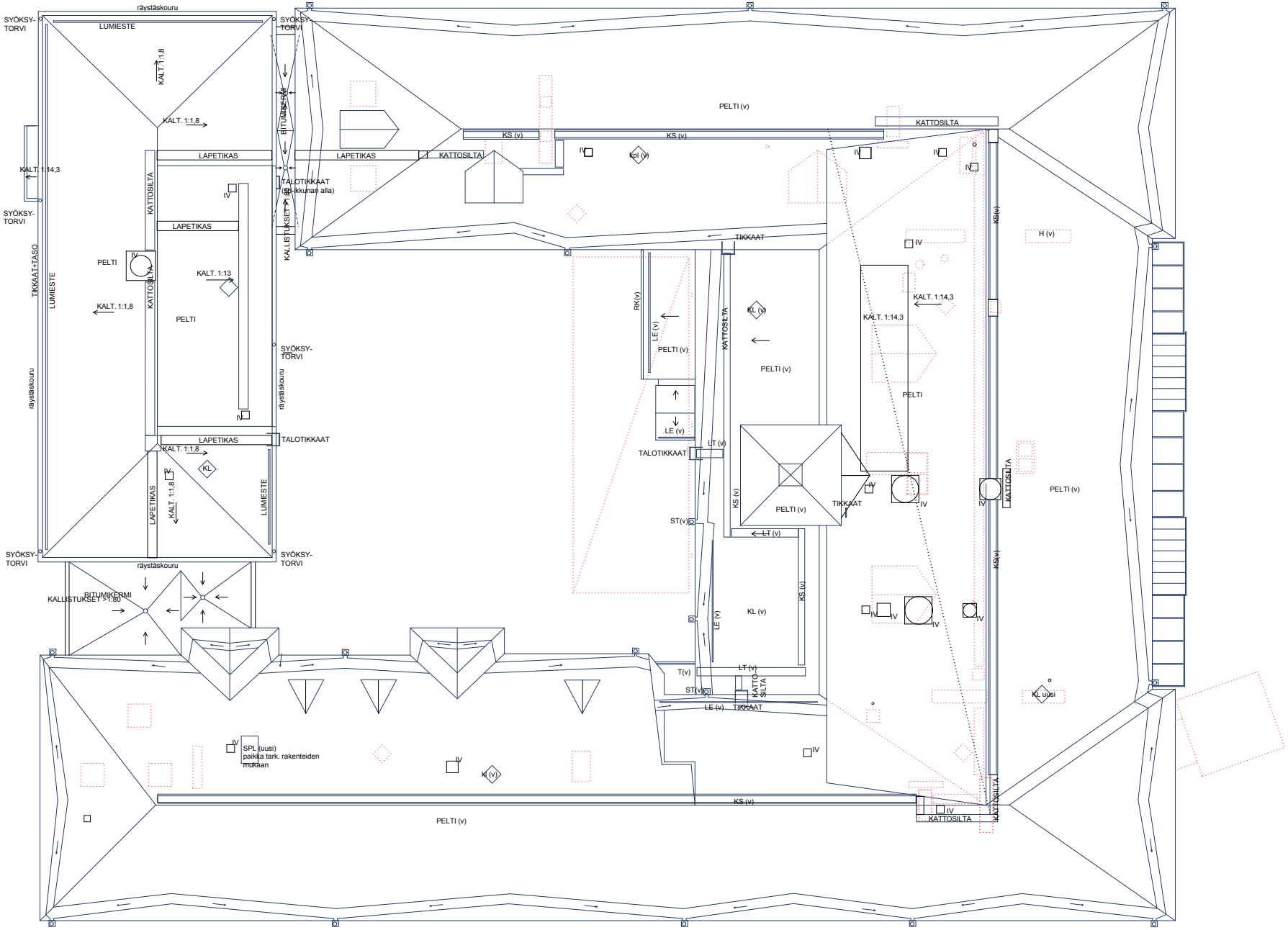

KATTOKUVA 2011, Qvim Arkkitehdit Oy. (BEM)

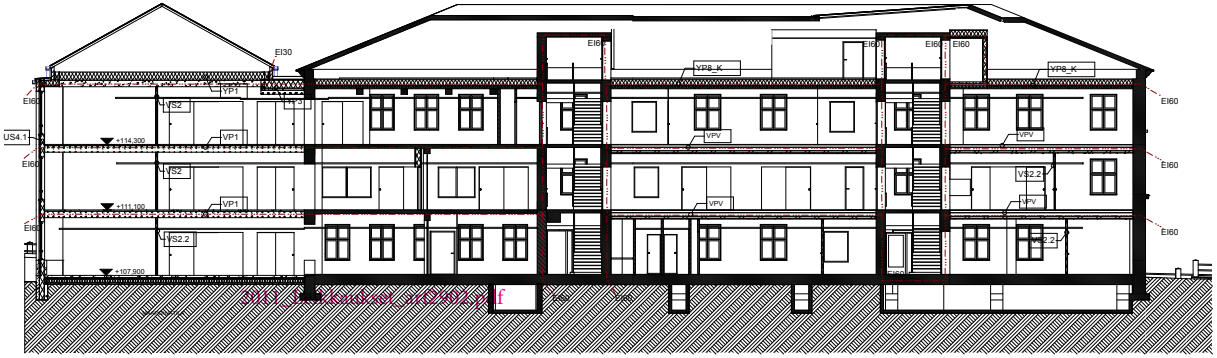

LEIKKAUS B4 Qvim Arkkitehdit Oy, 2011. (BEM)

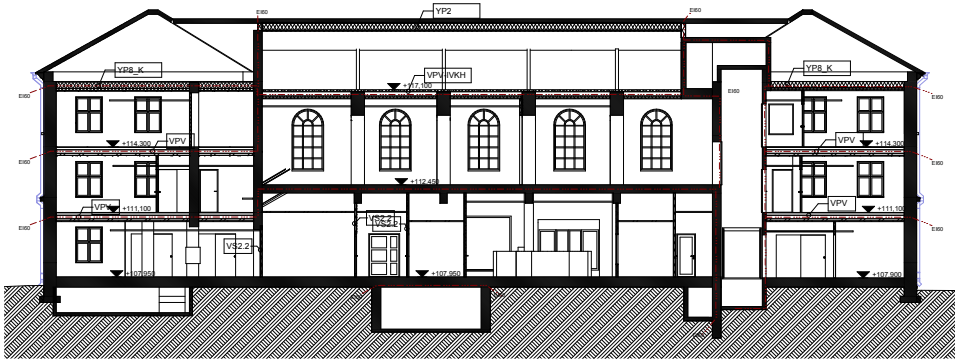

LEIKKAUS A5 Qvim Arkkitehdit Oy, 2011. (BEM)

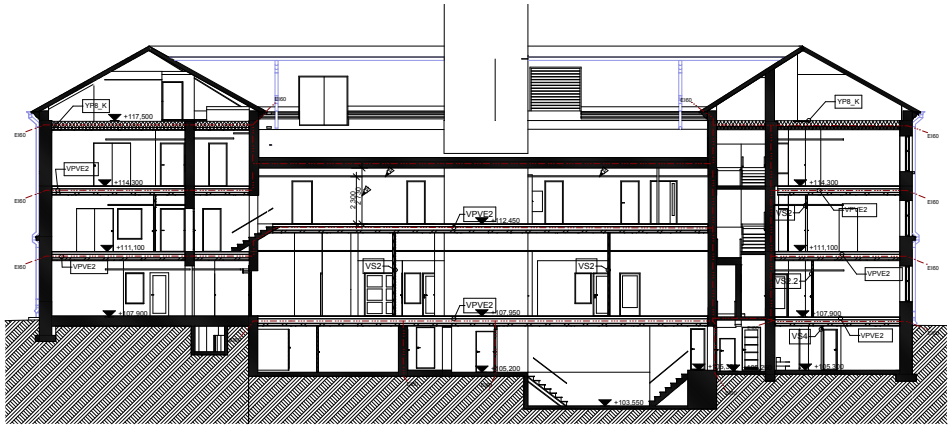

LEIKKAUS A3 Qvim Arkkitehdit Oy, 2011. (BEM)

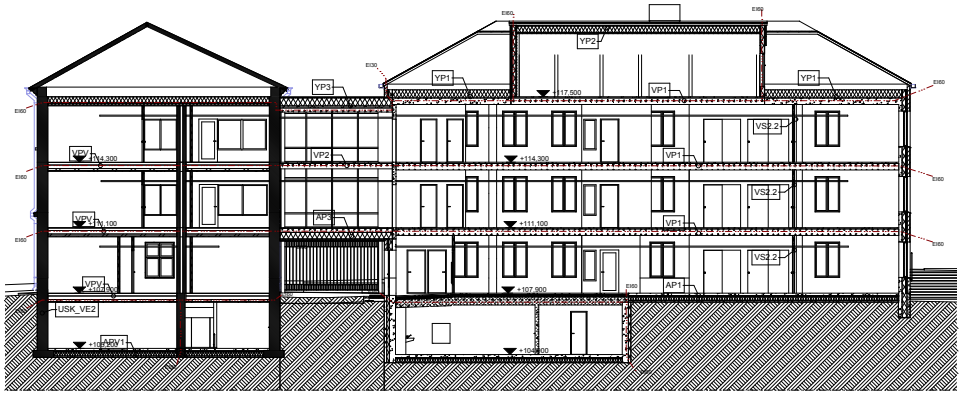

LEIKKAUS D2 Qvim Arkkitehdit Oy, 2011. (BEM)

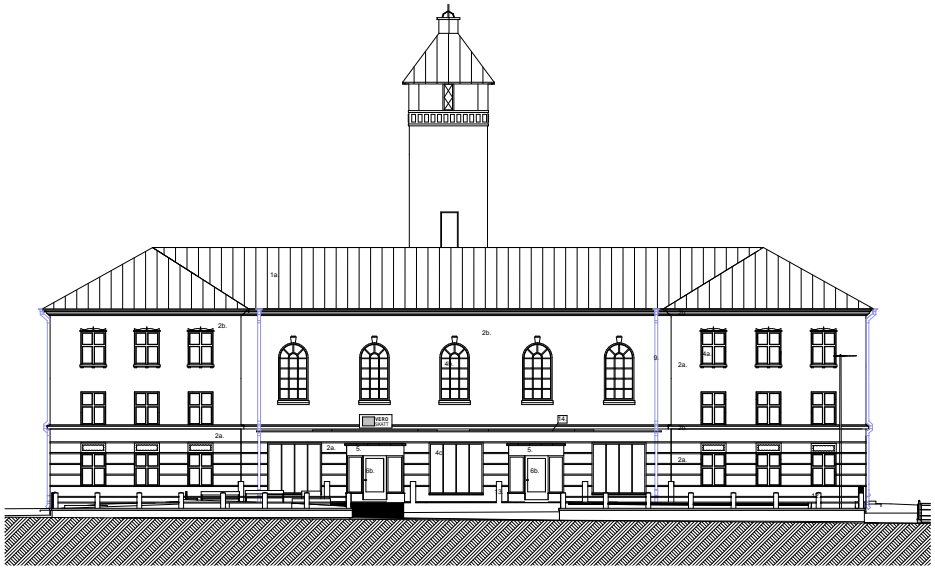

KATUJULKISIVU ETELÄÄN 2011, Qvim Arkkitehdit Oy. (BEM)

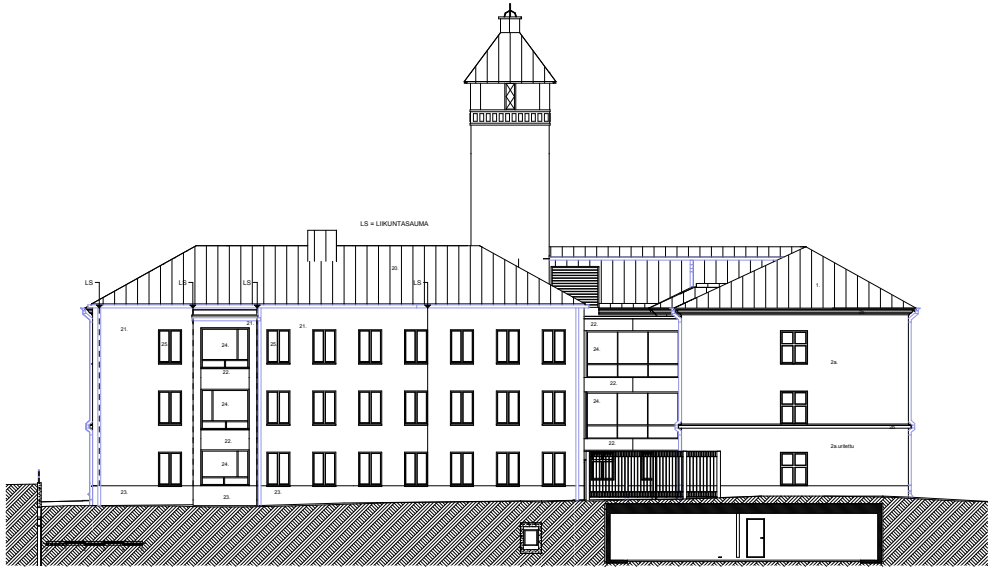

KATUJULKISIVU POHJOISEEN 2011, Qvim Arkkitehdit Oy. (BEM)

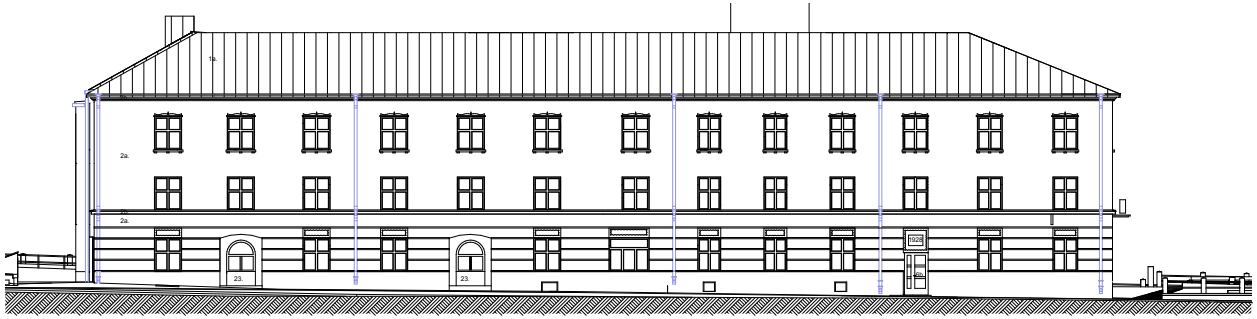

KATUJULKISIVU LÄNTEEN 2011, Qvim Arkkitehdit Oy. (BEM)

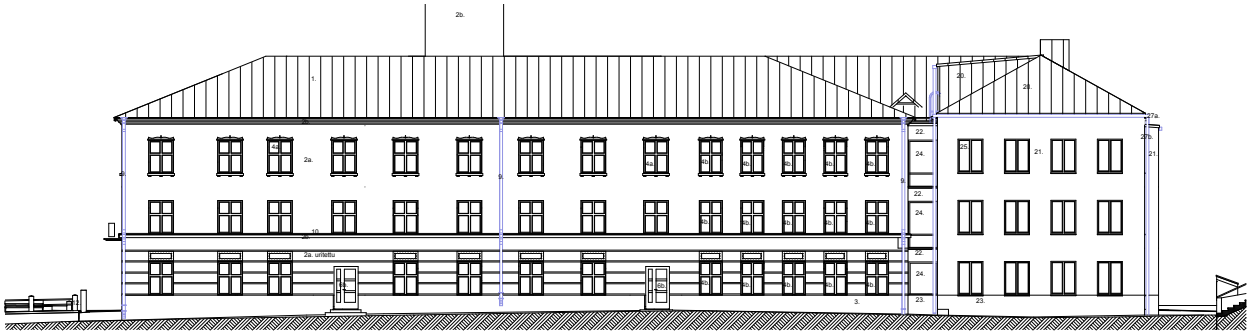

KATUJULKISIVU ITÄÄN 2011, Qvim Arkkitehdit Oy. (BEM)

JULKISIVUMATERIAALIT JA VÄRIT- LAAJENNUS (D-OSA JA A-OSAN UUDET RAKENTEET)

20.	katto:	konesaumattu pelti, tumma punainen, sävy Tikkurila 0384 Raudanpuna (entinen väri Teknos 78 katon pellitykset vesikatolla, tumma punainen
21.	julkisivu 1:	rapattu tiili, kalkkimaalaus (11.1.10 / PV), sävy Facade 4866 vaalea
22.	julkisivu2:	merialuminii, tausta musta julkisivuvaneri
23.	sokkeli:	graniittikivi, harmaa
24.	metalli-ikkunat:	lasit harmaa auringonsuojalasi, itsepuhdistuva lasilistat alumiini peitelistat alumiini vesipellit alumiinia, luonnonväri
25.	MSE-ikkunat:	ulkopinta alumiini, luonnonväri peitelistat alumiini, luonnonväri vesipellit alumiinia, luonnonväri
26.	metalliovet:	maalattu, RAL 3004 purppura
27a.	syöksytorvet:	alumiinia, luonnonväri
27b.	vesikourut:	alumiinia, luonnonväri
28.	metalliportti:	alumiiniprofiilia, luonnonväri
29.	lasikatos:	runko alumiiniprofiili, valokate 10 mm karkaistu lasi tai polykarbonaattilevy
30.	IV-säleikkö	alumiinisäle, luonnonväri
31.	IV-kh:n metalliovet	alumiini, luonnonväri

JULKISIVUMATERIAALIT JA VÄRIT- VANHA OSA (ABC-OSAT)

1. katto: konesaumattu pelti, tumma punainen, entinen sävy Teknos ulkomaalit 7841,
huoltokäsittely, sävy Tikkurila 0384 Raudanpuna
katon pellitykset, tumma punainen

1b. katto: konesaumattu pelti, uusi, sävy kuten vanha

2a. julkisivut: uusi kolmikerrosrappaus (entinen maali Kenitex),
kalkkimaalaus, värisävy Fasade 4862, tumma rosa,
väri tarkastetaan paikalla n. 1 m2 mallin mukaan

2b. julkisivut: vaaleat koristeosat
uusi kolmikerrosrappaus (entinen maali Kenitex),
kalkkimaalaus, värisävy Fasade 4980, helmenharmaa

2c. julkisivut, IV-kh, uusi pinta konesaumattupelti rak.selostuksen mukaisesti,
sävy Tikkurila 0384 Raudanpuna

3. entinen sokkeli: graniittikivi, harmaa

4a. entiset puu-alumiini-ikkunat, sävy maalarin valkoinen

4b. uudet puu-alumiini-ikkunat: polttomaalattu, maalarin valkoinen RAL 1013

4c. uudet metalli-ikkunat: polttomaalattu, maalarin valkoinen RAL 1013

5. entiset tuulikaappirakenteet: polttomaalattu alumiini, ent sävy tumman ruskea,
uusi RAL 7012 basaltinharmaa, huoltokäs. 413

6a. entinen metalli-ovi, ent. sävy tumman ruskea, uusi RAL 3004 tumma punainen (purppura)

6b. uusimetalli-ovi , sävy RAL 3004 tumma punainen (purppura)

7. entiset parvekekaiteet, huoltomaalaus RAL 3004 purppura

9. entiset syöksytorvet: huoltomaalaus taustaseinän väriseksi

10. vesipellit: huoltomaalaus, Tikkurila 0516 keskiharmaa / RAL 7040

11. entinen lippakatos: sinkityt teräsosat, entinen pinta
valokate, pesu

12. etupihan betonitukimuuri: huoltokorjaus, käsittely rak.selostuksen mukaisesti
pinta betonin värinen, sävy tarkistetaan mallin mukaisesti
terästangot, huoltomaalaus, vöri 0516 Keskiharmaa
(Tikkurilan peltikattomaalikartta)

13. etupihan kivipyiväät: harmaa graniitti, valaisin sähkösuunn. mukaisesti

14. katosrakenne, metalliputki, sävy RAL 7012 basaltinharmaa
- valokate, karkaistu lasi 12 mm
- umpiosan kate konesaumattua peltiä, Tikkurila 0384
- umpiosan alapinta lämpökäsiteltyä puuta, Raudanpuna, kuultokäsitelty

PIHAJULKISIVU ETELÄÄN 2012, Qvim Arkkitehdit Oy. (BEM)

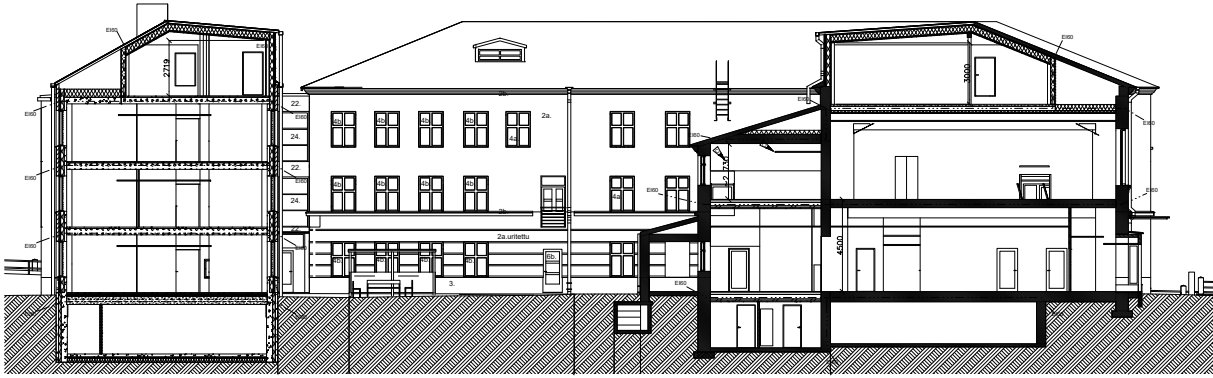

PIHAJULKISIVU LÄNTEEN 2012, Qvim Arkkitehdit Oy. (BEM)

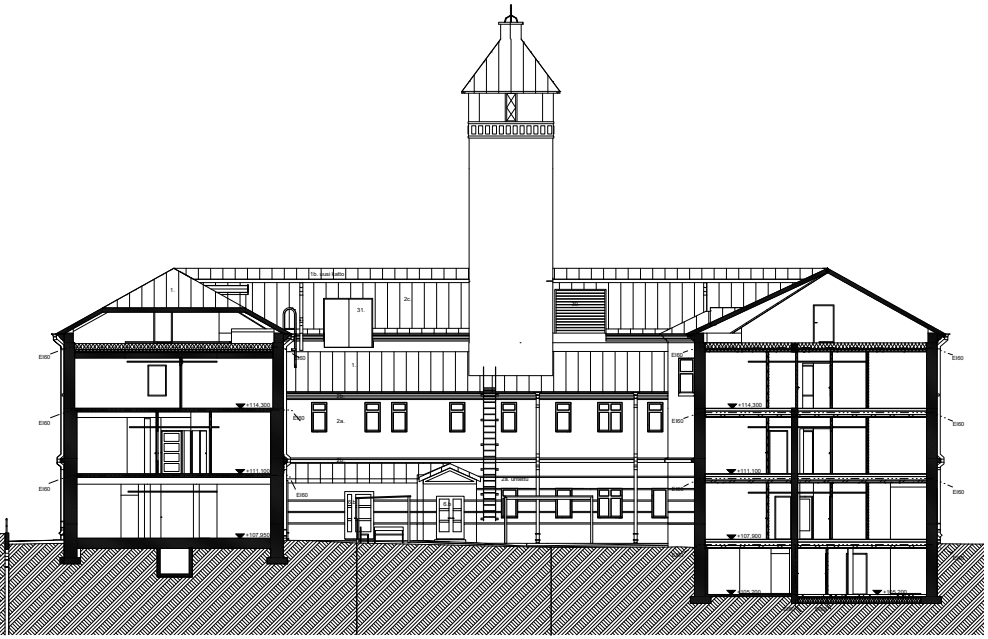

PIHAJULKISIVU POHJOISEEN 2012, Qvim Arkkitehdit Oy. (BEM)

PIHAJULKISIVU ITÄÄN 2012, Qvim Arkkitehdit Oy. (BEM)

VEROTALON VANHOJA OVIA JA IKKUNOITA

Palo- ja poliisitalon 1920- ja 1950-lukujen ovet ja ikkunat olivat pääosin puurakenteisia. Palo-ovet olivat peltipäällysteisiä ja sellien ikkunoissa oli kalterit.

Ovia ja ikkunoita on muokattu ja uusittu eri korjausten yhteydessä. 1990-luvulla valtaosa ovista ja ikkunoista uusittiin, ja 2010-luvulla lähes kaikki loput vaihdettiin uusiin. Nykyisillä ulkoseinillä ei ole yhtään alkuperäistä ovea tai ikkunaa, mutta muutamia on säilynyt joko paikoillaan tai muualle vietynä.

Vanhoista ikkunoista on säilynyt kaksi pientä ikkunaa. Ne jätettiin 1990-luvulla rakennetun Postin tuulikaapin sisäpuolelle. Ikkunat vaikuttavat heloituksineen ja uuden vesipellin alla olevine kuparivesipelteineen alkuperäisiltä 1920-luvun ikkunoilta.

Vanhoja sisäovia on jätetty ilmeisesti alkuperäisille paikoilleen 1. kerroksessa portaan A1 komeroon ja kellarissa pariin huoneseen. Ovet on maalattu sinisiksi 2010-luvun peruskorjauksessa. 2010-luvun saneerauksen yhteydessä muutama väliovi myös otettiin talteen purkamisen tieltä ja siirrettiin eri rakennukseen.

Siirrettyjen ovien korjauksen yhteydessä havaittiin seuraavaa: ovet vaikuttavat puusepän tekemiltä, ja materiaalina on todennäköisesti havupuu. Kaikissa puuväliovissa oli pohjalla ohut tasoitekerros, joka ei kestä kosteutta. Asia havaittiin, kun ovea säilytettiin lämmittämättömässä ulkovarastossa useita vuosia, jonka aikana tasoite irtosi puualustastaan isoina paloina, mikä toisaalta helpotti korjausta. Pohjalla ollut tasoitekerros oli 0,5-2mm paksu. Tasoitekerroksen päällä oli useita erivärisiä maalikerroksia eri aikakausilta. Väreinä päältäpäin lueteltuna maalarin valkoinen, kellertävä valkoinen, mintun vihreä, hennosti kellertävä valkoinen sekä joissakin ovissa oli myös ruskea kerros tai tumman vihreä kerros.[125]

Kuvissa 1-3 esitettyjä väliovia oli käytössä Palokärjessä 2010 peruskorjaus- ja laajennushankkeeseen asti etenkin A- ja C-siivessä toimistohuoneiden ovina sekä teknisten tilojen ovina.

Kuvassa 1 on vanhoista maaleista ja pohjatasoitteesta puhdistettu verotalon vanha puupeiliovilehti. Kuvissa 2 ja 3 on entisöityjä väliovia, joista on poistettu kaikki vanhat maali- ja tasoitekerrokset. Kaikki karmit ovat uustuotantoa.

Kuvissa 4 ja 5 on esitetty entinen asuinhuoneiston ovi, joka on purettu A2-porrashuoneesta 2. tai 3. krs:sta. Samassa porrashuoneessa oli käytössä useampiakin vastaavia ovia ennen 2010 saneerausta. Ovesta on poistettu postiluukku, joka sijaitsi ovikellon ja lukkorungon välisellä alueella. Ovikello on alkuperäinen ja toimiva. Kuvissa näkyvät pienet alaikkunat on otettu käyttöön vasta entisöinnissä. Ennen entisöintiä alaikkuna-aukoissa ei ollut lasia, vaan aukkojen edessä oli puiset peitelevyt molemmin puolin ovilevyä. Kaikki ovilasit on uusittu entisöinnin aikana, karmit ovat uustuotantoa.

125 Sähköposti 6.2.2021, Heikki Turunen

A100 Tuulikaapissa säilytetty portaanaluskomeron ovi vaikuttaa olevan 1920-luvulta. Väritys on 2010-luvulta.

Kuva 1. Kuvaaja Heikki Turunen.

Kuva 2. Kuvaaja Heikki Turunen.

Kuva 4. Kuvaaja Heikki Turunen.

Kuva 5. Kuvaaja Heikki Turunen.

A010 Varastonovi kellarissa on mahdollisesti 1950-luvulta.

B139 Ikkuna entisessä Postin tuulikaapissa on todennäköisesti 1920-luvulta.

4. NYKYTILANNE JA ARKKITEHTUURI

Tulliportinkadun puoleista etupihaa 2021.

Tontin luoteiskulman autotalli, takana Kela.

4.1 SIJAINTI, TONTTIJÄRJESTELYT JA YMPÄRISTÖ

Entinen palo- ja poliisitalo, nykyinen verotalo sijaitsee Kuopion keskustassa näkyvällä paikalla vilkkaasti liikennöidyn, Verotalon kohdalla viisikaistaisen Puistokadun ja Tulliportinkadun risteyksen koillispuolella. Kaupungintalolle ja torille johtava Tulliportinkatu on historiallinen kaupunkiintuloreitti ja nykyäänkin keskeinen julkisen liikenteen reitti. Itäpuoleltaan tontti rajautuu Hatsalankadun rännikujaan ja Sankaripuistoon. Hatsalankatua on tällä kohtaa levennetty autopaikoitusta varten.

Maaston korkeusero on voimassa olevan asemakaavan alueella 8 m. Vuodelta 1979 peräisin olevan asemakaavan alue käsittää myös Sankaripuiston. Verotalon tontilla korkeuserot ovat pienempiä, tosin tonttia jouduttiin tasoittamaan 1920-luvulla kalliota louhimalla silloisen palo- ja poliisitalon tieltä. Pihaa pengerrettiin 2010-luvun korjauksen ja laajennuksen yhteydessä rakennuksen pohjoispuolelta.

Tulliportinkadun puolella verotalo on rakennettu katulinjasta kauemmas, oletettavasti jotta pihalle saatiin liikkumatilaa palolaitoksen ajoneuvoille. Pihan kivipilariaitaus näkyy vanhoissa valokuvissa 1930-luvun alkupuoliskolta lähtien ja se lienee alkuperäinen.

Nykyisin etupihalla on muutaman autopaikan ohella istutusaltaita ja puita ja kuvanveistäjä Pauno Pohjolaisen veistos *Keko* vuodelta 2014. Jakelumuuntamon katos vuodelta 1988 sijaitsee pihan länsilaidalla. Tontin lounaiskulmalla on metalliovin katettu sisäänkäynti käytöstä poistettuun ja pohjavedellä täyttyneeseen väestönsuojatilaan.

Puistokadun julksivu on rakennettu tiukasti kiinni jalkakäytävän reunaan. Palo- ja poliisitalon valmistuessa 1929 Puistokatu ei vielä ollut läpiajettava. Nykyisin Puistokadun puurivit kadun molemmin puolin sekä Sankaripuiston ja kasarmialueen runsas vanha puusto tuovat urbaaniin ympäristöön vehreyttä.

Tontin pohjoislaidalla, Verotalon ja Kelan välissä on autopaikoitusta ja autotalli 2010-luvulta. Kulku 2010-luvun laajennuksen yhteydessä muodostuneelle sisäpihalle on rajattu portilla. Sisäpihalla on oleskelu- ja pyöräkatokset.

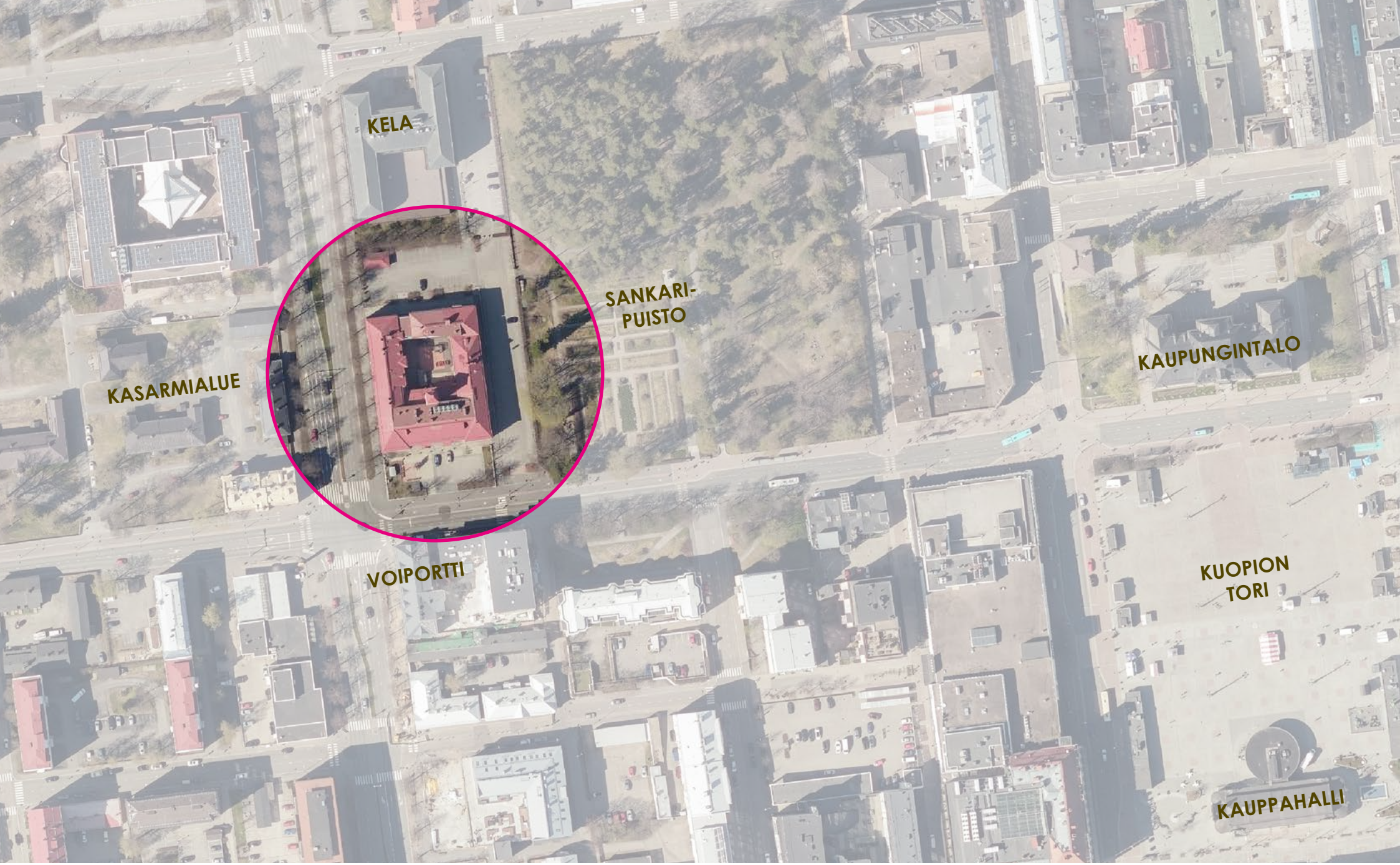

Ortokuva vuodelta 2020. Kuvaa on haalennettu. Verotalo on ympyröity punaisella ja lähikohteita merkitty tekstillä. (Kuopion karttapalvelu)

RÄNNIKATUVERKOSTO (RKY 2009)

Verotalo sijaitsee Kuopion rännikatuverkoston (RKY-kohde, valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö) laitamilla, vaikkakin Hatsalankatu on tällä kohtaa tavanomaisia rännikatuja leveämpi autopaikoituksen takia. Kuopion rännikatuverkko on 1770-luvulta alkaen läänin pääkaupungin asemakaavaan sisällytetty paloturvallisuutta lisäävä palokujaverkosto. Yhtä kattavaa, kahden erilevyisen kadun hierarkiaa ei ole säilynyt muissa kaupungeissa samassa laajuudessa. Rännikatujen alkuperäinen linjaus ja leveys, noin 7,2 metriä, on pääosin säilynyt. Kolmessa kaavoitusvaiheessa 1775, 1869 ja 1903 syntyneen rännikatuverkon alue on rajattu 1770- ja 1860-luvulla kaavoitettuun alueeseen rakennuskannan säilymisen perusteella.[126]

VOIPORTTI

Verotalon eteläpuolella sijaitsee Voiporttina tunnettu rakennus, joka valmistui 1927. Kivitalon vanhan osan on piirtänyt rakennusmestari Hannes Väänänen. Rakennus tuli aluksi Kuopion autokeskuksen käyttöön. Vuonna 1930 se siirtyi Kuopion karjanmyyntiosuuskunnalle toimien lihanjalostuslaitoksena aina 1950-luvulle saakka.[127]

KELA

Verotalon viereisellä tontilla pohjoispuolella sijaitsee arkkitehti Aarne Ehojoen suunnittelema punatiilinen 1985 valmistunut Kansaneläkelaitoksen Kuopion toimitalo, joka Verotalon ja Voiportin ohella kuuluu Kuopion 2008 kulttuuriympäristöstrategiassa määriteltyyn alueeseen 13, Entinen paloasema ympäristöineen.[128]

SANKARIPUISTO (RKY 2009)

Verotalon itäpuolella sijaitseva Sankaripuisto on Kuopion kaupungin vanhin säilynyt hautausmaa ja valtakunnallisesti merkittävä kulttuurihistoriallinen kohde (RKY-kohde Kuopion Iso hautausmaa). Sinne on haudattu kaupunkilaisia vuodesta 1811 lähtien 1800-luvun loppupuolelle saakka, sekä talvi- ja jatkosodan sankarivainajat. Vanha hautausmaa rajattiin 1920-luvun lopulla, palo- ja poliisitalon rakentamisen aikoihin, nykyiseen kokoonsa. Puistossa on vielä jäljellä vanhoja hautoja takorautaisine aitauksineen ja risteineen, jotka luovat ajallista syvyyttä puistolle mäntymetsineen ja sankarimuistomerkkeineen.[129]

KASARMIALUE (RKY 2009)

Puistokadun toisella länsipuolella sijaitsee Kuopion vanha kasarmialue (RKY-kohde). Kasarmialue on valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä. Alueella on säilynyt Tarkk'ampujapataljoonan aikaisia puurakennuksia 1880-luvun alusta sekä Venäjän armeijan rakennuttamia tiilirakennuksia 1910-luvulta. Kasarmien sotilaskäyttö päättyi 1964 ja alue siirtyi valtiolta lähes kokonaan kaupungille 1972. Rakennuksia on muutettu kaupungin virastojen toimitiloiksi sekä kansalaisopiston käyttöön. Alueelle valmistui kutsukilpailun tuloksena Arkkitehtuuritoimisto Kouvo & Partasen suunnittelema Kuopion oikeus- ja poliisitalo vuonna 1992[130]. Vehreät piha-alueet ja kaupunkilaisille avattu Kasarmipuisto luovat alueelle puistomaisen ilmeen.[131]

126 Museovirasto 2009, RKY-kohde *Kuopion rännikatuverkko.*
127 Kuopion kulttuuriympäristö – Strategia ja hoito-ohjeet 2008, s. 50–51.
128 Kuopion kulttuuriympäristö – Strategia ja hoito-ohjeet 2008, s. 50.
129 Kuopion kulttuuriympäristö – Strategia ja hoito-ohjeet 2008, s. 53–54.
130 Kuopion kulttuuriympäristö – Strategia ja hoito-ohjeet 2008, s. 58–60.
131 Museovirasto 2009, RKY-kohde *Kuopion kasarmialue.*

Verotalo kuvattuna Tulliportinkadulta itään 2021. Vasemmalla kasarmirakennus, oikealla Voiportti.

Verotalo ja oikealla Kela sankaripuistosta kuvattuna 2021.

Verotalon uudeksi väriksi on valittu ympäristöön sointuva lempeä vaaleanpunainen. Oikealla Voiportti.

Verotalo 2021 Sankaripuistosta, oikealla Kelan rakennus.

KATUJULKISIVUT

Verotalon katujulkisivujen alkuperäinen ilme 1920- ja 1950-luvulta on säilynyt suhteellisen hyvin joistain muutoksista huolimatta.

Kaksi- ja kolmikerroksisen rakennuksen massoitteluun ei ole puututtu 2010-luvun laajennusta lukuunottamatta. Laajennuson sijoitettu rakennuksen taakse koillispuolelle ja se erottuu vanhoista osista teräslasiseinäkkeillä sekä materiaalien ja detaljiensa puolesta. Letkunkuivaustorni on säilynyt myös ulkoasultaan hyvin ja on olennainen osa entistä palo- ja poliisitaloa niin kaupunkikuvallisesti, arkkitehtonisesti kuin kohteen käyttöhistorian kannalta.

Vesikaton varusteita ja laitteita on vuosien saatossa muutettu, mutta suhteellisen loiva aumattu kattomuoto on säilynyt etenkin katujulkisivujen puolella. Vesikatteena on 1920-luvulta lähtien ollut saumattu peltikate.

Rakennuksen julkisivumateriaalit on säilytetty ikkunoita ja ovia lukuunottamatta. Sokkelit on verhoiltu harmaalla graniitilla ja seinäpinnat rapattu. Julkisivujen koristereliefit ja -listat sekä 1. kerroksen viivarustikointi on niinikään säilytetty.

Julksivuväritystä on muutettu ainakin kolmeen otteeseen. 1960-luvulla ulkoseinät maalattiin keltaiseksi, 1980-luvulla hiekanruskeaksi ja 2010-luvulla vaaleanpunaisiksi. Nykyisellään räystäskorniisi, vaakalista ja aukkojen ylä- ja alapuolilla olevat koristeaiheet ovat vaaleanharmaita. Alkuperäisestä julkisivuväristä ei ole tietoa, mutta 1930-luvun alun mustavalkokuvan (s. 35) perusteella seinäpinnat olivat sokkelia vaaleammat, kun taas ulko-ovet ja ikkunat olivat suhteellisen tummia.

Katujulkisivujen ikkunat on kauttaaltaan uusittu, mutta aukkojen paikat ja koot on valtaosin säilytetty. Hatsalankadun itäjulkisivun entisten sellien ikkuna-aukkoja on suurennettu 2011 saman kokoisiksi kuin muut ikkunat. Ne erottuvat muita ikkunoita tiukemmalla sijoittelultaan.

Puistokadun läntisen julkisivun kaksi oviaukkoa on muutettu ikkunoiksi ja samalla läpikulkuyhteydet sisäpihalle on poistettu. Puisto- ja Hatsalankadulla ulko-ovia on muutettu tummanpunaisiksi teräslasioviksi.

Tulliportinkadun julkisivun huomattavimmat muutokset ovat entisten kalustotallien oviaukkoihin rakennetut teräslasi-ikkunat ja tuulikaapit. Niiden ylle on rakennettu samaten teräslasinen katos. Läntisen päätyrisaliitin keskellä sijainnut paloaseman ovi on muutettu ikkunaksi. Vanhoja, kantikkaita syöksytorvia on säilynyt julkisivuissa. Joidenkin syöksytorvien alaosia on korvattu pyöreällä putkella.

Portaan A1 ulko-ovi Puistokadulla.

Verotalo Puisto- ja Tulliportinkadun risteyksestä kuvattuna 2021.

Eteläjulkisivu

Eteläjulkisivun yläikkunoita ja entinen letkunkuivaustorni.

Eteläjulkisivu. Entisen kalustohallin ovet on muutettu lasiseiniksi ja tuulikaapeiksi.

Etelä- ja itäjulkisivujen nurkka Hatsalankadulta.

Itäjulkisivu. Entinen poliisin siipi ja 2010-luvun laajennus

Verotalo koillisesta.

Itäjulkisivua Hatsalankadulta. Oikealla entisiä putkanikkunoita.

Pohjoisjulkisivua. Vasemmalla 2010-luvun laajennus, oikealla 1950-luvun laajennus.

Verotalo Puistokadulta kaakkoon kuvattuna 2021.

Länsijulkisivua Puistokadulta. Vasemmassa reunassa 1950-luvun laajennuksen leveämmät ikkunat.

Länsijulkisivun detaljeja.

Länsijulkisivu. Etualalla ikkunaksi muutettu 1950-luvun laajennuksen ulko-ovi.

Verotalo

PIHAJULKISIVUT

Nykyinen suojaisa, mutta valoisa sisäpiha on muodostunut tilallisesti vuoden 2010 laajennuksen yhteydessä. Rakennuksen kerroksellisuus käy ilmi hyvin sisäpihan julkisivuissa; eri aikakausien lisäykset ja muutokset erottuvat detalji- ja materiaalivalintojen kautta.

Eteläsiiven keskeltä kellarista nousevan portaikon pieni katos erottuu yhä, vaikka sen viereen kiinni on rakennettu 1990-luvulla 1. kerrokseen johtava tuulikaappi. Tuulikaapin sisällä on 1920-luvun seinää ja ilmeisesti kaksi alkuperäistä ikkunaa. Sisään jääneen seinärappauksen ajoituksesta ei ole tietoa. Eteläsiiven länsipuolella sijainnnut läpikulku kalustohallista on muutettu leveäksi, kolmijakoiseksi ikkunaksi. Oviaukon leveys vaikuttaisi erottuvan vielä sokkelissa.

Puistokadun 1950-luvun siiven pohjoispää ja toinen porrashuone-erkkeri ovat jääneet 2010-luvun laajennusosan taakse piiloon. Ulkoseinää ja ikkuna-aukkoja on säästetty sisäpuolella. Sisäpihalla näkyvässä eteläisemmässä erkkerissä on nähtävissä 1990-luvun aikainen ovimuutos ikkunaksi, kun läpikulku Puistokadulta pihalle katkaistiin.

Entisen poliisitalon itäisen siiven pohjoispääty on nykyisin sisäseinänä ja siellä sokkeleineen näkyvillä. Itäsiiven sellien ikkunat on myös sisäpihalla suurennettu ja 2. kerroksen parveke on muutettu ranskalaistyyppiseksi parvekkeeksi 1990-luvulla. Parvekkeen alkuperäinen rakennusajankohta ei ole tiedossa.

Sisäpihan puolella eteläsiiven ullakon IV-konehuoneet 2010-luvulta ovat muuttaneet katon muotoa ja räystäslistoja on katkaistu ovien kohdalta. Kattolappeiden 1920-luvulla tehty porrastus on kuitenkin edelleen havaittavissa. Katonharjan pohjoispuolelle sijoitettu letkunkuivaustorni muodostaa sisäpihan puolella arkkitehtonisen elementin vielä katujulksivuja voimakkaammin.

Myös sisäpihalla on vanhoja tai vanhanmallisia kantikkaita syöksytorvia. Niitä uusittiin osittain 1990-luvulla.

Pihajulkisivu pohjoiseen porttikongista kuvattuna.

Räystäskorniisi. Taaempana vanhan mallin mukaan 1990-luvun lopulla uusittu syöksytorvi.

Räystäskorniisi on katkaistu IV-konehuoneen oven kohdalta. Konehuoneen päällä lauhduttimia.

Pihajulkisivu pohjoiseen. Oikealla sokkelissa näkynee entisen korjauspajan oviaukko.

Kellariin johtava 1920-luvun sisäänkäynti. Ikkuna oikealla on uusittu vanhaa puitejakoa mukaillen.

Pihajulkisivu itään.

Pihajulkisivu itään. 1950-luvun laajennuksen viistetty kulma näkyy myös sisätiloissa.

Pihajulkisivu itään. Ullakon kolmioikkunat ovat säilyneet 1950-luvulta.

Pihajulkisivu itään. Parvekkeiden teräskatos lisättiin 2010-luvulla.

Pihajulkisivu itään.

Pihajulkisivu länteen.

Pihajulkisivu länteen.

Pihajulkisivu länteen. Parvekkeen rakentamisaika ei ole tiedossa, mutta se muutettiin ranskalaiseksi 1990-luvulla.

Pihajulkisivu etelään.

Pihajulkisivu etelään. 2010-luvun porttikongi.

Pihajulkisivu etelään. 2010-luvun porttikongi ja yhdyssilta.

Entisen palo- ja poliisitalon sisätilat ovat muuttuneet arkkitehtuuriltaan julkisivuja huomattavammin. Tilallisesti osa alkuperäisistä huoneista on hahmotettavissa, mutta monia tiloja on jaettu pienempiin tai yhdistetty suuremmiksi avotoimistoiksi. Kantavat seinät on säilytetty valtaosin paikoillaan. Viimeisimmän 2010-luvun peruskorjauksen yhteydessä väliseiniä rakennettiin lasisina ja avattavina muuntojoustavuuden tähden.

Sisätilojen pintamateriaalit ovat myös suurelta osin vaihtuneet. Nykyiset helmiäishohtoiset ja värikkäät maalipinnat seinissä, kuvioidut muovi- ja kokolattiamatot sekä alakattojärjestelmät ovat peräisin 2010-luvulta. Värikkäillä valinnoilla haluttiin edistää orientoitumista eri tiloissa, sävyt eivät liittyneet suoraan mihinkään rakennuksen historialliseen vaiheeseen.

Vanhoja sisäpintoja on säilynyt lähinnä porrashuoneissa, joiden betonimosaiikkiportaat ja kaiteet ovat mitä todennäköisimmin alkuperäisiä 1920- ja 1950-luvuilta.

Ikkunapenkkejä on säästynyt useissa huoneissa. Niiden alla sijanneet patterisyvennykset on rakennettu umpeen.

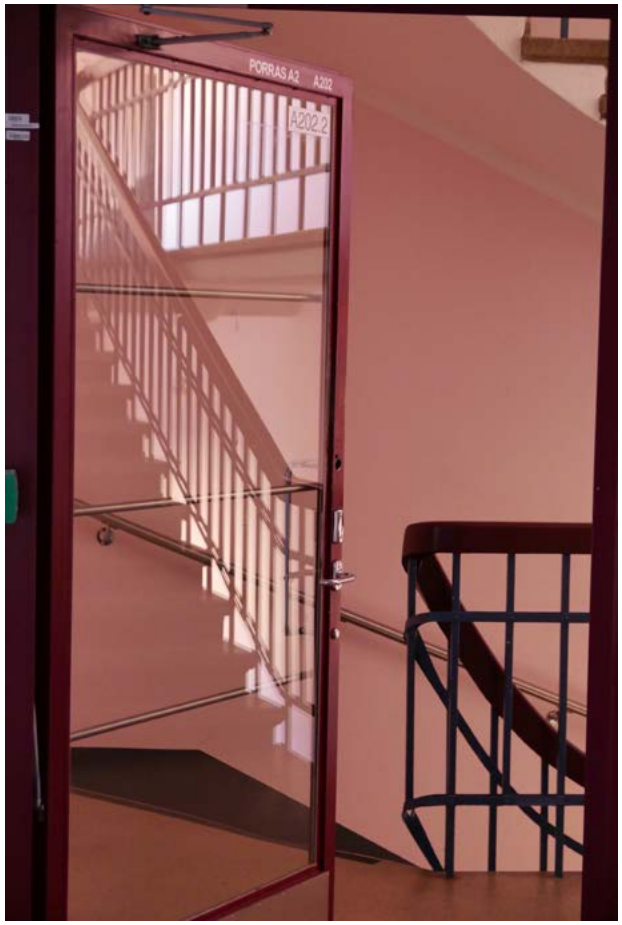

A202 Porras A2

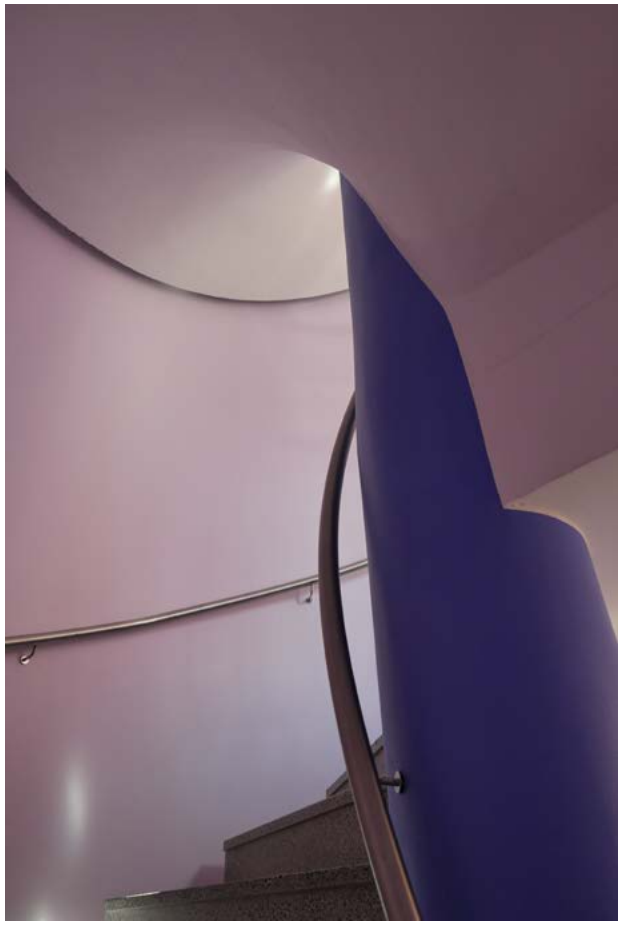

D180 Porras D6

B138 Kopio- ja postitushuoneessa säilytetyt 1920-luvun ikkunat avautuivat alun perin hevostallien käytävälle.

KELLARIKERROS

Kellari on nykyisellään pääasiassa tekniikka-, varasto- ja sosiaalitiloina. Kantavien rakenteiden lisäksi kellarikerroksessa on säästynyt muutamia rakennuksen historiasta kertovia elementtejä.

Seinäpinnoissa on paikoin näkyvillä mahdollisesti 1950-luvun harjattua rappausta. Betoniseinien ja -kattojen lautamuottikuviota on nähtävissä esimerkiksi it-varastossa A018 ja pukuhuoneessa A006. Käytävillä A015-A016 näkyy molempia.

Tornin juurelta pihalle johtavat jyrkät portaat käsijohteineen vaikuttavat olevan alkuperäiset 1920-luvulta.

Varaston A010 ja pumppuhuoneen B043 koruttomat puiset peiliovet lienevät 1950-luvulta, tai jos ne ovat vanhempia, on ne siirretty 1950-luvulla rakennettujen tilojensa oviksi. Pumppuhuoneen lattialla on rautakiskoilla varustettu betonikoroke, jonka päällä pumput ovat ilmeisesti sijainneet.

Varastossa A001 on näkyvissä yksi vanha ilmanvaihtoritilä kupukantaruuveineen, joka saattaisi olla 1920-luvun muistuma. Varaston peräseinällä, putkien takana näkyy savunpoistoluukun luiska.

Kellarin putkikanaalien rakennusajankohta ei ole tiedossa, mutta niitä esiintyy 1960-luvun piirustuksissa. Osa saattaa olla vanhempiakin, mahdollisesti alkuperäiseen keskuslämmitysjärjestelmään liittyviä. Kanavien putkien eristeissä on asbestia, jota ollaan poistamassa.

B044 Takapihalle johtava porras ja käsijohteet ovat todennäköisesti alkuperäisiä 1920-luvulta.

A001 Varasto

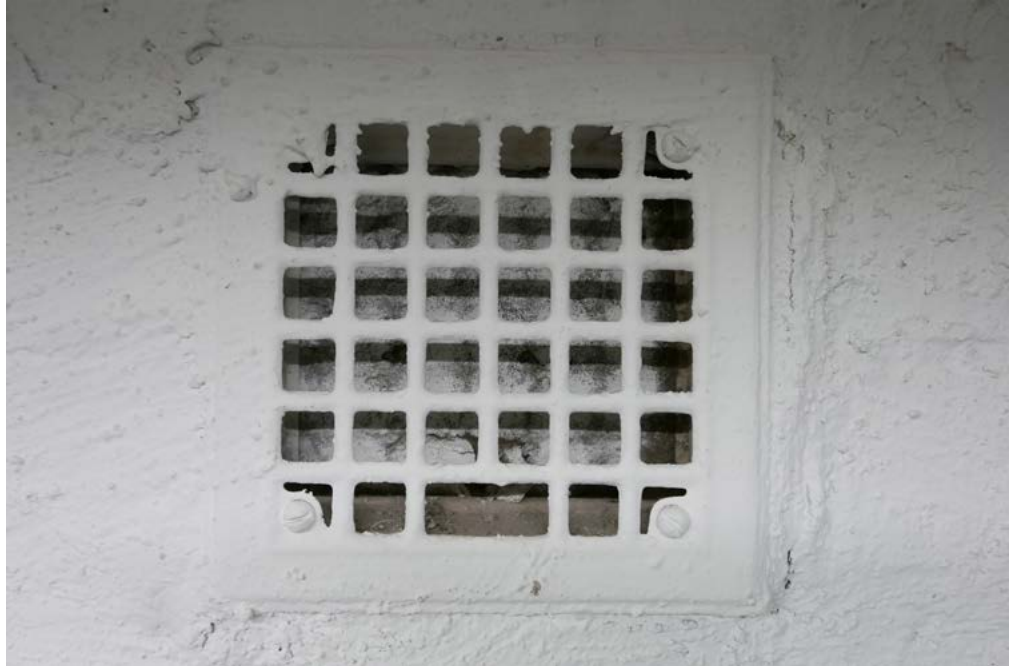

A001 Varaston vanha ilmanvaihtoritilä.

A016 Käytävän seinässä näkyy eri aikojen pintastruktuureja.

A018 IT-varasto

A010 Varastonovi käytävältä A015 kuvattuna. Katon betonipinnassa lautamuottikuviota.

A002.2 Varasto

B043 Pumppuhuone

A008 WC ja suihku

Pikapaloposti A015 käytävällä.

A015 Käytävä

A013 IT-varasto entisen porrashuoneen kellaritasossa.

B045 Tekninen tila. Oikealla käynti putkikanaaliin.

A011 Taukotila

A012 Sähköpääkeskus. Tilassa on uusia teräsrakenteita.

A006 Pukuhuone

D080.1 Suojahuone 1 / kuntosali 2010-luvun laajennusosan kellarissa.

B041 Lämmönjakohuone on muuta kellarin lattiapintaa alempana.

B046 Varasto, entinen letkujen pesuhuone. Tilan B044 porras näkyy ovesta.

Kellarissa on säilynyt joitain vanhoja ovia. B043 pumppuhuoneen ovi on todennäköisesti 1950-luvun alusta. Ritilä vaikuttaa jälkikäteen lisätyltä.

1. KERROS

Ensimmäinen kerros on muutettu kauttaaltaan toimisto- ja neuvottelutiloiksi. Entinen palokunnan kalustohalli on muokattu asiakaspalvelutilaksi kevyillä väliseinillä jakamalla. Entisen poliisilaitoksen itäsiivessä on suurempia avotilatoimistoja, kun taas Puistokadun länsisiivessä on tilajako on tehty suurin piirtein 1950-luvun tilanteen mukaisena.

Pinnat on täälläkin pääosin muutettu 2010-luvun peruskorjauksessa. Väri- ja materiaalimaailmaa hallitsevat pastelli- ja helmiäissävyt sekä lasiseinien punertava viilu(jäljitelmä?)pinta ja tummansiniset karmit. Lattioissa on harmaata muovi- ja tekstiilimattoa sekä kivilaattaa. Alakattojärjestelmä on asennettu lähes kaikkialle.

Porrashuoneissa on säilynyt vanhoja mosaiikkibetonipintoja ja kaiteita. Ainakin portaan A1 seinässä silmän korkeudella on nähtävissä alempien maalikerrosten raja, joka saattaisi olla jopa vuoden 1928 rakennusselityksessä mainittu ”1,5 m korkea öljyväripaneli reunuksineen” tai sen jälkeläinen. 1920-luvun jykevillä puutolpilla ja käsijohteilla varustetut rautaiset porraskaiteet eroavat selkeästi 1950-luvun sirommista kaiteista. 1950-luvun porrasaskelmissa on lisäksi yksinkertaisempi profiili.

Porrashuoneen A1 Puistokadulle avautuvassa tuulikaapissa A100 on säilynyt myös yksi 1920-luvun varastonovi ilmeisesti alkuperäisellä paikallaan. Oven sininen väri on 2010-luvun korjauksesta. Viereisessä käytävän ovessa on vanhat listat ja karmi, johon uusi teräslasiovi karmeineen on sovitettu.

Tilojen B138 ja B139 välisessä seinässä on kaksi vanhaa, todennäköisesti 1920-luvun puuikkunaa entisessä ulkoseinässä, joka jäi 1990-luvun Postin tuulikaapin rakentamisen yhteydessä sisäseinäksi. Vanhaa ulkoseinää ja sokkelia on näkyvissä myös itäsiiven ja 2010-laajennuksen välillä.

Torniin on tehty metalliset kierreportaat kellarista 1. kerrokseen sekä 1. kerroksen yläpuolelle metalliritilätaso. Vanhoista nurkkaan sijoitetuista metallitankoaskelmista on jäänyt pätkiä seinään. Sisäpuolella erottuu oviaukkojen myöhempiä harkkotäyttöjä.

A100, A101 Tuulikaappi ja takana porrashuone A1

A102 Porras A2

A103 Porras A3

A119 Toimisto. Entinen yläreunastaan kaareva ulko-ovi on muutettu ikkunaksi.

A117 Toimisto. Entinen ulko-oven aukko.

B142 Asiakaspalvelutila

B136 Monitila

A107 Käytävä

A106 Keittokomero käytävän varrella.

B142 Asiakaspalvelutila

B139 Kiinteistövarasto. Ikkunapellin alla on vanhempi pelti tallessa.

B140 Tornin ylempi ritilätaso. Nurkassa näkyy ilmeisesti katkaistujen askelmien jäänteitä.

B139 Kiinteistövarasto. Takaseinällä näkyy umpeen rakennettu ikkuna-aukko.

B140 Torni 1. krs tasolta. Palokalustohuoneesta torniin johtanut aukko on muurattu umpeen.

C171 Portaaseen C5 on lisätty verkkoseinäkkeet ja portti.

C177 Käytävä avotoimistojen välillä. Punaiset pilarit ovat 1990-luvun välipohjauudistuksesta.

C175 Toimisto

C176 Aula

D181 1920-luvun sokkelia ja ulkoseinäpintaa on jätetty näkyviin 2010-luvun laajennuksen puolelle.

D186 Toimisto

D180 Porrashuone D6

2. KERROS

Toinen kerros on tilajaoltaan ja materiaaleiltaan varsin samanlainen kuin ensimmäinen kerros. Porrashuoneiden lattiat, askelmat ja kaiteet ovat säilyneet, muualla vallitsee 1990- ja 2010-lukujen tunnelma. Toisessa kerroksessa rakennus on jo ympärikuljettava laajennuksen ja 1950-luvun länsisiiven väliin rakennetun, taukotilaksi suunnitellun ylikulkusillan ansiosta. Tilasta on avarat näkymät niin sisäpihalle kuin pohjoiseen Kelan talolle päin.

Tilallisen poikkeuksen 1. kerrokseen nähden muodostaa entinen palokunnan voimistelusali, jota on jaettu ainoastaan poikittaisella väliseinällä ja matalalla, vinokattoisella vetäytymistilalla. Voimistelusalin ikkunaseinustalta oli alun perin lohkaistu palomiesten majoitustiloja. 1920-luvun arkkitehtuurista muistuttavat korkeat kaari-ikkunoiden aukot ja 2010-luvulla vahvistetut kookkaat palkit. Tilaa kuitenkin hallitsevat lila- ja sinisävyiset 2010-luvun pintamateriaalit. 1990-luvulta on säilytetty vinot portaat sekä pienet sisäikkunat tilan B244 länsiseinässä.

Voimistelusalin lattiaa ei 2010-luvulla avattu puhdistettavaksi. Tekstiilimaton alla on ilmeisesti 1990-luvulla asennettu parketti[132]. Tätä ennen tilassa oli lankkulattia, joka oli Jorma Westerholmin muiston mukaan tummanruskea vuosina 1974–1983. Välipohjan alkuperäiset kerrokset saattavat olla vielä paikoillaan uusien rakenteiden alla.

132 Haastattelu Vehreävesa + Turunen, 1990-luvun lattiapiirustus SKA

B245 Eteläjulkisivun kaari-ikkunat on uusittu 2010-luvulla.

A201 Porrashuone A1

B245 Entinen voimistelusali, nykyinen kokoustila on jaettu kahtia kevyellä seinällä (oikealla) ja makuusalit on poistettu. Palkkeja on vahvistettu yläpuolisen IV-konehuoneen painon vuoksi.

A202 Porras A2 1920-luvulta.

A210 Käytävä etelään päin kuvattuna.

A203 Porras A3 ja käsijohde 1940-1950-luvun vaihteesta.

A203 Porras A3 ja täytetty ikkuna-aukko.

A126 Neuvotteluhuoneissa on käytetty helmiäishohtoisia seinämaaleja.

A210 Käytävällä on nähtävissä entisen ruiskumestarin asunnon keittiön oven paikka.

B244 Palokärki 2. Keskellä vinokattoinen vetäytymistila.

B245, C254

B241 Käytävä, taustalla porrashuone A202 ja keittiö B242.

B242 Keittiön paikalla oli 1920-luvulla työhuone.

C269 Toimisto

B243 Taukotila

C257 Toimisto

D293 2010-luvun yhdyskäytävään on sijoitettu taukotila.

D281 Aula

D280 Porras D6 2010-luvun laajennuksessa.

3. KERROS

Kolmas kerros on pääosin toimistotiloina. Sekä itä- että länsisiiven kadun puoleiset tilat on jätetty melko suuriksi avokonttoreiksi. Sisäpihan puolella on pienempiä toimistohuoneita. Materiaalit, värit ja säilyneisyys ovat samankaltaisia kuin alemmissa kerroksissa. Itäsiivessä on kuriositeettina kaksi lasiseinää 1990-luvulta.

Länsisiiven ja 2010-luvun laajennuksen rajamailla, alakaton yläpuolella vaikuttaisi olevan jäljellä rappausta ja hiekanruskeaa maalipintaa 1980-luvun julksiivuvärimuutoksesta. Porrashuoneen A3 ikkuna on ummistettu laajennuksen takia, mutta nykyisessä neuvotteluhuoneessa A322 erkkerin ikkuna-aukotus on säilytetty luoden muista poikkeavan tilan myös rakennuksen sisäpuolella. Alun perin tila rakennettiin olohuoneeksi, johon liittyi pohjoispuolella sijainnut yhteiskäytössä ollut keittiö. Oviaukko erottuu seinässä syvennyksenä.

Huoneessa A324, samoin kuin sen alapuolisissa huoneissa, on pienenä tilallisena erikoisuutena viistetty nurkka, jonka muoto mukailee ulkoseinän viistettä. Sisäviistettä ei näy nykytilapiirustuksissa.

A302 Porras A2

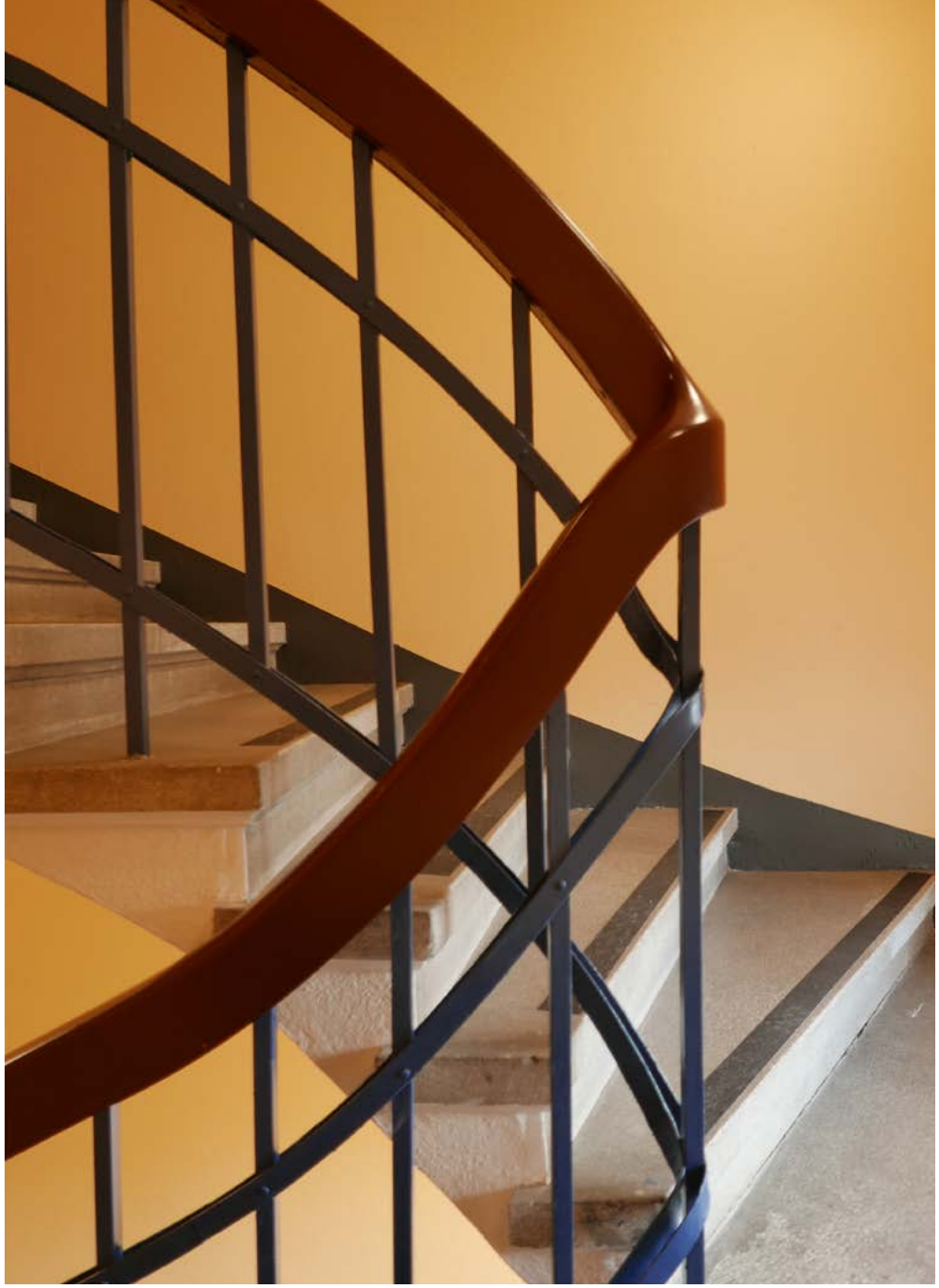

A301 Porras A1

A322 Neuvotteluhuone 13

A309 Käytävä

A308 Aula

A307 Keittokomeron pienestä 1990-luvun sisäikkunasta on näköyhteys tilaan B244.

A324 Toimisto. Ulkoseinän nurkkaviiste näkyy sisällä.

A306 Toimisto

C369 Aula

C358 Keittokomero

C355 WC

C359 Neuvotteluhuone

C366 Toimisto

C350 Käytävän lasitiilimuurausta 1990-luvulta.

C361 Toimisto

D386 Toimisto

D392 Avotoimistotiloja 2010-luvun laajennusosassa.

D381 Aula. Oikealla pyöreän porrashuoneen D6 seinä.

D380 Porras D6:n käytävänovi

ULLAKKOKERROS

Ullakkotiloihin on rakennettu IV- ja hissikonehuoneita. IV-konehuoneet on nykyisellään keskitetty 2010-luvun laajennuksen katolle sekä 1920-luvun eteläsiiven keskelle. Länsi- ja itäsiivet ovat enimmäkseen tuulettuvina ullakoina, tosin niissäkin risteilee putkia ja kanavia.

Kattorakenteissa on nähtävillä eri aikaista puutavaraa. Alkuperäisiä 1920- ja 1950-luvun rakenteita on myöhemmin tuettu puu- ja paikoin teräsrakenteillakin. Yläpohjan puhallusvillaeriste on asennettu 2010-luvulla.

Kattotuoleissa on käytetty pääosin sahattua puutavaraa. 1920-luvun itäsiivessä entisen poliisiaseman kattotuoleissa vaikuttaisi olevan myös muutamia veistettyjä ja patinoituneen oloisia hirsiä, mikä voi olla merkki vanhemman kierrätyspuutavaran käytöstä. Vuoden 1928 työselityksessä kattorakenteet määriteltiin tehtäväksi sahatavarasta. 1920-luvun Puistokadun siiven alkuperäinen luoteisnurkan jiiripuu näyttäisi olevan paikoillaan.

Ullakolla 1920- ja 1950-luvun osien välillä on näkyvissä 1920-luvun räystään profiililista, joka on tehty tiilestä ulontamalla ja rapattu. Rappauksessa ei kevyellä eristeen kaivelulla löytynyt merkkejä maalista.

C443 Ullakko

A402 Porras A2

A403 Porras A3 1950-luvun alusta.

C470 Porras C4

C471, C443 Porras C5 ja oviaukko ullakolle.

A404 1920-luvun ullakon eteläseinää ja kattorakenteita.

A404 Ullakon lounaiskulma.

A405 1920-luvun aumalinja kulki kuvan keskellä olevan diagonaalipuun kohdilla.

A406 1920-luvun räystäskorniisi jäi ullakon sisälle 1950-l. laajennuksen yhteydessä.

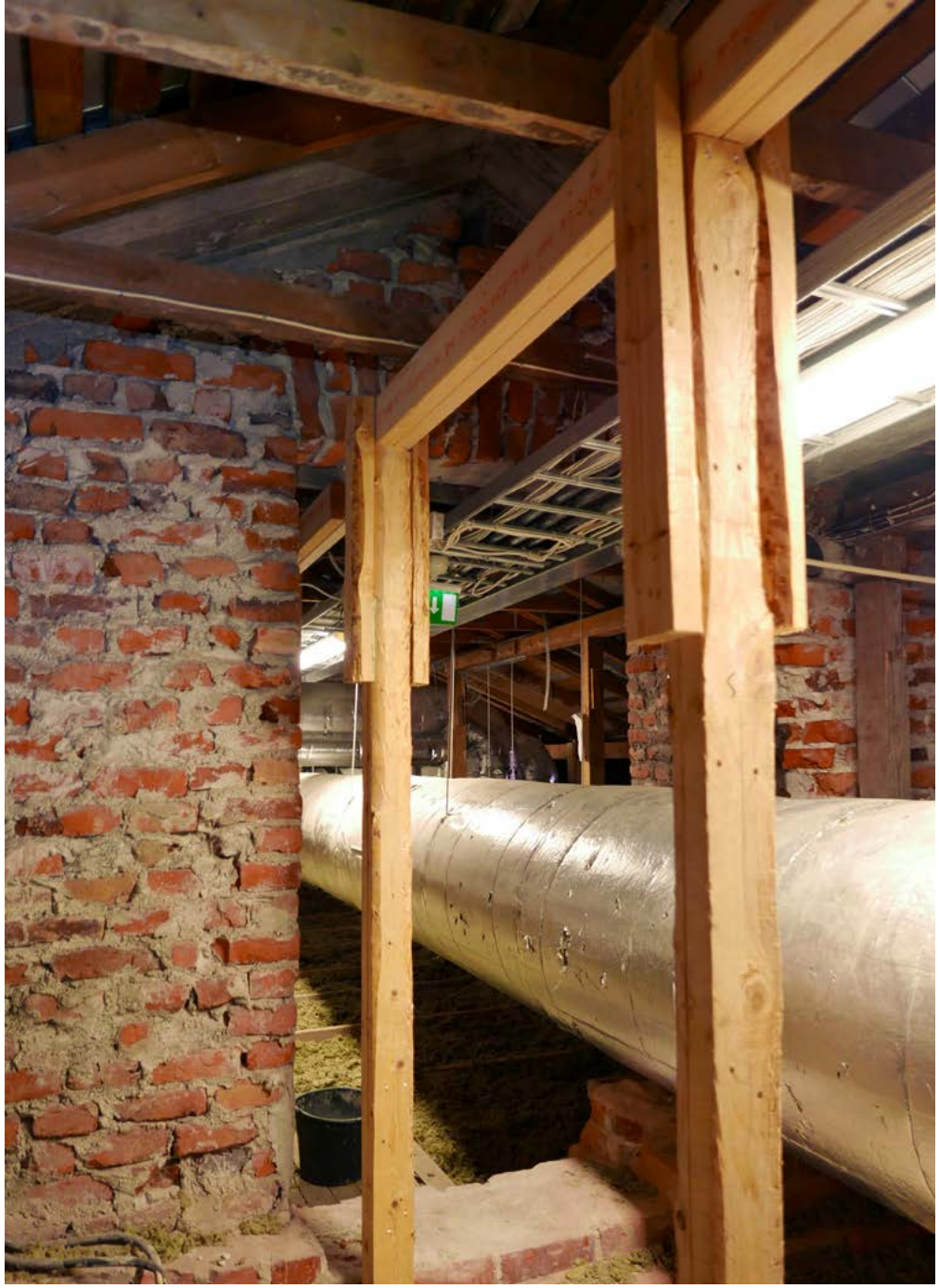

A405 1950-l. laajennuksen yhteydessä ullakolle rakennettu seinä. Korniisi on seinän toisella puolen.

A406 Ullakko. Porrashuoneen A3 tiiliseinää.

A406 Kolmioikkuna ja kattotuolirakenteita 1950-luvun siivestä.

B420 IV-konehuone B-osan ullakolla itään päin kuvattuna.

C441 Ullakko

B420 IV-konehuoneesta katolle sisäpihan puolelle avautuva ovi.

C443 Entisen poliisilaitoksen siiven kattorakenteita ja tiilinen porrashuoneen seinä.

D482 Kattorakenteita 2010-luvun ullakolla.

B422 Ullakko

C443 Ullakon pohjoispääty

C443 Ullakolla on ikkuna sisäpihalle päin.

KANTAVA RUNKO

Verotalon, entisen palo- ja poliisitalon kantava runko on aikojen saatossa muodostunut sekalaiseksi.

Rakennus on perustettu 1920-luvun lopulla kallionvaraisesti. Perusmuurit sokkelin yläpintaan asti on valettu betonista 1920- ja 1950-luvun osissa. 2010-luvun maanalaisessa väestönsuojatilassa muurit ovat myös betonia, mutta niissä on lisäksi lämmöneristekerros. Kellariin A-siipeen on 2010-luvulla lisätty teräspilareita ja -palkkeja.

Maanpäälliset kantavat 1920-luvun seinät on muurattu tiilestä ja rapattu. Seinien sisään muurattiin hormiaukkoja. Myös 1950-luvun maanpäälliset kantavat seinät ovat tiilirakenteisia, mutta niiden ulkopinnassa on toinen materiaalikerros, mahdollisesti kalkkihiekkatiili.

Välipohjissa on pääosin alkuperäiset teräsbetoniset alalaattapalkistot, joiden yläpuoliset puukoolaukset pintavanereineen ja mattoineen on lisätty 2010-luvun korjauksessa. Sahatusta puutavarasta tehty koolaus on suhteellisen kaikuva, mitä on pyritty vähentämään akustoivilla pintamateriaaleilla.

Entisen palolaitoksen itäsiiven pohjoisosaan sijoitettiin 1990-luvulla päätearkisto, joka vaati rakenteilta hyvää palonsuojausta ja kantokykyä. Alkuperäiset välipohjat on niiltä osin korvattu 1990-luvulla massiivibetonilaatalla, joita kannattelevat kaksi pyöreää pilaria 1. ja 2. kerroksissa.

Nykyisen tilan B243 lattiaan on valettu 1990-luvulla betoninen pintalaatta ja vanhan alalaattapalkiston välit on täytetty kevytsoralla. Myös tähän tilaan tehtiin arkisto. Neuvotteluhuoneen A227 lattia valettiin niin ikään massiivibetonista 1990-luvulla, kun porrashuone jätettiin pois käytöstä.

Palokunnan entisen voimistelusalin lattiarakenne on itäsiiven 1. kerroksen lattian kanssa ainoita, joita ei 2010-luvun korjauksessa avattu ja puhdistettu. Voimistelusalin huonetilassa näkyviä pilareita ja palkkeja on vahvistettu 2010-luvulla ullakolle rakennetun IV-konehuoneen lisäkuorman takia. 1920-luvun piirustusten perusteella pilarit on muurattu tiilestä ja palkit valettu teräsbetonista.

Vesikattorakenteet ovat koko rakennuksessa puisia. Niissä on käytetty eri aikojen puutavaraa ja lisätukia. Osassa kattotuoleja on käytetty mahdollisesti 1920-lukua vanhempaa, veistettyä puutavaraa joka on saatettu ottaa uusiokäyttöön jostain puretusta rakennuksesta. Vesikate on saumattua peltiä ja asennettu aluslaudoituksen päälle.

KEVYET RAKENTEET

Väliseiniä on rakennettu tiilestä tai harkoista sekä kevyinä puurankarakenteina. 2010-luvun remontin yhteydessä tiloja on jaettu kevyillä, jokseenkin muunneltavilla lasi- ja umpiseinillä.

LVIS-TEKNIIKKA

Nykyinen LVIS-tekniikka on 2010-luvun remontin aikaista, ja siitä on kirjoitettu tarkemmin sivulla 107. Rakennuksessa on koneellinen ilmanvaihto.

Rakennus on liitetty kaukolämpöverkkoon vuoteen 1974 mennessä, mahdollisesti jo 1960-luvun alkupuolella. Alun perin rakennuksessa oli puupolttoinen keskuslämmitysjärjestelmä ja valurautapatterit.

HISSIT

1990-luvulla rakennettiin kaksi hissiä. Hissikuilut valettiin betonista vanhojen tiiliseinien kylkeen.

2010-luvulla rakennuksen A-siipeen lisättiin tasonostin kellarin ja 1. kerroksen välille.

A119 Toimisto. 1950-luvun rautabetonisen alalaattapalkiston päällä puukoolaus, vaneri ja matto 2010-luvulta.

B243 Tilaan tehtiin 1990-luvulla arkisto, jolloin lattian pintaan valettiin betonilaatta. Välipohja täytettiin kevytsoralla.

C350 Rakenneavaus käytävällä.

Rakenneavaus keittiön B242 ja taukotilan B243 välillä. Keittiön puolella lattiassa on puupalkisto.

A113 Kevythissi kellarin ja 1. krs välillä.

C270 Portaan C4 yhteyteen on rakennettu hissi.

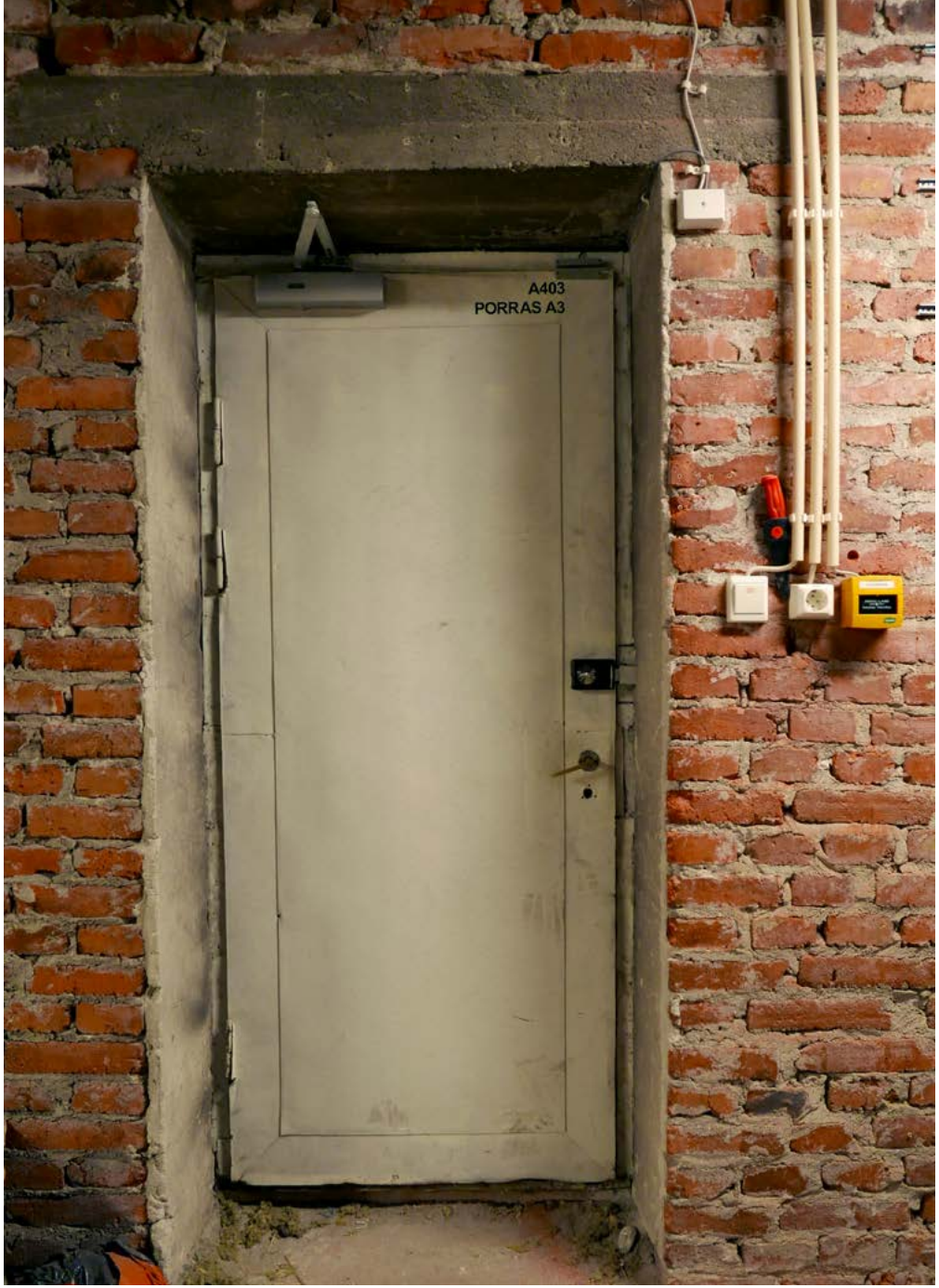

A406 Tiilirakenteinen porrashuone ja sen peltipäällysteinen ovi ullakolta kuvattuna.

B136 Monitilan irrotetun ikkunan aukossa näkyy tiilirunkoa ja v. 1928 työselityksessäkin mainittu puutiili.

D393–D394 Alakaton yläpuolella näkyy mahdollisesti 1980-luvun julkisivuväriä.

A112 Toimisto. Ikkunapenkit vaikuttavat betonirakenteisilta.

C443 Ullakko.

4.5 SÄILYNEISYYSKAAVIOT

Seuraavilla sivuilla on esitetty Verotalon rakenteiden, pintojen ja rakennusosien ajoitus- ja säilyneisyyttä kuvaavat kaaviot kerroksittain sisätilojen osalta.

- Sisätilojen pintamateriaalit suurimmaksi osin 2010-luvulta
- Portaissa on todennäköisesti alkuperäistä mosaiikkibetonipintaa ja kaiteita 1920- ja 1950-luvuilta
- Jokunen vanha ovi ja ikkuna on säilynyt
- Kellarin putkikanaalien ajoituksesta ei tarkkaa tietoa, ilmeisesti viimeistään 1960-luvulta
- Kantavia rakenteita on säilynyt paljon rakennusajaltaan. Välipohjissa on vanhat alalaattapalkistot muutamia tiloja lukuunottamatta.
- B244 ja B245 lattiassa saattaa olla alkuperäisiä kerroksia tekstiilimaton ja 1990-luvun parketin alla.
- Ullakon kattorakenteissa on alkuperäisiä kattotuoleja ja lisättyä puutavaraa.

Kuva B143 neuvotteluhuoneesta asiakaspalvelutilaan B142.

Kuva paloaseman kalustohallista. (PSPM)

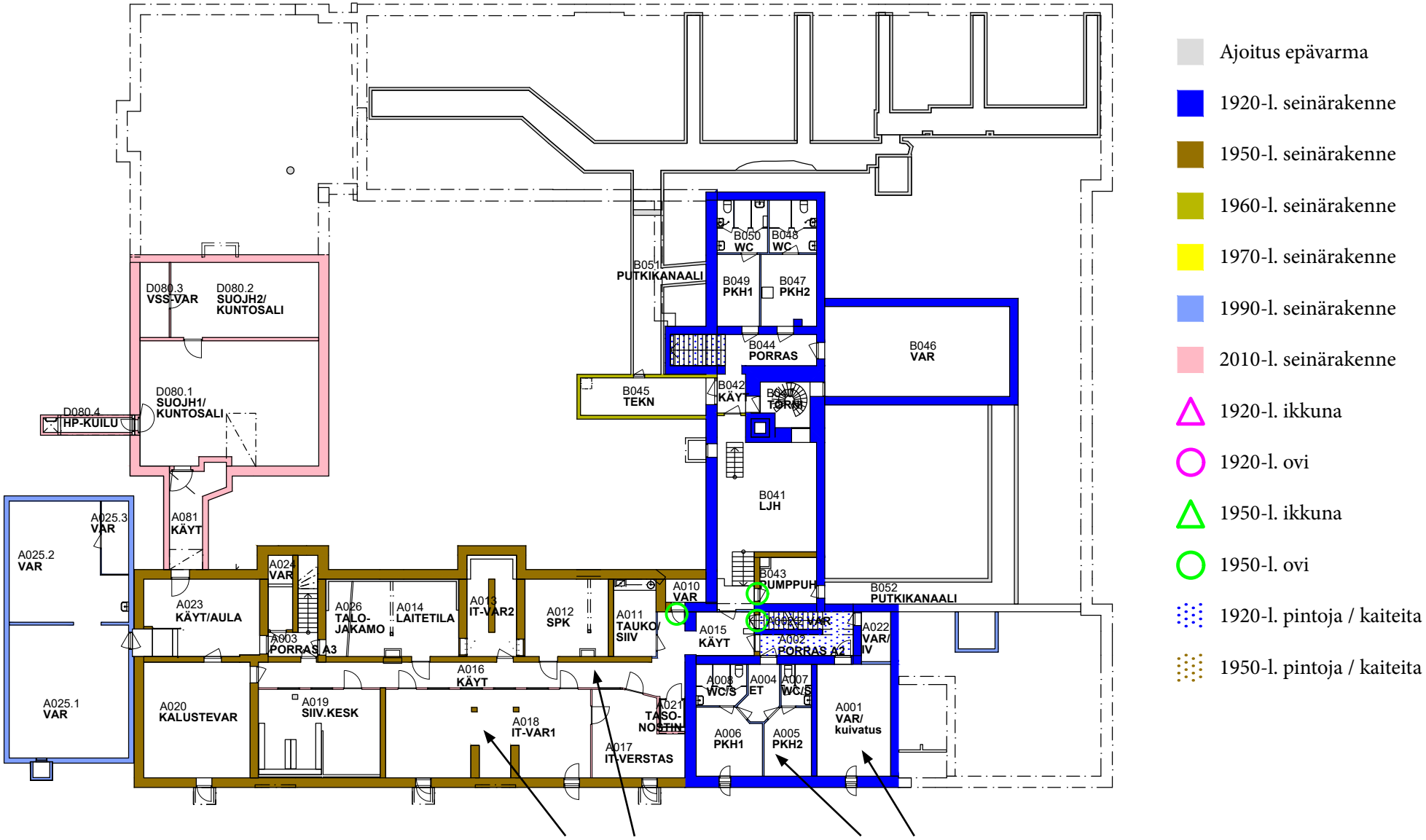

Kellarikerros 1:300

Kellarikerroksen useiden tilojen katoissa ja seinissä on nähtävillä lautamuottikuviota.

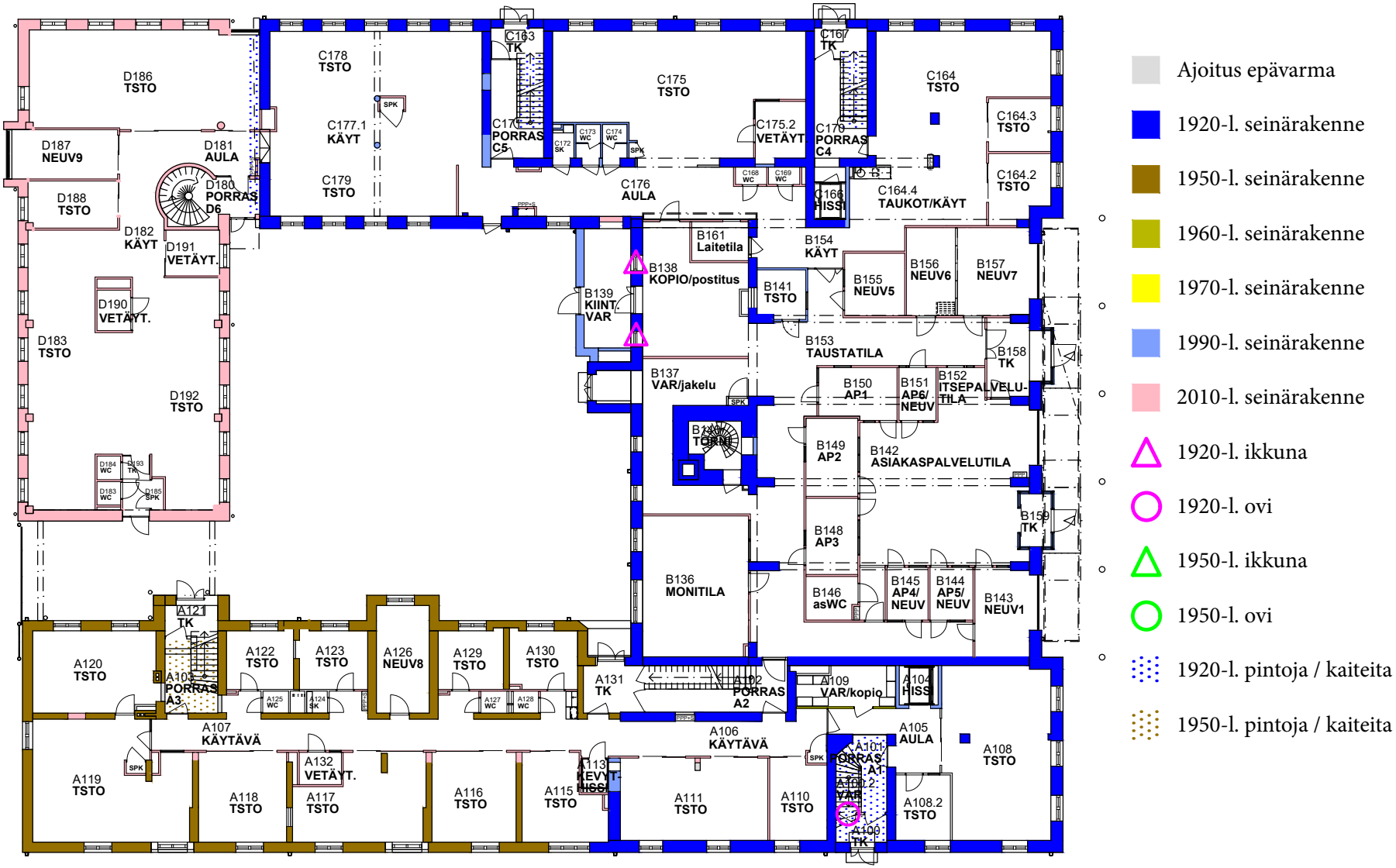
D186 TSTO
D187 NEUV9
D188 TSTO
D181 AULA
D180 PORRAS D6
D182 KÄYT
D191 VETÄYT.
D190 VETÄYT.
D183 TSTO
D192 TSTO
D184 WC
D193 TK
D183 WC
D185 SPK
C178 TSTO
C177.1 KÄYT
C179 TSTO
C163 TK
C177 PORRAS C5
C172 SK
C173 WC
C174 WC
C175 TSTO
C176 AULA
C175.2 VETÄYT
C168 WC
C169 WC
C167 TK
C170 PORRAS C4
C166 HISSI
C164 TSTO
C164.3 TSTO
C164.2 TSTO
C164.4 TAUKOT/KÄYT
B161 Laitetila
B154 KÄYT
B138 KOPIO/postitus
B139 KIINT. VAR
B141 TSTO
B155 NEUV5
B156 NEUV6
B157 NEUV7
B153 TAUSTATILA
B158 TK
B137 VAR/jakelu
B150 AP1
B151 AP6/ NEUV
B152 ITSEPALVELU-TILA
B149 AP2
B142 ASIAKASPALVELUTILA
B148 AP3
B159 TK
B136 MONITILA
B146 asWC
B145 AP4/ NEUV
B144 AP5/ NEUV
B143 NEUV1
A121 TK
A120 TSTO
A103 PORRAS A3
A122 TSTO
A123 TSTO
A126 NEUV8
A129 TSTO
A130 TSTO
A125 WC
A124 SK
A127 WC
A128 WC
A131 TK
A102 PORRAS A2
A109 VAR/kopio
A104 HISSI
A107 KÄYTÄVÄ
A106 KÄYTÄVÄ
A105 AULA
A108 TSTO
A101 PORRAS A1
A101.2 VAR
A100 TK
A108.2 TSTO
A119 TSTO
A132 VETÄYT.
A118 TSTO
A117 TSTO
A116 TSTO
A115 TSTO
A113 KEVYT-HISSI
A111 TSTO
A110 TSTO
SPK
Ajoitus epävarma
1920-l. seinärakenne
1950-l. seinärakenne
1960-l. seinärakenne
1970-l. seinärakenne
1990-l. seinärakenne
2010-l. seinärakenne
1920-l. ikkuna
1920-l. ovi
1950-l. ikkuna
1950-l. ovi
1920-l. pintoja / kaiteita
1950-l. pintoja / kaiteita

1. krs 1:300

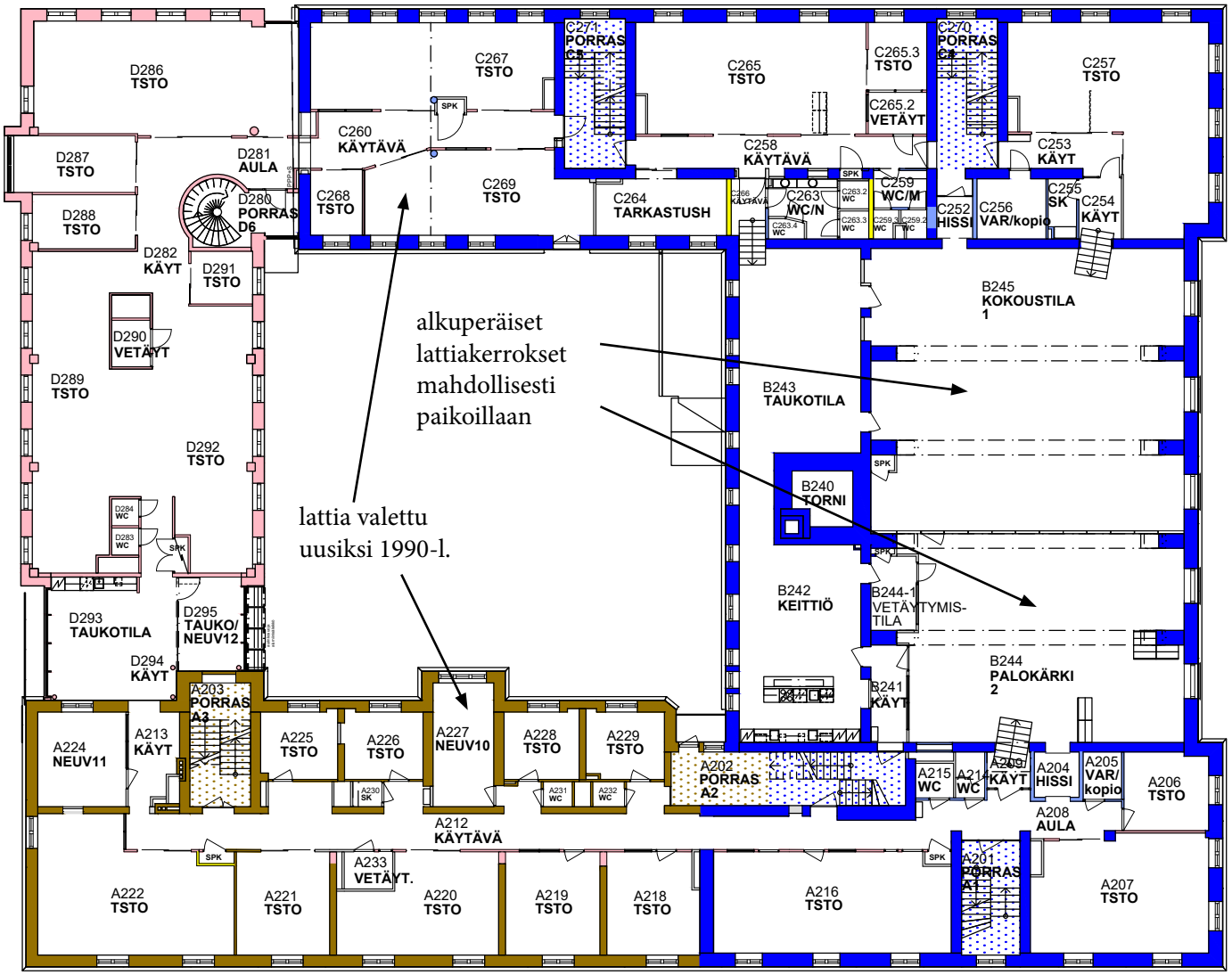

Ajoitus epävarma
1920-l. seinärakenne
1950-l. seinärakenne
1960-l. seinärakenne
1970-l. seinärakenne
1990-l. seinärakenne
2010-l. seinärakenne
1920-l. ikkuna
1920-l. ovi
1950-l. ikkuna
1950-l. ovi
1920-l. pintoja / kaiteita
1950-l. pintoja / kaiteita

2. krs 1:300

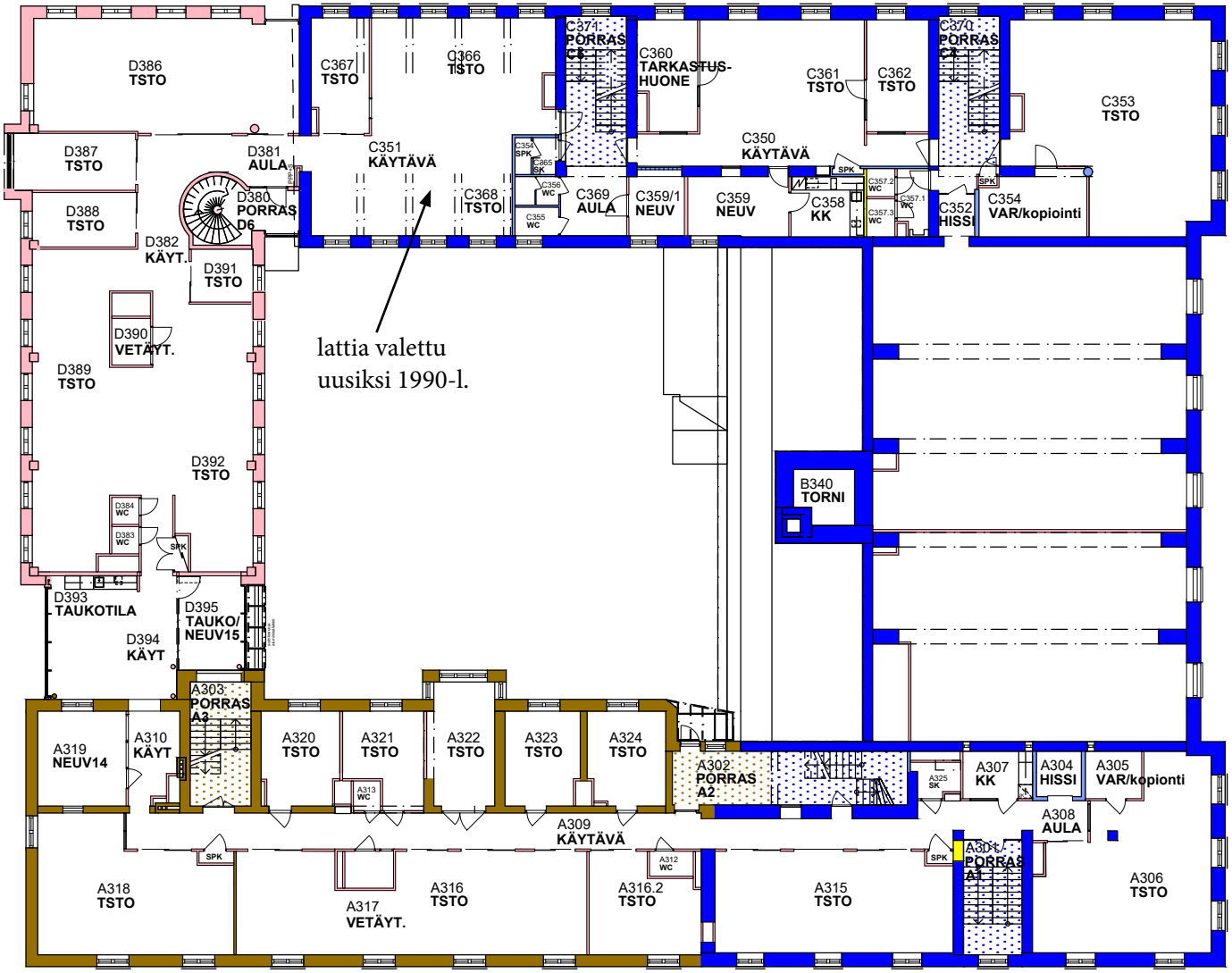

Ajoitus epävarma

1920-l. seinärakenne

1950-l. seinärakenne

1960-l. seinärakenne

1970-l. seinärakenne

1990-l. seinärakenne

2010-l. seinärakenne

1920-l. ikkuna

1920-l. ovi

1950-l. ikkuna

1950-l. ovi

1920-l. pintoja / kaiteita

1950-l. pintoja / kaiteita

3. krs 1:300

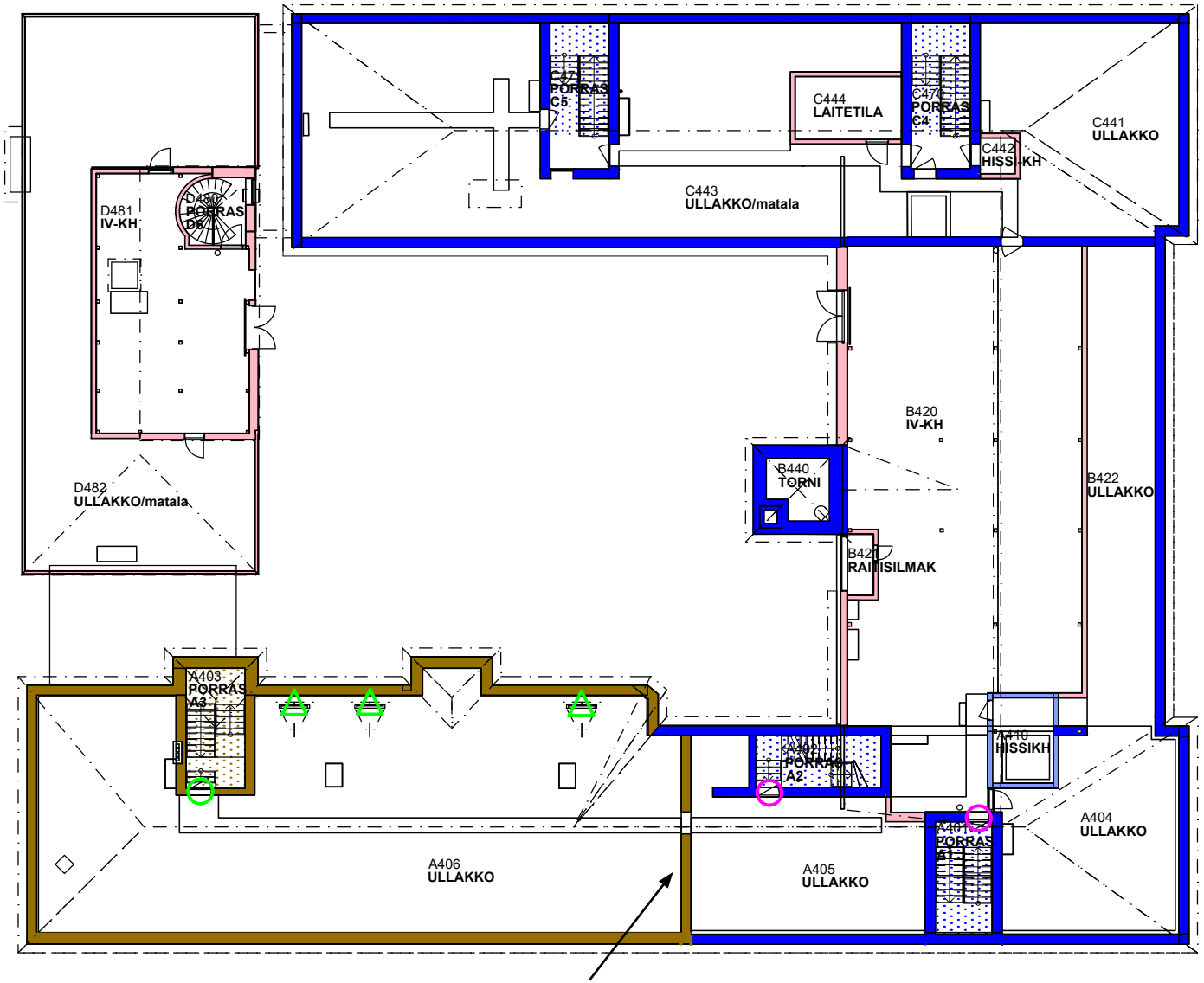

1920-luvun räystäslista nähtävillä

Ullakkokerros 1:300

- Ajoitus epävarma
- 1920-l. seinärakenne
- 1950-l. seinärakenne
- 1960-l. seinärakenne
- 1970-l. seinärakenne
- 1990-l. seinärakenne
- 2010-l. seinärakenne
- 1920-l. ikkuna
- 1920-l. ovi
- 1950-l. ikkuna
- 1950-l. ovi
- 1920-l. pintoja / kaiteita
- 1950-l. pintoja / kaiteita

5. ARVOT

AIEMMAT ARVOMÄÄRITYKSET

Aikalaisarvioiden perusteella Kuopion entinen palo- ja poliisitalo vaikuttaisi olleen arvostettu kohde jo valmistuessaan. Rakennus on sittemmin merkitty suojeltavaksi maakunta- ja yleiskaavoissa, ja sen arvoja on nostettu esiin inventoinneissa 1990-luvulta lähtien.

Vuonna 2019 Kuopion kaupungin strategisen maankäytön päivitysinventoinnissa kohde on määritelty rakennushistoriallisesti, historiallisesti ja maisemallisesti merkittäväksi. Arvot on liitetty etenkin 1920-luvun klassismin ilmenemiseen julkisivujen symmetriassa ja tornissa sekä rakennuksen kuulumiseen Puistokadun itäpuolen historialliseen rakennuskantaan. Maisemallisesssa mielessä rakennus muodostaa kookkaan maamerkin vilkasliikenteisellä sijainnilla.

SUOJELUTILANNE

Yleiskaavamerkintä SR-2, säilytettävä rakennus:
Kulttuurihistoriallisesti, rakennustaiteellisesti tai kaupunkikuvallisesti arvokas alue, alueen osa tai kohde, joka tulee ainakin arvokkaimmilta osilta säilyttää. Säilyttäminen tutkitaan ja määritetään asemakaavassa. (Yleiskaavamääräys 144)

Säilytysmerkintä Kuopion seudun maakuntakaavassa (mv 23.8.2006): ma 11.1327 Posti- ja verotoimisto, entinen palo- ja poliisilaitos.

KOHTEEN ARVOT RAKENNUSHISTORIASELVITYKSEN 2021 POHJALTA

RAKENNUSTAITEELLINEN MERKITYS

1920-luvun klassismin edustajana:
Kuopion entinen palo- ja poliisitalo on melko tyypillinen, mutta edustava esimerkki 1920-luvun klassismista. Kapeat ikkunat ja etenkin eteläjulkisivun korkeat kaari-ikkunat keventävät rakennuksen jykevää ilmettä. Sileitä rappauspintoja on elävöitetty ensimmäisen kerroksen graafisella vaakarustikoinnilla sekä ikkunoiden ja ovien yhteyteen sijoitetuilla reliefeillä ja koristelistoilla. Pihajulkisivusta ulkoneva pieni päätykolmiollinen porrashuone 1920-luvulta luo sen yläpuolella olevan tornin kanssa voimakkaan kontrastin. Kantikkaat, julkisivun listoihin ja räystäisiin mukautuvat syöksytorvet muodostavat vähäeleisessä rakennuksessa olennaisen elementin.

Kerroksisuus
Kerroksisuus on rakennuksen arkkitehtuurin yksi arvokkaista piirteistä. 1950-luvun alun laajennus on sovitettu rakennuksen klassistiseen arkkitehtuuriin hallitusti, lähes huomaamattomasti. 1950-luvun laajennuksen katujulkisivut voi erottaa vanhemmasta osasta ikkunoiden koon ja sijoittelun sekä ulko-ovien jälleenrakennuskaudelle tyypillisten tiilikehysten avulla. Pihan puolella kauniin viistonurkkainen parvekesyvennys keventää siipien liitoskohtaa.

2010-luvun laajennus erottuu kokonaisuudestaoman aikansa edustajaksi vielä selkeämmin detaljiensa ja materiaaliensa kautta, mutta on massoittelultaan ja sijoitukseltaan alkuperäiselle alisteinen ja alkuperäistä kunnoittava. Umpinainen sisäpiha on muodostunut vasta 2010-luvun laajennuksen yhteydessä ja on harkitusti mitoitettu. 2010-luvun IV-konehuone ovineen eteläsiiven katolla rikkoo muutoin suhteellisen hyvin säilynyttä kattomaailmaa pihan puolella. Pihajulkisivuja on muutettu hiukan katujulkisivuja raskaammin, mutta esimerkiksi julkisivuista erottuvat aukkomuutokset kertovat kohteen rakennushistoriasta ja ovat monin paikoin palautettavissakin. Pihan eteläsiiven 1990-luvun matala tuulikaappi vie hiukan voimaa 1920-luvun porrashuoneelta, mutta sen taakse jääneessä ulkoseinässä ovat ilmeisesti säästyneet talon ainoat 1920-luvun ikkunat.

Alkuperäisyys / autenttisuus
Ulkoisesti rakennuksen syntyhistoriaan liittyvät piirteet ovat säilyneet suhteellisen hyvin. Laajennukset on tehty luontevasti alkuperäistä massoittelua mukaillen, ja etenkin Tulliportinkadun pääjulkisivun hahmo on säilynyt. Rakennuksen julkisivumateriaalit ovat säilyneet alkuperäisen kaltaisina. Aukotus on pääosin säilytetty ja muutokset niihin ovat monin paikoin nähtävissä ja palautettavissakin. Ikkunat on uusittu pääosin vanhalla puitejaolla puu-alumiini-ikkunoiksi. Ulko-ovia on muutettu ja ummistettu. Alkuperäisen toiminnan kannalta keskeisten kalustohallin ovien tilalle on tehty teräslasisia ikkuna- ja tuulikaappirakenteita. Sellien ikkuna-

aukkoja on suurennettu.

Sisätiloja hallitsevat 2010-luvun materiaali-, väri- ja tilaratkaisut. Alkuperäisiä rakennusosia on nähtävissä paikoitellen. Kellarissa, ullakolla ja 1. kerroksessa on muutamia nähtävästi alkuperäisiä aputilojen sisäovia ja ikkunoita. Useissa ikkunoissa on alkuperäiset ikkunapenkit. Porrashuoneiden profiloidut mosaiikkibetoniaskelmat ja puisilla käsijohteilla varustetut rautakaiteet ovat mitä todennäköisimmin alkuperäisiä 1920- ja 1950-luvuilta. Palokunnan kalustohallin ja voimistelusalin pilarit ja palkit ovat edelleen nähtävissä, vaikkakin voimistelusalissa palkkeja on vahvistettu ja kalustohallin huonetilaa jaettu väliseinillä. Voimistelusalin lattiassa saattaa olla vanhoja rakennekerroksia jäljellä.

Rakennusteknisesti entinen palo- ja poliisitalo edustaa tyypillistä 1920- ja 1950-luvun rakentamistapaa. Kantavat tiiliseinät, betoniperustukset ja rautabetoniset alalaattapalkistot sekä puiset kattorakenteet ovat pääosin säilyneet, vaikka eriste- ja pintamateriaaleja on paljolti vaihdettu.

Klassisen konservatiivisesta ulkomuodostaan huolimatta paloasema välitti teknisiä innovaatioita ja sitä pidettiin palolaitoksen toimintaan liittyvältä tilankäytöltään ja teknisiltä detaljeiltaan alansa valiona Suomessa.

HISTORIALLINEN / KULTTUURIHISTORIALLINEN MERKITYS

Rakennus kuvastaa Pohjois-Savon ja Suomen palo- ja poliisitoimen sekä toisaalta julkisen rakennuttamisen historiaa. Valmistuessaan 1929 rakennus ei ollut Suomen ensimmäisten paloasemien joukossa, mutta pitkällisen suunnitteluprosessin aikana piirustukset ehdittiin hioa esimerkillisiksi vertailukohteita tutkimalla. Kuopion ensimmäiseksi varsinaiseksi palo- ja poliisitaloksi suunniteltu ja toteutettu rakennus säilyi palokunnan käytössä 1980-luvulle asti ja poliisilaitoksena 1990-luvulle.

Palo- ja poliisitoimen työnkuvissa tapahtuneet muutokset ovat heijastuneet rakennuksen laajennustarpeisiin ja tilojen uudistamiseen. Esimerkiksi 1950-luvun laajennusosa rakennettiin palomiesten ja sairaanhoitajien asuinhuoneistoiksi henkilökunnan määrän lisääntyessä kaupungin kasvun myötä.

Palolaitoksen ja poliisin siirryttyä uusiin toimitiloihinsa rakennus jäi edelleen julkiseksi rakennukseksi kaupunkilaisille avoimena posti- ja verotalona.

Palo- ja poliisitalo on edustava esimerkki arkkitehti Juho Nykäsen (1883–1954) töistä. Nykänen vaikutti Kuopiossa sekä kaupunginarkkitehtina että yksityisenä suunnittelijana.

KAUPUNKIKUVALLINEN MERKITYS

Kaupunkikuvallisesti entinen palo- ja poliisiasema sijaitsee huomattavalla paikalla nykyään vilkkaasti liikennöidyn Puistokadun ja merkittävän julkisen liikenteen reitin Tulliportinkadun varrella. Tulliportinkadun puoleinen etupiha luo vilkkaaseen risteykseen hengähdystilaa ja jättää näköyhteyden RKY-alueeseen kuuluvaan Sankaripuistoon.

Suurikokoinen rakennus letkunkuivaustorneineen muodostaa edelleen maamerkin Kuopion kehittyvässä ja kasvavassa kaupunkikuvassa. Kohde liittyy Puistokadun itäpuolen historialliseen rakennuskantaan, johon kuuluu myös mm. lähes samalta ajalta peräisin oleva Voiportti. Lähiympäristön historiallisiin kerrostumiin kuuluvat lisäksi Kuopion kasarmialue (RKY) sekä Hatsalankatua viistävä Kuopion rännikatuverkko (RKY).

6. YHTEENVETO

Kuopion nykyinen Verotalo valmistui vuonna 1929 alun perin Kuopion ensimmäiseksi varsinaiseksi palo- ja poliisitaloksi. Rakennus sijoitettiin keskustan liepeille, vanhan hautausmaan ja kasarmialueen väliin. Se on edelleen huomattava maamerkki Tulliportinkadun ja Puistokadun vilkkaassa risteyksessä.

Pohjoismaista 1920-luvun klassismia edustavan rakennuksen suunnitteli arkkitehti Juho Nykänen. Suunnitteluun otettiin oppia kotimaisista ja kansainvälisistä paloasemista, ja valmistuessaan uutta paloasemaa pidettiin tila- ja teknisiltä ratkaisuiltaan oivallisena. Palolaitos muutti rakennuksesta pois 1980-luvulla ja poliisi 1990-luvulla. Tilalle käyttäjiksi tuli Verotoimisto ja Posti sekä pienempiä yrityksiä, ja siten rakennuksen luonne kuopiolaisten julkisena asiointipaikkana säilyi.

Rakennusta on laajennettu 1950-luvun alussa ja 2010-luvulla, jolloin nykyinen umpikortteli muodostui. Alun perin tontilla sijaitsi myös poliisin käytössä ollut piharakennus, joka on purettu 2010-luvun laajennuksen yhteydessä. Tekniikkaa ja sisätiloja on peruskorjattu 1970-, 1990- ja 2010-luvuilla.

Ulkoisesti rakennuksen alkuperäinen ilme on säilynyt hyvin tunnistettavana, vaikkakin vaaleanpunainen väritys ei perustu mihinkään rakennuksen historialliseen vaiheeseen. Laajennukset on sovitettu rakennuksen arkkitehtuuriin niin, että kerroksisuus on hallittua niin katu- kuin pihajulkisivuilla. Ulko-ovet ja -ikkunat on uusittu pääosin vanhaa aukotusta ja puitejakoa noudattaen, mutta esimerkiksi Tulliportinkadun kalustohallin taitto-ovet on korvattu lasiseinillä ja tuulikaapeilla ja itäsiiven putkanikkunoiden aukkoja on suurennettu.

Nykyisellään rakennuksen sisätiloja hallitsevat 2010-luvun korjauksen voittoiset materiaali- ja värivalinnat. Tiloja on jaettu lasi- ja umpiväliseinillä paikoin alkuperäistäkin huonejakoa mukaillen. Varsinkin porrashuoneissa on näkyvissä alkuperäisiä lattiapintoja ja kaiteita. Rakennuksen sisällä on säilytetty myös muutama 1920- ja 1950-luvun ovi ja ikkuna paikoillaan. Kantavat rakenteet ovat valtaosin alkuperäisiä.

MAHDOLLISIA JATKOTOIMENPITEITÄ

Tämän selvityksen yhteydessä nousi esiin muutamia ajatuksia jatkotutkimuksista, jotka voisivat täydentää kohteen rakennushistoriaa.

Materiaalikerrostutkimuksia:

- 1950-luvun ulkoseinien ulkopinnan kalkkihiekka-/kevytbetonimuuraus
- B244 ja B245 lattiarakenteen avaus ja dokumentointi
- Ullakolla nähtävissä olevan 1920-luvun räystäslistan alla sattaisi olla jäljellä julkisivuvärifragmentteja
- Värikerrosten tutkimus ja mahdollinen julkisivuvärifragmenttien etsiminen 1920-luvun ikkunoiden (tila B138) ympäriltä
- Vanhat puuovet 0.–1. kerroksissa, värikerrosten tutkimus

Muut mahdolliset jatkotutkimukset:

- Tornin huipun dokumentointi. Tornin huipun sisällä on ilmeisesti alkuperäisiä pintoja ja rakenteita, joissa on palovartijoiden kirjoituksia.
- Kellarin putkikanaalien dokumentointi

Verotalon länsijulkisivua Puistokadulta kuvattuna etelään 2021. Takana näkyy Voiportti.

LÄHTEET

ARKISTOLÄHTEET

Kuopion kaupunginarkisto (KKA)
- rakennusvalvonnan lupapiirustuskokoelma
- vanhat kaavakartat

Kuopion kulttuurihistoriallinen museo (KUHMU)
- kuva-arkisto

Pohjois-Savon Palomuseo (PSPM)
- valokuva-arkisto

Senaatti-Kiinteistöjen arkisto (SKA)
- työ- ja pääpiirustuksia

Senaatti-Kiinteistöjen projektipankki (BEM)
- työ- ja pääpiirustuksia

KAAVAT

Kuopion kaupunki. Merkintäkirjasto: Yleiskaavamerkinnät ja -määräykset. 22.4.2002. YK 2002:3.

Kuopion kaupungin tekninen virasto, kaavoitusosasto, yleiskaavatoimisto. Kuopio. Keskeisen kaupunkialueen yleiskaava YK 2002:3.

PAINETUT LÄHTEET

Kuopion kulttuuriympäristö – Strategia ja hoito-ohjeet. Kuopion kaupunki, Kuopio, 2008.

Lilius, Henrik. ”Kaupunkirakennustaide autonomian alusta 1850-luvulle”. *ARS. Suomen taide 3*. Helsinki, Otava, 1989.

Mäkiö, Erkki, Maarit Malinen, Petri Neuvonen, Jyrki Sinkkilä, Anna-Maija Tuunanen, ja Jukka Saarenpää. *Kerrostalot: 1940-1960*. 2. painos. Helsinki, Rakennustieto Oy, 2016.

Nikula, Riitta. *Suomen arkkitehtuurin ääriviivat*. Helsinki, Otava. 2005.

Nikula, Riitta. ”Rakennustaiteen 1920- ja 1930-luku”. *ARS. Suomen taide 5*. Helsinki, Otava, 1990.

Riekki, Helena. *Kuopion kaupungin rakennushistoria : kaupungin rakentamisvaiheita vuodesta 1875*. Kuopion kaupungin historia 6. Kuopion kaupunki, 2005.

Ruotsalainen, Kimmo. *Kuopio. Kulttuurihistorialliset rakennuskohteet. Inventointi 30.6.1990*. YK / 1991:1. Kuopion kaupunki, teknisen viraston kaavoitusosaston yleiskaavatoimisto.

Räsänen, Tapio. ”Kuopiolainen rakennusperintö ja kaupunkikuva” *Kuopion kulttuuriympäristö – Strategia ja hoito-ohjeet*. Kuopion kaupunki, Kuopio, 2008.

Standertskjöld, Elina. *Arkkitehtuurimme vuosikymmenet 1900–1920*. Helsinki, Rakennustieto Oy, 2006.

Tuovinen, Pentti. *Tutkimusten tässä vaiheessa: Kuopion poliisilaitos on*

100-vuotias. Kuopion seudun kihlakunnan poliisilaitos, Kuopion Poliisien Yhdistys, Kuopion Rikospoliisien Yhdistys, Kuopio 2002.

Viljo, Eeva Maija. ”Kaupungistuvan yhteiskunnan rakennustaide”. *ARS. Suomen taide 4*. Helsinki, Otava, 1989.

Vuorio, Kaija. *Oikein sammutettu: Kuopion palotoimen historia: Kuopion palolaitos 1913-2003*. Kuopion palolaitos, 2004.

Wäre, Ritva. ”Arkkitehtuuri vuosisadan vaiheessa”. *ARS. Suomen taide 4*. Helsinki, Otava, 1989.

PAINAMATTOMAT LÄHTEET

Martikainen, Eeva ja Puurunen, Hannu / Arkkitehtitoimisto Hannu Puurunen Oy. *Kanttila, Kuopio. Rakennushistoriaselvitys*. 2020.

Nousiainen, Katri. *Tulliportinkatu 35, ns. Verotalo*. Laaja Kioski-kohderaportti. Päivitysinventointi 29.7.2019. Kuopion kaupunki, strateginen maankäyttö.

Tengström, Kia. *Sörnäisten Kruununmakasiinin korjaussuunnitelma, laajennus ja käyttötarkoituksen muutos*. Opinnäytetyö. Metropolia Ammattikorkeakoulu, 2019.

INTERNET-LÄHTEET

Finna.fi -palvelun aineisto:

- Helsingin kaupunginmuseo (HKM)
- Lahden kaupungimuseo, Lahden historiallisen museon kokoelma (LKM)

digi.kansalliskirjasto.fi, Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot (KKD)

- J.P. ”Juho Nykänen 50 år”. 1.3.1933. *Arkitekten*, no 3 / 1933.
- Eino Kuusi. ”Understödandet av den allmännyttiga byggnadsverksamheten åren 1920–1923.” 1.10.1923. *Social tidskirft*, no 10 / 1923.
- ”Kuopion kaupungin paloasemapuuhat. Arkkitehti Nykänen ja palomestari Antman kotiutuneet.” 2.4.1927. *Pohjois-Savo,* no 37 / 1927.
- ”Kuopion kaupungin uusi paloasema on valmistunut”. 1.4.1929. *Palovartija*, no 2 / 1929.
- ”Kuopion paloasema – ajanmukaisin koko maassa. Pieni tutustumisretki nyt lopullisesti valmistuneeseen Kuopion uuteen paloasemaan.” 3.11.1929. *Savo*, no 256 / 1929.
- ”Nuohoustyönantajat pitivät vuosikokouksensa Kuopiossa”. 1.8.1934. *Suomen nuohoojain lehti. Suomen nuohoustyönantajain liiton virallinen julkaisu*, no 7–8 / 1934.
- ”Kuopion uusi paloasema valmistunut”. 9.11.1929. *Suomen sosialidemokraatti*, no 305 / 1929.
- ”Kuopioon uusi paloasema. Piirustusluonnokset valmistuneet.” 8.2.1925. *Uusi Suomi*, no 32 / 1925.

Kuopion energia. ”Historia”. [viitattu 22.6.2021] Saatavissa: https://www.kuopionenergia.fi/yritys/yritystiedot/historia/

Kuopion kaupunginarkisto, Lupapiste Kauppa (KKA-L)
- digitoidut pää- ja rakennepiirustukset

Kuopion kaupunki. ”Kuopion historia”. Kuopion kaupungin nettisivut. [viitattu 29.6.2021] Saatavissa: https://www.kuopio.fi/historia

Maukola, Eeva, Ojala, Irene ja Potkonen, Pentti. ”Kuopion Verotalo”. *Projektiuutiset.* [verkkoartikkeli] 2.2.2011. [viitattu 19.5.2021] Saatavissa: https://www.projektiuutiset.fi/kuopion-verotalo-arvorakennuksen-suunnittelua-ohjasi-elinkaarimalli/

Mäkelä, Kalle. ”Turun satavuotias pääpaloasema ennen ja nyt – liu’uta itsesi läpi vuosien”. Yle Uutiset. [verkkoartikkeli] 26.11.2016. [viitattu 23.6.2021] Saatavissa: https://yle.fi/uutiset/3-9311830

Rakennuslehti. ”Kuopion verotalo noussut harjakorkeuteensa”. [verkkoartikkeli] 9.9.2010. [viitattu 7.4.2021] Saatavissa: https://www.rakennuslehti.fi/2010/09/kuopion-verotalo-noussut-harjakorkeuteensa.

Museovirasto, RKY 2009 -kohteet

- Museovirasto. RKY-kohde *Kuopion tori*. 2009. Saatavissa: http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=634
- Museovirasto. RKY-kohde *Kuopion kasarmialue*. 2009. Saatavissa: http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=4126
- Museovirasto. RKY-kohde *Kuopion iso hautausmaa*. 2009. Saatavissa: http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1091
- Museovirasto. RKY-kohde *Kuopion rännikatuverkko*. 2009. Saatavissa: http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=934

Mäntymäki, Varpu. ”Kuopion alla avautuu vedenalainen maailma – vanhassa pommisuojassa sukelletaan”. Yle Uutiset. [verkkoartikkeli] 6.2.2016. [viitattu 7.7.2021] Saatavissa: https://yle.fi/uutiset/3-8645367

SUULLISET TIEDONANNOT

Haastattelu 24.5.2021. Projektipäällikkö Heikki Turunen ja arkkitehti Pertti Vehreävesa. Kuopio.

Sähköposti 6.2.2021, projektipäällikkö Heikki Turunen.

Puhelinhaastattelu 4.6.2021. Ent. palopäällikkö Jorma Westerholm.

Haastattelu 15.6.2021. Arkkitehti Riitta Korhonen. Kuopio.

SENAATTI